

II. Uluslararası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi

“Erken Çocuklukta Müdahale Alanında Güncel Araştırmalar ve
Yenilikçi Uygulamalar”

29 Mart – 01 Nisan 2018
Antalya, Türkiye

ÖZET KİTAPÇIĞI

ICECI2018

Bu kitap içerisinde yer alan Uluslararası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi özetleri yazarlar tarafından gönderilmiş olup yazarlar özetlerinin içeriğinden ve çalışmalarında bulunan materyallerden telif hakkı ve hukuki konular bakımından kendileri sorumludurlar.

Uluslararası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi

ICECI2018

ICECI2018

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Kurullar.....	4
Düzenleme Kurulu	5
Dizin	6
Davetli Konuşmacılar	7
Çalıştaylar	12
Paneller Ve Özel Oturumlar	26
Sözlü Bildiriler	32
Poster Bildiriler	270

ICECI2018

KURULLAR

Onursal Başkanlar

Prof. Dr. Tamer YILMAZ, Rektör
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Prof. Dr. Murat Tarımcılar, Rektör
TED Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Başkan
EÇOMDER Başkanı

Prof. Dr. Michael GURALNICK, Başkan
ISEI Başkanı

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Prof. Dr. Uğur SAK, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, TÜRKİYE
Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, , TÜRKİYE
Prof. Dr. Sinan OLKUN, TED Üniversitesi, TÜRKİYE
Prof. Dr. Michael GURALNICK, University of Washington, USA
Prof. Dr. Rune SIMEONSSON, The University of North Carolina at Chapel Hill, USA
Prof. Dr. Toni LINDER, USA
Prof. Dr. Manfred PRETIS, Medical School of Hamburg, GERMANY
Prof. Dr. Tevhide KARGIN, Ankara Üniversitesi, TÜRKİYE
Prof. Dr. Funda ACARLAR, Ankara Üniversitesi, TÜRKİYE
Doç. Dr. Özlem DİKEN, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Doç. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Doç. Dr. Senem BAŞGÜL, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, TÜRKİYE
Doç. Dr. Zsuzsa F. Lassú Eötvös Loránd University, Faculty of Primary and Pre-school Education,
MACARİSTAN
Yard. Doç. Dr. Latife ÖZAYDIN, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, TÜRKİYE
Yard. Doç. Dr. Nilay KAYHAN, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, TÜRKİYE
Yard. Doç. Dr. Veysel AKSOY, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Yard. Doç. Dr. Elif KARSLI, TED Üniversitesi, TÜRKİYE
Yard. Doç. Dr. Avsar ARDIÇ, Ege Üniversitesi, TÜRKİYE
Yard. Doç. Dr. Aydın BAL, The University of Wisconsin at Madison, USA

ICECI2018

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN (Başkan)
Doç. Dr. Mehmet YANARDAĞ (Başkan Yard.)
Arş. Gör. Ahmet Turan ACUNGİL (Kongre Sekreteryası)

Doç. Dr. Özlem DİKEN
Yrd. Doç. Dr. Emre ÜNLÜ
Yrd. Doç. Dr. Veysel AKSOY
Arş. Gör. Düriye Merve TUNA
Arş. Gör. Gözde TOMRİS
Arş. Gör. Seçil ÇELİK
Arş. Gör. Tezcan ÇAVUŞOĞLU
Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEN
Arş. Gör. Hülya Ceren TUTUK
Arş. Gör. Ahmet İlkhân YETKİN
Öğr. Gör. Ali KAYMAK
Öğr. Gör. Gökhan İNCE

ORGANIZATION OF THE CONFERENCE

II. International Congress on Early Childhood Intervention is being organized Turkish Association on Early Childhood Intervention (EÇOMDER) & Hasan Kalyoncu University & TED University

ICECI2018

DİZİN

ICECI2018

DAVETLİ KONUŞMACILAR

ICECI2018

Prof. Dr. Toni LINDER

Professor Emerita, University of Denver

<http://www.brookespublishing.com/training/speakers/toni-linder/>

May The Force of Play Be With You!

Play is not a trivial activity. It is a developmental need and a drive that helps build the neurological architecture of the brain. Children across the globe are motivated to play. Dr. Linder will address how play, as an innate force, and can be the foundation for creating effective early intervention programs. From the first encounters with children and their families, play observations can inform our knowledge of each child's developmental strengths and the child's approaches to learning. Play also provides insight into supports that will be useful for educators, therapists and the family. Because children are motivated to play, fitting intervention ideas into a child's play provides a means for integrating intervention into activities that the child will naturally want to repeat, and thus practice, building skills. The presentation outlines nine types of play and what each contributes to development and learning. Dr. Linder will also address how to intentionally incorporate all of these types of play into early intervention for home-based programs and into the preschool classroom throughout the day. Play can be a strong force for enhancing growth in sensorimotor, cognitive, communication, and emotional and social development. May the force be with you!

Prof. Dr. Rune J. SIMEONSSON

University of North Carolina at Chapel Hill

http://soe.unc.edu/fac_research/faculty/simeonsson.php

Inclusion: Universal Issues for Early Childhood Intervention

Since the latter part of the 20th century, the history of special education and early childhood intervention (ECI) has recognized that children at risk and with disabilities have a right for integration in settings with peers without disabilities. That right has been codified in the U.N. Convention on the Rights of the Child, in a number of international declarations, and in national legislation. Over time, implementation of that right has been expressed in a range of policies and programs described in terms of mainstreaming, integration and inclusion. Although there is a growing literature on inclusion, it has been general in nature covering descriptions of practice and studies focused on perceptions of roles and practices of teachers and the kind of children to be served in inclusive settings. There is very little research investigating dimensions of the inclusive environments or characteristics of children in inclusive settings. Of particular concern is the lack of studies documenting implementation of inclusion and its effectiveness as intervention policy. With the expansion of ECI, there is a need to examine issues related to inclusion that are universal across countries, as a policy of intervention to address the child's rights to access environments for integration and participation with peers. To that end, this presentation will provide an overview of universal issues facing the implementation of inclusive policy. Specifically, these universal issues will be defined by findings from practice and research on inclusion using the following questions as a framework for review: 1. What defines inclusive policy? 2. What are the assumptions forming the basis for inclusive policy? 3. What are elements of inclusive environments? 4. Who are included children? 5. How has inclusive policy been implemented? 6. What evidence is there for the effectiveness of inclusion? 7. What are priorities for advancing inclusion as a universal policy for intervention and education of children at risk and with disabilities?

ICECI2018

Prof. Dr. Özgür ÖNER

Çocuk ve Ergen Psikiyatristi - Psikoterapist

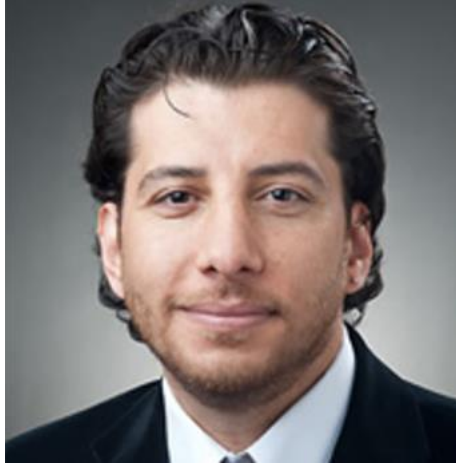
<http://www.ozguroner.dr.tr/>

Otizm Taramasında M-CHAT-R/F Kullanımı: Uygulama, Geçerlilik ve Pratik Sonuçlar

Amerikan Pediatri Birliği, Otizm Spektrum Bozuklukları'nın erken tanısı için sağlıklı çocuklarda 18 ayda tarama yapılmasını önermektedir. Herhangi bir durumun taranması için ilk önce geçerli, güvenilir ve yordayıcı değeri yüksek ölçüm araçları bulunması gerekmektedir. M-CHAT-R/F bu amaçla sıklıkla kullanılan bir araçtır. İstanbul Kalkınma Ajansı'nın desteklediği çalışmada, TOHUM Otizm Vakfı, İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliğinde 9010 çocukta M-CHAT/RF uygulaması, riskli olgularda bunu izleyen telefon izlem görüşmesi ve izlemde riskli bulunan çocuklarda ADOS-2 muayenesi ile tanı değerlendirilmesi yapılmıştır. İlk taramada riskli bulunan olguların oranı %10,7'dir. İlk taramada pozitif çıkan olgularda, izlem görüşmesi yapılanların %42'sinde bu ikinci tarama da pozitif bulunmuştur. İlk taramada 7 puan üstünde alan (yüksek risk grubuna giren) çocukların izlem taramasında pozitif olma olasılığı çok yüksektir. Bu grup, izlem taraması olmadan uzman değerlendirmesine yönlendirilebilir. Çalışmada OSB sıklığı yaklaşık %0,8 olarak saptanmıştır. Muayene edilen ve OSB olmayan birçok olguda gelişim gecikmesi olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonuçları orijinal çalışma ile çok benzerdir ve ölçeğin Amerikan ve Türk popülasyonlarında benzer özellikler gösterdiğini düşündürmektedir. Anne baba eğitimi, muayenenin gerçekleştirildiği mekan sonuçlar üzerinde etkili faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Bulgular, olası bir tarama çalışmasında karşılaşılabilecek sorunlar ve ayrılması gereken kaynaklar ile ilgili ayrıntılı planlamalar yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

ICECI2018

Doç. Dr. Aydın BAL

University of Wisconsin at Madison

<https://rpse.education.wisc.edu/rpse/people/faculty/aydin-bal>

Designing School-wide Behavioral Support Systems with Families, Students, and Community Members

In this keynote, Aydın Bal will present the results from a multiphase statewide research project, Culturally Responsive Positive Behavioral Interventions and Supports. CRPBIS has been conducted in the state of Wisconsin since 2012 in close collaboration with the Wisconsin Department of Instruction, two school districts, civic organizations, and the University of Wisconsin. In the CRPBIS Project, Learning Lab methodology has been used in five public schools to examine and address behavioral outcome disparities. In Learning Lab, local stakeholders (students, families, educators, education leaders, policy makers, and community representatives) collectively design schoolwide behavioral support systems in their schools. Dr. Bal will discuss the implications of the CRPBIS Project for Turkish educators to systematically address behavioral problems in early childhood education.

ICECI2018

ÇALIŞTAYLAR

Çalıştay 1

29 MART 2018

Saat: 09:00-17:00

Salon A

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi, Yrd. Doç. Dr. Veysel AKSOY, Anadolu Üniversitesi,
Dr. Onur ÖZDEMİR Marmara Üniversitesi

İVO-ODS Otizm Spektrum Bozukluğu Kapsamlı Değerlendirme Seti Uygulamacı Sertifikası Çalıştayı

İVO-ODS'nin amacı OSB gösteren çocukların OSB açısından kapsamlı bir değerlendirmesini yaparak çocuğun gereksinim duyduğu özel eğitim destek düzeyini ortaya koyarak buna uygun eğitsel ve davranışsal müdahale programları için veri sağlamaktır. Ayrıca müdahale programlarının etkililiğinin değerlendirilmesi ve izleme çalışmaları yapmaya hizmet etmektedir. İVO-ODS içerisinde bulunan 4 değerlendirme aracı şunlardır; U-ODKL, SEDA, VODA ve EDA. SEDA, VODA ve EDA değerlendirme araçları çocukların performansını bir örneklem grubu ile karşılaştırmaya olanak sağlayan standardizasyon verilerine de sahiptir. Bu seminerde bu değerlendirme araçlarının kullanım ve uygulanmasına ilişkin sertifikalanma süreci

1) U-ODKL (Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi): DSM-5 de yer alan yeni tanı ölçütleri doğrultusunda uyarlanmış olan ODKL bir çocukta OSB'nin bulunma derecesini ortaya koymak ve çocuğun gereksinim duyduğu destek düzeyini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Aracın konuşabilen ve konuşamayan çocuklar için ayrı kesim puanları olduğundan her türlü OSB tablosunun değerlendirilmesinde kullanımı uygundur.

2) SEDA (Sosyal Etkileşim Değerlendirme Aracı) : SEDA çocuğun sosyal etkileşim düzeyini belirlemede kullanılan oyuna dayalı bir eğitsel değerlendirme aracıdır. Çocuk yetişkin etkileşiminin gözleme dayalı olarak sistematik bir değerlendirmesini yaparak çocuğun sosyal etkileşim düzeyini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Araçtan elde edilen veriler hem çocuğun programının düzenlenmesinde hem de GOBDÖ-2 TV ve ODKL den elde edilen tanı puanlarının performansa dayalı değerlendirilmesine katkı sağlamada kullanılmaktadır.

3) VODA (Vocal Davranış Değerlendirme Aracı): VODA OSB de dil örneği almaya ve çocuğun sahip olduğu dil becerilerini OSB yönünden değerlendirmede kullanılmaktadır. VODA da tıpkı SEDA gibi çocuğun müdahale programını geliştirmede ve GOBDÖ-2 TV ve ODKL den elde edilen tanı puanlarının performansa dayalı değerlendirilmesine katkı sağlamada kullanılmaktadır.

4) EDA (Eğitsel Değerlendirme Aracı): EDA OSB tanısı ya da şüphesi olan çocukların alıcı dil, ifade edici dil, beden kavramı gibi temel alanlarda bir değerlendirmesini yapmayı sağlamaktadır. EDA aracılığıyla elde edilen bilgiler çocuğun öğrenme ortamlarında edindiği temel becerileri test etmeye yaramakta ve programının planlamasına katkı sağlamaktadır.

ICECI2018

Çalıştay 2

29 MART 2018

Saat: 09:00-12:00

Salon B

Dr. D. Melek Er-Sabuncuoğlu, Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği

Erken Müdahale Problem Çözme Aracı - Uluslararası İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Sınıflandırılması-Çocuk ve Genç (ICF-CY)

İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF, WHO 2001), sadece yetersizlikler ve kısıtlılıkların tanımlanmasında değil aynı zamanda özel gereksinimi olan bireylerin yeterlilik ve becerilerinin belirlenmesinde de kullanılan bir sınıflandırma sistemidir. Ebeveyn ve farklı alanlardaki profesyonellerin (Çocuk Gelişimciler, Eğitimciler, Hemşireler, Hekimler, Psikologlar, Terapistler) ortak dil kullanmasını sağlayan bir tamamlayıcıdır. Dünyada özel gereksinimi olan bireylere ve çocuklara verilen eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde kullanımı gün geçtikçe artmakta olan sınıflandırmaya sayesinde, erken müdahale sürecinde görev alan tüm profesyoneller ile ailenin ortak dil kullanımı ile birlikte çocuğun ve ailenin çevresel değerlendirmesinin hizmetlere katılması mümkün olmaktadır.

ICF-CY, özel gereksinimi olan çocuk ve gençler için transdisipliner hizmetler bağlamındaki tanı, değerlendirme ve dokümantasyonda anahtar yetkinliklerin güçlendirilmesini hedefler. Ayrıca, ICF-CY ebeveynlere problem çözme aracı sunar ve ebeveynin çocuğun tedavi, terapi ve eğitim programına tam katılımlarına olanak tanır.

ICF-CY Uygulama Çevirmeni, kişisel verilere ulaşmadan, ICF-CY'nin klinik uygulamalarda (hikaye alma, değerlendirme, durum tespiti, tanılama, tedavi ve eğitim/rehabilitasyon planı) kullanımını arttıracak elektronik bir araçtır. Online bir uygulama olan araç, "içeriğe duyarlı arama fonksiyonları" aracılığıyla kullanıcının diğer profesyonellerin deneyim ve bilgilerine erişime olanak sağlar.

Çalıştay 3

29 MART 2018

Saat: 14:00-17:00

Salon B

Uzm. Birgül U. Bayoğlu, Bayındır Söğütözü Hastanesi Pediatri Bölümü, Çocuk Gelişimi Ünitesi

PİKOLO Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi Gözlem Formu Uygulamacı Eğitimi

Erken çocukluk gelişimi, gelecekteki akademik yaşam ve sosyal ilişkiler açısından önemli bir dönemdir. Olumlu ya da olumsuz deneyimler hem okul hem erişkin çağların belirleyicisi olabilir. Gelişimi etkileyen en güçlü etkenlerden birisi anne ve çocuk arasındaki ilişkidir. Yaşamın ilk günlerinden itibaren anne/bakımveren ile bebek arasında kurulan ilişki pek çok gelişim alanını etkiler. Çocukla anne/bakımveren arasındaki ilişki tek yönlü değildir, karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Ebeveyn- çocuk etkileşimi özellikle çocuk gelişimi açısından önem taşır. Özellikle riskli ailelerde yürütülen araştırmalar olumlu ebeveyn davranışlarının çocuk gelişimine katkısını göstermektedir. Ebeveyn-çocuk etkileşimi davranışların, duyguların ve beklentilerin kombinasyonundan oluşur; her bir ebeveyn ve çocuğa özeldir. Olumlu ebeveynlik becerileri, hem sağlıklı hem de gelişim gecikmesi olan çocuklar için gelişimi destekleyicidir (Brotman et 2011, Knoche 2012;, Paulsell, Avellar, Sama Martin, & Del Grosso 2010, Sweet & Appelbaum, 2004, Bradley 1994, Love 2005).

PİKOLO, ebeveyn davranışlarının gözlemlenmesini kolaylaştırıcı bir soru formudur. PİKOLO ebeveyn-çocuk etkileşim ölçeği kullanımı kolay, geçerliliği yapılmış (Bayoğlu,Elibol,Ünal,2013), gözlemciler arası uyum ($r > .85$) ve çocuk gelişimi çıktıları yüksek, ebeveynlik becerilerini değerlendiren, müdahale programları planlamada rehber, program çıktıları izlenebileceği bir rehber niteliğindedir. Ebeveyn odaklı erken müdahale çalışmaları için geliştirilmiş temel bir araç olarak erken çocukluk gelişimini destekleyici ebeveynlik davranışlarını tanımlamada yol göstericidir. PİKOLO, Duygusal Yakınlık, Duyarlılık, Cesaretlendirme, Öğretme olmak üzere 4 Alt Grupta toplam 29 maddeden oluşur. Canlı ya da video kayıt gözlemine dayalı olarak puanlanır.

“Gelişimsel ebeveynlik” kavramının öne çıktığı son yıllarda olumlu ebeveynlik becerileri mutlaka değerlendirilmeli ve çocuğun gelişimini destekleme yönünde geliştirilmelidir.

Kaynak:

-Bayoğlu B., Özlem Unal O., Elibol E., Karabulut E.and Mark S. Innocenti. (2013).Turkish Validation of the PICCOLO (Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes). Infant Mental Health Journal Volume 34, Issue 4, pages 330–338

- Lori A. Roggman, Gina A. Cook, Mark S. Innocenti, Vonda Jump Norman, Katie Christiansen.(2013). Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes (PICCOLO) in Diverse Ethnic Groups Infant Mental Health Journal Volume 34, Issue 4, pages 290–306

ICECI2018

Çalıştay 4

29 MART 2018

Saat: 09:00-12:00

Salon C

Rune J. SIMEONSSON University of North Carolina at Chapel Hill

Evidence-Based Practice in Early Childhood Intervention (Erken Çocuklukta Kanıt-Temelli Uygulamalar)

Early childhood intervention (ECI), along with mental health other clinical and therapeutic programs for children and families, are responding to the increasing demand to engage in evidence-based practice (Odom, 2009; Hoagwood et al, 2001). Although there are varying definitions of evidence-based practice, a central premise is documentation that services or supports provided to clients are based on effectiveness demonstrated with group research. An evidence-based approach in ECI is essential from an ethical standpoint (accountability to children and families) as well as a scientific standpoint (impact of treatment). However, adopting evidence-based practice presents a number of unique challenges for ECI in that the client is one child or a child-parent unit, with the focus being clinical intervention rather than evaluation. Further, in keeping with individualized interventions, outcomes of interest are typically unique and idiosyncratic to the child and family, thereby limiting comparative evaluations. This presentation addresses these challenges through a systematic examination of six questions relating to the implementation of evidence-based practice in ECI. That examination will use the "Intervention Cycles" (Simeonsson et al.,1996), a conceptual model of ICI practice, as a framework for reviewing practice and research findings informing an evidence-based approach. Within this framework, the five elements of referral, assessment, intervention planning, service implementation and follow-up will serve as the basis for review of each of the following questions and identification of steps to improve evidence-based practices: 1. What are the assumptions for, and nature of the intervention? 2. Are child and family characteristics as well as program components specified? 3. Are expected outcomes of the intervention defined in terms of nature, relevance and timing? 4. Is there integrity of program implementation (activities, frequency, intensity/duration)? 5. Are observed outcomes and other effects documented? 6. What level of confidence can be assigned to intervention impact/effectiveness?

ICECI2018

Çalıştay 5

29 MART 2018

Saat: 14:00-17:00

Salon C

Prof. Dr. Toni LINDER, Professor Emerita, University of Denver

Transdisciplinary Play-Based Assessment (Transdisipliner Oyun-Temelli Değerlendirme)

Play-based assessment is a functional observational approach to assessment of infants and preschoolers from birth to age six. In this presentation participants will learn how to observe children in playful interactions with parents, adults, and peers using the Transdisciplinary Play-based Assessment-2 materials. TPBA2 is a child and family-focused process. Preliminary family forms allow professionals to obtain developmental and social history, family perspectives about the child's development, and how the child handles daily routines. This information also informs the planning for the play assessment. TPBA2 Observation Guidelines provide qualitative information about the child's learning style, interaction patterns, and approaches to developmental activities. Age Tables provide a means for professionals to determine a child's developmental levels across the sensorimotor, emotional and social, communication, and cognitive domains. The combination of both elements of the TPBA assessment helps professionals determine strengths and needed supports. The TPBA2 process can also be used to identify children who are in need of special education services. Information from the assessment observations is also used to make a meaningful intervention plan and to monitor progress over time. Participants will learn the content and process of the TPBA2 and how to implement it in their setting. Using video clips from actual assessments, participants will practice using the TPBA2 materials to document children's abilities through observation of their play.

ICECI2018

Çalıştay 6

29 MART 2018

Saat: 09:00-12:00

Salon D

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR, Gazi Üniversitesi

Ortak Dikkat Temelli Sosyal İletişim Programı - ODSİ Eğitimi

Ortak Dikkat Temelli Sosyal İletişim Programı ODSİ, Doç. Dr. Selda Özdemir tarafından geliştirilen ve otizm spektrum bozukluğunun çocuklarda erken dönem gelişiminde ilk ve en kritik belirleyicisi olarak kabul edilen ortak dikkat becerilerini geliştirme üzerine odaklanan bir erken müdahale programıdır. Program, davranışsal ve doğal öğretim uygulamalarından farklı, hibrid yapısı olan oyun temelli bir müdahale programıdır. Üç farklı yaklaşımın; gelişimsel, davranışsal ve doğal yaklaşımların erken müdahale stratejileri ve çalışma prensiplerini kendi potasında biraraya getiren ODSİ programı, erken müdahalede yeni bir yaklaşım sunmaktadır.

Doç. Dr. Selda Özdemir tarafından yürütülecek olan bu çalıştayda, ODSİ programının uygulama ilkeleri, gelişimsel oyun ve sosyal iletişim değerlendirmeleri, programın ilerleme süreçleri ve ortak dikkat becerilerini geliştirmede kullanılan sosyal iletişim stratejilerinin açıklamaları video örneklemeler üzerinden gerçekleştirilecektir. Videolarda ODSİ eğitimi alan çocukların programdaki ilerlemeleri paylaşılacak ve çalıştay eğitimi alan katılımcılara değerlendirme uygulamaları yaptırılacaktır. Program, özellikle işlevsel oyun davranışlarının olmadığı veya sınırlı oyun davranışlarında dikkatin çok kısa olması izlenimiyle oyun temelli doğal müdahalelere alınamayan pek çok OSB'li çocukta aslında var olan temel oyun davranışlarının nasıl kesintisiz oyun rutinlerine dönüştürüleceğini katılımlara öğretecektir. Çalıştay katılımcıları, oyun rutinleri bağlamında sunulan sosyal iletişim stratejilerinin sağladığı ortak dikkat becerileri ilerlemelerini gözlemleyeceklerdir. Son derece eğlenceli ve enerjisi yüksek bir erken müdahale programı olan ODSİ, çalıştay katılımcılarına A.B.D. Kaliforniya Üniversitesi, Otizm Araştırmaları Merkezinde de yaygın olarak kullanılan kanıt temelli ve oyun aracılı pek çok ortak dikkat becerilerini geliştirme stratejilerini kazandıracaktır.

ODSİ müdahale programı çocuklarda sosyal iletişim becerilerini gelişimsel oyun rutinleri bağlamında, ortak dikkat ve taklit becerileri aracılığıyla geliştirmeyi hedeflemektedir. Programın hedef kitlesi gelişimsel gecikmeleri olan tüm çocuklar ama özellikle de otizm spektrum bozukluğu olan veya erken dönem OSB riskleri sergileyen çocuklardır. Uygulama eğitimini alan uzmanlar ve eğitimciler tarafından uygulanabilen bu program, ebeveynler tarafından da doğal ortamlarda kullanılabilmekte ve böylelikle müdahale programının kazanımları doğal ortamlarda ebeveynler tarafından da desteklenebilmektedir. Etkililiği Gazi Üniversitesi, Öğrenme Gelişim Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, ÖGEM'de erken çocukluk dönemi otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla gösterilen bu program, oyun temelli bir müdahale programıdır ve içerisinde A.B.D. Kaliforniya Üniversitesi, Otizm Araştırmaları Merkezi tarafından geliştirilen kanıt temelli pek çok erken müdahale stratejisini de barındırmaktadır.

Bir erken müdahale programı olarak ODSİ, otizm spektrum bozukluğunun erken dönem gelişiminde en kritik belirleyicileri olarak kabul edilen ortak dikkat, sembolik oyun ve sosyal iletişim becerilerinde eş güdümlü gelişmeleri hedefler. Program, doğal oyun etkileşimleri içerisine yedirilen temel sosyal iletişim stratejileri ile ortak dikkat becerilerini oyun aracılığıyla geliştirir. Taklit, model olma, destek sunumu, dil yavaşlatma ve heyecana dayalı duygu paylaşımı stratejileri hızlı oyun rutinleri içerisinde sunulur.

ICECI2018

Erken müdahalede yeni yaklaşımlar ve uygulamalar öğrenmek isteyen tüm katılımcılar ODSİ uygulamacı sertifikasının verileceği bu çalışmaya beklenmektedir.

ICECI2018

Çalıştay 7

29 MART 2018

Saat: 14:00-17:00

Salon D

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR, Gazi Üniversitesi

Zihin Kuramı Öğretimi Programı Eğitimi

Zihin Kuramı (Theory of Mind) son otuz yılda otizm spektrum bozukluğu olan (OSB) çocukların içinde yaşadıkları sosyal dünyayı nasıl algıladıklarını anlama konusunda önemli katkılar sağlamıştır. Zihin Kuramı bireyin kendisinin ve sosyal etkileşim içerisinde olduğu kişilerin zihinsel süreçlerini anlamasını ifade eder. Daha açık bir ifade ile Kuram insanların inanç, istek, niyet ve bilgi gibi zihinsel süreçlerinin kendisi ve diğer kişilerle ilişkilendirebilme ve diğer insanların kendisinden farklı inanç, istek ve niyetlere sahip olabileceğini anlama becerisidir. Zihin Kuramı OSB'li bireylerin sergiledikleri problemleri anlamak için kullanılan ve son dönemlerde araştırmaların yoğunlaştığı teorilerden birisi olarak kabul edilmektedir.

1995 yılında Baron-Cohen'in yayınladığı Zihin Kuramı kitabı ile popülerite kazanan bu kurama göre duygusal ve davranışsal tepkilerimiz aslında gerçek dünyada ne olup bittiğine bağlı değil, bizim etrafımızda olup bitenleri nasıl anladığımıza bağlı olarak gelişir. Zihin Kuramı yetersizliği olan bireyler kendilerinden farklı zihinsel süreçleri yani duygu ve düşünceleri olan insanların bakış açılarını anlamakta güçlük çekerler ve başkalarının niyet, istek ve ihtiyaçları gibi somut olmayan zihinsel süreçlerini anlamlı bir biçimde değerlendirmede sınırlılıklar sergilerler.

Araştırmalar Zihin Kuramı yetersizliğinin otizm spektrum bozukluğunun (OSB) temel yetersizlik alanlarından birisi olduğunu göstermekte ve OSB'li çocukların sergilediği Zihin Kuramı problemlerinin çocukların sosyal etkileşim yetersizliklerinin temel nedenlerinden birisi olduğuna işaret etmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar Zihin Kuramını doğal sosyal etkileşim yaşantıları aracılığıyla kazanırlar. Ancak OSB'li çocukların doğal öğrenme ortamlarında Zihin Kuramını öğrenme problemleri nedeniyle, bu bilişsel becerilerinin çocukların öğrenme özelliklerine uygun sistematik sunumu, OSB'li çocukların Zihin Kuramını öğrenmesini destekler. Bu hipotezdeki dayanak ise görme yetersizliği olan bir çocuğa Brail alfabesi ile alternatif bir okuma aracı sunulması örneğine benzerdir. Nitekim varolan araştırmalar OSB'li çocukların Zihin Kuramı becerilerini öğrenebildiklerini göstermektedir.

Her OSB'li çocuğun farklı OSB semptomlarının kendine özgü bileşimlerini sergilemesi, fakat bu semptomların öncül olarak sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde problemlere neden olması OSB'nin sağaltımını son derece güç hale getirmektedir. OSB'nin karmaşık doğasından ötürü bu yetersizliğin sağaltımı OSB'li çocukların içinde yaşadıkları sosyal dünyayı algılama sınırlılıklarını ve güçlü öğrenme özelliklerini çok iyi anlayan ve uygulayan iyi tasarlanmış müdahale programlarını gerektirmektedir.

Bu çalıştayda OSB'li çocukların sosyal yeterliliklerini desteklemek amacıyla Zihin Kuramı Becerileri Öğretimi Programının uygulama eğitimi verilecektir. Program eğitimi; Zihin Kuramı ve gelişimi, Zihin Kuramının değerlendirilmesi, duygu ifadelerinin öğretimi, durum temelli duyguların ayırt edilmesi, istek temelli duyguların ayırt edilmesi, inanç temelli duyguların ayırt edilmesi ve yanlış kanı temelli düşüncelerin öğretilmesi aşamalarını içermektedir. Eğitim sırasında Zihin Kuramı öğretim aşamaları Doç. Dr. Selda Özdemir tarafından Türk kültürüne uyarlamaları yapılan öğretim içeriklerinin sunumu ile

ICECI2018

gerçekleştirilecek ve öğretim materyalleri çalıştay sonunda katılımcılara eğitimle beraber ücretsiz olarak dağıtılacaktır. Doç. Dr. Özdemir tarafından etkililiği OSB’li 6-11 yaş aralığında olan çocuklarla gösterilen bu program, Perner tarafından temelleri atılan ve Baron Cohen tarafından sistematikleştirilen güncel Zihin Kuramı öğretimi yaklaşımını yansıtmaktadır. Görsel materyaller ve ebeveynlere yönelik haftalık önerilerin de sunulduğu program, program uygulama sertifikası ile beraber, OSB’li çocukların eğitiminde yeni yaklaşımları öğrenmek isteyen tüm uzman, eğitimci ve ebeveynlere açıktır.

ICECI2018

Çalıştay 6

01 NİSAN 2018

Saat: 09:00-16:00

Salon A

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu ÜNİVERSİTESİ

ETKİLEŞİM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE PROGRAMI (ETEÇOM) UYGULAYICI SERTİFİKA EĞİTİMİ

ETEÇOM, Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programının kısaltılmış adıdır. Orijinal adı Responsive Teaching Program (RT)'dir. ETEÇOM, ilişki-temelli yaklaşıma (Relationship-Based Approach) dayalı bir programdır. Floortime, DIR, Denver Modeli ve ETEÇOM (Responsive Teaching; <http://www.responsiveteaching.org/>) gibi ilişki temelli uygulamalar birincil bakıcının (ebeveyn ya da uzman/eğitimci) çocuğu ile etkileşiminin niteliğini geliştirmeye ve dolayısı ile çocuğun gelişimini (bilişsel, sosyal-duygusal ve iletişim) desteklemeyi hedefler. Çocuk gelişimine ve ebeveyn-çocuk gelişimi, ebeveynin yanıt vericiliği üzerine yıllardır yapılan çalışmalar temelinde ETEÇOM, ABD'de Prof. Gerald Mahoney ve Prof. James MacDonald tarafından 2006 yılında program haline getirilmiştir. Programın Türkiye'deki telif hakları ve eğitim verme yetkisi Prof. Dr. İbrahim H. Diken'e verilmiştir. ETEÇOM'un etkiliği farklı yetersizliği olan ya da gelişimi risk altında olan 0-6 yaş arasındaki çocuklar ve ebeveynleri ile ABD; Kore ve Türkiye'de sınanmış ve sınanmaya devam etmektedir. Bu çalışmalar temelinde günümüze kadar yapılan ETEÇOM çalışmaları Down Sendromu, Otistik bozukluk (Otizm), Serebral Palsi, Zihinsel Yetersizlik, Gecikmiş Dil ve Konuşma, Nedeni belli olmayan Gelişimsel Gerilik, Prematüre/Düşük Doğum Ağırlığı gibi farkı durumları olan çocuklar ve ebeveynleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. ETEÇOM, oldukça sistematik, takibi ve uygulaması kolay bir programdır. Programın uygulamacı sertifikasını alan uzman/eğitimci ister kendisi çocuk ile uygulayabilir ister ise çocuğun birincil bakıcısı ile uygulayabilir. Programın ister ister kurumda uygulama seçeneği olmasından dolayı ETEÇOM, ev ya da kurum merkezli bir erken müdahale programıdır. ETEÇOM'un hedefi uzman/eğitimci ya da ebeveynin etkileşimsel davranışlarını geliştirerek, çocuğun bilişse, iletişim ve sosyal duygusal gelişim alanlarında 16 temel davranışı kazanmasını ya da geliştirmesini hedefler. ETEÇOM'da 16 temel davranışı kazandırmaya yönelik 66 öğretimsel strateji ebeveyne/uzmana/eğitimciye öğretilir. 66 strateji ile de ilişkili tartışma noktaları bu temel davranış ve stratejilerin mantığını açıklar. ETEÇOM haftada 1-2, 1-1.30 saatlik oturumlar şeklinde düzenlenir. Her oturumda 1-2 strateji çalışılır. Yaklaşık 6 ay içerisinde programdaki stratejiler tamamlanır ve çocuğun gelişimden anlamlı gelişmeler gözlenebilir. Aşağıdakiler ETEÇOM kapsamında yer alır ve sertifika alma sürecinde nasıl kullanılacakları uygulamacılara öğretilir:

ETEÇOM ÖĞRETİMSEL STRATEJİLERİ: Çocuğun 16 temel davranışı kazanmasına ya da geliştirmesini destekleyici uzmanın/ebeveynin ya da eğitiminin çocukla kullanacağı 66 öğretimsel strateji ve pratik öneriler...

ETEÇOM BİLGİ NOTLARI: 16 temel davranış, 66 strateji ile ilişkili ve bunların neden önemli olduğunu ebeveyne/uzmana/eğitimciye açıklayan 130 bilgi notu ve açıklamaları...

ETEÇOM EV ÖDEVİ: Oturumlarda öğretilen stratejilerin farklı ortam ve durumlarda nasıl kullanılabileceğine dair her oturum sonunda ebeveyn ile geliştirilen eylem planı....

ICECI2018

ETEÇOM TEMEL DAVRANIŞ SEÇİCİ: Hangi temel davranışın seçilmesine yardım edici ETEÇOM TEMEL DAVRANIŞ SEÇİCİ FORMU...

ETEÇOM TEMEL DAVRANIŞ PROFİLİ: Çocuğun ilgili temel davranışta ilerlemesini değerlendirmeye yönelik geliştirilmiş ölçek...

ETEÇOM OTURUM KILAVUZU: ETEÇOM oturumlarını düzenlemede dikkat edilecek noktaları ortaya koyan rehber...

ETEÇOM OTURUM PLANI: ETEÇOM oturumunun amaçlarını ve işleyişini düzenleyene uygulamacının oturumu yönetmesine yardım eden rehber plan...

ETEÇOM PLANLAMA VE İZLEME FORMU: ETEÇOM stratejilerinin, tartışma noktalarının ve temel davranış profile puanlarının kaydedildiği ETEÇOM'un ve çocuğun ilerlemesinin izlendiği planlama ve izleme formu...

ETEÇOM PROGRAMININ UYGULANMASI: ETEÇOM programının nasıl uygulanacağını aşama aşama açıklayan bilgilendirici rehber

ICECI2018

Çalıştay 7

01 NİSAN 2018

Saat: 16:30-18:30

Salon B

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi, Yard. Doç. Dr. Avşar ARDIÇ, Ege Üniversitesi,
Doç. Dr. Özlem DİKEN, Anadolu Üniversitesi

GILLIAM OTİSTİK BOZUKLUK DERCELENDİRME ÖLÇEĞİ-2-TÜRKÇE VERSİYONU (GOBDÖ-2-TV) UYGULAYICI SERTİFİKA EĞİTİMİ

Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2 (GOBDÖ-2; Gilliam Autism Rating Scale-2) otistik bozukluğu karakterize eden davranışlar sergileyen 3-23 yaşlar arasındaki bireylerin farklı amaçlar için değerlendirilmesini sağlayan bir derecelendirme ölçeğidir. GOBDÖ-2-TV; (a) Otistik bozukluk gösteren bireyleri tarama, (b) Otistik bozukluk gösteren bireyleri tanılama, (c) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) için amaçları belirleme, (d) Davranışsal ilerlemeyi belirleme/değerlendirme, (e) Ağır düzeydeki davranış problemlerini değerlendirme ve (f) Bilimsel araştırmalar için veri toplama amaçları için kullanılabilir. GOBDÖ-2-TV; Stereotip Davranışlar, İletişim ve Sosyal Etkileşim ile ilgili olmak üzere spesifik, gözlemlenebilir ve ölçülebilir davranışları içeren maddelerin yer aldığı üç alt ölçekten oluşmaktadır. Her alt ölçekte 14 olmak üzere GOBDÖ-2-TV’de toplam 42 madde yer almaktadır. Maddeler görüşe dayalı dörtlü bir derecelendirme ile puanlanmaktadır. GOBDÖ-2-TV’de ayrıca 3 yaşından önce gelişimsel gecikmeyi sınavan Ebeveyn Görüşmesi formu ve birey hakkında daha detaylı bilgi almayı amaçlayan açık uçlu sorular yer almaktadır. GOBDÖ-2-TV’nin Türkiye Standardizasyonu yapılmış olup, GOBDÖ-2-TV’nin değerlendirmesi sonucu birey zeka testlerinde olduğu gibi Otistik Bozukluk İndeksi (Puanı) adı verilen standart bir puan elde etmektedir.

ICECI2018

Çalıştay 8

01 NİSAN 2018

Saat: 09:00-13:00

Salon C

Prof. Dr. Sinan Olkun, TED Üniversitesi

MATEMATİK ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE/DİSKALKÜLİYE ERKEN MÜDAHALE: OYUNLARLA SAYI HİSSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Gelişimsel psikoloji, eğitim ve nörobilim alanında son yıllarda yapılan araştırmalar insanın doğuştan getirdiği ve az sayıda alt sistemden oluşan bir öğrenme mekanizmasının olduğunu göstermektedir. Bu alt sistemlerden 2 tanesi (sayı ve şekil) matematik öğrenme ile doğrudan ilgili olup diğer 3 sistem ise bu öğrenmeye destek olmaktadır. Sayı alt sistemi ise 4 alt sistemden oluşmaktadır. Bunlar birbirleri ile etkileşim halinde insanın matematik öğrenebilmesini sağlayan mekanizmayı oluşturmaktadır. Dolayısıyla insan matematik öğrenebilmek için başta sayı algısı olmak üzere şekil algısından, nesnelerden, eylemlerden ve sosyal çevreden de yararlanmaktadır. Bütün bu sistemlere hitabeden bir eğitim ortamı çocuğun mevcut potansiyelini en üst düzeyde geliştirmektedir. Zira bu alt sistemlerdeki akıcılık matematik öğrenme kapasitesini oluşturmaktadır. Peki, doğuştan getirilen bu sistemleri geliştirmek mümkün müdür? Yanıt evet. Doğrudan bu temel becerileri geliştirmeyi hedef alan ve çocukların akranları ile ve büyükleri ile oynayabileceği oyunlar yoluyla bu becerileri geliştirebiliyoruz. Bu oyunlar sayesinde hem bu temel beceriler gelişiyor hem de çocuklar akranları ve özellikle ebeveynleri ile kaliteli zaman geçiriyorlar. Oyunlarımız özellikle sayı alt sisteminin gelişimine hizmet ederken aynı zamanda insan bilişinin uzam, nesneler, eylemler ve sosyal çevre gibi diğer alt sistemlerini de dolaylı olarak geliştirmektedir. Özetle çocuk oyunlarla oynayarak hem eğlenmekte hem de başta matematik olmak üzere genel olarak öğrenme potansiyelini geliştirmektedir. Oyunlar 20 yıllık araştırma deneyimi ışığında ve veriye dayalı olarak tasarlanmıştır. Okul müfredatı ile kazandırılmak istenilen bilgi ve becerilerin alt yapısını oluşturarak okul başarısına destek olmayı amaçlar.

ICECI2018

PANELLER ve ÖZEL OTURUMLAR

ICECI2018

Panel 1

30 MART 2018

Saat: 10:45-12:15

Salon C

Bülbin Sucuoğlu, Hatice Bakkaloğlu, Şeyda Demir

Okul Öncesi Kaynaştırma Uygulamalarının Sonuçları Bize Ne Söylüyor?

Bu panelde, okul öncesi kurumlara devam eden özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların bu kurumlara devam ettikleri süredeki gelişimsel kazançları ile bu kazançları yordayan değişkenlerin incelemek amacıyla gerçekleştirilen boylamsal bir çalışmanın sonuçları ayrıntılı olarak tartışılacaktır. Bir TÜBİTAK projesi olarak yürütülen bu boylamsal çalışmada, okul öncesi sınıflara devam eden özel gereksinimli çocuklar ile onlarla aynı yaş ve cinsiyette olan ve normal gelişim gösteren çocukların gelişimleri, iki yıl içinde üç kez standart bir gelişim ölçeği (GEÇDA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Aynı dönemlerde özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların, okul öncesi eğitimin yararları ile doğrudan ilişkili olan sosyal becerileri, problem davranışları, akran kabulleri, öğretmenleriyle ilişkileri, okula uyumları, yeterlilik puanları ile devam ettikleri sınıfın niteliği ve ev ortamlarının niteliği ile ebeveyn-öğretmen ilişkisi de üç kez değerlendirilmiştir. Analizlerde iki öğretim yılında toplanan veriler üzerinden çocuğa (sosyal beceriler, problem davranışlar, akran kabulü, okula uyum, öğretmenlerle ilişkiler, özel gereksinimli olma, yeterlilik puanı), okul öncesi sınıfa (kaynaştırma sınıfının niteliği) ve öğretmene (ebeveyn-öğretmen ilişkisi) ilişkin faktörlerin hem özel gereksinimli olan hem de normal gelişen çocukların gelişimlerini ne kadar yordadığı araştırılmıştır. Çalışmanın temel bulgusuna göre, özel gereksinimli olan çocuklarda gelişimi yordayan en önemli faktör sosyal beceriler, özel gereksinimli olmayan çocuklarda ise problem davranışlardır. İkinci sırada; özel gereksinimli olan çocuklar için öğretmen-öğrenci ilişkisi, özel gereksinimli olmayan çocuklarda ise sosyal beceriler gelmektedir. Ayrıca bulgulara göre, - Özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal alanlardaki gelişimleri, gelişimsel işlevleri, problem davranışları, sosyal becerileri, akran kabulü, okul uyumu, öğrenci öğretmen ilişki düzeyleri ile ev ortamlarının niteliği anlamlı düzeyde normal gelişen çocukların lehine farklıdır, - Çalışma grubunun sosyal becerileri ve akran kabullerinin her iki grup için benzer düzeyde ve yöndedir, - Özel gereksinimli çocukların ev ortamlarının niteliğinin anlamlı düzeyde artmış, ancak özel gereksinimli olmayan çocukların ev ortamlarında anlamlı değişim olmamıştır, - Okul öncesi sınıfların niteliği iki yıl boyunca değişmemiştir, - Özel gereksinimli olmayan çocukların ebeveyn-öğretmen ilişkilerinin özel gereksinimli olan çocuklarınkinden daha iyidir. Panelde ayrıca, benzer çalışmalar yapan araştırmacıları yönlendirmek amacıyla, boylamsal çalışmanın yürütülmesi sürecinde karşılaşılan temel güçlükler de, tartışılacaktır. Bu güçlükler bazı değişkenler için uygun veri toplama araçlarının olmaması, var olan veri toplama araçlarına ilişkin yaşanan sorunlar, TÜBİTAK tarafından yardımcı personel sayısının azaltılmış olması, değerlendirmeye eğitiminin gücü ve değerlendirmeciler arası güvenilirlik çalışmalarının uzun sürmesi, randevuların aksaması nedeniyle zamana karşı savaş, 15 Temmuz 2016 nedeniyle çocuklara, öğretmenlere ve ailelere ilişkin veri kaybı, öğretmenlerin zaman sınırlılığı nedeniyle sürecin uzaması, randevulara uyulmaması, gözlemden kaçınılması, değerlendirme ortamlarının ebeveynlerle görüşme ve çocuk değerlendirmeleri için her zaman uygun olmaması olarak özetlenebilir. Sonuç olarak bu panelde okul öncesi kaynaştırma konusunda gerçekleştirilen ilk boylamsal çalışmanın planlanmasından sonuçlandırılmasına kadar geçen süreç ve çalışma sonuçları paylaşılarak, sonuçlar hem ulusal hem de uluslararası alanyazın çerçevesinde tartışılacaktır. Panelimiz ile araştırmanın bulguları çerçevesinde, hem okul öncesinde kaynaştırma uygulamalarının niteliğini artırmak için yapılacak iyileştirme çalışmalarına temel oluşturacağı, hem de

üç grup faktörün çocukların gelişimi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ile ulusal ve uluslararası alanyazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

ICECI2018

Özel Oturum 1

30 MART 2018

Saat: 16:00-17:30

Salon H

Prof. Dr. Tülay TARSUSLU ŞİMŞEK

Erken Dönem Müdahalede Fizyoterapi & Rehabilitasyon ve Fizyoterapistin Önemi

ICECI2018

Özel Oturum 2

31 MART 2018

Saat: 09:45-10:45

Salon C

Prof. Dr. Uğur Sak

Erken Gelişim Fark Yaratır

Üstün yeteneğin erken yıllarda gelişimi, kalıtsal becerilerin ve çevrenin etkileşimi sonucu doğrusal olmayan bir yol izler. Bir becerideki bireysel farklılıklar bu becerinin performansının başlangıç düzeyinde farklılıklara neden olur. Ancak performansın kendisi de beceride daha ileri bireysel farklılıkların oluşmasına neden oluşturabilir; çünkü farklı şekillerde avantajlı bireyler becerilerini daha iyiye taşımak için çevrede öz seçim ve şekillendirme yapabilirler. Gelişim, sosyal katlayıcıların da etkisiyle çarpımsal olarak devam eder. Sosyal katlayıcılar ve öz seçim ile desteklenen ve erken gelişim gösteren çocuklar, dezavantaj ile doğan çocuklara kıyasla zihinsel gelişimlerinde daha hızlı bir artış kaydederler. Diğer bir deyişle, erken zihinsel gelişim kartopu etkisi yaratarak uzun vadede büyük zihinsel farklılıkların oluşmasına neden olabilir. Bu çalışmada, zeka, okuma ve matematik alanlarında erken gelişim gösteren çocukların performansları erken gelişim göstermeyen çocukların performansları ile karşılaştırılmıştır. İki grup arasındaki fark ilkökul yıllarında da artarak devam etmiştir. Bununla birlikte, okuma ve matematik alanlarında erken gelişim göstermeyen üstün yetenekli çocuklar erken müdahale programına alındıklarında erken gelişim gösteren üstün yetenekli çocuklarla aralarındaki farkı giderek kapatmışlardır. Araştırma, ortaya atılan hipoteze ilişkin kısmen destekleyici bulgular ortaya çıkarmış ve üstün yeteneğin gelişiminde erken müdahaleye ilişkin kritik soruların oluşmasına neden olmuştur. Sunumda bu sorular ele alınacaktır.

ICECI2018

Özel Oturum 3

31 MART 2018

Saat: 16:00-17:30

Salon H

Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK

Nitelikli Araştırma Kriterleri: Püf Noktalar

ICECI2018

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon A

Professionalizing the field of Early Childhood Education

Samantha Riggleman

There is limited research on teacher preparation programs for early childhood teachers, including the relationship between early childhood teacher prep and student learning. This session will discuss some of the barriers in preparing early childhood teachers and how aspects of K-12 teacher prep programs can be blended into those programs. Policymakers and early childhood advocates are working to professionalize early childhood teaching by raising educational requirements for early childhood teachers. Poor compensation in the early childhood profession often leads teachers with degrees to teach in K-12 setting. Most of the research to improve early educator preparation has focused on in-service professional development rather than pre-service training. Researchers call for teacher preparation programs to pilot specific learning experiences to help prospective teachers master high-impact teaching practices and test the results. It is important to professionalize early childhood teaching by requiring higher credentials; however, teacher prep programs must also improve on the quality of preparation. This conversation session will contribute to the area of teacher education in understanding the strengths of a traditional K-12 teacher preparation program and identifying strategies to incorporate.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon A

Alternatives to Suspension and Expulsion in Early Childhood Education Settings

Samantha Riggleman

A concern of professionals in early childhood is that preschoolers who are at-risk for developing challenging behaviors do not receive appropriate services, as their challenges may not be severe enough to qualify or teachers do not feel a referral for services is warranted (Bekar, Shanmoon-Shanok, Steele, Levy, deFressine, & Giuseppone et al., 2016). A result of not receiving services or being identified as needing services in early childhood can be expulsion from the preschool center (Hoover, Kubicek, Rosenberg, Zundel, & Rosenberg, 2012). Expulsions of preschoolers often reflect unmet social-emotional needs of children in preschool settings. Data indicates that expulsions and suspensions occur regularly in preschool settings, with as many as 8,710 preschoolers per year receiving this consequence (NAEYC, 2016). Additionally, within the state of Texas, 50% of licensed day care centers have removed a child from care due to behavior problems (Buck & Ambrosino, 2004). This is a problematic issue given research indicating that these practices can influence a number of adverse outcomes across development, health, and education (Lamont, Devore, Allison, Ancona, Barnett, Gunther et al., 2013; Petras, Masyn, Buckley, Ialongo, & Kellam, 2011). Research also indicates that teacher training and support is essential to providing a positive and constant environment in which children can succeed (Stormont, 2002; Webster-Stratton et al., 2001). The U.S. Department of Education (2016) recently released a policy statement on expulsion and suspension policies in early childhood settings and set recommendations for states. Those recommendations included implementing positive behavior interventions and supports, screening young children for developmental and behavioral milestones, and providing preschool staff and teachers with professional learning opportunities focused on social-emotional and behavioral development (U.S. Department of Education, 2016). This session will provide the audience with statistics of suspension and expulsion in the United States, and provide evidence-based alternatives to suspending and/or expelling preschoolers.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon A

Integration-Related Attitudes of Hungarian Preschool Teacher Candidates Focusing on Their Perceptions of Self-Preparedness

Zsófia Böddi, Mónika Serfőző, Zsuzsa F. Lassú

Recently inclusive education is a widely accepted principle at both international and Hungarian scope (e.g. Ferguson, 2008), therefore integration and inclusion in early childhood education involving preschool (in Hungary it means education for children at the ages from 3 to 6 ys.) is a widespread practice (cf. Act CXC of 2011 on National Public Education). Parallel to the establishment of integration teacher training has been supplemented with preparation related to integration and inclusion in Hungary. Our goal was to study the integration-related attitudes of graduating preschool teacher candidates focusing on their self-perception in connection with preparedness. Moreover, we aimed to learn what kind of experience – in- and outside of teacher training – contributes to the sense of preparedness and integration-related competence. Our hypotheses were the following: experience gained in connection with children with special educational needs correlates with more positive attitude towards integration (cf. Avramidis and Norwich, 2002) as well as extended perception of competence and preparedness. Institutional characteristics of the practical placement are related to the perception of preparedness. Positive experience in integration leads to extended perception of competence and preparedness. Differences appear in the answers of students based on their full-time or part-time education. Graduating preschool teacher students (N=360) from 10 different preschool teacher training universities in Hungary participated in our study (online and paper-based). The questionnaire contained questions about their experience related to children with special educational needs and integration, and Likert-type statements reflecting to their perceptions regarding integration-related preparedness and competences. Data were analysed using Qualtrics. Results were determined by significant t-tests. Experience on children with special educational needs gained in- an outside of university studies leads to more positive attitudes and better perception of preparedness and competence. It has been verified that positive experience in preschool integration were accompanied by better perception of preparedness and competence. Differences were identified between the answers of full-time and part-time students in some statements of the survey. As a conclusion based on the results it can be said that the experience and feelings of preschool teacher candidates acquired in connection with integration is of key importance. Positive experience provides basis for more positive integration-related perceptions of teacher candidates (cf. Avramidis and Norwich, 2002). Teacher training has a key task in providing students appropriate education related to integration and inclusion and in facilitating the interpretation and reframing of positive and negative experience of students gained during practical trainings. Trainers and mentors from universities and practice both play emphasised role in these steps. In addition to this online training opportunities as developed by “Early Inclusion” project (www.early-inclusion.eu) can be a valuable source of knowledge too. Further conclusions in connection with teacher training will be discussed.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon A

Relationships between the child, family, and service characteristics and family outcomes in early childhood intervention

Shih-Ting Chiao, Lin-Ju Kang, Ai-Wen Hwang, Yu-Wei Hsu, Yan-Chen Liu

Study Background and Aims: Family-centered care has been considered as the best practice model in early childhood intervention. Efficacy of early childhood intervention emphasizes on family outcomes such as family competency and satisfaction to services. Research suggests that family outcomes may be related to child characteristics or experiences in receiving intervention, family characteristics, and methods of service provision. Therefore, the aim of this study was to explore relationships between child, family, service characteristics, and family outcomes for families that receive early intervention services in Taiwan. **Methodology:** In this study, we used convenience sampling and conducted a questionnaire survey in seven cities in Taiwan. The participants were 149 parents who had children with developmental delay aged 0 to 6. The children were receiving services in inclusive preschool, special preschool, and development centers. The primary respondents were mothers (n=129), followed by fathers (n=15) and other primary caregiver (n=5). Family outcomes were measured by the Family Outcome Survey (FOS) which contains two domains: family outcomes after receiving services and helpfulness of services. Child characteristics included age and self-care, mobility, and social functioning measured by Pediatric Evaluation of Disability Inventory (PEDI). Family characteristics included the parental education and annual incomes. Service characteristics consisted of the time professionals take care of the child, the time professionals communicate with the parents, and parental satisfaction with partnership measured by the Family-Professional Partnership Scale (FPPS). The measures were completed through structured interviews with the parents in-person or via phone calls. Spearman's correlation coefficients were used to examine the correlation between family outcomes and the characteristics of the child, family, and services. **Results:** The scores for family outcomes and helpfulness of services were highly correlated ($r=.861$, $p < .001$), therefore the total scores of the FOS were used. The scores for functional skills of self-care, mobility, and social functioning of the child ($r=.17$ to $.23$, $p=.005$ to $.036$), the time professionals communicated with the parents ($r=.179$, $p=.029$), and the satisfaction with partnership ($r=.47$, $p<.01$) were significantly and positively correlated with family outcomes. Parental annual incomes, on the other hand, was negatively correlated with family outcomes ($r=-.182$, $p=.033$). **Conclusion:** The daily functions of the child, professional communication time and partnership with parents were positively related with family outcomes. Children who had better daily functions, the parents also showed better understanding about their child's strength and rights and the family were more included in community. In addition, family who had longer interactive time with professionals, and who were more satisfied with their partnership, were also perceived better family outcomes when receiving early intervention services.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon A

Predicting Kindergarten Outcomes through Behavior Patterns of Toddlers at Entrance to Early Intervention Services

Eda Karacul

This study examined the behavioral patterns of a nationally representative sample of 1500 toddlers 18–31 months of age entering Part C early intervention services in the U.S and associated their prediction with the selected child and family outcomes during kindergarten. As part of a national study parents were interviewed to describe their children’s behavioral characteristics at the time of entry to early intervention (EI) services. Factors analysis of 15 behavior items yielded a four-factor model (adaptability, persistence, approachability and sensory threshold) describing child behavior patterns as evidenced by Scarborough et al. (2007). We considered the four behavior dimensions in relation to eligibility reasons to early intervention (a-developmental delay, b-diagnosed condition with no mention of delay, and c- at risk of delay), selected child outcomes (educational progress and social skills) and family quality of life. The child outcomes were assessed through kindergarten teacher surveys and family quality of life was assessed through kindergarten family interview. Demographic characteristics were also used for the descriptive qualities. The findings revealed several significant relations among variables. An analysis of combinations among four behavior factors identified subgroups of children who exhibit less desirable behaviors on one dimension but positive behaviors in another dimension. Multiple linear regression analyses were used to assess the ability of behavioral patterns to predict selected child and family outcomes. Overall, early behaviors and temperament can be indicative of later problem behaviors and developmental concerns. This study contributes to the body of research on the impact of child behavior and temperament on the psychosocial outcomes and perceived quality of life of parents as well as children in early intervention services. The families of the infants and toddlers with or at risk of developmental disabilities experience high level of stress that is in relation with the behaviors of the child (Baker et al., 2002). Severity of the problem behavior and the deficits in social skills, or child-externalizing behaviors are more of a stressor to the family than the disability itself (McStay, Trembath, and Dissanayake, 2014). Thus, interventions to promote adaptive family functioning and better psychosocial outcomes are still a necessity with children with chronological conditions. Understanding the outcomes related with the early behavior provides us opportunities to develop early intervention services. Resilience and risk factors are discussed for early intervention services.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon A

Investigation of the Effects of Direct Instruction in the Commonly Reversed Braille Letters on a Student's Reading and Writing Accuracy and Speed

Cahit Şahin

Like some sighted children who struggle with learning to read, a proportion of children with visual impairments have specific difficulties related to reading braille. Some of these difficulties not only arise from the complexity of the braille code; students with visual impairment may have dyslexia as well. Children with dyslexia commonly have problems processing and understanding what they hear, may have difficulty grasping quick instructions, and remembering the sequence of events. Letters b and d or the words saw and was may be reversed among children who have dyslexia; however, in the braille code students may have problem with the letter pairs h-j, e-i, r-w, f-d and p-v due to the similar dot configuration of these letters. The purpose of the study was to investigate the effects of additional direct instruction in the commonly reversed letters. Would the instruction increase reading and writing speed and accuracy? I worked with a student with a visual impairment who was a braille reader. The student had difficulties reading and writing the commonly reversed letters in braille. The student needed time to read and write these letters accurately. When the student wrote one of those letters, he stopped and thought about the correct dot configuration for the letter. Stopping and thinking about the correct dot configuration had a negative effect on reading and writing speed and accuracy. Thirty six lessons were designed and implemented to teach the automatic recognition of the easily reversed letters. The thirty six lessons were divided into six groups of lessons. The groups were letter recognition, letter recognition in a story, untimed reading a story, timed reading of a story, untimed writing of letters and story, and timed writing of letters and story. Each of these six lessons followed the same sequence of tasks and focused on locating a specific letter. The student was asked to find a letter among other letters. Worksheets included h-j, e-i, r-w, f-d and p-v letter pairs. Correct and incorrect responses were noted. According the collected data for the study shows, additional direct instruction had significant positive effects on student's reading and writing. The student was able to name and accurately write the targeted braille letters on the braille writer as well as automatically identify targeted letters in isolation and in words more accurately after the intervention. As a result of the intervention, the student demonstrated improvement in reading and writing skills. Although the student did not master these skills at 100%, the student showed improvement in his reading and writing skills after targeted direct instruction.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon B

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Erken Çocukluk Dönemindeki Bireylere Sosyal Öykü Uygulamasıyla Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Sertan Talas, Erkan Kurnaz

Bireyin doğumu ile başlayan eğitim sürecinin en önemli döneminin erken çocukluk dönemi olduğu ve bu dönemde alınan eğitim bireyin tüm yaşamını doğrudan etkilediği alanyazında ifade edilmektedir. Normal gelişim gösteren bireylerin hayatında bu kadar önemli olan gelişim döneminin otizm spektrum bozukluğu gösteren bireyler açısından da farklı olmadığı belirtilmektedir. Bu bağlamda otizm spektrum bozukluğu tanılı bireylerin en yoğun ve kaliteli eğitim almaları gereken gelişim döneminin erken çocukluk dönemi olduğu ifade edilebilir. Alan yazın incelendiğinde otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin eğitimleri için kullanılan birçok uygulama vardır. Fakat bu uygulamaların tamamı bilimsel dayanaklı uygulamalar değildir. Bilimsel dayanaklı uygulamalar genel olarak etkililiği tek denekli veya grup deneysel araştırmalarla kanıtlanmış, bu araştırmaların etkililiği gösterir raporlarının bilimsel hakemli dergilerde yayımlanmış olması gerekmektedir. Bu şartları sağlamayan uygulamaların bilimsel dayanaklı olmadığı ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında otizm spektrum bozukluğu alanında kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalardan birisi de sosyal öykü uygulamalarıdır. Sosyal öykü uygulamaları özel eğitime muhtaç bireye özel, bireyin ihtiyacına uygun olarak belirli bir sistemle yazılmış kısa öyküler olarak tanımlanmaktadır. Sosyal öyküler uygulaması bireyin ihtiyacının belirlenmesi, belirlenen ihtiyaca uygun bir sosyal öykünün yazılması ve bu sosyal öykünün bireye uygulanarak hedef davranışların kazandırılması olarak üç aşamada uygulanmaktadır. Alan yazınında sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğu olan bireylere çeşitli hedef davranışlarının öğretiminde kullanımını inceleyen birçok araştırma mevcuttur. Bu çalışmanın amacı erken çocukluk dönemindeki otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal öykü uygulaması kullanılarak yapılan çalışmaların incelenmesi ve araştırmaları katılımcı özellikleri, sosyal öykü özellikleri gibi değişkenler açısından betimsel olarak incelemektir. Araştırma kapsamını son 10 yılda bilimsel hakemli dergilerde yayımlanmış araştırmalar oluşturmaktadır.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon B

Otizmli Çocuklarda Temel Hareket Eğitiminin Fiziksel Uygunluk Özelliklerine Etkisi

Gamze Beyazoglu, Ersan Kara , Engin Uysal

Araştırmada, 6-11 yaş erkek çocuklara 12 hafta süresince uygulanan temel hareket eğitiminin fiziksel uygunluk parametreleri üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, yaşları 6 ile 11 yaş arasında bulunan yaş ortalamaları $7,33 \pm 1,50$ olan toplam 9 erkek çocuk katılmıştır. Hareket eğitiminin etkisini araştırmak için boy, vücut ağırlığı, , dikey sıçrama, kavrama ve bacak kuvveti Wall squat, statik sınav, reaksiyon zamanı, denge ve esneklik testleri uygulandı. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 23 paket programı kullanıldı. Ön test ve son test arasındaki farklılığın belirlenmesinde paired t testi uygulanmıştır. Grubun ön test ve son test değerleri arasında dikey sıçrama parametresinde ($p < 0.01$), durarak uzun atlama parametresinde ($p < 0,05$), esneklik parametresinde ($p < 0,05$) anlamlı farklılık bulunurken diğer tüm testlerde anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Sonuç olarak düzenli periotlarla uygulanan hareket eğitiminin 6-11 yaş çocuklarda fiziksel uygunluk parametrelerini anlamlı düzeyde geliştirebileceği anlaşılmaktadır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon B

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Çok ve Az Kavramlarının Kazandırılmasında Kullanılan Bilgisayar Destekli Öğretim Materyalinin Etkililiği

Gizem İlanbey, Meltem Çengel, Ahmet Bildiren

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde eğitim materyalleri akademik başarıyı önemli ölçüde etkilemektedir. Öğretimin somutlaştırılması için bilgi ve iletişim teknolojileri, bilgisayar, programlar gibi çeşitli araçların kullanılması zihinsel yetersizliği olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir (Friend, 2006). Farklı öğrenme ihtiyaçları olan bireylerin eğitimini desteklemede mobil cihazların, sanal gerçeklik vb. teknolojilerden yararlanmaları önerilmektedir (McKnight ve Davies, 2013). Bu tür teknoloji desteği, öğrencilerin sadece işlevsel performanslarını değil, bununla birlikte akademik başarılarını da arttırmaktadır (Edyburn, 2005, Friend, 2006). Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, düşünmede, problem çözmede, planlamada, odaklanmada ve dikkatini sürdürmede güçlükler yaşadığı için, etkinliklerde görsel ve işitsel uyarıcılara yer verilmesi ile eğitim öğretim etkinliklerinin çeşitlendirilmesinin önemli olduğu söylenebilir. Dolayısıyla zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin etkinliklerinde bilgisayar destekli öğretim sunulması ile eğitim ve öğretim etkinliklerinin niteliği artırılabilir. Bu araştırmada zihinsel yetersizliği olan öğrencilere çok ve az kavramlarının kazandırılmasında Articulate Storyline 3 yazılımı ile hazırlanan çoklu ortam nesneleri ile zenginleştirilmiş öğretim materyalinin etkililiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Eğitim Uygulama Okulunda eğitim gören, kavram gelişiminde güçlük yaşayan, 8-9 yaş arası orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan toplam 3 çocuktan oluşmaktadır. Çocuklardan çok, az, en çok ve en az kavramlarını kazandırmak için öğretim etkinlikleri ve alıştırmalar içeren bir bilgisayar destekli öğretim materyali hazırlanmıştır. Bu kavramlar iki basamakta ele alınmıştır. Bunlar "gösterme" ve "söyleme" basamakları olup hem görsel hem de ses içeren etkinlikler yoluyla kavramların kazandırılması hedeflenmiştir. Çalışma modelini ise tek desenli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeli oluşturmaktadır. Çalışmada kazandırılması hedeflenen kavramlar öğrencilere uygulanan ayrıntılı değerlendirme formları ile belirlenmiştir. Formlar incelenerek öğrencilerin en temel kavramlardan çok ve az kavramlarına ilişkin düzeyleri ortaya çıkarılmıştır. Uygulama, öğrencilerin kavramları tüm boyutları ile kavraması adına "çok - az- en çok - en az" başlıkları altında gösterme ve söyleme davranış ölçütlerini karşılayacak etkinliklere yer vermektedir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlama adına gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği verileri toplanacaktır. Veri toplama yöntemi olarak ilgili kavramlara yönelik hazırlanmış kazanımları içeren değerlendirme formları kullanılmaktadır. Verilerin toplanmasında kamera kayıtları tutulmaktadır. Çalışma 8-10 haftayı kapsayacak şekilde planlanmış olup bulgulara süreç sonunda yer verilecektir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon B

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocuklarla Eve Dayalı Yürütülen Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programının (ETEÇOM) Bilişsel Gelişim Alanına Yönelik Stratejilerinin

Anne ve Çocuk Etkileşim Davranışlarına Etkisi

Gürcan Hatır, Ayşe Tuba Ceyhun

İlişki temelli yaklaşıma dayalı uygulamalar, çocukların sosyal-duygusal ve gelişimsel ihtiyaçlarına yönelik olarak ve ailelerin, kendi çocukları ile daha yanıtlayıcı bir şekilde etkileşime girmelerine destek olmak için geliştirilen stratejileri içeren bir yaklaşım olarak bilinmektedir (Mahoney ve Perales, 2005). Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM), erken çocukluk dönemindeki gelişimsel yetersizliği olan çocukların gelişimini desteklemek amacıyla; çocukların ebeveynlerine, yada birincil bakıcılarına, günlük rutinleri sırasında çocuklarına karşı daha yanıtlayıcı olmalarına sağlayacak nitelikli etkileşim stratejilerini öğretmeyi amaçlayan ve bunun sonunda çocuklarının gelişimsel düzeylerine katkıda bulunmalarına yardımcı olmayı hedefleyen, ilişki temelli yaklaşıma dayalı bir programdır (Diken, 2013). ETEÇOM çocuğun 16 temel davranışı kazanmasına ya da geliştirmesini destekleyici uzmanın/ebeveynin ya da eğitimcinin çocukla kullanacağı 66 öğretimsel stratejiden oluşan bir programdır. Nitelikli yetişkin davranışları ile çocuklara tek bir beceri/davranış kazandırmak yerine, yetişkine çocukla nitelikli etkileşim kurmayı öğreterek çocuğun tüm deneyimlerini bir öğretim fırsatına çevirmeyi sağlamaktır (Diken, Çuhadar, Arıkan, Ünlü, Çelik, Tomris, Sani-Bozkurt, Günden, Çavuşoğlu; 2016). Alan yazında ETEÇOM programının etkililiğini araştıran çalışmaların sonucu annelerin ve Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış çocukların temel etkileşim davranışlarında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya çıkarmıştır (Karaaslan, Diken ve Mahoney, 2011; Gürel-Selimoğlu, 2015; Toper-Korkmaz, 2015). Bu araştırmalar aynı zamanda programa katılan çocukların programda yer alan üç ana gelişim alanı olan bilişsel, iletişim ve sosyal-duygusal alanlarda anlamlı ilerlemeler gösterdikleri ve bunun sonucunda ebeveyn-çocuk etkileşiminin daha nitelikli hale geldiğini göstermektedir. Bu araştırmanın amacı eve dayalı yürütülen Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programının (ETEÇOM) bilişsel gelişim alanına yönelik stratejilerinin, Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış 3-6 yaş arası çocukların annelerinin etkileşimsel davranışları ile çocukların etkileşimsel davranışları üzerindeki etkililiğini araştırmaktır. Araştırmaya yaşları 3-6 yaşları arasında değişen, OSB tanısı almış üç çocuk katılmıştır. Araştırma, çalışmaya katılan çocukların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada annelerin etkileşimsel davranışları ve çocukların etkileşimsel davranışları bağımlı değişken olup, bağımsız değişken ise eve dayalı olarak uygulanan ETEÇOM programının bilişsel gelişim alanına yönelik stratejileridir. Bu bağlamda ETEÇOM programının üç temel gelişim alanından biri olan bilişsel gelişim alanına hizmet eden 5 temel davranış ve 32 strateji kullanılmıştır. Annelerin ve çocukların etkileşimsel davranışlarını değerlendirmek için Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği-Türkçe versiyonu (EDDÖ-TV) ve Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği-Türkçe versiyonu (ÇDDÖ-TV) kullanılmıştır. Kullanılan değerlendirme ölçekleri öntest-sontest şeklinde uygulanmıştır. Çalışmanın sosyal geçerliğine bakmak için ailelere çalışma sonunda uygulama süreci hakkında sorular sorulacaktır. Çalışmanın deney süreci devam etmekte olup elde edilen bulgular sunum esnasında paylaşılacaktır.

Bildiri No: 5

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon B

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireylere Hayali Oyun Becerilerinin Öğretimi: Betimsel Bir Çalışma

Dinçer Saral, Burcu Ülke-Kürkçüoğlu

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)'nin geliştirdiği ve günümüzde en güncel tanı ölçütleri kılavuzu olan DSM-5'de OSB olan çocukların sosyal etkileşim ve sosyal iletişim boyutunda hayali oyun paylaşımında zorluk yaşadıkları belirtilmektedir. Erken çocukluk döneminde oynanan oyunlardan biri olan hayali oyun bilişsel, sosyal ve dil gibi birçok alanda gelişime katkıda bulunmaktadır. Hayali oyun, çocuğun nesneleri, eylemleri temsil etmek amacıyla sembolleri kullanabilme becerisinin ve birbiriyle ilişkili hayali eylemler sergileyerek üst düzey düşünme, mantık yürütme ve bilişsel yetkinliğin erken bir göstergesidir. Ayrıca, hayali oyun oynama becerisinin; iletişim ve dil becerilerinin desteklenmesi ve problem çözme gibi zihinsel işlevlerin gelişimi, yaratıcı düşünme, empati kurma ve akranlarıyla etkileşime girme gibi birçok alanda bir tür önkoşul beceri özelliği gösterdiği belirtilmektedir. Barton ve Pavlanis (2012) tarafından yapılan bir derleme çalışmasında hayali oyun sıralanan biçimde dört türe ayrılmaktadır: (a) Gerçek bir nesneyi ya da temsilini amacına uygun olarak hayali kullanma, (b) Bir nesneyi başka bir nesneymiş gibi kullanma, (c) Ortamda olmayan bir nesneyi ya da durumu varmış gibi davranma ve (d) Kendisine, başka kişilere veya nesnelere rol veya duygular yükleme. Hayali oyun kategorilerine ek olarak, hayali oyunun beceri dizisi ve seslendirme olmak üzere iki farklı özelliği bulunmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, OSB olan çocuklara farklı öğretim uygulamaları sunulmuş hayali oyun becerisinin öğretiminin yürütüldüğü çalışmaların günden güne arttığı görülmektedir. Ancak, bu çalışmalar arasında hayali oyunun tüm türlerinin öğretimini kapsayan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir ve ulusal alanyazında hayali oyun öğretimini amaçlayan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Ayrıca OSB olan çocuklara hayali oyun öğretiminin sunulduğu araştırmaların incelendiği yalnızca bir derleme çalışmasının olmasıyla birlikte bu çalışmadan günümüze kadar olan sürede konuya ilişkin herhangi bir betimsel çalışmaya rastlanmamaktadır. Dolayısıyla, OSB olan çocuklara hayali oyun becerilerinin sunulduğu çalışmaları kapsam açısından inceleyerek konuya ilişkin ileri araştırmaların planlanmasına ışık tutma gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, belirlenen ölçütler doğrultusunda araştırma kapsamına alınan OSB olan çocuklara hayali oyun öğretiminin sunulduğu araştırmaları betimsel olarak incelemektir. Çalışmada, 2008-2018 yılları arasında OSB olan çocuklara hayali oyun öğretiminin sunulduğu araştırmalar belirli ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışma için elektronik ortamda "autism", "autism spectrum disorder", "pretend play", "imaginary play", "symbolic play" ve "sociodramatic play" anahtar kelimeleri kullanılarak EBSCOhost, ScienceDirect, SpringerLink ve Wiley Online Library veri tabanları taranmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan araştırmaların çalışma kapsamına alınabilmesi için izleyen ölçütler aranmıştır: (a) OSB olan çocuklarla yürütülmesi, (b) hakemli bir dergide yayımlanmış olması ve (c) hayali oyunun en az bir türünün öğretimi olması. Ölçütleri karşılayan araştırmalardan elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları alanyazına dayalı olarak tartışılmış, uygulamaya ve ileri araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

Otizm Spektrum Bozukluğunda Pecs Uygulamasına Yönelik Bir Vaka Sunumu

Muhammet Ali Bozhöyük, Ayşe Tuba Ceyhun

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerde gözlenen erken belirtiler incelendiğinde OSB'li bireylerin çoğunluğunda iletişim becerileri ile ilişkili sınırlılıklar olduğu görülmektedir (Kırcaali-Iftar ve Odluyurt, 2013). OSB tanısı almış bireylerde yaşanan iletişim alanındaki yetersizlikler; bireylerin isteklerini, ihtiyaçlarını ifade etmekte ve bu isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılamalarında zorlanmalarına yol açar. Bu durum OSB li olan bireylerin günlük yaşamlarında sıklıkla uygun olmayan davranış sergilemeleri ve birçok sorunla karşı karşıya kalmaları ile sonuçlanabilmektedir (Alzayer, Banda ve Koul, 2014; Kırcaali-Iftar, 2007; Kırcaali-Iftar ve Odluyurt, 2013; Matson, Hess ve Mahan, 2013; Ramdoss ve diğ., 2011; Webber ve Scheuermann, 2008). PECS (Resim Değiş-Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi); Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylere sosyal bağlam içerisinde iletişim becerilerinin öğretilmesi için kullanılan bir yöntem olarak bilinmekte ve OSB olan çocuklara iletişim becerilerinin kazandırılması amacıyla kullanılan ve düşük teknoloji gerektiren özel bir görsel Alternatif ve Destekleyici İletişim sistemi olarak kabul edilmektedir. (Odluyurt, 2012). PECS'in uygulanması aşamasında; öğrenci nesnenin karşılığı olan resmi iletişim ortağına vererek, iletişim ortağının elindeki nesneyle değiş-tokuş ettiği 6 evreli bir öğretim süreci bulunmaktadır. Ülkemizde de OSB olan çocuklarla kullanılan PECS'in bilimsel dayanakları; (Wong, C., Odom, S. L., Hume, K. Cox, A. W., Fettig, A., Kucharczyk, S., Schultz, T. R. 2014) Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar, Gençler ve Yetişkinler İçin Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar Raporu'nda alan yazın taranarak elde edilen ve PECS yönteminin etkililiğini gösteren 2 grup deneysel ve 4 tek denekli çalışma olmak üzere toplam 6 çalışmayla ortaya konmuştur. Ayrıca PECS ile ilgili bilimsel dayanaklı uygulamalar incelendiğinde; 3-5 yaş aralığındaki okul öncesi dönemdeki çocuklardan; 12-14 yaş aralığındaki otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara kadar kullanımının etkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Raporun sonuçları PECS'in otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal, iletişim ve ortak dikkat becerilerin kazanmaları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Odom ve diğ., 2014) PECS uygulamasının bilimsel dayanaklarına rağmen ülkemizdeki uygulamalar ve alanyazın incelendiğinde PECS'in yaygınlığı ve tanınırlığı halen sınırlılık göstermektedir. Bu bağlamda PECS'in uygulama örneklerinin artırılarak tanınırlığının artması için bilimsel çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, OSB'den etkilenmiş sözel iletişim kurma becerisi sınırlı 6 yaşındaki bir erkek çocuğa nesneyi isteme, etkinliği isteme ve yiyeceği isteme davranışlarının öğretiminde PECS ile yapılan öğretimin etkili olup olmadığını belirlemektir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışmaya başlamadan önce birey için 3 farklı etkili pekiştireç belirleme oturumu düzenlenmiştir ve birey için etkili olan pekiştireçler belirlenmiştir. Daha sonra bu pekiştireçlerin fotoğrafı çekilerek Pecs standartları doğrultusunda resimli kartlar hazırlanmıştır. Çalışmada kayıt tutmak için PECS kayıt formları kullanılmıştır. Araştırma sürecinde aileye oturumlar hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın uygulama süreci devam etmektedir uygulama sonuçları sunum sırasında paylaşılacaktır.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

Epilepsi Tanısı İle Takip Edilen Çocuk Hastada Erken Fizyoterapi Sonuçları

Filiz Özdemir, Tuba Tülay Koca

Çalışmamızda miadında normal doğmuş epilepsi tanısı ile takip edilen 27 aylık kız çocuğunun erken fizyoterapi programının sonuçlarını sunuyoruz. Yöntem: Epilepsi tanısı ile takip edilen Hastaya İnönü Üniversitesi Vakfı Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi'nde 3 ay boyunca haftada 2 seans rehabilitasyon programı uygulandı. Rehabilitasyon programında Bobath ilkelerine dayalı nöro-gelişimsel tedavi yaklaşımları uygulandı. Rehabilitasyon programının içeriğini proprioseptif eğitim, aproksimasyon, orta hat oryantasyonu, denge-koordinasyon eğitimi, postural stabilizasyon egzersizleri oluşturmaktaydı. Bulgular: 39 yaşında annenin miadında normal doğmuş çocuk doğumdan sonra 1. Ayında dudaklarında morarma, kollarda kasılma, gözlerde kayma şikayeti ile Pediatrik Nöroloji polikliniğe başvurmuştur. Yapılan ilk muayanesi sonrasında tanı koyma amaçlı labarutuar ve görüntüleme teknikler kullanılmıştır. Yapılan incelemeler sonrasında hastanın EEG'sinde frontopariyatel anormallik saptanmıştır. Görüntüleme tekniklerinden MRI kullanılmıştır. MRI bulgusunda herhangi bir anormalliğe rastlanmamıştır. Hastanın baş kontrolü tam, desteksiz oturmaktaydı, dönme aktivitesi tamdı. Nörogelişimsel basamaklardan emekleme ve yürümesi mevcut değildi pediatrik fonksiyonel bağımsızlık ölçeği (PFBÖ) skoru 31 idi. Epilepsi nedeni ile gelişen motor gelişim gerilik nedeni ile hasta özel eğitim ve fizyoterapiye yönlendirilmiştir. Sonuç: Hastamız özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde terapiye alındı. Programın 3. ayında değerlendirmeler tekrarlandı. Çocuğun terapi öncesi pediatrik fonksiyonel bağımsızlık ölçeği (PFBÖ) skoru 31 idi. Terapi sonrası ise pediatrik fonksiyonel bağımsızlık ölçeği (PFBÖ) skoru 53 olarak saptandı. Çocuk 3 aylık rehabilitasyon süreci sonrasında emekleme pozisyonuna ve tutunarak ayağa kalkma pozisyonuna gelebilmeyi başarmış olup destekle birlikte adım atmaya başlamıştır. Hastaya ek olarak ev egzersiz programı eğitimi verilerek rehabilitasyon sürecine devam edilmesi planlanmıştır. Bu sonuçların ışığında motor gelişim geriliği olan epilepsi olgularında en erken dönemde rehabilitasyon programlarına başlanmasının son derece önemli olduğunun farkına varılmıştır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Öğrencilere Robotik Oyun Topu Aracılığıyla Ortak Dikkat Öğretimi

Z. Alperen Sağdıç, Ayşenur Kekiç, Ayşe Tuba Ceyhun

Otizm, sosyal etkileşim ve iletişimdeki bozukluklar (sosyal-duygusal karşılık verme güçlüğü, sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanma ve anlamadaki yetersizlikler, gelişim düzeyine uygun iletişim başlatma ve sürdürmedeki yetersizlikler), sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize, erken dönemde ortaya çıkan semptomlarıyla bireyin günlük yaşam işlevlerini yerine getirmede sınırlılıklara neden olan yaygın gelişimsel bir bozukluktur. Otizm tanısı konmuş çocuklarda rastlanan erken dönem sosyal iletişim güçlüklerinden birisi de ortak dikkat gelişimindeki yetersizliklerdir. Ortak dikkat gelişimindeki sınırlılıklar OSB'nin en erken belirtilerinden biri olup, birinci doğum günü öncesinde ortaya çıkmakta ve OSB'de erken tanılamaya imkân sunmaktadır. (Baron ve ark., 1992; Charman, 1998; Meindl ve Cannella-Malone, 2011; Osterling ve Dawson, 1994); (aktaran Bülbül ve Özdemir, 2017 36-1) Ortak dikkati başlatmanın erken dönem sosyal gelişim ve dil becerisinin doğru bir biçimde edinimi açısından önemli role sahiptir. Ortak dikkati başlatma içerisinde isteme amaçlı işaret etme OSB'li çocuklarda açık biçimde gözlenebilirken ilgiyi paylaşma amaçlı işaret etme OSB'li çocuklarda tipik olarak gözlenememektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan yeni cihazlar ortak dikkat gibi becerilerin öğretiminde eğitimcilere pek çok kolaylık sağlamaktadır. Bizim bu çalışmamızda Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip yaşları 3 ve 6 arasında değişen isteme amaçlı ortak dikkat başlatabilen fakat açıklayıcı ortak dikkat başlatma becerisine sahip olmayan biri kız ikisi erkek üç öğrencimize açıklayıcı ortak dikkat becerilerini öğretmek amacıyla "orbotix sphero 2.0 robotik oyun topu" kullanılmıştır. Bu top darbelere karşı dayanıklı olması sayesinde uzaktan kontrol edilerek öğrencinin beklemediği anlarda yüksek yerlerden düşürülüp açıklayıcı ortak dikkat işlevlerinden yorumlama ve gösterme işlevlerinde öğrencilere fırsat yaratmaktadır. Ayrıca titreşimli yapısı ve renk değiştirme özelliğiyle öğrencilerimizin dikkatini çekmiş olup öğrenci top düştüğünü haber verdiğinde topa ulaşarak aynı zamanda doğal bir pekiştireç elde etmiş olmaktadır. Sunumumuzda robotik oyun topunu öğretimimizde nasıl kullandığımız ve bulgularımızı veriler ile paylaşıp video kayıtları ile somutlaştıracğız. Ayrıca ülkemiz alan yazınında robotik cihazlar ile otizimli spektrum bozukluğuna sahip çocukların eğitimlerinde kullanıldığı başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda çalışmamız bundan sonraki çalışmalara altyapı niteliği taşımaktadır.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

Konjenital Skolyozlu Vakalarda Alçı Uygulaması Sonrası Korse Uygulamalarının Etkinliğinin Araştırılması

Ata Elvan, Burçin Akçay Bayraktar, Metin Selmani, Can Koşay, İbrahim Engin Şimşek

Konjenital skolyozu olan 2 yaş altı çocuklarda eğriliği düzeltmek ve progresyonu önlemek amacı ile anestezi altında gerçekleştirilen alçı korse uygulamaları yaygın olmasına rağmen başta hijyen ve rahatsızlık hissi olmak üzere .eşitli dezavantajlara sahiptir. Ancak bu yaş grubundaki çocuklarda plastik korse uygulamalarının sonuçları hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Bu çalışmanın amacı alçı uygulaması sonrası korse uygulamalarının etkinliğini araştırmaktır. Alçı uygulaması sonrası plastik korse uygulaması yapılan 2 yaş altı iki vaka çalışmaya dahil edilmiştir. Plastik korseler asimetrik olarak kişiye özel alçı model kullanılarak üretilmiştir. Birinci vaka açıklığı sağa bakan 48°'lik (T4-L2), ikinci vaka açıklığı sola bakan 41°'lik (T8-L3) konjenital skolyoza sahipti. Korrektif alçı uygulaması sonrası üçüncü ay sonunda birinci vakada 10°, ikinci vakada ise 10°'lik azalma meydana gelmiştir. Üçüncü ay sonunda plastik korse uygulamasına geçilmiştir. Plastik korse uygulamasını takiben hemen uygulama sonrasında birinci vakada 15°, ikinci vakada ise 20°'lik azalma meydana gelirken; 12. ay takip radyografilerinde ise omurga eğriliklerinin aynı derecelerde korunduğu tespit edilmiştir. Alçı uygulamalarının konjenital skolyozlarda etkinliği bilinmektedir. Ancak alçı uygulamasına göre avantajları açısından plastik korse uygulamaları da gelecek çalışmalar açısından umut vadetmektedir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Etkinlik Temelli Öğretimin YGB'li Çocukların Öğrendikleri Sosyal Becerileri Tipik Gelişim Gösteren Akranlarına Genellemelerine Etkisi

Sevim Karahan, Merih Toker, Latife Özaydın

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların birbirlerinden belirgin farklılıkları olmakla birlikte sosyal beceri yetersizlikleri en yaygın gözlemlenen ortak özellikleridir. OSB'li çocukların dil, sembolik oyun, ortak dikkat ve taklit becerilerinde yetersizlikleri olduğu, çevresindeki bireylerle ve tipik gelişim gösteren akranlarıyla sosyal etkileşime daha az girdikleri bilinmektedir. Araştırmalar, erken dönemde kazanılmaya başlanan sosyal becerilerin yaşam boyu olumlu uyum becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle erken müdahale programları OSB'li çocukların sosyal becerileri öğrenmesinde en etkili yöntem olmaktadır. Erken yaşlarda uygulanmaya başlanan sosyal beceri programları çocukların okul öncesi eğitim programlarına hazırlanmalarına ve dolayısı ile erken müdahale programından okul öncesi kuruma geçişi de kolaylaştırabilecektir. Bu araştırmanın amacı, başlatılan oyunu sürdürme becerilerinde (sıra olma, izin isteme ve oyuncağını paylaşma) yetersizliği veya sınırlılığı olan iki çocuğa etkinlik temelli öğretim yaklaşımı ile öğretilen bu becerileri tipik gelişim gösteren akranlarına genelleyip genelleymeyeceklerine olan etkisini değerlendirmektir. Araştırmanın hedef çocukları 4 ve 5 yaşlarında yaygın gelişimsel bozukluk tanısı almış bir kız, bir erkek öğrencidir. Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden beceriler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çoklu yoklama modelinde birbirinden bağımsız ancak benzer özellikteki üç beceri üzerinde çalışılacaktır. Bu araştırmada deneysel kontrol, başlama düzeyi evrelerinde bağımlı değişkende hiç bir değişikliğin olmaması, ancak etkinlik temelli öğretimin yapıldığı uygulama evrelerinde bağımlı değişkende verilerin artış gösterilmesiyle sağlanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni, doğal ortamda kullanılan öğretim tekniklerinden planlı oyuna dayalı etkinlik temelli öğretimdir. Oyun etkinlikleri saati (50 dakika) içine art arda üç oyun ve bu oyunlar içerisine hedef çocukların bağımlı değişken ile yanıt vereceği fırsatlar yerleştirilmiştir. Her bir becerinin öğretimi ve uygulama evresi için çocukların ilgileri doğrultusunda üç ayrı planlı oyun belirlenmiş ve fırsatlar yerleştirilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, hedef çocukların planlı oyun etkinliklerine gömülü fırsatların ne kadarına uygun sosyal beceriler ile verdikleri tepkilerdir. Çocukların uygun tepkileri ipucunun giderek azaltılmasıyla pekiştirilmiştir. Hedef çocukların başlatılan oyunu sürdürme becerilerini başlama düzeyinin %30 üzerinde sergiledikleri ve tanımadıkları bir akrana genelleyebildikleri görülmüştür.

ICECI2018

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programı (OÇPDP)'nin Türkçe'ye Uyarlanması Çalışması

Fatma Özge Ünsal, Gülden Balat

Yaşam becerileri, bireylerin günlük yaşamın gereklilikleri ve zorluklarıyla baş edebilmesini sağlayan adaptif ve pozitif davranışlardır (WHO, 1994). Bu beceriler arasında öz farkındalık, empati, iletişim, kişilerarası ilişki, karar verme, problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve duygular ve stresle başa çıkabilme gibi sosyal beceriler ve pozitif davranışlar bulunmaktadır (United Nations, 2000). Stresli yaşam biçimi; ruh hastalıklarının yanı sıra fiziksel hastalıkların da temel sebeplerinden biri olarak görülmektedir. İnsanlar aslında strese aynı şekilde maruz kalırlar ama bazıları için stresli yaşam olaylarına uyum sağlamak çok daha zor olmaktadır (Kumartaşı,2013). Önemli çeşitlilik gösteren ve rahatsız edici yaşam olaylarının olduğu bağlamda kişinin sağlıklı/başarılı işleyiş ve adaptasyon göstermesine olanak sağlayan kişisel özellikler ve becerilere psikolojik dayanıklılık adı verilmiştir (Connor ve Davidson, 2003; Luthar, Cicchetti, ve Becker, 2000; Masten ve Obradovic, 2006). Latince “resilire” (geri sıçramak, geri çekilmek, toparlanmak) kelimesinden çıkmış olan psikolojik dayanıklılık, genel anlamda şu şekilde tanımlanabilen bir kavramdır: dinamik bir sistemin istikrarını, yaşama yeteneğini veya gelişimini tehdit eden önemli zorluklara karşı dayanma ve bu zorlukları atlatabilme kapasitesidir. Erken çocuk açısından bakıldığında, Masten ve Gewirtz (2006), erken çocukluk döneminin psikolojik dayanıklılık geliştirmek adına önemli bir zaman olduğunun altını çizmiştir. Bir diğer ifadeyle sağlıklı bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimi destekleyen çevreler ve pozitif ilişkiler; küçük çocukların çocukluk döneminde ve sonraki hayatlarında başa çıkmak ve adapte olmak zorunda olacakları olumsuz durumlarda ihtiyaç duyacakları kaynakların ve becerilerin geliştirilmesi için temel sağlamakta ve erken yaşlardan itibaren bu kapasitenin geliştirilmesi, sağlıklı ve dayanıklı bireylerin yetişmesi noktasında oldukça önem taşımaktadır. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacını Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programı (OÇPDP)'nin Türkçe'ye Uyarlanması oluşturmaktadır. Baum (2007) tarafından geliştirilen “Resilience Program for Preschool Children”ından uyarlanan Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programının kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan Lawshe tekniği sonucunda .59 oranını sağlayan başlık, amaç ve içeriklerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır (Yurdagül, 2005). Uzman görüşü doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak nihai program oluşturulmuştur.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

OSB’li Çocuklara Ayırık Denemelerle Öğretim Yöntemiyle Taklit Becerileri Öğretiminin Sözel İletişim Becerileri Üzerindeki Katkısı

Süleyman Bayram, Murat Tekel, Ayşe Tuba Ceyhun

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), gösteren çocukların dil ve iletişim, sosyal beceriler, öz bakım becerileri ve akademik beceriler gibi alanlarda normal gelişim gösteren akranlarından daha düşük seviyede performans sergiledikleri bilinmektedir. Erken dönem taklit becerileri birçok çalışmada dil, konuşma ve iletişim becerileri için ön koşul beceri olarak belirtilmektedir (Turan ve Kaysılı, 2005). OSB’li çocukların taklit becerilerinde gösterdikleri sınırlılıkların, daha karmaşık gelişimsel davranışlar olan dil ve oyun becerileri ile ilişkili olması taklit becerilerinin önemine vurgu yapmaktadır (Turan ve Ökcün-Akçamuş 2013). Alanyazındaki araştırmalarda OSB olan bireyler ile normal gelişen ve diğer yetersizliği olan bireyler karşılaştırıldığında OSB tanılı olan bireylerin taklit becerilerinin diğer bireylere göre anlamlı bir şekilde sınırlı olduğu görülmektedir (akt. Turan ve Ökcün-Akçamuş, 2013). Ayırık Denemelerle Öğretim (ADÖ), uygulamalı davranış analizinin temel unsurlarından; davranışın öncülü ve sonuçlarının davranışın oluşumunda önemli etkisi olduğu ilkesinden hareketle geliştirilmiş bir öğretim uygulaması olarak bilinmektedir (Hall, 2009). ADÖ uygulamasında öğretimsel denemelerde beceriler alt basamaklara ayrılmakta ve her bir basamak üst üste tekrar eden denemeler şeklinde öğretilmektedir (Loavas, 2003; Tarbox ve Najdowski, 2008). Bu öğretim yönteminde öncelikle göz kontağı kurma ve dikkati yöneltme gibi iletişime hazırlık becerileri; ilerleyen aşamalarda, eşleme ve taklit gibi daha üst düzeyde beceriler; son aşamada ise kendiliğinden (spontane) dil kullanımı becerilerinin öğretimi hedeflenmektedir (Siegel, 2003). Günümüzde alanyazında ki çalışmalarda ADÖ genellikle yanlışsız öğretim formatında; öncül davranış ve davranışın sonucundan oluşan temel uygulama biçimine ek olarak ipucu sunmayı ve sistematik biçimde silikleştirmeyi içermektedir (Kırcaali-İftar, 2007). Bu araştırmanın amacı OSB’li çocuklara ayırık denemelerle taklit becerileri öğretimin sözel iletişim becerilerine katkısını ortaya koymaktır. Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında Diyarbakır il merkezinde bulunan özel eğitim merkezinde eğitim gören 3 yıl 5 ay, 4 yıl 8 ay ve 6 yıl 11 ay yaşlarında OSB tanısı almış 3 öğrenciyle 24 oturumla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin özellikleri PEP-R Ölçeğine göre belirlenmiştir: Ahmet A.’nın, takvim yaşı 3 yıl 5 ay, gelişimsel yaşı 2 yıl 5 ay, taklit yaşı 10 ay, sözel iletişim yaşı 8 ay; Edip’in takvim yaşı 4 yıl 8 ay, gelişimsel yaşı 2 yıl 7 ay, taklit yaşı 10 ay, sözel iletişim yaşı 8 ay; Ahmet M.’nin takvim yaşı 6 yıl 11 ay, gelişimsel yaşı 2 yıl 2 ay, taklit yaşı 10 ay, sözel iletişim yaşı ise 8 aydır. Çalışmada ayırık denemelerle öğretim yöntemi aracılığıyla taklit becerileri öğretim programı kullanılmıştır. Çalışma öncesinde pekiştirici belirleme formu kullanılarak çocuğun motivasyonunu yüksek tutan yiyecekler, içecekler, nesneler ve etkinlikler belirlenmiştir. Çalışma sürecinde taklit becerilerinden nesne ve motor taklit becerileri çalışılmıştır. Araştırma verileri her oturumda veri formuna kaydedilerek çocuktaki ilerlemeler kaydedilmiştir. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Ayırık denemeler öğretim yönteminin taklit becerileri üzerindeki etkisini belirlemek için tek denekli deneysel desenlerden denekler arası eş zamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır. Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli başlama düzeyi evresi ve uygulama evresi olmak üzere iki evreden oluşmaktadır ve başlama düzeyi evresi ve uygulama evresi tıpkı davranışlar arası çoklu başlama düzeyi modellerinde olduğu gibi planlanır (Tekin-

İftar, 2012). Ayırık denemelerle öğretim yönteminin Sözel iletişim becerilerine katkısını belirlemek için ön test ve son test olarak PEP-R ölçeği uygulanmıştır. Veriler bağımlı gruplar t testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda OSB’li çocuklara ayırık denemelerle taklit becerileri öğretimin sözel iletişim becerilerine katkısını koymada etkili olduğu tespit edilmiştir ve ayrıca taklit becerileri gelişen 2 OSB’li çocuğun sözel iletişim becerilerinde belirgin gelişme gözlenmiştir. Diğer OSB’li çocukta ise ayırık denemelerle taklit becerileri öğretim programının sözel olmayan iletişim davranışlarında işaret ederek istek bildirme ve kelimenin ilk hecesini açık hece şeklinde seslendirmenin başladığı görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların dikkat süreleri, konuşan kişiye dikkatini yöneltme ve sözel iletişimin ön koşulu olan konuşan kişiyi dinleme becerilerinde artış gözlenmiştir. Bununla birlikte araştırma sonucunda istek bildirme becerisinin gelişimiyle ilişkili olarak kendini ifade eden çocuklarda problem davranışlarda azalma olduğu tespit edilmiştir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Otizmli Çocuklara Toplumsal Uyarı İşaretlerinin Öğretiminde Geleneksel Olarak Ve Gömülü Öğretim Yoluyla Sunulan Sabit Bekleme Süreli Öğretimin Etkililik Ve Verimliliklerinin

Karşılaştırılması

Arzu Özen, Şerife Şahin

Otizm Spektrum Bozuklukları (OSB) olan çocukların eğitiminde 1960 ve 70'lerden bu yana etkililiği ve verimliliği kanıtlanmış en temel bilimsel dayanaklı uygulamalardan biri Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) uygulamalarıdır. Alanyazında UDA'nın ilk kullanım örnekleri Ayrık Denemelerle Öğretim (ADÖ) olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkililiği birçok araştırma ile ortaya konmuş ADÖ, zaman içerisinde yerini kendi sistematığından daha gelişmiş olan yanlışsız öğretim (YÖ) yöntemlerine bırakmıştır. YÖ yöntemlerinin etkililiğini ortaya koymuş olan birçok araştırma bulgusu olmasına rağmen, araştırmacılar bu yöntemlere yönelik çeşitli eleştiriler de getirmişlerdir. Bu eleştiriler; OSB olan bazı çocukların masa başında motivasyonunun düşmesi ve bunun sonucu olarak problem davranışların ortaya çıkma olasılığının artması, yapılan uygulamaların yapılandırılmış ortamlarda yani çocukların günlük yaşamlarının dışında gerçekleşmesi, çocukların öğrendikleri becerileri robotik tepkilerle sergilemeleri, ipucu ve pekiştireç bağımlılığının gözlenmesi şeklinde sıralanmıştır. Tüm bu eleştiriler OSB olan çocukların eğitiminde daha esnek, daha az yapılandırılmış ortamlarda kullanılan doğal öğretim (DÖ) yöntemlerini gündeme getirmiştir. Günümüzde DÖ yöntemleri arasında yer alan GÖ öğretim uygulamaları özellikle otizmli çocukların eğitiminde sıklıkla kullanılmaktadır. GÖ'nün isminde geçen gömülü terimi, genel olarak hedef davranışa ilişkin öğretim uyarlamalarının çocuk için ilginç olan, hoşuna giden etkinliklerin, sınıf rutinlerinin ya da oyun etkinliklerinin içine sistematik olarak gömülmesini ifade eder. Bu çalışmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklara toplumsal uyarı işaretlerinin isimlerinin öğretiminde yapılandırılmış olarak masa başında art arda sunulan ve oyun içine gömülerek dağınık denemelerle sunulan sabit bekleme süreli öğretim (SBSÖ) uygulamalarının etkililik ve verimlilikleri karşılaştırılmıştır. Ayrıca, çocuklara öğretimi hedeflenen tüm toplumsal uyarı işaretlerinin işlevine yönelik hedeflenmeyen bilgi sunumu yapılmıştır. Çalışmanın sosyal geçerlik verisinin toplanması sürecinde ise araştırmaya katılan deneklerin yeni bir öğretim setini hangi öğretim yöntemiyle öğrenmeyi tercih ettikleri belirlenmiş ve deneklere tercih ettikleri öğretim yöntemiyle yapılan öğretim oturumlarında ayrıca hedeflenmeyen bilgi sunumuda gerçekleştirilmiştir. Araştırma yaşları 36-74 ay arasında değişen dört OSB olan erkek denek ile yürütülmüştür. Araştırmanın modeli tek denekli araştırma yöntemlerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelidir. Araştırma; başlama düzeyi, öğretim, genelleme, izleme evrelerinden oluşmaktadır. Araştırma bulguları, OSB olan çocuklara toplumsal uyarı işaretlerinin öğretiminde SBSÖ'nün masa başında yapılandırılmış olarak ve oyun içine gömülerek dağınık denemelerle sunulmasının üç denek için etkililiğinin farklılaşmadığı yönündedir. Bir başka deyişle, SBSÖ'nün masa başında yapılandırılmış olarak sunulmasıyla, oyun içine gömülerek dağınık olarak sunulması OSB olan üç çocuğun toplumsal uyarı işaretlerini öğrenmesinde eşit derecede, bir denekte ise masa başında yapılandırılmış olarak sunulan SBSÖ daha etkilidir. Deneklerin hedeflenmeyen bilgi edinimine yönelik bulguları değerlendirildiğinde hedeflenmeyen bilgi ediniminin öğretim ortamları arasında belirgin olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Deneklerden toplanan sosyal geçerlik verisinde deneklerden ikisi masa başında öğrenmeyi tercih ederken, ikisi oyun

ICECI2018

içinde öğrenmeyi tercih etmiştir. Araştırmanın genelleme ve izleme verileri incelendiğinde yöntemler arasında fark olmadığı görülmüştür.

Bildiri No: 5

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Otizm Spektrum Bozukluğunda Erken Tanıya Yönelik Ebeveyn Farkındalığının Belirlenmesi

Emine Arslan Kılıçoğlu, Mehmet Sağlam, Rukiye Arslan

Otizm, erken çocukluk döneminde, çocuğun sosyal ilişki kurma ve iletişim alanlarındaki güçlükleri ile kendini gösteren ve gelişimin tüm alanlarını yaşam boyu etkileyebilen bir bozukluktur. Yapılan araştırmalar, erken tanı ve tedavinin otizmin seyrini olumlu olarak etkilediğini göstermektedir. Otizm en zor yaygın gelişimsel bozukluklardan biridir. Sosyal etkileşimde bozulma, sözlü ve sözlü olmayan iletişimde eksiklikler ve empati kuramama başlıca semptomları olarak görülebilir. Bazı otistiklerde farklı yemek yeme ve uyuma alışkanlıkları, hatta kendilerine zarar verme eğilimleri de görülmektedir. Otizm spektrum bozukluğunun erken tanısı ise, temel olarak, çocuğa yanlış tanı koymaktan kaçınmak ve çocuğun yaftalanmasını engellemek için, otizm tanısı, belirtiler fark edildikten sonra 2-3 yıl süren bir takip sonrası tanısı konmaktadır. Bebeklerde ve yeni yürüyen çocuklarda tedavi uygulamak, yaşı büyük olan çocuklara göre daha kolaydır. Yaş ilerledikçe çocuğun bireysel özellikleri artmakta, bu da tedavinin daha özelleştirilmesi için zorunlu kılmaktadır. Erken müdahale OSB gösteren çocuklarda dil becerilerindeki gerilemeyi ve sosyal iletişimsizliği önleyebilir. Erken yaştaki çocuklar için tedaviler öğretme ve ilişki temelli yaklaşımları içermektedir. Otizmli çocukların erken tanılanması, bakımın başlaması ve okul öncesi yıllardaki erken girişim, otizmli birçok çocukta belirtilerin iyileşmesiyle sonuçlanmıştır. Otizmin erken tanısı, eğitim planlarının daha erken yapılmasını, aile desteğinin ve eğitiminin sağlanmasını, ailelerin stres ve kederle baş etmesini ve uygun tıbbi bakım ve tedavinin verilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda anne babaların erken tanıya ilişkin farkındalıklarının düzeyi, çocuklara yönelik müdahale süreci üzerinde önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğunda erken tanıya yönelik ebeveyn farkındalığının belirlenmesidir. Bu çalışmada, Konya ilinde yaşayan otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin ebeveynleriyle yüz yüze yapılan görüşmelerde, araştırmacılar tarafından hazırlanan OSB’da erken tanıya yönelik ebeveyn farkındalığının belirlenmesine yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel olarak değerlendirilecektir. Araştırma da elde edilen bulgular, araştırma kapsamında değerlendirilecektir. Bu çalışma, İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Destekleme Birimi tarafından 1164 numaralı proje ile desteklenmektedir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Okul Öncesinde Kaynaştırma: Özel Gereksinimli Olan ve Olmayan Çocukların Gelişimlerini Yordayan Değişkenler

Bülbin Sucuoğlu, Hatice Bakkaloğlu, Ergül Demir, Şeyda Demir

Erken çocukluk dönemindeki kaynaştırma uygulamaları birçok ülkede sorgulanmakta, böylece kaynaştırma uygulamalarının sürekli olarak geliştirilmesi amaçlanmakta ve kaynaştırmanın uygulamaları ve sonuçları araştırılarak, kaynaştırmanın başarısına etki eden değişkenler belirlenmeye çalışılmaktadır. Böylece okul öncesi kurumlara devam eden özel gereksinimli olan ve olmayan çocuklar için en iyi çıktıları sağlayacak kaynaştırma modelleri oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ülkemizde ise, okul öncesi kaynaştırma konusundaki çalışmalar öğretmenlerin, anne babaların ve idarecilerin kaynaştırma ve özel gereksinimli çocuklara yönelik tutumları ve kaynaştırma hakkındaki düşüncelerinin araştırılması ile sınırlı olduğu görülmektedir. Birkaç çalışmada da okul öncesi öğretmenler için eğitim programları hazırlanmış ve öğretmen eğitiminin etkileri incelenmiştir. Ancak, ülkemizde son 30 yıldır uygulanan kaynaştırmanın sonuçları, çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini, özellikle bu kurumlara devam eden özel gereksinimli çocukların kaynaştırmadan yararlarını inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum kaynaştırma uygulamalarının niteliğinin artırılması ve tüm çocuklar için yararların artması için önlemler alınmasını engellemekte; sisteme ilişkin değişiklikler yapılamamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada okul öncesinde kaynaştırma uygulamalarına iki yıl süre ile katılan özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların gelişimlerini yordayan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için “Sosyal beceriler, problem davranışlar, akran kabulü, okul uyumu, öğrenci-öğretmen ilişkisi, özel gereksinimli olma, ev ortamı gibi çocuğa ilişkin, okul öncesi sınıfın niteliği gibi kuruma ilişkin ve ebeveyn-öğretmen ilişkisi gibi öğretmene ilişkin faktörler çocukların psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal gelişimlerini yordamakta mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara’da okul öncesi kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü 13 okulda iki sene üst üste eğitim alan 61 özel gereksinimli olan ve bu çocuklarla aynı sınıflara devam eden 61 özel gereksinimli olmayan çocuk ile bu çocukların okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmada yordanan ve yordayan değişkenlere ilişkin veriler uygun psikometrik özelliklere sahip ölçme araçlarıyla iki yıl içinde üç kez (ilk yılın güz ve bahar döneminde ve ikinci yılın bahar döneminde) olmak üzere toplanmıştır. Araştırma sorusuna yanıt aramak için “kanonik korelasyon analizi” kullanılmıştır. Kanonik korelasyon analizi, çok değişkenli regresyon analizinin genişletilmiş şekli olarak tanımlanmaktadır. İki değişken kümesini ayrı ayrı temsil eden bağımsız kanonik değişkenler kestirilmekte, bu değişkenler arasındaki korelasyonlar kanonik korelasyon katsayısı ile belirlenmektedir. Kanonik korelasyon analizi çok değişkenli analiz tekniği olduğu için kayıp veriler, uç değerler ve normallik ihlallerine karşı aşırı duyarlıdır. Analizler öncesi değişkenlerdeki uç değer, kayıp veri ve normallik sorunları ile doğrusallık ve çoklu bağlantılılık sorunları çözülmüş; kayıp verilerin kısmi seçkisizliği sağladığı ve ihmal edilebilir olduğu belirlenmiş, buna bağlı olarak analizler kayıp veriler ihmal edildikten sonra kalan 37 özel gereksinimli ve 39 özel gereksinimli olmayan çocuk için elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Kanonik korelasyon sonuçlarına göre, özel gereksinimli çocuklarda gelişimi en yüksek düzeyde yordayan değişken sosyal beceri düzeyi iken, özel gereksinimli olmayan çocuklarda problem davranış düzeyidir. İkinci sırada özel gereksinimli çocuklarda

ICECI2018

öğretmen-öğrenci ilişkisi, özel gereksinimli olmayan çocuklarda ise sosyal beceri düzeyi gelmektedir. Çalışmanın bulguları alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Türkiye’de Okul Öncesi Kaynaştırmanın Dünü, Bugünü ve Yarını

Betül Yılmaz

Türkiye’de yasal zemini daha önceki yıllarda oluşmaya başlamakla birlikte, 1990’lı yıllardan itibaren araştırmalarda sıklıkla yer almaya başlayan okul öncesi kaynaştırmanın eğitim boyutunun yanı sıra hukuki, sosyal ve ekonomik pek çok yönü bulunmaktadır. Okul öncesi kaynaştırma ortamlarında bulunan çocukların sayısı Türkiye’de her geçen yıl artmakla birlikte, bu durum kaliteli eğitim ortamları bakımından ele alınması gereken birçok boyutu da beraberinde getirmektedir. Her ne kadar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2017-2018 örgün eğitim istatistikleri incelendiğinde, okul öncesi kaynaştırma ortamlarında bulunan 3-6 yaş aralığındaki özel gereksinimli çocuk sayısının geçmiş yılların en yüksek rakamına ulaşmış olduğu görülse de, ülkemizde özel gereksinimli çocukların kaliteli eğitim hizmetlerinden yararlanması boyutunda “okul öncesi kaynaştırma” hizmetlerinin farklı boyutlarda alabileceği çok mesafe olduğu düşünülmektedir. Geçmiş yıllarda okul öncesi kaynaştırma ile ilgili ortaya konulan politik, yasal ve eğitimsel gelişmeler bugünü etkilemekte ve günümüzde yaşanan gelişmeler de sonraki yıllar için bir temel oluşturmaktadır. Okul öncesi kaynaştırma hizmetinden yararlanan özel gereksinimli çocuklar ve aileleri, bu hizmeti sunan öğretmenler ve öğretmenlerin sınıf ortamında bir arada olduğu tüm çocuklar bu süreçlerden etkilenmektedir. Bu bağlamda eğitim politikalarının belirleyici etkisi önce yasal süreçlere, daha sonra ilişkili diğer alanlara yansıyan şekilde ortaya çıkmaktadır. Eğitim politikalarının belirlenmesinde kalkınma planları, Milli Eğitim şuraları, hükümet programları kapsamında alınan kararlar belirleyici olmaktadır (Varış, 1994). Milli Eğitim Şurası, MEB’in en yüksek danışma kuruldur ve eğitim alanındaki en köklü kurullardan biridir. Yasal tanımı gereği, Türkiye’de eğitim sistemini geliştirmek ve eğitimin niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretim ile ilgili konuları incelemekten ve öneri niteliğinde kararlar almaktan sorumludur (Eğitim Reformu Girişimi, 2014). Yöneticilerin MEB’ in genel amaçları çerçevesinde üzerinde durduğu noktalar şuralarda ve kalkınma planlarında alınan kararlarla ortaya çıkmakta ve eğitim politikalarının uygulama kapsamı olarak merkezden çevreye yaygınlaşmaktadır. Kalkınma planlarının oluşturulmaya başlandığı 1963 yılından günümüze on farklı kalkınma planı hazırlanmıştır. Bununla birlikte, 1939’dan 2014 yılına kadar on dokuz farklı MEB şurası toplanmış ve çeşitli kararlar almıştır. Bu makalenin amacı, eğitim politikalarının yansıması olan, eğitimi yönlendiren kalkınma planları ve şura kararları çerçevesinde geçmişten günümüze alınan kararları “okul öncesi kaynaştırma” ile ilgili boyutu ile incelemek ve araştırma sonuçları ile ilişkilendirmektir. Okul öncesi kaynaştırmanın geçmişi ve mevcut durumu bu kapsamda ele alınacak, kaliteli kaynaştırma uygulamalarında altyapı sağlamaya yönelik yarınlara ilişkin değerlendirmeler yapılarak öneriler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Okul Öncesinde Kaynaştırma Uygulamalarına Katılan Özel Gereksinimli Olan ve Olmayan Çocukların Öğretmenleriyle İlişkileri Bir Öğretim Yılında Değişiyor mu?

Şeyda Demir, Hatice Bakkaloğlu, Bülbin Sucuoğlu

Öğretmenler, okul öncesi çocukların özellikle akademik başarılarında ve akranları ile diğer yetişkinlerle olan iletişimlerinin oluşmasında önemli bir rol oynamakta; olumlu öğrenci-öğretmen ilişkisi, ilköğretime geçişi kolaylaştırmakta, çocukların okul başarıları, çalışma alışkanlıkları ve sosyal becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Olumlu öğretmen-çocuk ilişkisinin, çocuğun öğrenme motivasyonunu ve performansını artırdığı ve problem davranışların azalmasına da yardımcı olduğu belirtilmektedir. Olumsuz öğrenci-öğretmen ilişkisi ise, çocuğun hem okula uyumunda güçlüklerle ve okula yönelik olumsuz tutumlar geliştirmesine yol açmakta, hem de akademik başarı, bağımsız davranış ile akranlarla iş birliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğretmenin özel gereksinimli (özel gereksinimli) çocuklarla ilişkileri normal gelişen (normal gelişim gösteren) çocuklardan farklılık göstermekte; özel gereksinimli çocukların öğretmenleriyle ilişkilerinin normal gelişim gösteren akranlarına oranla daha çatışmalı olduğu ve yakınlıklarının da daha az olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada bir yıl boyunca okul öncesine devam eden özel gereksinimli olan ve normal gelişim gösteren çocukların öğretmenleri ile ilişkileri eğitim-öğretim yılı başında ve sonunda incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara’da okul öncesi kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü 13 okulda eğitim alan 60 özel gereksinimli ve bu çocuklarla aynı sınıflarda yer alan 60 normal gelişim gösteren akranı ile bu çocukların okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Çalışmada öğrenci-öğretmen ilişkisine ait veriler Şahin ve Ocak-Karabay (2015) tarafından Türkçe uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılan Öğrenci-Öğretmen İlişki Ölçeği-Kısa Formu (ÖÖİÖ-KF) kullanılarak toplanmıştır. Öğretmenler tarafından doldurulan ÖÖİÖ-KF, yakınlık ve çatışma adı verilen iki faktörden oluşmaktadır, ayrıca ölçekten toplam puan da elde edilebilmektedir. Özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların akademik yılın başında ve sonunda öğrenci-öğretmen ilişkilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t-testi ile, iki grubun öğrenci-öğretmen ilişkisinin bir öğretim yılı içinde değişip değişmediğine ise ilişkili örneklem için t-testi ile bakılmıştır. Öğretim yılının başında ve sonunda yapılan ölçümlerde özel gereksinimli çocukların öğrenci öğretmen ilişkisi ile normal gelişim gösteren çocukların öğrenci-öğretmen ilişkisinin anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir; buna göre özel gereksinimli çocukların öğretmenleriyle daha az yakın ilişkiler kurduğu, buna karşın ilişkilerinin daha çatışmalı olduğu görülmüştür. Benzer şekilde öğretim yılının sonunda da özel gereksinimli çocukların öğrenci öğretmen ilişkisi farklılaşmıştır. Normal gelişim gösteren çocuklarda akademik yılın başındaki ölçümlerle sonundaki ölçümler arasında anlamlı fark bulunmazken özel gereksinimli çocukların öğretmenleriyle yakınlıklarının arttığı, çatışmalarının ise benzer kaldığı belirlenmiştir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Otizmli Çocuğa Sahip Bir Anneye Uzaktan Eğitimle Öğretme Becerisi Kazandırma

Binyamin Birkan, Nermin Rahimli, Ayten Eynalova

Otizmli çocukların sosyal iletişim alanında sınırlılıklara yol açan ve tekrarlanan davranışlara sebep olan ve erken çocukluk döneminde ortaya çıkan nörogelişimsel bir bozukluktur. Dünyada her geçen yıl otizm tanılı çocukların sayısı gittikçe artmaktadır. 2000’li yıllarda otizm nadir görülen bir bozukluk olduğu halde günümüzde her 68 çocuktan biri otizm tanısı almaktadır. Görülme sıklığı gittikçe artan otizmli çocukların eğitimi için araştırmacılar her geçen gün farklı öğretim yöntemlerinin etkililiğini kanıtlamaktadırlar. Otizmin ilk kez bilimsel olarak tanımlandığı 1943 yılından bu yana en çok öğretim yöntemlerinde gelişmeler olmuştur. Otizmin tedavisinde kullanılan yöntemler içinde bilimsel dayanağı olan, bilimsel ilkeleri kullanan tek yöntem Uygulamalı Davranış Analizi temelli öğretim yöntemleridir. Azerbaycan ve onun gibi Kafkas ülkelerinde "otizm" yeni bilinen bir olgudur. Otizmli çocukların aileleri tarafından fark edilmesi, psikiyatristler tarafından otizmin bilinmesi ve otizm teşhisinin konulması, otizme sahip çocuklarla bu konuda yeterli bilgiye sahip eğitimcilerin çalışması ve bunun gibi bir çok çalışma Azerbaycan’da son birkaç senedir yapılmaktadır. Bu çalışmada Skype - iletişim yolu vasıtası ile yapılacak uzaktan eğitimle Azerbaycan’da ikamet eden bir anneye 14 yaşındaki otizmli oğlu H’ye etkinlik çizelgesi takip becerisi kazandırma becerilerinin öğretimi amaçlanmıştır. Eğer anne otizmli oğluna etkinlik çizelgesi takip becerisi kazandırabilirse sonrasında zorlanılan günlük yaşam becerileri çizelgeler yardımıyla bağımsız bir şekilde gerçekleştirilebilecektir. Yöntem: Çalışmada tek denekli araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma 2018-2019 eğitim öğretim yılı Güz yarıyıl ve Bahar döneminde yürütülecektir. Bu çalışma bir özel eğitim merkezine devam eden otizm tanısı almış 14 yaşlı bir öğrenci ve onun annesi ile gerçekleştirilecektir. Öğrenci orta seviyede okuma-yazma ve okuduğunu anlama becerilerine sahiptir. Tek ve iki aşamalı yazılı yönergeleri takip edebilir. Çalışma öncesi çocuğun ön koşul becerilerine dayalı öz bakım ve günlük yaşam becerilerinden ibaret Bireysel Öğretim Programı tasarlanmıştır. Çalışma çocuğun yaşadığı evde annesi tarafından uygulanacaktır. Çocuk kendi becerilerine uygun hedeflerden oluşan çizelgeyi takip ederek çalışmaya başlar. Bu zaman zarfından anne tarafından başlangıç verisi toplanacaktır. Aynı şekilde süreç içinde oturumlar boyunca haftalık veri toplanacaktır. Araştırmacının amacı anneye “yönerge verme, model olma, davranışı prova ettirme, geri bildirim verme” aşamalarını takip ederek çocuğuna çizelge takip etmeyi öğretme, gözlem yapma ve veri alma becerilerini kazandırmaktadır. Bu çalışmada öğrencinin verileri ile birlikte annenin çalışma becerileri de veri olarak alınacaktır. Çalışmanın verilerinin toplama süreci tamamlanmadığından dolayı sonuçlara ilişkin bilgi paylaşılmamaktadır.

Bildiri No: 5

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Alan Bireylerde Kapsamlı Erken Müdahale Programlarının Değerlendirilmesi

Emine Arslan Kılıçoğlu, Mehmet Sağlam, Rukiye Arslan

Otizm, erken çocukluk döneminde, çocuğun sosyal ilişki kurma ve iletişim alanlarındaki güçlükleri ile kendini gösteren ve gelişimin tüm alanlarını yaşam boyu etkileyebilen bir bozukluktur. Özel gereksinimli olmak bireyin kendisini olduğu kadar ailesini de yakından ilgilendirmekte ve doğrudan etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, otizmde erken tanı ve tedavinin hastalığın seyrini olumlu olarak etkilediğini göstermektedir. Tanı öncesi dönemde, bu olumsuz etkilerin gözlenmesi ile ilişkili olarak, ailelerin çocuklarında anlam veremedikleri farklılıklar gözlemlemeye başlamaları ile tanılama süresi sırasında otizm tanısıyla ilk kez karşılaşmaları sonucunda, ailelerin ilk hissettiği duygu genellikle 'şok' kelimesi ile ifade edilmektedir. Bununla birlikte, tanı sonrasında ebeveynlerin otizm etiyolojisini yorumlamaları, çocuklarının kendileri üzerinde oluşturduğu etkiye ilişkin ebeveyn değerlerini de etkileyebildiği göz önünde bulundurulduğunda, otizm tanısı aileler açısından oldukça bir durum olarak görülmektedir. Bunun yanında otizm tanısı almış çocuğa sahip birçok ebeveyn, çocuklarına karşı neler yapacaklarını ya da çocuğun kendi yaşantılarını ne yönde etkileyeceğini bilememenin endişesini de taşımaktadır. Erken müdahaleye ilişkin çalışmalar 20 yıldan fazla süredir dünyanın çeşitli ülkelerinde organize edilmekte ve desteklenmektedir. ABD'de yetersizliği ya da yetersizlik şüphesi olan bebekler ve çocuklar aileleri erken müdahale servislerinden 1986 yılından itibaren sistemli olarak faydalanmaktadır. Her eyalette bu genel program uygulanmakla birlikte eyaletler yeni programlar yapma ve destekleme hakkına da sahiptirler. Erken müdahale programları var olan bir sorunu çözmek yerine çocuğa, aileye ve dolayısıyla topluma sosyal ve ekonomik yönden uzun vadede yararlı olmayı hedeflemiş uygulamalar bütünüdür. Önleme ve erken müdahalenin en önemli hedefi risk ve koruyucu faktörler arasındaki dengeyi değiştirmektir. Olumsuz bir gelişim gösterme riski olan ya da gelişimsel bir geriliği olduğu tespit edilen, özel gereksinimi bulunan, okul yaşındaki ya da daha küçük çocukların belirlenerek bu dezavantajları önleyici çalışmalar yapılması erken müdahale olarak tanımlanır. Erken eğitim, fizyolojik veya çevresel risk faktörleri açısından dezavantajlı bebeklerin ve çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal açıdan gelişimlerdeki sınırlılıklarını önlemek ya da en aza indirmek için verilen hizmetlerin bütünüdür. Erken deneyimlerin gelişim için önemli desteklerin uygulandığı erken müdahale programlarının risk altındaki çocuklara ve ailelerine büyük destek sağladığını belirtmektedir. Erken müdahale, biyolojik ve çevreye bağlı dezavantajların etkisinin ortadan kaldırılabileceğinin ve çocuklara daha çok olumlu gelişme olanağı sunulabileceğinin ispatıdır. Anne babaların yaşamının ilk yıllarında çocuklarının duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimlerini bilinçli ve uygun bir biçimde desteklemeleri oldukça önemlidir. Ailelerin ilk yılların, çocuk gelişimindeki öneminin farkında olmaları çocuklarının gelişimini desteklemek konusunda daha bilinçli davranmalarını teşvik eder. Erken müdahale programı geliştirilirken hangi alanlarda destek sağlanmasının amaçlandığı büyük önem taşımaktadır. Bu amaçlar çocuğun okula hazır olma becerisinden, uzun vadede ekonomik başarı sağlamaya kadar uzanabilirken; aileler için de gebelik sonuçları ve çocuk yetiştirme becerilerini de içerebilir. Amaçlanan faydalara bağlı

kalınarak değişim hedefiyle müdahale programının aşamaları planlanır. Erken çocukluk döneminde uygulanan müdahale programları genel hatlarıyla aynı amaca hizmet etmelerine rağmen yöntemleri bakımından birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Erken müdahale programlarının hepsi çocukların ihtiyaçlarını temele alsa da hedefledikleri popölasyon farklılık göstermektedir. Bu programlar bazen çocuğu birincil hedef olarak alırken, bazen de çocuğu sonuca ulaştıracak olduğu düşünölen aileyi hedef almaktadır. Bu araştırmanın amacı; otizm spektrum bozukluğu tanısı alan bireylerde kapsamlı erken müdahale programlarının Uygulamalı davranış analizi (ABA), TEACCH, Duyu bütünleme terapisi (SIT), Floortime, erken ve yoğun davranışsal müdahale (EIBI), Temel tepki öğretime(PRT), İlişki geliştirme müdahale programı (RDI), Denver erken başlama modelinin (ESDM), değerlendirilmesidir.

ICECI2018

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Rol Algılarının Belirlenmesi

Mehmet Seçkin Gezer, Veysel Aksoy

İnsanlar arasında bireysel farklılıklar vardır ve her insan sahip olduğu bireysel özelliğine uygun eğitim alma hakkına sahiptir. Özel gereksinimli bireylerin de sahip oldukları gereksinim türüne ve düzeyine uygun eğitim alma hakları bulunmaktadır. Özel eğitim faaliyetleri içerisinde yürütülen uygulamaların başında kaynaştırma uygulamaları gelmektedir. Eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahip olan kaynaştırma uygulamalarının amacına ulaşması ve başarılı sonuçlar elde edilmesinde öğretmenlerin büyük bir rolü bulunmaktadır. Literatürde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen görüş ve tutumlarının ele alındığı araştırmalar olmakla birlikte öğretmenlerin rol algılarının ele alındığı araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik rol algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında Eskişehir ilinde okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 19 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Bu çalışma nitel araştırma olarak desenlenmiş olup, verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin rol algılarının belirlenmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi ile katılımcıların kaynaştırma eğitimine ilişkin rol algılarına yönelik temalar oluşturulmuştur. Öğretmenlerin rol algıları bu temalar çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenler BEP hazırlama ve uygulama, özel gereksinimli öğrencinin sosyal gelişimini destekleme, özel gereksinimli öğrenci ile ilgili sınıftaki diğer çocukları ve ailelerini bilgilendirme ve özel gereksinimli bireyin ailesine bilgi aktarımında bulunma görevlerini kendi sorumlulukları olarak görmektedir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

Fizyoterapistlerin Erken Müdahale Ve Kaynaştırma Eğitiminde Öğretmen Rolüne İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

S. Eliçe Ferliel, Seda Gökçe Turan

Erken müdahale programları pek çok paydaşın katılımıyla (aileler, eğitimciler, sağlık çalışanları) multi-disipliner olarak uygulanmakta ve bu da programların bütünselliği için önem arz etmektedir (Tercan ve Bıçakçı, 2016; Temiz ve Akman, 2015). Özel gereksinimli çocuklar için uygulanacak olan erken müdahale programlarındaki multi-disipliner çalışma için özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni ve okuldaki rehber öğretmenlerin yanı sıra fizyoterapist ve konuşma-dil uzmanı gibi diğer uzmanlar da programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için çok önemlidir (Kargın, 2007). Fakat gerek literatürdeki çalışmalar gerekse sektörde çalışan uzmanlardan edinilen bilgiler ışığında disiplinler arası çalışmalarda uzmanların birbirlerinin görevleri hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı veya birbirlerine karşı önyargılı olduğu izlenimi oluşmuştur (Nochajski, 2001). Bu düşüncelerden yola çıkılarak yapılan çalışmada, özel gereksinimli çocuklar ile çalışan fizyoterapistlerin, erken müdahale programlarında yer alan öğretmenlerin rolleri, davranışları ve tutumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın sonuçlarının fizyoterapist ve özel eğitim alanında çalışan diğer uzmanların (özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni vb.) arasındaki etkileşimi arttırmaya veya iyileştirmeye yönelik hükümet politikaları açısından da çözüm önerisi olarak gerçekleştirilebilecek daha geniş ölçekli araştırma ve projelerde temel oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev alan fizyoterapistler ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak yarı-yapılandırılmış nitel bir çalışma gerçekleştirilecektir. Örneklem seçiminde kar topu yönteminin kullanılması hedeflenmektedir. Araştırmada katılımcılara yöneltilecek sorular araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinin 15 Ocak 2018 - 30 Ocak 2018 tarihleri arasında tamamlanması planlanmaktadır. Çalışmaya tamamen gönüllülük esasına göre katılacak olan fizyoterapistlerden önceden randevu alınacaktır. Yarı-yapılandırılmış görüşme sırasında ses kaydı ile fizyoterapistlerin cevapları kaydedilecek ve deşifreler sadece araştırmacılar tarafından yapılacaktır. Araştırmaya katılan fizyoterapistlerin verdiği cevaplar araştırmacılar tarafından deşifre edilecek ve erken müdahalede öğretmenlerin rolüne, tutumuna ve davranışlarına ilişkin fizyoterapistlerin algıları genel olarak ortaya konulmaya çalışılacaktır. Araştırmaya katılımı hedeflenen fizyoterapist sayısı 10 - 15'tir. Bu oran nitel ve yarı-yapılandırılmış görüşmelerde hem verilerin analizi hem de derinlemesine mülakatların uygulanması açısından uygun görülmektedir (Erkuş, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmanın sonuçları kongrede sunulacaktır.

ICECI2018

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

4-8 Yaş Arası Kaynaştırma Öğrencilerinin Özellikleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi

Mesut Önder, Alpaslan Karabulut

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin 4-8 yaş arası sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencileri hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yöneliktir. Bu araştırma örneklemi 2018 yılında Diyarbakır ilinde görev yapmakta olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 29 öğretmenden oluşmaktadır. Öğretmenlerden 15'i ilkokul öğretmeni, 14 öğretmen ise okul öncesi öğretmenidir. Araştırmada niteliksel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış görüşme sonuçları analiz edilerek temalar oluşturulmuş ve veriler niteliksel olarak analiz edilmiştir. Ulusal ve Uluslararası alanyazın incelendiğinde Türkiye'de kaynaştırma uygulamaları ve kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlar ile ilgili pek çok çalışma yapılmışken kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerini belirlemeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kaynaştırma uygulamalarına yönelik yapılmış olan bu çalışmaların çoğunda olumsuz öğretmen tutumlarına rastlandığı gibi, yapılan birçok çalışmada da kaynaştırma öğrencileri için herhangi bir düzenleme veya uyarlamalara gidilmediği görülmüştür. Yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır. Genel olarak kaynaştırma öğrencilerinin yaş gurubundan beklenen akademik becerileri gösteremediklerini ve akademik olarak akranlarından geri olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu öğrencilerinin öğrenme özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ama bu bilgiler ışığında sınıf içi uyarlamalara gitmeyip normal eğitim tercih ettikleri görülmüştür. Çoğu öğretmen sınıflarında kaynaştırma öğrencilerinden kaynaklanan birçok problem davranış olduğunu ve kaynaştırma öğrencilerinin diğer öğrencilerle etkileşiminin kötü olduğunu belirtmişlerdir. 4-8 yaş arası özel gereksinimli çocukların kaynaştırma uygulamalarından daha fazla faydalanabilmeleri için öncelikli olarak öğretmen tutumlarının ve kaynaştırma programlarının detaylı olarak incelenmesi gerektiği gibi kaynaştırma uygulamalarına engel teşkil eden sorunlara çözümler getirilmelidir. Ama daha öncesinde özel gereksinimli öğrencilerin özür ve özellikleri hakkında kaynaştırma sınıf öğretmenlerine daha detaylı bilgiler verilmeli ve daha rahat çalışma ortamları sağlanmalıdır.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

Kaynaştırma Uygulamaları Yürütülen Okul Öncesi Sınıflarda Öğretmenlerin Sınıf İçi Geçişlere İlişkin Görüşleri

Hatice Bakkaloğlu, Emel Ergin

Sınıf içi geçiş, öğretmenin yönlendirmesi ile çocukların bir görevi/etkinliği tamamlayıp diğer bir göreve/etkinliğe başlaması için yapılan değişiklik olarak tanımlanmaktadır (Banerjee ve Horn, 2013; Connell ve Carta, 1993). Okul öncesi sınıflardaki sınıf içi geçiş çalışmaları incelendiğinde, çocukların bir okul gününün %20-35'ini geçişler için harcadıklarını ve geçişlerin etkili yönetilmediğinde problem davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabildiği belirlenmiştir (Banerjee ve Horn, 2013; Barbetta, Norona ve Bicar, 2005; Coleman vd., 2013; Hume, Sreckovic, Synder ve Carnahan, 2014). Ülkemizde özel gereksinimli çocuklar, eğitimlerini normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte almaları için kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından yararlanmak üzere okul öncesi dönemden itibaren genel eğitim sınıflarına yönlendirildiği için (MEB, 2012) kaynaştırma eğitiminin ilk uygulandığı kademe olan okul öncesinde (Poyraz ve Dere, 2006) hizmet veren öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflarda gerek özel gereksinimli gerekse de normal gelişim gösteren çocuklar ve öğretmenler, sınıf içi geçişlerden kaynaklanan birtakım problemler yaşayabildiği için bu durum eğitimin akışını engelleyip zamanın boşa harcanmasına ve çocukların eğitsel gereksinimlerinin karşılanamamasına yol açabilmektedir (Gettinger ve Seibert, 2002). Ülkemizde yapılan bir çalışmada da, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflardaki öğretmenlerin sınıf içi geçişlerdeki uygulamaları gözlenmiş, özel gereksinimli olan ve olmayan çocuklar geçişlerde farklı değişkenler açısından karşılaştırılmış, öğretmenlerin okul zamanının önemli bir kısmını geçişlere ayırdığı, geçişleri başarıyla yönetebilmek için sınırlı da olsa birtakım stratejiler kullandıkları, iki gruptaki çocuklara sağladıkları ipuçları ve çocukların problem davranış sergileme sıklıkları açısından anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (Ergin ve Bakkaloğlu, 2017). Dolayısıyla okul gününde uzun bir zaman diliminin sınıf içi geçişlere ayrıldığı ve geçişlerin sınıf yönetimi üzerinde önemli etkileri bulunduğu için geçişlere önem verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bilgiler ışığında, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflarda sınıf içi geçişlerin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, “nitel araştırma modeline” dayalı olarak yürütülmüş ve geçişlerdeki var olan durumu öğretmen görüşleri çerçevesinde ortaya koymayı amaçlamıştır. Veriler, Ankara ilinin Altındağ, Ayaş, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan bağımsız anaokullarında görev yapan ve deneyimleri 6-25 yıl arasında değişen 15 okul öncesi öğretmeniyle yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Amaca yönelik olarak, çalışma grubu öğretmenlerine sınıf içi geçişlerle ilgili 13 açık uçlu soru yöneltilerek geçişler konusunda öğretmenlerin görüşleri derinlemesine incelenmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi türlerinden metin çözümlemesi yoluyla analiz edilmiş ve metin çözümlemesi yapılırken tümevarımsal bir yaklaşım benimsenmiştir. Çalışmanın veri analizi süreci devam etmektedir. Veri analizinin tamamlanmasından sonra elde edilecek nitel bulgular, alan yazın çerçevesinde tartışılacaktır. Sonuç olarak, Türkiye’de kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflarda sınıf içi geçişleri konu edinen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır ve bu çalışmanın, sınıf içi geçiş konusundaki alanyazını genişletip eksikleri gidermeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Sınıflarında kaynaştırma/bütünleştirme

ICECI2018

uygulamaları yürüten okul öncesi öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, bu çalışmadan elde edilecek bulguların kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin etkili şekilde uygulanması amacıyla okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi geçiş konusundaki yeterliklerinin artırılmasına ve eksikliklerin hizmet öncesinde ve hizmet içinde giderilmesine yönelik önlemlerin alınması için ilgililere aktarılmasını sağlamaya hizmet edeceği düşünülmektedir.

ICECI2018

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon D

Özel Eğitim Anaokullarında Görev Yapan Yöneticilerin Aile Eğitimine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

İlknur Çiftçi Tekinarslan, Muratcan Akbıyık, Sibel Cesur, Hacer Diner Evren, Hatice Kübra Eroğlu, Cansu Görgün, Defne Deniz Sarıköse

Türkiye’de özel eğitimde erken eğitime destek sağlamak amacıyla 37-66 ay arasında sürdürülen eğitim özel eğitim anaokulları bünyesinde yapılmaktadır. Erken özel eğitim ise sıfır-altı yaş arasındaki gelişim geriliği olan ya da risk altında bulunan çocuklar ile ailelerine sağlanan eğitim hizmetleridir. Erken özel eğitim hizmetlerinin belli amaçları vardır. Erken özel eğitim hizmetlerinin genel amaçları erken eğitim dönemindeki çocuklar aileler ve erken eğitim hizmetini sağlayanlar için şu şekilde sıralanmaktadır; Çocuklar için: (a) gelişimsel becerilerin en iyi şekilde kazanılmasını sağlamak (b) belirli durumlarda ve ortamlarda içinde yaşayacakları topluma uyumlarını en üst düzeye çıkarmak (c) kişisel bakımlarını yapabilme düzeylerini ve sosyal yaşamlarının kalitesini arttırmak. Türkiye’de özel eğitim anaokullarının görevlerinden birisi de aile eğitim hizmetleri sağlamaktır. Bu araştırma kapsamında özel eğitim anaokullarında görev yapan yöneticilerin aile eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Türkiye’de bulunan 25 özel eğitim anaokulunun 15 tanesinin müdür ve müdür yardımcısı kademesinde bulunan yöneticileri ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yöneticilere, görüşme soruları yöneltilmiştir. Bu sorular aile eğitimine yönelik yapılan çalışmaları, önemini, ev ziyaretlerini, görev yaptıkları okullarda aile eğitimi yönünden yaşadıkları problemleri ve önerileri içermektedir. Görüşmeler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Görüşmelerin analiz edilmesi ile aile eğitiminin özel gereksinimli çocuklar ve velileri açısından çok önemli katkılarının olduğu, özel gereksinimli bireylere verilen erken eğitimin onların gelişimi açısından çok önemli olduğu, yapılan aile eğitimi çalışmalarının velileri çocuklarının eğitim sürecine dahil ettiğini, okullarda aile eğitimi yönünden yaşanan problemlerin genel olarak okullarda bir rehber öğretmen kadrosunun bulunmaması ve öğrencilerin özbakım becerilerinden tuvalet becerisinin öğrencilerde yetersiz olduğu, ev ziyaretlerinin ulaşım sorunları nedeniyle çoğu zaman yapılamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. İleriki araştırmalarda sadece görüşme değil, gözlem yoluyla da verilerin toplanması önerilmiştir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon D

Ankara’da Yaşayan 0-24 Aylık Bebeği Olan Anne Ve Babaların Bebeklik Anlayışlarının İncelenmesi

Melike Er, Elif Merve Çopur, Müge Kunt, Neslihan Avcı

Bebeklik dönemini içeren yıllar bireyin tüm gelişim alanları açısından kritik öneme sahiptir. Bu dönemde ebeveynlerin bebeklerine sunacağı fırsatların bebeğin gelişimini doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir. Bu fırsatlar ise ebeveyne, çevreye ve çocuğa ait pek çok değişkenle ilişkili olabilmektedir. Çocukluk çalışmalarıyla ilgili literatür yetişkinlerin çocuğa bakışlarının çocukla ilişkilerini ve çocuğa yaklaşımlarını etkilediği yönündedir. Aynı durumun çocukluğun erken yaşları olan bebeklik dönemi için de geçerli olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda anne ve babaların bebeklik anlayışlarının bebekleriyle ilişkilerini ve bebeğe yaklaşımlarını şekillendirebileceği düşünülmektedir. Anne babaların anlayışlarının incelenerek ortaya konulması bebeklere ve küçük çocuklara kaliteli bir erken başlangıç yapma fırsatı sunabilecektir. Araştırmanın temel amacı; anne ve babaların bebeklik anlayışlarının incelenmesidir. Bu çalışmada karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel karma deseni kullanılmıştır. Nitel boyutta çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yönteminden uygun örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan Ankara ilinde yaşayan 0-24 aylık bebeği olan 30 anne, 22 baba toplamda 52 ebeveyn oluşturmuştur. Nicel boyutunda ise kartopu örnekleme tekniği ile Ankara genelinde 288 katılımcıya ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak nitel boyutta yarı yapılandırılmış görüşme sorularından yararlanılmış, nicel boyutta ise “Çocukluğa Bakış Sifat Listesi” kullanılmıştır. Görüşme soruları, ebeveynlerin ebeveyn olmaya nasıl karar verdikleri, bebek sahibi olmanın güzel ve zor yanları, bebek ve bebeklik anlayışlarının nasıl olduğu, bebeklerin temel ihtiyaçları ve bebeklerine karşı görevleri hakkındaki düşüncelerini içermektedir. Görüşme soruları içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilmiş, Çocukluğa Bakış Sifat Listesi ile elde edilen veriler de istatistiksel analiz yapan bir paket programı aracılığı ile incelenmiştir. Sonuç olarak; ebeveynler çalışmanın nitel bölümünde bebeklik kavramını; uykusuzluk, masumiyet ve kendi bebeklik dönemleri olarak tanımlamışlardır. Nicel bölümünde ise ebeveynlerin bebeklik anlayışları “yüceltilmiş çocuk” boyutunda yer almıştır. Ayrıca çalışmanın nitel bölümünde ebeveynler, anne baba olmaya karar verme süreçlerini çocuk sahibi olma isteklerinin etkilediğini, bebek sahibi olmanın çok güzel bir duygu olduğunu ancak bu dönemin kendileri için uykusuz ve yaşamlarını kısıtlayan bir dönem olduğunu belirtmişlerdir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon D

Erken Müdahalede Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planının Önemi Ve Örnek Plan Oluşturulması

Selvinaz Saçan, Tuğba Karaaslan

Çocuğun doğumundan itibaren en doğal ve en ekonomik bakım ortamı ailesidir. Aynı zamanda aile üyeleri; çocukta meydana gelen herhangi bir değişim ve/veya gelişimsel gecikmeleri çoğu zaman ilk fark eden, çocuğun hayatında kalıcı ve gelişiminde büyük etkiye sahip kişilerdir. Bu bakımdan erken müdahale çalışmalarında çocuğun en yakın doğal çevresini oluşturan aile, merkezi bir role sahiptir. Erken müdahale sürecinde çocuk için hazırlanan destek programlarının etkililiğinin ve sürekliliğinin sağlanmasında ailenin sürece dahil edilmesi önem taşımakta ve Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP)'nin oluşturulması gerekmektedir. BAHP, herhangi alanda gelişimsel gecikmesi olan bebek ve küçük çocukların uygun erken müdahale programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasında ailelerin çocuklarının gelişimsel gecikmelerini kabul etmelerini sağlama ve bakım kalitesini artırma amacıyla hazırlanan, erken müdahale boyunca devam eden bir süreçtir. BAHP hazırlanırken erken müdahale alanında çalışan uzmanlar, toplumsal kurumlar ve aile üyeleri bir ekip halinde çalışır. literatür incelendiğinde yurt dışı yayınlarda BAHP'ye ilişkin yayınlara rastlanırken, ülkemizde ayrı bir konu olarak detayları ile ele alınmadığı, erken müdahale konusu içinde yer verildiği görülmüştür. Ülkemizde ki yayınlarda konuyla ilgili dikkati çeken diğer bir konu ise BAHP içeriğinde olması gereken bilgiler ile dikkat edilmesi gereken konulara yer verildiği gözlenmiş, ancak bir plan örneğine rastlanmamıştır. Her bir ailenin etnik kökeninin, değerlerinin, kültürünün, inançlarının, başa çıkma kapasitelerinin farklı olmasına ve her bir planın ailenin özellikleri ve gereksinimlerine göre planlanmasına karşın genel bir planlama örneğine ihtiyaç vardır. Bu çalışma ile sınırlı örnekler incelenerek plan örneğinin oluşturulması amaçlanmıştır. BAHP oluşturulurken, öncelikle ailenin güçlü yanları, sahip olduğu kaynaklar, öncelikleri, ilgi alanları ve çocuğun bakımı ile ilgili yeterlilikleri belirlenip, geliştirilir. Ardından, çocuğun ve ailenin gereksinim duyduğu ile karşılanmayan hizmetler aile ile birlikte belirlenir. Aile merkezli bu yaklaşım sayesinde, erken müdahale süreci sona erdikten sonra da aile kazandığı bu beceriler ile ihtiyaç duyduğu kaynakları bulup, kullanabilir yeterliliğe ulaşır. Aile ve çocuğun öncelikleri değiştikçe de planda değişiklik yapılır. Bu nedenle plan her zaman esnek, her bir ailenin değerine, tercihi, endişesine duyarlı olmalı ve ailenin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlanmalıdır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Bireylerde Fırsat Öğretiminin Sözel Taklit Becerisine Etkisinin İncelenmesi

Ali İrfan Çaka, Ayşe Tuba Ceyhun

OSB genellikle yaşamın ilk üç yılında fark edilen tüm gelişim alanlarını etkileyen bir bozukluk olarak kabul edilmektedir. OSB'li bireyler alıcı ve ifade edici dil becerilerinde sınırlılık, etkinlik ve nesnelere karşı sınırlı ilgi ve basmakalıp davranışlar sergilemektedirler(Amerikan Psikiyatri Birliği, 2015). Aynı zamanda da OSB'li bireylerin öğrenmeye karşı motive olmada sorun yaşadıkları düşünülmektedir (Genç, Özkan; 2014). Bununla ilişkili olarak OSB'li bireylere yeni bir davranış ve beceri kazandırmada farklı yöntemler uygulanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde OSB'li bireylerde kullanılan yöntemlerden biri olarak fırsat öğretiminin etkili olduğuna dair araştırmalar bulunmaktadır(Horosan; Birkan 2015). Bilindiği gibi günlük yaşantıları içerisinde OSB'li bireyler etkileşim başlatmada sınırlılıklar sergilemektedirler. Özellikle ihtiyaç ve istekleri için etkileşim başlatmayı tercih etmektedirler (Horosan; Birkan 2015). Fırsat öğretimi ise bireyin bir konu ile ilgili olarak başlattığı etkileşim sonrasında kendisinden beklenen bir üst dil becerisini gerçekleştirmesine olanak sağladığı için dil becerilerinin kazanımında kullanılmaktadır. (Ekiz; Şahin; Camadan, 2014). Bu araştırma OSB'li bireylerde fırsat öğretiminin sözel taklit becerisi üzerine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya 4 yaş 6 aylık otizmlı bir çocuğa fırsat öğretimi ile kavram ifade etme, eylem ifade etme, kişi ismi ifade etme üzerine taklit becerisi öğretimi yapılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma da gözlemciler arası ve uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Fırsat öğretimin sözel taklit becerisi üzerine etkililiğini belirlemek için grafiksel analiz yapılmıştır. Öğrenmenin kalıcılığını tespit etmek için uygulama sona erdikten iki hafta sonra izleme oturumları verisi alınmıştır. Bu çalışmanın sunumu sırasında araştırmanın yöntemi, uygulama süreci ve bulguları hakkında detaylı bilgi verilmesi, araştırma bulgularının tartışılması, uygulamaya ve ileriki araştırmalara yönelik önerilerde bulunulması planlanmaktadır. Kaynakça: Amerikan Psikiyatri Birliği (2015). Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-V), Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 2013'ten çeviren Köroğlu E, Hekimler Yayın Birliği, Ankara. Genç, Özkan (2014) Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Temel Tepki Öğretimi: Genel Bir Bakış, International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE), 6(2), 221-246. Horosan, Birkan (2015) Fırsat Öğretiminin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Kaybolan Nesnelerini Sözcük Kullanarak İsteme Becerisinin Öğretiminde Etkililiği, International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE), 2015, 7(2), 361 – 383. Ekiz, Şahin, Camadan (2014) Özel Eğitim Öğretmenlerinden Otizmlı Çocuklarla İletişim Yollarının İncelenmesi, Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling, volume 3, issue 1 Litera

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Aşamalı Yardımla Yoga Becerilerinin Öğretiminin Etkililiği

Mehmet Yanardağ, Serhat Odluyurt , Ayla Canay

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal etkileşim-iletişim ve davranış özellikleriyle tanımlanan nörogelişimsel bir bozukluktur (DSM-V, 2013). OSB teşhis özellikleri içerisinde motor yetersizlikler olmasa da akranlarına kıyasla yer değiştirme, denge ve duruş gibi hareket özellikleri farklılıklar göstermektedir (Downey & Rapport, 2012). Ayrıca otizm özellikleri oyun ve fiziksel aktivitelere katılımı ve serbest zaman becerilerinde artışı sınırlandırmaktadır (Turyin & Matson, 2014). Bu çalışmanın amacı, OSB’li okulöncesi çocukların postür ve denge becerilerinin gelişmesine katkısı olacak yoga pozlarının öğrenilmesinde aşamalı yardım ve resim ipuçlarının etkililiğini tespit etmektir. Araştırma OSB’li iki erkek bir kız çocuk katılmıştır. Üç ayrı set (ayakta, oturma ve yerde) halinde düzenlenen yoga öğretiminde her sette üçer adet yoga pozu yer almıştır. Her bir yoga pozu uygulamacı tarafından yapılmış ve pozun duruşu fotoğraflanmıştır. Çocukların yoga pozlarını ne düzeyde öğrendikleri; iki öğretim oturumundan sonra yapılan aralıklı yoklama oturumlarıyla belirlenmiştir. Araştırma verileri grafiksel olarak analiz edilmiş ve aşamalı yardım ve resimli ipucunun kullanıldığı öğretim süreci yoga pozlarının tüm çocuklara öğretiminde etkili ve kalıcı olarak belirlenmiştir. Genelleme verileri öğretim uygulamaları sırasında farklı kişi ve ortamlarda ön test ve son test uygulaması biçiminde toplanmıştır ve tüm çocukların yüksek düzeyde genelledikleri görülmüştür. Sosyal geçerlik verilerini toplamak üzere anne ve babalarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Anne-babalar yoga becerilerinin çocuklarda önemli olduğunu ve yoga egzersizlerinin boş zaman becerisi olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir. OSB’li çocukların vücut farkındalığı, denge ve duruş kontrolünü arttıracak egzersiz türlerini öğrenmeleri bireysel ve grup haline yapılan fiziksel aktivite programlarına ve ortamlarına katılmalarını kolaylaştıracaktır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Uyarlanmış Fiziksel Eğitim Ve Spor'un Motor Performans Ve Fiziksel Uygunluk Düzeyine Etkisi

Yanardağ M, Özbeke C, Kurnaz E, Yılmaz Y, Yanardağ F, Gürol B, Yılmaz İ.

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) teşhis ölçütleri içerisinde motor bozukluk yer almamasına rağmen bu bozukluktan etkilenmiş çocukların motor performans düzeylerinin yaşitlarının gerisinde olduğu literatürde pek çok araştırma sonucuyla ortaya konmuştur. Çalışmanın amacı OSB'li çocuk ve gençlerin uyarlanmış fiziksel eğitim ve spor programının motor performans ve fiziksel uygunluk düzeyine etkisini saptamaktır. Çalışmaya 5-18 yaş arası 28 OSB'li çocuk ve genç dahil edilmiştir. Çalışmada yer alan 5-10 yaş arası katılımcıların motor performans düzeyleri Movement ABC test bataryası ile, 11-18 yaş katılımcıların fiziksel uygunluk düzeyi ise Brockport Fiziksel Uygunluk test bataryası ile değerlendirilmiştir. Uyarlanmış fiziksel eğitim ve spor programı, bire-bir öğretim düzenlemesiyle 12 hafta boyunca, haftada iki seans ve birer saat süreyle uygulanmıştır. Uyarlanmış fiziksel eğitim ve spor programı; denge, top atma, zıplama vb. çeşitli kaba motor beceriler, kardiyorespiratuar enduransı arttırmak üzere yürüyüş, basketbol, badminton ve futbol gibi çeşitli branşların temel sportif becerilerinden oluşmaktadır. Fiziksel eğitim ve spor programı öncesi ve sonrası elde edilen verilerin analizi Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örnek Testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, 12 haftalık uyarlanmış fiziksel eğitim ve spor programının motor performans ve fiziksel uygunluk düzeyinde sağladığı gelişmenin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı yönündedir ($p>0.05$). Akranlarına göre fiziksel aktivite imkanlarına erişimde dezavantajlı olan OSB'li çocuk ve gençlere yönelik toplumsal hizmet amacıyla planlanan bu tür fiziksel eğitim ve spor programlarının daha uzun süreli ve daha sık haftalık seans sayısı ile yaygınlaştırılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Matematiksel Düşünme Becerisi Değerlendirme Aracı (Matbed): Geliştirme Çalışması

Abuzer Dalga, İsa Birkan Güldenoğlu

Bu araştırma, okul öncesinde öğrenim gören çocukların matematiksel düşünme becerilerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçecek kapsamlı bir ölçme aracına duyulan gereksinimle planlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın amacını, okul öncesi çocuklarına yönelik bir matematiksel düşünme becerisi değerlendirme aracının (MATBED) geliştirilmesi ve geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesi oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini Ankara, örneklem grubunu ise Ankara ili kent merkezi sınırları içerisinde yer alan beş merkez ilçede Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları ile ilkokulların bünyesinde 5-6 yaş çocuklarına eğitim veren sınıflarda öğrenim gören 148 erkek ve 152 kız olmak üzere toplam 300 çocuk oluşturmıştır. Çalışma içerisinde çocukların matematik düşünme becerileri MATBED kapsamında geliştirilen 5 alt test (Rakam Tanıma, Toplama-Çıkarma, Örüntü, Gruplama, Geometri) ile değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerden elde edilen veriler ise MATBED'in geçerlik ve güvenilirlik hesaplamalarının yapılabilmesi için analiz edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik kapsamında, MATBED'in yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve alt testler arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Güvenirlik analizleri kapsamında ise iç tutarlılık (KR-20), iki yarı test güvenirliliği (Spearman Brown) ve örneklem grubu dışında 30 öğrenciyle toplanan verilerle test tekrar test güvenirliliği katsayıları hesaplanmıştır. MATBED'in kapsam geçerliği için alınan uzman görüşleri doğrultusunda MATBED'in beş alt testinde yer alan maddelerin hedeflediği yapıyı ölçtüğü ve çocukların ilgili alandaki yeterliğine ilişkin bilgi verdiği yönünde fikir beyan edilmiştir. Bundan hareketle, MATBED'in ölçülmek istenen becerilere ilişkin çocukların bu alandaki becerilerini ortaya koyduğu kabul edilmiştir. MATBED'in yapı geçerliğine ilişkin yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinde her bir alt test içerisinde yer alan boyutlardaki maddelerin faktör yük değerleri düşük olanlar, binişik/bulaşık maddeler ve herhangi bir yapıya dahil edilemeyip isimlendirmede güçlük yaşanan maddeler çıkarıldığında geriye kalan maddelerin faktör yük değerlerinin .33 ile .84 arasında değiştiği görülmüştür. Ortaya çıkan yapının beş alt testten oluştuğu ve alt testlerin de kendi içlerinde beklenen uyumu verdiğini göstermiştir. Her bir alt teste yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu ve tüm alt testler arasında anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. MATBED'in güvenirlilik analizleri kapsamında yapılan iç tutarlılık (KR20), iki yarı test güvenirliliği (Spearman Brown) ve test tekrar test güvenirliliği katsayıları sonuçları yeterli düzeyde bulunmuştur. Elde edilen KR20 ve Spearman Brown değerleri, her alt testteki maddelerin o testin bütünüyle olan ilişkisinin yeterli olduğu, diğer bir deyişle, testin iç tutarlık anlamında güvenilir olduğunu göstermiştir. Sadece Geometri alt testindeki KR20 ve Spearman Brown değerleri genel kabul olan .70 katsayısının altında çıkmış ancak çıkan değerlerin bu değere yakın olduğu ve tüm testin toplam KR20 ve Spearman Brown değerleri yüksek olduğu göz önünde bulundurularak çalışmalarda kullanılabileceği gerekçesiyle MATBED içinde kalmasına karar verilmiştir. MATBED'in test tekrar test güvenirlilik değerleri ise tüm alt testler ve testin bütününde yüksek düzeyde bulunmuştur. Analizlerden elde edilen bulgular, MATBED'in 5 alt test ile matematiksel düşünme becerilerini geçerli ve güvenilir

ICECI2018

şekilde ölçtüğünü göstermiştir. Sonuç olarak, MATBED'in okul öncesi dönemdeki çocukların matematik

becerileri hakkında önemli fikirler verdiği, geçerlik ve güvenirlik açısından kullanılabilir bir ölçme aracı olduğu, aracın bu haliyle alan yazına ve uygulamaya önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Engelli Bir Kardeşe Sahip Olmak Ve Aileler İçin Yastan Kabule Geçiş Süreçleri

Burcu Cebeci

Engelli çocuklarla ilgili yayınlar incelendiğinde, neredeyse tüm yaklaşımların çocuklara yönelik olduğu, ancak büyük bir duygusal karmaşa içinde olan ebeveynlerin kendi hallerine bırakıldığı, gereksinimlerinin yeterince anlaşılamadığı görülebilir. Oysa duygusal açıdan rahatlayan, yoğun suçluluk duygularından arınabilen ebeveynler, çocuklarını daha iyi tanımakta ve onlara daha çok yardımcı olabilmektedir. E.Kübler- Ross, sevilen bir kişinin ölüm haberini aldıktan sonra insanların gösterdikleri tepkilerin genellikle 4 aşamada olduğunu öne sürer: yadsıma, soruşturma, yas ve kabullenme. Kübler-Ross, bazı kimselerin bu aşamaların tümünü geçiremediğini, evrelerin birinde saplanabileceğini de belirtir. Çocuklarında zihinsel ya da bedensel bir engel olduğunu öğrenen çoğu anne-babanın duyguları da Kübler- Ross'un sözünü ettiği bu aşamalardan geçer. Çocuğun engelli olması aileyi hem maddi hem de manevi olarak etkilemektedir. Bu etki sosyal desteğe, ailenin kaynaklara ulaşabilmesine, engelin çeşidine ve şiddetine, ailedeki çocuk sayısına göre değişmektedir. Ebeveynler ilgilerinin, maddi kaynaklarının, zamanının büyük bir kısmını engelli çocuklarına ayırdıklarında bu durum ister istemez engelli olmayan kardeşin duygusal, sosyal belki de fiziksel gelişimini etkileyecektir. Çünkü çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamaması ihmaldir ve ihmalin çocuğun gelişimine zararı çok büyük olabilir. Şüphesiz ki aileler ihmali çocuklarına bilerek yaşatmazlar. Ebeveynler engelli çocukları için; geleceğine, hangi okulun onu kabul edeceğine, toplumun onu nasıl karşılayacağına, hiç arkadaşı olup olmayacağına, ailenin başına bir şey geldiğinde engelli çocuğun ne olacağına ilişkin sorularla çok yoğun ilgilenmektedirler. Sağlıklı gelişimi olan çocuklarıyla ilgili ise doğal olarak daha az endişelidirler ve bunun sonucu olarak da onlarla ilişkin daha az şeye kafa yormaktadırlar. Bu durum kardeşlerde bazı tepkiler ortaya çıkarabilmektedir. Sunum içeriğinde bu noktalarla ilişkili olarak ailelere ve uzmanlara yönelik önerilerden de bahsedilecektir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Çocukluk Döneminde Bağlanma İle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Ayşe Belgin Aksoy, Müge Kunt

Bağlanma kavramı ve bağlanma kuramı, insanı temel alan bilim alanlarında çok sayıda çalışmaya konu olmuştur. Bağlanma, bireylerin, bebeklik döneminden itibaren ihtiyaç duydukları ilgi ve bakımı sağlayan; gerek fizyolojik gerek psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan kişilere karşı oluşturdukları güçlü duygusal bağlardır. Bireylerin yaşamları boyunca kurdukları ilişkilerin temelini bebeklik döneminde geliştirdikleri bağlar oluşturmaktadır. Temel güvenin geliştiği bebeklik dönemi ve ebeveynleri ile çocukları arasındaki ilişkilerin güçlendiği çocukluk ve orta çocukluk dönemlerinde, bağlanma kavramının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de bebeklik, çocukluk ve orta çocukluk dönemlerinde bağlanma konusuyla ilgili gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların incelenmesinin, bağlanma konusunda bütüncül bir resmi ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Çalışmanın amacı; bebeklik, çocukluk ve orta çocukluk dönemlerinde bağlanma kavramı ile ilgili olarak 2007 – 2017 yılları arasında Türkiye’de yapılan lisansüstü tezleri ve yayımlanmış araştırmaları; “çalışma alanı, hedef kitlesi, bağlanma türü, bağlanmayla ilişkilendirildiği konu, veri toplama araçları ve araştırmanın yöntemi” kategorilerine göre incelemektir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma alanı belirlenirken bazı ölçütlere yer verilmiştir. Bu doğrultuda bağlanma ile ilgili yapılan çalışmaların yüksek lisans ya da doktora tezi ve hakemli bir dergide yayımlanmış makale olmasına dikkat edilmiştir. Veri toplama kaynağı olarak makaleler için internet üzerinden Google Scholar ve Gazi Üniversitesi Kütüphanesinin veri tabanlarından EBSCO, SOBİAD, Scopus, Eric, Dergipark Akademik (Tübitak Ulakbim), Elsevier, Web of Science, Springer Link ve Sage taranmıştır. Tezlere ise Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak ulaşılmıştır. Taramalar yapılırken 2007 ile 2017 yılları arasında gerçekleştirilen ve yayımlanan araştırmalar çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca çalışmanın amacı olan bebeklik, çocukluk ve orta çocukluk döneminde bağlanma kavramı incelendiği için yapılan taramalarda yalnızca bu dönemleri kapsayan çalışmalar ele alınmıştır. İncelenen tezler ve makaleler, tanımlanan kategorilerle ilgili bilgiler kodlanarak bulgular yorumlanmıştır. Ayrıca kategoriler gelişim dönemlerine göre ayrı ayrı incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmaların daha çok psikoloji alanında yapıldığı, çalışmaların çoğunda bağlanma türü olarak çocuklarda, annelerde ve babalarda bağlanma çalışıldığı görülmüştür. Ayrıca bağlanmanın ilişkilendirildiği konuların oldukça çeşitlilik gösterdiği, bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan ölçeklerin maternal bağlanma ölçeği, ilişki ölçekleri anketi ve bağlanma öykü tamamlama testinin olduğu belirlenmiştir. Çalışma grubu ya da örneklem olarak en çok annelerin tercih edildiği ve son olarak bağlanma ile ilgili yapılmış araştırmaların yöntemleri incelendiğinde; ilişkisel tarama modelinde yapılmış betimsel çalışmaların daha çok olduğu görülmüştür.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Ev Ortamında Anne Çocuk Arasında Etkileşime Dayalı Yapılan Matematik Etkinliklerinin Annelerin Erken Matematik Beceri Farkındalığına Etkisi İncelenmesi

Ayşegül Akıncı Coşgun, Fatma Tezel Şahin

Erken çocukluk yıllarında kazanılan pek çok akademik becerinin, çocuğun okul hayatı başta olmak üzere ileriki yıllarda gösterdiği performansla yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Çocuklar, çevrelerindeki yetişkinlerden, öğretmenlerinden, aile üyelerinden, arkadaşlarından edindikleri deneyimler aracılığıyla temel akademik becerileri informal ve formal yollarla öğrenmektedirler. Genellikle çocukların ilk öğretmenleri olarak tanımlanan ebeveynler, erken okuma yazma ve erken matematik becerilerinin gelişiminde anahtar rol oynamaktadırlar. Ev ortamında çocuğa sunulan bilişsel uyarıcılar, çocuğun akademik başarısının güçlü birer destekleyicidir. Alan yazında artan bir biçimde aile eğitimi, ebeveynlik yapıları ve ailenin sahip olduğu sosyo ekonomik düzeyin çocuğun akademik başarısına etkisi üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmalar, ev ortamında çocuğa sunulan uyaranlar ve materyallerin zenginliğinin, çocukların erken matematik becerilerinin gelişimine katkı sağladığını göstermektedir. Ayrıca ev ortamında anne çocuk arasında etkileşime dayalı yapılan matematik etkinliklerinin, çocukların matematik becerilerini desteklediği bununla birlikte annelerin erken matematik becerilerine yönelik farkındalıklarını artırdığı tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam etmeyen 48- 65 aylık çocuklara ev ortamında anne çocuk arasında etkileşime dayalı olarak yapılan matematik etkinliklerinin annelerin erken matematik beceri farkındalığına etkisini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Aksaray ilinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmeyen 48-65 aylık, normal gelişim gösteren toplam 21 çocuk ve bu çocukların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilen çocuk ve annelerin %61,9'u (n=13) deney grubunda, %38,1'i (n=8) kontrol grubunda yer almaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "kişisel bilgi formu" ile araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan "çocuğun sayı ve işlem becerilerine yönelik anne farkındalık formu" kullanılmıştır. Toplanan verilerin, betimsel istatistikleri (frekans ve yüzde değerleri) hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, ev ortamında anne çocuk arasında etkileşime dayalı yapılan matematik etkinliklerinin uygulanmasından sonra annelerin erken matematik becerilerine yönelik bilgi ve farkındalıklarının arttığı belirlenmiştir. Ayrıca eğitim programının uygulanmasından sonra annelerin çocuklarının sayı ve işlem becerilerini desteklemeye yönelik ev ortamı ya da günlük rutinde bazı etkinlikleri yapmaya devam ettikleri ve birtakım etkinlikleri daha sık yaptıkları belirlenmiştir. Sonuç olarak ev ortamında anne ve çocuğun etkileşimine dayalı olarak verilen eğitim programı kapsamında katılımcılara sağlanan materyaller ve yapılan etkinliklerin, annelere, evdeki materyalleri ve günlük rutindeki durumları çocuğun sayı ve işlem becerilerinin gelişimini desteklemeye yönelik nasıl kullanmaları gerektiği konusunda fikir verdiği tespit edilmiştir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Otizimli Bireylerde Erken Çocukluk Döneminde Video İle Kendine Model Olmanın Kullanıldığı Araştırmalar: Bir Betimsel Analiz Çalışması

Erkan Kurnaz, Sertan Talas

Otizm spektrum bozukluğu, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2013 yılında yayımladığı Ruhsal Bozukluklar Tanı ve İstatistik Kitabı 5'e (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5 -DSM-5) göre, sosyal iletişim ve etkileşimdeki kalıcı yetersizlikler, sınırlı/ yinelenen davranış örüntüleri, aynılıkta ısrarcılık, rutinlere bağlılık ve duyuşal uyaranlara aşırı duyarlılık ya da duyarsızlıkla kendini gösteren ve belirtileri çok yoğun olarak 24 ay ve sonrasında ortaya çıkan bir gelişimsel yetersizliktir. Videoyla kendine model olma uygulamaları, ilk olarak 1970'lerin başında ortaya çıkmış ve yeni sayılabilecek bir uygulamadır. Bu nedenle eğitim ortamlarında kullanılması diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında daha yavaş gelişmektedir. Genel bir tanımla videoyla kendine model olma, bireylerin yeni davranış veya becerileri sergileyebilmesini sağlamak amacıyla, hedef davranışı kendisinin uygun şekilde sergilediği görüntülerin kendisine izletilmesi temeline dayanan bir uygulamadır. Yıllardır video işleme için gereken teknolojik altyapının pahalı ve karmaşık olması, videoyla kendine model olma uygulamalarının evde, okulda veya farklı ortamlarda kullanımını sınırlandırmıştır. Bugün gerek kişisel bilgisayarların yaygınlaşması gerekse de video kamera ve görüntü işleme yazılımlarının daha erişilebilir olması videoyla kendine model olma uygulamalarını, uygulama ve araştırma boyutunda daha çekici bir hale getirmektedir. Videoyla kendine model olma uygulamaları, ilk olarak 1970'lerin başında ortaya çıkmış ve yeni sayılabilecek bir uygulamadır. Bu nedenle eğitim ortamlarında kullanılması diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında daha yavaş gelişmektedir. Genel bir tanımla videoyla kendine model olma, bireylerin yeni davranış veya becerileri sergileyebilmesini sağlamak amacıyla, hedef davranışı kendisinin uygun şekilde sergilediği görüntülerin kendisine izletilmesi temeline dayanan bir uygulamadır. Yıllardır video işleme için gereken teknolojik altyapının pahalı ve karmaşık olması, videoyla kendine model olma uygulamalarının evde, okulda veya farklı ortamlarda kullanımını sınırlandırmıştır. Bugün gerek kişisel bilgisayarların yaygınlaşması gerekse de video kamera ve görüntü işleme yazılımlarının daha erişilebilir olması videoyla kendine model olma uygulamalarını, uygulama ve araştırma boyutunda daha çekici bir hale getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, yapılan erken çocukluk dönemindeki bireylerde video ile kendine model olma uygulamalarının kullanıldığı araştırmalara ilişkin katılımcılara bilgi sunmaktır.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Zihin Yetersizliği Olan Çocuklara Hayvanların Temel Özelliklerinin Kazandırılmasında Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Kavram Haritasının Etkililiği

Melek Varol, Ahmet Yıkılmış

Bu araştırmada hafif düzeyde zihin yetersizliğine sahip iki çocuğa hayvanların yararları, beslenme şekli ve barınaklarının kazandırılmasında doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan kavram haritası tekniğinin etkililiği incelenmiştir. Araştırma da tek denekli araştırma modellerinden yoklama evreli davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, hedef öğrencilerin hayvanların yararları, beslenme şekli ve barınakları konusunu öğrenme düzeyleridir. Bağımsız değişken ise doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan kavram haritası tekniğidir. Ayrıca doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan kavram haritası ile öğretim sona erdikten bir hafta, iki hafta ve dört hafta sonraki kalıcılık etkisi ile farklı bir kişiye (kendi öğretmeni) genelleme etkisi araştırılmıştır. Çalışmada öğrencilerin öğretmenlerinden uygulamaya ilişkin görüşleri alınarak sosyal geçerlik verileri elde edilmiştir. Araştırma bulguları hafif düzeyde zihin yetersizliğine sahip çocuklarda, hayvanların yararları, beslenme şekli ve barınaklarının kazandırılmasında doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan kavram haritaları tekniğinin kullanımının etkili olduğunu, bireylerde, kalıcılığını öğretim tamamlandıktan bir hafta, iki hafta ve dört hafta sonra da koruyabildiğini ve farklı kişilere genelleyebildiklerini göstermiştir. Çalışmada ayrıca araştırmanın sonunda deneklerin öğretmenlerinin doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan kavram haritası tekniği ile öğretimine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu bulunmuştur.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon E

Bünyesinde Erken Çocukluk Dönemine Yönelik Hizmet Veren Özel Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Yöneticilerinin Gözünden Yaşanılan Sorunlar

Ayşe Tuba CEYHUN, Merih YANGIN

Çeşitli gelişim alanlarında yetersizliği bulunan çocuklara hizmet veren ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda destek eğitimine ihtiyacı olduğu belirlenen engelli bireylere destek eğitimi hizmeti veren özel öğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır (M.E.B., 2012). Bu kurumların amacı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda belirtilen Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda; a)engelli bireylerin Bakanlıkça belirlenmiş destek eğitim programları ile özel yöntem, personel, araç ve gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda hayata hazırlanmasını, b) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, iş birliği içinde çalışabilen ve çevresine uyum sağlayabilen üretici bireyler olarak yetişmelerini, c) Dil ve konuşma güçlüğü ile zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal ve davranış problemleri olan engelli bireylerin engellilik hâlinin ortadan kaldırılmasını ya da etkilerinin en az seviyeye indirilerek yeteneklerinin en üst seviyeye çıkarılması ve topluma uyumlarının sağlanması, temel öz bakım becerilerinin ve bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesini, sağlamak için destek eğitimi çalışmaları yapmaktır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen destek eğitim modülleri kullanılmaktadır. Bu merkezlerde görev yapan öğretmenler ağırlıklı olarak sertifika programları yoluyla sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliğine geçiş yapmış öğretmenlerden oluşmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016). Ülkemizde özel eğitimle ilgili yasalar incelendiğinde özel gereksinimli çocuklara yönelik erken eğitim hizmetlerinin zorunlu olduğu halde yapılan uygulamaların sınırlı olduğu bilinmektedir. Erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocukların özel eğitim hizmetlerine erişilebilirlik bağlamında ve gelişimsel gereksinimlerine uygun eğitim hizmetlerinden yararlanmalarında özellikle özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin lokomotif rolünü üstelendiği görülmektedir. Bununla birlikte bu kurumlarda erken çocukluk döneminde bulunan çocukların eğitim hizmetleri kapsamında bir takım sorunlarında yaşandığı bilinmektedir. Bu araştırma, bünyesinde erken çocukluk dönemine yönelik hizmet veren özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticilerinin gözünden yaşanan sorunların belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın evrenini 2018 yılında Türkiye genelinde Özel Özel Eğitim Kurumları Derneği üyesi kurumlar oluşturmakta; örneklemini ise evren içerisinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 200 özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında uzman görüşü alınarak hazırlanan online anket uygulanmış olup, sonuçlar istatistiksel analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde erken çocukluk birimlerinin oluşturulmasına, erken çocukluğa yönelik daha kapsamlı programlarının hazırlanmasına, personel eğitimine ve bilimsel uygulamalar yapılmasına yönelik öneriler sunulmuştur.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon E

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Çocukların İletişim İşlevlerinin Belirlenmesi

Arif Babacan, Avşar Ardic, İbrahim Halil Diken, Gökhan Töret

Bu araştırmanın amacı, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların iletişim işlevlerinin belirlenmesi ve iletişim işlevleri çeşitlilik ve sıklığının ebeveyn etkileşim stilleri ve otizmden etkilenme düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma, dil öncesi dönemde ki OSB olan çocukların iletişim işlevlerinin çeşitlilik ve sıklığını belirlemek açısından betimsel, iletişim işlevlerinin ebeveyn etkileşim davranışları ve otistik bozukluk derecesiyle ilişkisini incelemek açısından ilişkiseldir. Araştırmanın çalışma grubunu 30-62 ay aralığında bulunan 20 OSB olan çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan anne ve çocuklara ilişkin demografik bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen Bilgi Formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen, iletişim işlevleri sıklık ve çeşitliliğini belirlemek için İletişim İşlevleri Gözlem Formu (İİGF), ebeveyn etkileşim davranışlarının belirlemek için Ebeveyn Davranışları Değerlendirme Ölçeği- Türkçe Versiyonu (EDDÖ-TV; Diken, 2009), çalışma grubunda yer alan çocukların otistik bozukluk derecesini belirlemek için Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2-Türkçe Versiyonu (GOBDÖ-2-TV; Diken, Ardic ve Diken, 2012) kullanılmıştır. İletişim işlevlerinin belirlenmesi ve ebeveyn etkileşim davranışlarının kodlama ve puanlanması için anne ile çocuğun belirli oyuncaklarla, serbest oyun ortamında, on dakikalık etkileşimi video kaydına alınmıştır. Bu video kayıtları, İletişim İşlevleri Gözlem Formu (İİGF) ve Ebeveyn Davranışları Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (EDDÖ-TV) ölçme araçları ile kodlanmış ve puanlanmıştır. Gözlemciler arası güvenirlik yapılmış ve İletişim İşlevleri Gözlem Formu uygulamasında kodlayıcılar arası güvenirlik %92, Ebeveyn Davranışları Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (EDDÖ-TV)'de kodlayıcılar arası güvenirlik %85 çıkmıştır. Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2-Türkçe Versiyonu (GOBDÖ-2-TV; Diken, Ardic ve Diken, 2012) ebeveyn tarafından, araştırmacı rehberliğinde doldurulmuş ve uygulaması ve puanlanması kullanıcı kılavuzunda belirlenen kriterlere göre yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, OSB olan çocukların anne-çocuk etkileşimi esnasında, davranış düzenleme ve ortak dikkat ana kategorilerinde iletişim işlevleri sergiledikleri, sosyal etkileşim kategorisinde iletişim işlevi sergilemedikleri, sergileme sıklıklarına göre sırasıyla, yönerge takip (361), onaylama (175), eylem reddetme (96), nesne talep etme(67), nesne reddetme (48), durumu yorumlama (28), soru cevaplama (23), olayı yorumlama (2), bilgi talep etme (1) iletişim işlevlerini sergiledikleri belirlenmiştir. Aynı zamanda, ebeveyn etkileşiminden başarı odaklı-yönlendirici olma ile iletişim işlevlerinin çeşitliliği ve sıklığının ilişkili olduğu bulunmuştur. Otistik Bozukluk İndeksi puanları arttıkça iletişim işlevleri çeşitlilik sayılarının azaldığı belirlenmiştir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon E

Okulöncesi Çocuklarının Sosyal-Duygusal Gelişimini Destekleyici Stratejiler

Sinan Kalkan, Salih Rakap

Okulöncesi dönemi çocukların tüm gelişim alanlarında ilerleme göstermeleri bağlamında kritik bir dönemdir. Çocuklar bu dönemde, ileriki hayatlarında gösterecekleri birçok davranış özelliklerinin temelini oluştururlar. Çocukların davranış özelliklerini biçimlendiren ve öğrenme süreçlerini destekleyen gelişim alanlarından biri de sosyal-duygusal gelişim alanıdır. Araştırmalar, sosyal-duygusal gelişimleri zayıf ya da gelişim yaşına göre geride olan çocukların problem davranış gösterme olasılıklarının yüksek olduğunu, etkinliklere katılım davranışlarında önemli sınırlılıklar gösterdiklerini, yetişkin ve akranlarıyla yeterli iletişim ve etkileşime giremediklerini, erken çocukluk döneminde ağır düzeyde davranış problemi sergileyen çocukların ise okulda başarısızlık ve yetişkinliğe uyum sağlamada problemler yaşadıklarını rapor etmektedir. Bu nedenle okulöncesi öğretmenlerinin sınıflarında, çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyici ve dolayısıyla davranış problemlerini önleyici stratejiler kullanmaları önemlidir. Bu çalışma, okulöncesi öğretmenlerinin çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemek ve davranış problemlerini önlemek amacıyla uygulamalarında kullanabilecekleri stratejileri betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, okulöncesi öğretmenlerinin sınıfın günlük akışında, etkinlik ve ortamlar arası geçişlerde, çocuklar ile girdikleri iletişim ve etkileşim süreçlerinde, çocukların katılım davranışlarını desteklemede, çocuklara verdikleri yönergelerde, davranış beklentilerinin ve sınıf kurallarının öğretiminde, sosyal ve duygusal becerilerin desteklenmesinde, arkadaşlık becerilerinin öğretiminde, çocuklara duygularını ifade etme ve problem çözme becerilerinin kazandırılmasında, davranış problemlerine müdahalede, ekip çalışmalarında ve aileler ile etkileşime geçerken kullanılacak stratejilere yer verilmiştir. Okulöncesi öğretmenlerin, sınıflarında çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyici stratejileri kullanmaları, çocukların öğretim süreçlerinden daha etkin yararlanmasına, çocuklarda ortaya çıkabilecek problem davranışlarının önlenmesine, gün içerisinde öğretime ayrılan zamanın daha verimli kullanılmasına, çocukların arkadaşları ve diğer yetişkinlerle etkileşimlerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Bildiri No: 5

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon E

Erken Çocukluk Dönemi Otizm Spektrum Bozukluğunda Değerlendirme: Oyun Ve İlişkili Değerlendirmeler

Veysel Aksoy, Dilay Akgün-Giray

Otizm spektrum bozukluğu karşılıklı iletişim ve etkileşim, sosyal becerilerde sınırlılıklar ve aynılıkta ısrarcılık gibi özellikleriyle karakterize, nöro-gelişimsel bir bozukluk olarak ifade edilebilir. Otizm spektrum bozukluğunun yaygınlığı her geçen yıl daha fazla artmakla birlikte nedeni de kesin olarak saptanabilmiş değildir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal iletişim, etkileşim kurmada, ortak dikkat kurma ve sürdürmede, değişen yaşam rutinlerini tolere etmede çeşitli seviyelerde güçlükler yaşadıkları, bununla birlikte rutinleri katı biçimde sürdürme, eşyalar ile işlevine uygun olmayan biçimde takıntılı etkileşim kurma, yalnızlığı tercih etme gibi davranış kalıplarına sahip oldukları ifade edilebilir. Otizm spektrum bozukluğu bireyin özellikle iletişim ve sosyal alan başta olmak üzere neredeyse tüm gelişim alanlarını farklı seviyelerde etkilemekte iken bireyin oyun gelişimini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar gelişimsel düzeylerine uygun oyun oynamada, oyuncakla işlevine uygun etkileşime girmede, oyun kurma ve oyuna katılmada da çeşitli sınırlılıklar sergileyebilmektedir. Oysaki oyun tüm insanlar özellikle çocuklar için vazgeçilmez bir olgudur. Birçok bilim insanı, oyununun önemine ilişkin ifadeler kullanmaktadır. Çünkü oyun çocuğun en önemli işi ve dünyayı deneyimlemek ve öğrenmek için vazgeçilmez bir öğrenme aracıdır. Yaşamda bu denli önem arz eden oyunun erken çocukluk döneminde ve otizm spektrum bozukluğu gösteren bir çocuk için ifade ettiği değer kayda değer bir konudur. Bu bağlamda otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin oyun becerilerinin de ayrıntılı biçimde ölçülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların oyun becerilerinin değerlendirilmesi, erken ve etkili müdahaleler geliştirilmesinde olumlu çıktılar sağladığı kadar bireyin tüm yönleriyle doğal oyun anında tanınmasına olanak sağlaması açısından da oldukça önem arz etmektedir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların oyun becerilerini değerlendirmeye ilişkin çeşitli ölçekler, gözlem formları, standartlaştırılmış testler geliştirilmekte ve kullanılmaktadır. Bununla birlikte otizm spektrum bozukluğu olan çocuğun oyununu bir araç olarak kullanarak onun çeşitli gelişim alanlarına ilişkin değerlendirme yapmayı sağlayan sistemler de geliştirilmiştir. Ancak alanyazında konu ile ilgili bir kavram karışıklığı yaşandığı düşünülebilir. Çünkü çeşitli yayınlarda oyunu değerlendirme ve oyuna dayalı değerlendirmenin arasındaki farkın ayırt edilemediği ve birbirine karıştırıldığı gözlemlenmektedir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Aile Merkezli Eğitim Modeli İle Çoklu Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Ailelerin Güçlendirilmesi Sürecinin İncelenmesi

A.Emel Sardohan Yıldırım, A. Gönül Akçamete

Çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerine verilen aile eğitimlerinde dikkat edilmesi gereken önemli hususlar, ailelere verilen eğitimin; ailenin gereksinimlerine göre belirlenmesi, kültürel yapısına cevap verebilmesi, güçlenmesini sağlaması ve yaşam kalitesini yükseltmesi, uzman ve ailenin işbirliğiyle çalışmasını öngörmesidir. Bu noktaları kapsayan aile merkezli uygulamaların, özel gereksinimli çocukların ve ailelerinin yaşam kalitelerini arttırmada etkili olduğu araştırma verileriyle kanıtlanmıştır. Ancak incelenen Türkiye alanyazında araştırma konusu ile ilgili sınırlılık dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerin gereksinimleri doğrultusunda yürütülecek aile merkezli eğitim hizmetleri sürecinin incelenmesidir. Araştırma eylem araştırması olarak desenlenmiştir. Araştırmaya çocukları çoklu yetersizlik tanısı almış 3 anne ve çocukları katılmıştır. Okul ortamında yürütülen eğitimlerde 13 aile eğitimi oturum gerçekleştirilerek Aile Merkezli Aile Eğitim Desteği (AMAED) Programı oluşturulmuştur. Araştırma verileri günlükler, saha notları, belgeler, video kayıtları, görüşmeler, ses kayıtları, anne-çocuk oyun kontrol listeleri, sosyo-demografik bilgi formu, oturum planları ve gözlemler aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler sistematik analitik analiz tekniği ile analiz edilmiş, veriler toplandıkça okunmuş, özetlenmiş ve karşılaştırılarak notlar alınmış böylelikle betimsel analiz de gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, annelerin dile getirdikleri gereksinimler aile merkezli aile eğitimi modeli temelinde karşılanmış ve güçlendiklerine dair kanıtlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, bu araştırmanın ileride yapılacak çalışmalara ışık tutacağını düşündürmektedir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Dil Öncesi Dönemde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ile Down Sendromlu Çocuklarda Oyun ve Taklit Becerilerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi

Gökhan Töret

Erken çocukluk döneminde, gelişimsel geriliği olan çocuklarda oyun ve taklit becerileri ile ilişkili araştırmaların ivme kazanması ile birlikte, bu becerilerin Otizm spektreum bozukluğu (OSB) ve down sendromu (DS) olan çocukların sosyal etkileşim becerilerinin gelişiminde önemli oranda rol oynadığı görülmektedir. OSB olan çocukların normal gelişim gösteren akranlarına oranla, daha sınırlı düzeyde taklit becerilerine sahip olduğu birçok çalışma sonucu göstermektedir (Charman ve ark., 1997). İlgili araştırmalara bakıldığında, OSB olan çocukların, normal gelişim gösteren çocuklar (Charman ve ark., 1997; Rogers ve ark., 2003; Stone ve ark., 1997) ve gelişimsel düzeyi eşitlenmiş olan diğer gelişimsel yetersizlik gruplarında yer alan çocuklara göre (Heimann ve ark., 1992; Rogers ve ark., 2003; Stone ve ark., 1997) daha sınırlı düzeyde taklit becerileri sergiledikleri görülmektedir. DS'li çocuklarda taklit ise güçlü özellik gösteren bir alandır (Libby, Powell, Messer, & Jordan, 1997; Vnvuchelen, Feys, & De Weerd, 2011; Wright, Lewis, & Collis, 2006). DS'li çocuklarda dil öncesi iletişim gelişimi ikinci yılın sonlarına kadar sürebilmektedir (Buckley, 2000). İyi taklitçi ancak NGG olan akranlarına oranla sınırlı dil gelişimi düzeyi gösteren DS'li çocukların, NGG olan çocuklara oranla oyun davranışları taklide dayalı ve taklit ederken düşük düzeyde motivasyona sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır (Wright, Lewis ve Collis, 2006). Buna karşın dil öncesi dönemde bulunan OSB olan çocuklar ile DS'li çocukların oyun gelişimlerinin kapsamlı biçimde kateogilere dayalı karşılaştırılarak incelendiği ve taklit becerilerinin karşılaştırıldığı araştırmalar oldukça sınırlıdır. Oyun gelişiminin kapsamlı olarak değerlendirilmesi amacıyla kullanılan Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi (The Developmental Play Assessment; Lifter et al., 1988) , hiyerarşik olarak dört oyun düzeyi kategorisinde (basit, birleşimli, sembolik öncesi ve sembolik oyun düzeyi kategorileri) çocuğun uyaran sunulmaksızın kendiliğinden sergilediği oyun davranışı türleri ve sıklığının incelenmesi amacıyla kullanılmıştır. Taklit becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla Yapılandırılmamış Taklit Değerlendirmesi (Unstructured Imitation Assesment; Ingersoll, 2010) kullanılmıştır. Araştırma sonunda dil öncesi dönemde bulunan OSB olan çocuklar, DS'li çocuklar ile karşılaştırıldıklarında taklit ve oyun karmaşıklık düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular OSB olan ile DS'li çocukların oyun ve taklit gelişimleri alanyazınına yönelik yansımaları bakımından tartışılmıştır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı'nın Otizm Spektrum Bozukluğu Sergileyen Çocuklar Ve Annelerinin Etkileşimi Üzerindeki Etkililiği

Ömür Gürel Selimoğlu, Selda Özdemir

OSB sergileyen çocukların erken eğitimlerinde, ailelerin çocuğunun eğitimine katılımının kritik derecede önemli kabul edilmesinin yanı sıra, tüm özel gereksinimli çocuklarda, aile ile beraber çocuğun gelişimine müdahale edilmesi genel kabul gören bir yaklaşımdır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013; Craig-Unkefer ve Kaiser, 2002; Garfinkle ve Schwartz, 2002). Erken müdahale uygulamaları, çocukların gelişim aşamalarını ve aile-çocuk etkileşimini desteklemeyi temel almasına rağmen, erken çocuklukta verilen destek eğitim hizmetlerinin çocuklara ve ailelere en iyi şekilde nasıl sunulacağı özellikle son 30 yılda üzerine çok tartışma yapılan konulardan birisi haline gelmiştir (Özdemir, 2007; 2008). Günümüzde, OSB'li çocukların eğitimlerinde, ilişki temelli yaklaşımları (Greenspan ve Wieder, 1999; Klein, 2003; Prizant, Wetherby, ve Rydell, 2000) dikkate alan [örn., Early Start Denver Model, DIR-Floortime, Enhanced Milieu Teaching {EMT}, Pivotal Response Training{PRT}, orijinal adı ile Responsive Teaching {RT} olan Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı {ETEÇOM-RT}], çocukların gelişimleri çerçevesinde sosyal iletişim ve etkileşim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik erken eğitim müdahaleleri ön plana çıkarmaya başlamıştır (Schertz ve Odom, 2007). İlişki temelli yaklaşımda, aile-çocuk etkileşimine önem verilmekte, ortak dikkat, etkileşimi başlatma, sürdürme gibi sosyal etkileşim becerileri de aile-çocuk etkileşimi aracılığıyla desteklenmektedir. İlişki temelli yaklaşıma dayalı uygulamalar, çocukların sosyal-duygusal ve gelişimsel ihtiyaçlarına işaret etmekte ve ailelerin, kendi çocukları ile daha yanıtlayıcı bir şekilde etkileşime girmelerine destek olmak için geliştirilen stratejileri içeren bir yaklaşım olarak benimsenmektedir (Mahoney ve Perales, 2005). Ebeveynlere yanıtlayıcı etkileşim stratejilerini kullanmayı öğretmek ebeveyn-çocuk etkileşiminin niteliğini arttırmayı hedefleyen programlardan bir tanesi de Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programıdır (ETEÇOM). ETEÇOM'un otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocuklar ve anneleri üzerinde de olumlu etkileri olduğunu gösteren araştırmalar olmakla birlikte bunların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada 1) Anne katılımcıların etkileşim davranışları, 2) Çocuk katılımcıların temel davranışları, 3) Çocuk katılımcıların OSB sergileme düzeyleri üzerine etkililiği incelenmiştir. Araştırma, üç OSB olan çocuk ve OSB olan çocukların anneleri ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı annelerin yaşları 33-35 yaş arasındadır. Bu araştırmanın uygulamaları, Ankara'da bir devlet üniversitesinin özel gereksinimli çocuklar için açılmış araştırma ve uygulama merkezi ile bir katılımcı çocuğun devam ettiği kurumda (özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın izleme oturumları ise katılımcıların evlerinde doğal ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, ETEÇOM Programı'nın a) çocukların temel davranışlarının düzeyi, b) çocukların OSB sergileme düzeyi ve c) anne katılımcıların etkileşim davranışları kullanılan ölçeklerle bağlantılı (EDDÖ-TV, ÇDDÖ-TV, GOBTÖ2-TV) öntest-sontest verileriyle betimsel özetine yer verilmiş, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla anne katılımcılardan programa yönelik görüşleri toplanmıştır. Araştırma sonunda, anne ve çocuk katılımcıların anne-çocuk etkileşimi davranışlarında, çocukların bilişsel, iletişim ve sosyal-duygusal alanlardaki becerilerde

ilerlemeler gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca anneler ETEÇOM Programı'nın uygulama kolaylığına, anne-çocuk etkileşimine ve çocuklarının sosyal etkileşim becerilerine ilişkin olumlu yönde görüş belirtmiştir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Bağlanma Stillerini Yordamada Gençlerin Aile İşlevlerini Algılamalarının Rolü (The Role of Family Functions Perception of Young Adults in Predictor of Attachment Styles)

Yıldız Bilge, Yusuf Bilge, Melike Ediş, Büşra Ediş

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ile aile işlevlerinin değerlendirilmesi arasındaki ilişkinin ve bağlanma stillerinin yordayıcısı olarak aile işlevlerinin incelenmesidir. Araştırma üniversitelerin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 18-27 yaş arasındaki (20,61; Ss. 1,36) 160 kız (%71,4) ve 64 erkek (%28,6) olmak üzere toplam 224 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada demografik bilgi formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (Erzen, 2016) ve Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) (Bulut, 1990) kullanılmıştır. Yapılan analizlerde değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri yordama gücünün belirlenmesi ise Doğrusal Çoklu Regresyon Analizi ile gerçekleştirilmiştir. İstatistiksel analizler sonucunda Güvenli Bağlanma ile Problem Çözme (PRÇ) arasında -.42, İletişim (ILT) arasında -.39, Roller (ROL) arasında -.40, Duygusal Tepki Verebilme (DTV) arasında -.41, Gereken İlgiyi Gösterme (GİG) arasında -.05, Davranış Kontrolü (DVK) arasında -.26 Genel Fonksiyonlar (GNF) arasında -.47 ve Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) toplamında ise -.49 negatif korelasyon bulunmuştur, elde edilen korelasyon katsayıları GİG alt ölçeği dışındaki ölçekler için anlamlı bir düzeydedir ($p < .000$). Kaçınan bağlanma ile PRÇ arasında .16, ILT arasında .21, ROL arasında .30, DTV arasında .27, GİG arasında .17, DVK arasında .10, GNF arasında .28 ve ADÖ toplamında ise .30 pozitif korelasyon saptanmıştır, elde edilen korelasyon katsayıları DVK alt ölçeği dışındaki ölçekler için anlamlı bir düzeydedir ($p < .000$). Kaygılı-karasız bağlanma ile PRÇ arasında -.06, İletişim arasında .22, ROL arasında .21, DTV arasında .23, GİG arasında .14, DVK .10, GNF arasında .25 ve ADÖ toplamında ise .24 pozitif korelasyon tespit edilmiştir, , elde edilen korelasyon katsayıları PRÇ ve DVK alt ölçekleri dışındaki ölçekler için GİG alt ölçeği için ($p < .01$) düzeyinde diğer alt ölçekler için ($p < .000$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ayrıca ADÖ toplam puanlarının güvenli bağlanmayı %26,8, kaçınan bağlanmayı %10,9 ve kaygılı-karasız bağlanmayı ise %10 oranında yordadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak gençlerin aile işlevleri algılarının bağlanma stillerinin yordanmasında önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Güvenli Bebekler Güvenli Yarınlar Projesi

Neslihan Avcı, Abide Güngör Aytaç, Bestami Erkoç, Müge Kunt, Berrin Somer Ölmez, Semih Kaynak, Pelin Pekince

Ankara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen; Gazi Üniversitesi'nin yürütücülüğü, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün ortaklığı ile gerçekleşen Güvenli Bebekler Güvenli Yarınlar projesi kapsamında, Atatürk Çocuk Yuvası'nda, evlat edinen/koruyucu ailelere, bebeklerle etkileşimi arttırmak ve güvenli bağlanmayı desteklemek için bir eğitim programı hazırlanmış, uygulanmış ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Eğitim programının içeriği evlat edinen ve koruyucu ailelerin bebek ve küçük çocuklarıyla ilgili eğitim ihtiyaçlarını belirlemek için yapılan ihtiyaç analizi sonucunda oluşturulmuştur. Etkileşim temelli hazırlanan eğitim programı haftada bir gün, iki bölüm olmak üzere, 10 hafta boyunca devam etmiştir. Eğitim programının içeriğini bebeklerin gelişim özellikleri, temel bakımları, beslenme, uyku, evde materyal tasarımı, etkileşimli oyun oynama, bebeklerle ilişki kurarken doğru öğretim yöntemine karar verme, istenmeyen davranışları engelleme ve evlat edinme durumunun söylenmesi ve sosyal çevre etkileri konuları oluşturmaktadır. Eğitim programı kapsamında alanında uzman kişiler konuşmacı olarak eğitimlere katılmıştır. Eğitimlere toplam 30 kişi katılmıştır. Bu çalışmada, eğitim programının değerlendirme basamaklarından biri olan aileler ile odak grup görüşmesinden elde edilen bulguların çıktıları sunulmuştur. Yöntem Bu çalışma; nitel araştırma desenlerinden durum çalışması türünde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını, Güvenli Bebekler Güvenli Yarınlar projesi kapsamında eğitimlere katılan 30 aileden 10' u oluşturmuştur. Katılımcılar amaçlı örnekleme türlerinden homojen örnekleme tekniğinden yararlanılarak belirlenmiştir. Bunun nedeni, odak grup görüşmelerinin genellikle homojen gruplar ile yapılmasıdır. Eğitimin çıktılarını değerlendirmek amacı ile 10 haftalık eğitim sonrasında koruyucu aile, evlat edinmiş aile ve evlat edinme sırasında bekleyen aileler ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Odak grup görüşmelerinde ailelere eğitimin katkıları, olumlu ve olumsuz yanları, eğitimde kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri, eğitimde ilk kez öğrendikleri ya da yanlış bildikleri ve onları eğitime katılmaya motive eden etmenlerin neler olduğu sorulmuştur. Ek olarak ailelerden çocuklara ilişkin bakış açıları ve çocuklarla etkileşimlerinde ne gibi değişiklikler olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Eğitime katılan 10 aile üyesi ile yapılan odak grup görüşmesi yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Görüşme bulguları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Tümevarım yoluyla analiz basamakları izlenmiştir. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde gerçekleştirilen görüşmelerde evlat edinen/koruyucu ailelere katılımın gönüllü olduğu ve araştırmanın herhangi bir yerinde özgürce katılımı sonlandırmayı seçebilecekleri vurgulanarak aydınlatılmış onam formu sunularak bilgilendirme yapılmıştır. Bulgular Odak grup görüşmesinde aile üyelerini katılmaya motive eden en büyük gücün "çocuklarını sağlıklı yetiştirebilmek" olduğu görülmüştür. Aile üyeleri eğitimleri sürdürmelerinde grup dinamiğinin ve eğitimcinin yetkinliğinin de önemli olduğunu vurgulamışlardır. Eğitim konularına ilişkin olarak konu seçimlerinin ihtiyaç analizi temelinde yapıldığı için ihtiyaçlarına yanıt verici şekilde olduğunu, oyun modülünün özellikle akılda

ICECI2018

kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. “Eğitimin kazananı çocuklar oldu” şeklinde aile üyeleri tarafından ifade edilen, eğitimin en büyük katkısının ailelerin bebek bakımı ve çocuk yetiştirme ile ilgili bilimsel

bilgi ve beceriler kazanmaları olduğu görüşmede belirtilmiştir. Aile üyeleri eğitimin sadece korucu aileler, evlat edinmiş/edinecek aileler ile sınırlı kalmaması gerektiğini, çocuk yetiştirecek her bir aileye verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Aile üyeleri görüşlerine göre, eğitim ailelere bilimsel bilgi ve becerinin yanı sıra anne-babalıkla ilgili özgüvenlerine de katkı sağlamıştır. Aile üyeleri eğitimler ile kendileri ile aynı problemi yaşayan insanlarla bir arada olduklarını bu durumum özgüvenlerini arttırdıklarını belirtmiştir. Bir başka deyişle, eğitimin algılanan sosyal desteği arttırdığı ve bireylerin özgüven gelişimlerine katkı sağladığı söylenebilir. Eğitimin olumsuz yanları olarak aileler eğitimin süre olarak kısa olduğunu, on hafta yerine daha uzun bir zaman diliminde verilmesinin tekrar ve pekiştirme için daha iyi olacağını vurgulamışlardır. Sonuç ve Öneriler Sonuç olarak eğitim sonucunda aile üyelerinin çocuk ile etkileşimin önemini ve uzun dönem etkilerini fark ettikleri, çocuktan gelen mesajları yorumlamayı ve bu şekilde etkileşimlerini olumlu şekilde arttırmak için yapılabileceklerini öğrendikleri görülmüştür. Araştırma bulguları ilgili literatür ışığında tartışılarak, yapılacak eğitimler ile ilgili araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Okul Öncesi Dönemdeki Özel Gereksinimli Olan Olmayan Çocukların Sınıfa Uyumları İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Osman Özokçu, Nihal Şen, Sıla Doğmaz

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli olan olmayan çocukların sınıfa uyumları ile sosyal becerileri arasındaki etkileşimleri ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklem grubunu Malatya, Bolu ve Gaziantep illerindeki MEB'e bağlı bağımsız anaokullarına devam eden 3-5 yaş grubundan 114 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların 57 sini özel gereksinimli çocuklar ve bu çocuklarla aynı sınıfta ve aynı cinsiyette olan çocuklar arasından yansız atama yolu ile seçilen tipik gelişim gösteren 57 çocuk örneklem grubunda yer almıştır. Çalışmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, Sınıfa Uyum Ölçeği ve Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi Okul Öncesi Dönem Öğretmen Formu kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 20.00 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, engelli olma değişkeni açısından yapılan korelasyon analizi sonuçları, çocukların sınıfa uyum düzeyleri ile sosyal becerileri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Erken Sosyal İletişim Ölçeği'nin (ESİ) Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Meral Çilem Ökcün-Akçamuş, Funda Acarlar, Gamze Alak, Bahar Keçeli-Kaysılı

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal etkileşim ve iletişimdeki yetersizlikler, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize olan nöro-gelişimsel bir bozukluktur. OSB olan çocukların çoğu sözel dil gelişiminde gecikmeler yaşamakta ve yaklaşık yarısı ise işlevsel olarak sözel dili edinmemektedir. Alanyazında yapılan araştırmalar, OSB olan çocuklarda iletişim becerilerinde görülen sınırlılıkların ve bozuklukların söz öncesi dönemde sözel olmayan iletişim becerilerinde yaşanan güçlüklerle ortaya çıktığını ve sözel olmayan iletişim becerilerine ilişkin yeterliliklerin sözel dilin kazanımı için önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. OSB olan çocuklar, amaçlı iletişim eylemleri olarak adlandırılan jestler ve iletişim amaçlı bakışlarda, özellikle ortak dikkat olmak üzere iletişim işlevlerinde ayrıca sözel dille ilişkili olduğu belirlenen taklit ve oyun gibi sosyal etkileşim becerilerinde normal gelişim gösteren ve diğer gelişimsel yetersizliği olan çocuklara göre nitelik ve nicelik olarak önemli yetersizlikler yaşamaktadırlar. Bununla birlikte ülkemizde OSB'nin ayırt edici özellikleri olarak ele alınan ortak dikkat ve davranış düzenleme işlevli iletişimsel davranışları, sembolik oyun becerilerini ve taklit becerilerini ayrıntılı ve yapılandırılmış gözleme dayalı değerlendirebilecek geçerli ve güvenilir bir araç bulunmamaktadır. Bu çalışmada OSB olan çocukların sözel olmayan sosyal iletişim davranışlarını yapılandırılmış gözlem yoluyla değerlendirmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç geliştirilmesi amaçlanmıştır. Geliştirilen bu aracın OSB olan çocukların tanılanması sürecinde ayırt edici özelliklerin ayrıntılı incelenmesinde ve eğitsel değerlendirme sürecinde iletişim becerilerine ilişkin performansın belirlenmesinde alan uzmanları tarafından kullanılabileceği düşünülmektedir. Yöntem Araştırmaya üniversite hastanelerinin psikiyatri bölümünde tanı almış 28.0-98.0 (ort=58.306) aylar arasında 111 OSB olan çocuk katılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların seçilme ölçütleri arasında a) OSB tanısı alması, b) sekiz yaşı geçmemiş olması, c) herhangi bir duyuşsal, görsel ya da motor yetersizliğinin olmaması ve d) anadilinin Türkçe olması yer almaktadır. Katılımcı çocukların sözel olmayan sosyal iletişim becerileri geliştirilen işlemler aracılığıyla değerlendirilmiştir. ESİ ölçeğinin kodlamaları, video kayıtlar üzerinden gerçekleştirilmiş ve geçerliliği kapsam ve yapı geçerliliğiyle; güvenirliliği ise iç tutarlılık-Cronbach Alpha ve gözlemciler arası güvenirlilikle değerlendirilmiştir. Bulgular ESİ ölçeğinde yer alan jestler, ortak dikkat, davranış düzenleme, yapılandırılmış ve kendiliğinden taklit ile oyun olmak üzere altı ölçümün bileşen yapısını belirlemek için TBA yöntemi kullanılmıştır. Verilerin TBA'ya uygunluğu, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testiyle belirlenmiştir. Analizler sonucunda KMO değerinin .88 olduğu, Bartlett küresellik testinin sonucunun da anlamlı ($p=000$) olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, araştırma örnekleminin yeterli olduğunu ve ölçeğe ilişkin verilerin TBA'ya uygun olduğunu göstermektedir. TBA sonucuna göre ölçekte yer alan altı ölçümün, özdeğeri 1'den büyük olan ve toplam varyansın %72.51'ini açıklayan tek boyut altında toplandığı görülmüştür. Tek boyut altında toplanan ölçümlerin faktör yüklerinin ise .72-.90 arasında değiştiği belirlenmiştir. Doğruayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen modelin 5 yenileme sonrasında

oluştugu, $\chi^2(9) = 39.04$, $\chi^2/df = 4.33$, $p = .00$ IFI = .96, SRMR = .05 olduğu görülmüştür. Ayrıca tüm parametre değerlerinin pozitif ve anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ancak $\chi^2/df > 3$ olması ve bazı

standartlaşmış artık kovaryans değerinin $>|2.0|$ olması nedeniyle ilgili alanyazın dikkate alınarak modelde düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda davranış düzenleme ile jestler ve ortak dikkat ayrıca kendiliğinden taklit ve jestler arasındaki hata kovaryansları serbest bırakılmıştır. Düzenlemeler sonucunda yeni modelin 7 yenilemeden sonra olduğu, $\chi^2(6) = 7.18$, $\chi^2/df = 1.19$, $p = .30$, IFI = 1.00, SRMR = .02 olduğu görülmüştür. Ayrıca tüm parametre değerlerinin pozitif ve anlamlı olduğu, $\chi^2/df < 3$ ve standartlaşmış artık kovaryans değerlerinin ise $<|2.0|$ olduğu belirlenmiştir. Sonuç Sonuç olarak Erken Sosyal İletişim Ölçeği'nin tek boyutlu 6 değişkenli haliyle OSB olan çocuklarda uygulanabilmesi yönünde yapı geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmıştır. Model ile veri uyumunun iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bulgular, OSB olan çocukların sözel olmayan sosyal iletişim becerilerinin ESİ ile geçerli ve güvenilir şekilde ölçülebileceğini göstermektedir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Anasınıfına Devam Eden Çocukların Ev Erken Okuryazarlık Ortamı, Dil Gelişimi ve Çalışma Belleğinin Yıl Sonundaki Erken Okuryazarlık Düzeyini Yordama Gücü: Boylamsal Bir Çalışma Cevriye Ergül, Meral Çilem Ökcün-Akçamuş, Gözde Akoğlu, Ergül Demir, Burcu Kılıç-Tülü, Şeyda Demir

Okumayı ve yazmayı öğrenme süreci, formal okuma yazma öğretiminden daha önce, okul öncesi dönemde, okuma yazma becerilerine temel oluşturan bir çok bilgi ve becerinin öğrenilmesi ile başlamaktadır. Erken okuryazarlık becerileri olarak adlandırılan bu temel beceriler, çocukların okul öncesi dönemde kazanmaları beklenen okuma yazmaya ilişkin ön koşul bilgi, beceri ve tutumların tümü olarak ele alınmaktadır. Erken okuryazarlık becerileri, alıcı ve ifade edici sözcük bilgisi, sesbilgisel farkındalık, harf bilgisi ve yazı farkındalığı bileşenlerini içermektedir. Alanyazında yapılan çalışmalar, okul öncesi dönemdeki erken okuryazarlık becerilerinin çocukların ilerideki akademik başarıları ile ilişkili olduğunu, bu becerilerin özellikle okuma ve yazmayı öğrenme hızı, okuma başarısı ve okuduğunu anlama becerileri için önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir. Erken okuryazarlık becerilerinin ediniminde ise çocukların dil gelişiminin, bilişsel yeterliliklerin, çevresel faktörlerin ve çevresel girdilerin (evdeki kitap sayısı, evde kitap okunma sıklığı vb.) önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, bu araştırmada anasınıfına devam eden çocukların (5 yaş gurubu) eğitim öğretim yılının başındaki sözel çalışma belleği ve dil performansları ile ev erken okuryazarlık ortamının, yıl sonundaki erken okuryazarlık becerilerini yordama durumu incelenmiştir. Yöntem: 215K027 nolu Tübitak Projesi kapsamında yapılan bu araştırma, ilişkisel araştırma deseninde, boylamsal bir çalışma olarak planlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları Ankara ilinde 45 farklı okulda anasınıfına devam eden, anadili Türkçe olan 540 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada öncelikle anasınıfına devam eden çocukların eğitim öğretim yılının başındaki dil ve çalışma belleği performansları değerlendirilmiş ve ev erken okuryazarlık ortamına ilişkin veri toplanmıştır. Ardından eğitim öğretim yılının sonunda çocukların alıcı ve ifade edici sözcük bilgisi, sesbilgisel farkındalık becerileri ve harf bilgisi değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların dil becerileri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) kullanılarak, sözel çalışma belleğine ilişkin performansları Çalışma Belleği Ölçeği kullanılarak, ev okuryazarlık ortamı ise anne-babalar tarafından doldurulan Ev Erken Okuryazarlık Ölçeği (EVOK) kullanılarak değerlendirilmiştir. Erken okuryazarlık becerileri kapsamında alıcı ifade edici sözcük bilgileri Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ) kullanılarak sesbilgisel farkındalık becerileri ve harf bilgisi ise Erken Okuryazarlık Testi (EROT) kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular: Çocukların alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığını yordayan değişkenler için yapılan regresyon analizi sonuçları ev okur yazarlık ortamı, dil ve sözel çalışma belleğinden oluşan modelin anlamlı olduğunu ve bu modelin alıcı sözcük dağarcığındaki toplam varyansın %22.4'ünü ($R=.474$, $R^2=.224$, $F=23.29$, $p<.001$), ifade edici sözcük dağarcığındaki toplam varyansın %32'sini anlamlı olarak açıkladığını göstermiştir ($R=.569$, $R^2=.323$, $F=38.45$, $p<.001$). Regresyon analizi sonucunda alıcı sözcük dağarcığını evdeki erken okuryazarlık ortamına ilişkin tüm değişkenlerin, yılın başındaki sözel çalışma belleğinin ve dil performansının anlamlı olarak yordadığı, ifade edici sözcük dağarcığını ise, sözel çalışma belleği ve dil performansının yanı sıra evdeki okuma ortamının ve evdeki yazmaya ilişkin girdilerin anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Ev okuryazarlık

ortamı, sözel çalışma belleği ve dil gelişiminden oluşan modelin sesbilgisel farkındalıktaki toplam varyansın %32.1'ini anlamlı olarak açıkladığı bulunmuştur ($R = .567$, $R^2 = .321$, $F = 38.19$, $p < .001$). Bu

modelde, evdeki birlikte kitap okuma etkinliklerinin ve eğitim öğretim yılı başındaki sözel çalışma belleği ile dil performanslarının sesbilgisel farkındalığı anlamlı olarak yordadığı, ev ortamındaki sesbilgisel farkındalık ve yazı girdilerinin yordama gücünün anlamlı olmadığı bulunmuştur. Çocukların dil ve çalışma belleği performansları ile ev erken okuryazarlık becerilerinden oluşan modelin ise harf bilgisindeki toplam varyansın %21.7'sini anlamlı olarak açıkladığı bulunmuştur ($R = .466$, $R^2 = .217$, $F = 22.35$, $p < .001$). Bununla birlikte ev okuryazarlık ortamı değişkenlerinden evdeki birlikte kitap okuma etkinliklerinin, ev ortamında yazmaya ilişkin girdilerin ve çocukların eğitim öğretim yılının başındaki sözel çalışma belleği ile dil performanslarının harf bilgisini anlamlı olarak yordadığı, evde yapılan sesbilgisi ve yazı farkındalığı çalışmalarına yönelik puanların ise harf bilgisini yordama gücünün anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Erken Bütünleştirme Projesi

İbrahim H. Diken, Özlem Diken, Gözde Tomris, D. Merve Tuna

Erasmus + AB Projesi olan “Erken Bütünleştirme”; 2015 Ekim ayının ilk haftası başlayan ve 30 aylık planlanmış bir proje olarak tarafından Graz’da (Avusturya) (office@sinn-evaluation.at) başlatılmıştır. Birleşmiş Milletler kurultayı tarafından kabul edilen ve çoğu Avrupa Birliği ülkesi tarafından onaylanmış olan Yetersizliği Olan Bireylerin Hakları Yasası tüm bireyler için bütünleştirilmiş eğitimi öngörmektedir. Bundan hareketle, çoğu Avrupa Birliği ülkesi yetersizliği olan bireylerle ilgili tüm hizmetlerde ve her türlü yasal süreçlerde bütünleştirme felsefesini ve kavramını uygulamak için kendi politikalarında değişikliklere gitmektedir. Ancak bu alana ilişkin olarak yöntem ve bilginin paylaşılması noktasında kayda değer bir sınırlılık söz konusudur. Bu bağlamda, “Erken Bütünleştirme”, bütünleştirmeye ilişkin olarak BİLGİ VE ANLAYIŞIN gelişmesini ve günlük süreçlerde uzmanlar için SOMUT YÖNTEMLERİ bir araya getirmek amaçlanmaktadır. Dolayısıyla, bu projede yetersizliği olan çocukların ihtiyaçları NE ve özellikle yetersizliği olan çocuklar ve onların aileleri ile ilgili olarak ortak çalışmalar yapabilmek için yeterli eğitime sahip olmayan profesyoneller için (çocuk bakıcısı, bakım evinde görev yapan eğitimciler, okul öncesi öğretmenleri vb.) HANGİ kaynaklar ve yöntemler yararlı buna odaklanılmaktadır.

Proje ile geliştirilmesi hedeflenen ürünler şu şekildedir:

- “Bütünleştirme Bilgilendirme Paketleri” ile özel gereksinimli olan farklı çocukların eğitim ihtiyaçları ile ilişkili her bir engel grubuna ilişkin spesifik bilgiler içeren sayfalar (örneğin, Otizm Spektrum Bozukluğu, Fetal Alkol Sendromu, Duyu Yetersizlikleri vb.)
- “Bütünleştirme Yöntem Marketi” ile farklı sektörlerde görev yapan uzmanları bütünleştirmeye ilişkin başarılı uygulamalarını paylaşmaları/yüklemeleri için davet eden “kendi kendine organize olabilen online yönetsel fikir alışverişi imkanı sunan market yeri”
- Duyarlılığı artırmaya yönelik olarak Çoğaltıcı-olaylar ve bütünleştirme yeterlik belgesi.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon F

Öğrenme Güçlüğü Olan Ve Olmayan Öğrencilerin Sözcük Bilgisi Ve Okuduğunu Anlama Becerileri Arasındaki İlişki

Şenay Delimehmet Dada, Cevriye Ergül

Okul çağı çocuklarda yaygın olarak rastlanan öğrenme güçlüğü (Fletcher, Lyon, Fuchs ve Barnes, 2007; Jena, 2013; U.S. Department of Education, 2014; Zuriff, 2000) dinleme, düşünme, konuşma, okuma – yazma, sonuç çıkarma veya matematiksel hesaplamalar yapmadaki önemli güçlükler olarak tanımlanmaktadır (National Joint Committee on Learning Disabilities, 2000). Yapılan diğer bir tanımda ise yazılı ve sözlü dili anlama ve kullanmada temel olan bir veya daha fazla psikolojik sürecin etkilenmesiyle ortaya çıkan dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma ve matematikte çocukların yaşadıkları güçlükler olarak ifade edilmiştir (IDEA, 2004). Öğrenme güçlüğü görsel ve zihinsel yetersizlikler, işitsel, motor ve duygusal bozukluklar ile çevresel, kültürel ve ekonomik olumsuzluklardan kaynaklanmayan bir durumdur (IDEA, 2004). Ortalama ve ortalamanın üzerinde zekaya sahip oldukları bildirilen öğrenme güçlüğü olan öğrenciler bazı akademik alanlarda üst düzey performans gösterebilirken diğer alanlarda performansları düşük olabilmekte (Harwell ve Jackson, 2008) ve uygun müdahalelerin uygulanmasına rağmen başarı gösterememektedirler (National Joint Committee on Learning Disabilities, 2005). Öğrenme güçlüğüne daha çok dile dayalı bir yetersizlik olduğu (ASHA, 1993; Sun ve Wallach, 2014) ve öğrenme güçlüğüne sahip olan öğrencilerin bu problemleri nedeniyle dilin başka bir formu olan okuma ve yazma becerilerinde de güçlük yaşadıkları vurgulanmaktadır (Paul ve Norbury, 2012). Yapılan araştırmalarda bu öğrencilerin %50 ile %80'inin dil ve konuşma becerilerinde güçlük yaşadıkları bulunmuştur (Gibbs ve Cooper, 1989; Miller, Jenkins ve Merzenich, 1997; Rief ve Stern, 2010; Tallal, 1999). Dilde yaşadıkları güçlükler incelendiğinde ise dilin tüm bileşenlerinde problem yaşamalarının söz konusu olduğu ifade edilmektedir (Suk - Kim, 2015). Yapılan araştırmalarda dilde güçlük yaşayan çocukların %52'sinde okumada gecikme olduğu görülmüştür (Catts, Adlof ve Weismer, 2006; Tomblin, Zhang, Backwalter ve Catts 2000). Örneğin Whitehurst ve Lonigan (1988) küçük çocukların okuma edinimini inceledikleri çalışmalarında, bu çocukların dil becerileri ve okuduğunu anlama becerileri arasında gelişimsel bir süreklilik olduğunu öne sürmüşler ve özellikle çocukların erken dil gelişimlerinin erken okuma becerilerinde gelişimsel öncü olduğunu ve önemli bir yordayıcı olduğunu savunmuşlardır. Skibbe ve arkadaşları (2008) dil güçlüğü olan ve normal dil gelişimine sahip çocukları, anaokulundan beşinci sınıfa kadar izleyerek karşılaştırmışlar ve dilde güçlük yaşayan çocukların tüm bu yıllar boyunca okuma becerilerinde akranlarına göre daha düşük performans gösterdiklerini belirlemişlerdir. Konu ile ilgili olarak Finlandiya'da yapılan bir diğer çalışmada ise okul öncesi dönemde özgül dil bozukluğu tanısı almış 7-10 yaşlarındaki 43 öğrencinin okuma ve okuduğunu anlama becerileri incelenmiş ve öğrencilerin sadece %20'sinin okumada ve bunların da sadece %32'sinin okuduğunu anlamada da ortalama veya ortalamanın üzerinde başarı gösterdiği bulunmuştur (Isoaho, Kaupila ve Launonen, 2016). Bu araştırmada öğrenme güçlüğü olan ve normal gelişim gösteren öğrencilerin sözcük bilgileri ve okuduğunu anlama performansları ile bu becerileri arasındaki ilişki düzeyi incelenmiştir. Çalışma grubunu 30 öğrenme güçlüğü olan ve 30 normal gelişim gösteren toplam 60 öğrenci oluşturmuştur.

Katılımcıların tümü 3. ve 4. sınıfa devam eden öğrenciler arasından seçilmiştir. Araştırmada betimsel

istatistik yöntemlerinden nedensel karşılaştırmalı model kullanılmıştır. Veriler Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ; Berument ve Güven, 2010) ve Formel Olmayan Okuma Envanteri (FOOE; Karasu, Girgin ve Uzuner, 2013) araç setleri kullanılarak toplanmıştır. Analizler sonucunda, sözcük bilgisi ve okuduğunu anlama becerilerinde öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden daha düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin sözcük bilgileri ve okuduğunu anlama becerilerindeki ilişki incelendiğinde ise; öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözcük bilgisi ve okuduğunu anlama becerileri arasında kısmi olarak anlamlı bir ilişki bulunurken normal gelişim gösteren öğrencilerin bu becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma küçük bir örneklem grubu ve sadece sözcük bilgisi ve okuduğunu anlama becerilerindeki performanslar ile sınırlı olmasına rağmen, ülkemizde öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözcük bilgisi ve okuduğunu anlama becerilerini değerlendiren çalışmaların sınırlı olması nedeniyle elde edilen bulguların ilgili alanyazına ve uygulamalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Sonuçların öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin ilgili beceri alanlarındaki performansları hakkında bilgi sağlayarak öğretim programlarının planlanması sürecinde öğretmenleri destekleyeceği düşünülmektedir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon F

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Animasyon ve Sosyal Etkileşim Videolarında Göz İzleme Farklılıkları

Selda Özdemir, Işık Akın Bülbül, İbrahim Kök, Suat Özdemir, Zahide Töret, Görkem Ceyhan,
Hale Çotuk, Demet Tiryaki, Yasin Günlü, Arif Babacan

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda nörolojik gelişimsel süreci anlamaya çalışan pek çok araştırmacı, gelişen göz izleme teknolojileri aracılığıyla, çocukların göz izleme becerilerini ve bu becerilerin gelişimsel seyrini anlama odaklanmaktadır. Göz izleme becerileri ile beraber beyin dalgaları, kalp ritmi gibi diğer fizyolojik verilerin de incelendiği yeni dönem araştırmaları içerisinde göz izleme çalışmaları OSB'nin doğasını anlamak, bebeklik döneminden itibaren OSB risklerini belirlemek ve elde edilen bilgilerle teknoloji temelli eğitim uygulamaları geliştirme potansiyelleri açısından özellikle dikkat çekicidir. Çoklu duyuşal beyin aktivitelerine dayalı olan ve yetersizlik yaşanan sosyal iletişim becerileri ile ilişkili çok temel bir beceri olan göz izleme becerileri, göz hareketleri ile durağan veya hareketli durumdaki insan ve yüz resimlerine ilişkin veya doğal ortamlara ilişkin görsel dikkati yöneltme ve görsel algılama becerilerini gerektirmektedir. Alan yazında, göz izleme becerilerinin, hareket eden/konuşan insan veya nesne görüntüleri, durağan insan veya nesne resimlerine ilişkin sıklıkla yüz tarama ve yüz tanımlama becerileri olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Yüz üzerinde dikkatin sürdürülmesi ve işleme sınırlılıklarının, erken dönem sosyo-bilişsel ve dil gelişim üzerinde olumsuz etkileri olduğu olarak bilinmektedir. Nitekim, sosyal etkileşimi başlatma ve sürdürme sınırlılıklarının yoğun olarak gözlemlendiği OSB'li çocuklarda, sosyal yetersizliğinin altında yatan mekanizmanın daha iyi anlaşılması ve olası müdahale hedeflerinin tanımlanması için göz izleme becerilerinin incelenmesi ve OSB'de yaygın olarak gözlemlenen atipik gelişimsel seyrin doğru anlaşılması kritik ölçüde önemlidir. Bu bağlamda bu araştırma kapsamında 18-36 ay aralığında olan toplam 126 OSB'li ve normal gelişim (NG) gösteren çocukta göz izleme becerileri karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında geliştirilen deneysel materyalde bilgisayar ekranın bir tarafında dönen veya patlayan renkli, ışıklı animasyon, ekranın diğer tarafında ise bir yetişkin ve çocuğun doğal ortamda oyun etkileşimi sergilenmiştir. Üç set halinde hazırlanan deney materyalinde katılımcı çocukların göz izleme farklılıkları bulguları OSB'li ve NG'li çocuklar arasında istatistiksel olarak açık bir farklılığa işaret etmiştir. Araştırma bulguları ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve ileri araştırmalara yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu çalışma 115 K 459 kodlu TÜBİTAK destekli bilimsel araştırma projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon F

Erken Çocukluk Döneminde Taklit Edildiğinin Farkına Varma (Imitation Recognition)

Gökhan Töret

Taklit sergileniş doğası gereği sosyal alışveriş, rol değişimi ve sıra alma bakımından (Nadel, 2006) güçlü bir sosyal etkileşim rutinidir. Bu rutin boyunca taklit etme ve edilme karşılıklılığı açısından taklit etmenin taklit edilenin üzerinde sosyal iletişimsel etkileri olabilmektedir (Nadel, 2014). Doğal etkileşim sırasında karşılıklı sosyal alışveriş türünde ortaya çıkan taklit edildiğinin farkına varma (imitation recognition) bir yeterlilik olarak, etkileşim ortakları arasında sosyal karşılıklılığı düzenleyici bir işlev görmektedir (Nadel, 2004). Yetişkinler tarafından taklit edilmenin sık olarak gerçekleşmesi taklit edilen çocuğun taklit edene ilgi duyarak taklit etme amacını anlamaya çalışmasını (Nadel, 2002) ve sosyal olarak tepkide bulunmasını tetiklemektedir. TEFV davranışları alan yazında yaygın olarak az gelişmiş (less mature imitation recognition) ve gelişmiş (mature imitation recognition) TEFV davranışları olmak üzere iki kategoride incelenmektedir (Nadel, Revel, Andry ve Gaussier, 2004; Berger ve Ingersoll, 2013; Berger ve Ingersoll, 2015). Bu süreçte, taklit edilmenin sosyal iletişim gelişimindeki rolünü inceleyen araştırmacılar (Nadel, 1986; Nadel, Gu'érini, Pez'e ve Rivet, 1999) taklit etme eyleminin, sadece taklit eden değil, taklit edilen üzerinde de karşılıklı sosyal ve iletişimsel etkileri olduğunu belirlemişlerdir. Normal gelişim gösteren (NGG) çocuklarda olduğu gibi otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda da TEFV davranışların sergilenmesi sosyal iletişim gelişiminde destekleyici bir rol oynamaktadır (Nadel, 2002). OSB olan çocuklar, taklit edildiklerinde NGG akranları gibi TEFV davranışları sergilemektedir (Dawson ve Adams, 1984; Dawson ve Galpert, 1990; Tiegerman ve Primavera, 1981). Bu çalışmada erken çocukluk döneminde sosyal iletişim gelişiminde rol oynayan taklit edildiğinin farkına varma (imitation recognition) yeterliliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ilk olarak, taklit edildiğinin farkına varma davranışlarının sınıflandırılması, sosyal ve iletişim işlevleri, gelişim evreleri sırası ile açıklanmıştır. Daha sonra OSB olan çocuklarda taklit edildiğini farkına varma davranışları sergileme özellikleri ile bu davranışlarda gözlenen sınırlılıkların OSB'na özgü olup olmadığına ilişkin tartışmalara yer verilerek ilgili alan yazın doğrultusunda özetlenmiştir. Ayrıca, erken çocukluk döneminde taklit edildiğinin farkına varma davranışları ile sosyal etkileşim becerileri ve dil ve iletişim becerileri arasındaki gelişimsel ilişki gözden geçirilmiştir. Son olarak da bu bulguların, OSB olan çocuklara erken müdahale uygulamalarına yönelik yansımaları tartışılmıştır.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon F

Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Özel Yetenek Hakkında Bilinen Yaygın Yanlışlar

Şule Demirel

Özel yeteneği ve özel yetenekli çocukların özelliklerine ilişkin pek çok kaynaktan farklı bilgilere ulaşmak mümkündür. Özellikle günümüzde her türlü kaynaktan elde edilen bilgiye internet aracılığı ile ulaşmak çok kolaydır. Bu bilgilerin bir kısmı geçerliğini yitirmiştir, bir kısmı ise içerisinde yanlışlar barındırmaktadır. Bu yanlış bilgiler yaygınlaştığında, daha sonra doğrularla karışmaktadır. Bu nedenle bir kavramın ne olduğu hakkında bilgi vermek kadar, ne olmadığını açıklamak da bilgi kirliliğini önlemek açısından önem taşımaktadır. Bir çocuğun özel yetenekli olup olmadığına veya bu potansiyeli taşıyıp taşımadığına dair öncelikle ailelerin doğru bilgilere sahip olmaları, çocuklarını gerçekçi biçimde gözlemlemelerine yarar sağlayacaktır. Bazen gözden kaçırabilen bazen de normal gelişim göstermesine rağmen özel yetenekli zannedilen çocukların, daha doğru değerlendirilebilmesi; ailelerin ve alan uzmanlarının özel yeteneğe ilişkin doğruları bilmesine bağlıdır. Bu çalışmada, özel yetenekli çocukların özellikleri hakkında bilinen yaygın yanlışların ve doğrularının paylaşılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla bir alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir. Porter (2007) özel yetenek hakkında bilinen yanlışları; özel yeteneğin belirlenmesi, özel yetenekli çocukların duygusal durumları ve eğitimleri konularındaki yanlış inanışlar olmak üzere üç ana başlıkta toplamıştır. Peterson (2009) özel yetenekli çocukların sosyo-duygusal ihtiyaçları olmadığı konusundaki yanlış inanışlara, Callahan (2009) özel yeteneğin belirlenmesinde ailenin rolüne dair yanlış inanışlara; Fiedler, Lange ve Winebrenner (1993) ise özel yeteneklilerin gruplama şekilleri hakkında yanlış inanışlara vurgu yapmışlardır. Sözü geçen çalışmalarda ve diğer çalışmalarda özel yetenekli çocuklar hakkında öne çıkan yanlış inanışların bazıları şöyle sıralanabilir: • Ebeveynlere göre çocukları mutlaka özel yeteneklidir. • Hiç kimse özel yetenekli değildir veya herkes biraz üstün yeteneklidir. • IQ testleri özel yeteneğin belirlenmesinde hiçbir değer taşımamaktadır. • Özel yeteneklilere okul dışında eğitim verilmesi, okulda sıkılmalarına neden olur. • Özel yetenekliler, her şeyi bilirler. • Özel yeteneklilere eğitim vermeye gerek yoktur. • Özel yetenekli çocuklar hiperaktiftir. • Özel yetenekli çocuklar asosyaldır. Çalışmada söz konusu yaygın yanlışların doğruları ile paylaşılması; alan uzmanlarının ve ailelerin doğru bilgilere ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Böylece toplumda özel yeteneklilere ilişkin doğru bir algı oluşmasına ve özel yetenekli çocuklara doğru şekilde hizmet verilmesine katkı sağlanabilir. Çalışmada söz konusu yaygın yanlışların doğruları ile paylaşılması; alan uzmanlarının ve ailelerin doğru bilgilere ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Böylece toplumda özel yeteneklilere ilişkin doğru bir algı oluşmasına ve özel yetenekli çocuklara doğru şekilde hizmet verilmesine katkı sağlanabilir.

Bildiri No: 5

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon F

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Okul Öncesi Dönem Öğrencilerinin Yetersizlikten Etkilenme Düzeyleri, Sosyal Etkileşim Davranışları ve Okula Uyumları

Funda AKSOY

Ev yaşamından okul yaşamına geçiş okul öncesi dönemdeki çocuklar için çoğu kez zorlu bir yaşantı olmaktadır. Okula başlamanın çocuğun yaşamındaki en önemli değişikliklerden biri olduğu ifade edilmektedir. Son yirmi yılda okul öncesi dönem ve ilkokulun ilk yıllarında okula uyumla ilgili bilimsel çalışmaların artmış olması bu konunun önemine ilişkin bir gösterge olarak kabul edilebilir. Çocuklar okula başladıklarında içine girdikleri yeni çevrenin birçok yeni talebiyle baş etmek zorunda kalmaktadırlar ve akademik zorlukların yanı sıra okul binası ve sınıflar gibi yeni fiziksel çevreye alışmak, okulun ve öğretmenlerin beklentilerini karşılamak ve akran kabulü elde etmek gibi birçok yeni durumla baş etmeleri gerekmektedir. OSB'li çocukların tanınmasında sosyal iletişim ve etkileşimde yaşadıkları güçlükler önemli bir yer tutmaktadır. DSM 5'de çocukların bu alanda yaşadığı sınırlılıklar sosyal ilişki geliştirmede, sürdürmede ve anlamada güçlükler olarak ifade edilmiştir. Otizmlili çocuklarda OSB'na bağlı olarak sosyal beceri yetersizlikleri görüldüğü, bu yetersizliklerin sözel olmayan iletişim, taklit, ortak dikkat ve sosyal karşılıklılık alanlarında ortaya çıktığı ve oyun becerileri ile etkileşimi başlatma, sürdürme ve sonlandırmayı içeren etkileşim becerilerinde yaşanan yetersizliklerin sosyal beceri yetersizliğini etkileyen iki temel boyut olduğu ifade edilmektedir. Sosyal beceri yetersizliklerinin otizmin temel özelliklerinden biri olduğu, OSB olan çocuklarda bu becerilerin düzeyinin ve kullanımının; dil becerileri, zekâ düzeyi ve eğitim alıp almama ile ilişkili olduğunu ve ek olarak çocuğun cinsiyetinin, yaşının, problem davranışlarının, eğitime başlama yaşının, otizminden etkilenme düzeyi ve eğitim ortamları ile kardeşinin olup olmamasının etkili olduğunu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda OSB olan çocukların sahip oldukları yetersizlikten etkilenme düzeyi ve bununla ilişkili sosyal etkileşim davranışlarında ortaya çıkan sınırlılıkların çocukların okula uyumlarını olumsuz yönde etkileyen değişkenler olması beklenebilir. OSB olan okul öncesi dönem öğrencilerinin yetersizlikten etkilenme düzeyleri ve sosyal etkileşim davranışlarının okula uyumları ile olan ilişkisinin incelemeyi amaçlayan bu çalışma ilişkisel tarama araştırması olarak desenlenmiştir. Çalışma kapsamında toplam 14 öğretmenden 40 öğrenciye ilişkin alınan veriler kullanılmıştır. 40 öğrencinin 6'sı (%15) kız ve 34'ü (%85) erkektir. Öğrencilerin yaşları 44 ay ile 78 ay arasında değişmekte olup ortalaması 63.53 ay ve standart sapması 10.42 aydır. Çalışmada yer alan öğretmenlerin yaşları 27 ile 45 yaş arasında değişmekte olup ortalaması 34.71 standart sapması 6.21 yaştır. Bu çalışmada kullanılan veriler Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2-Türkçe Versiyonu (GOBDÖ-2-TV), Etkileşim Değerlendirme Kayıt Formu-Türkçe Versiyonu (EDKF-TV) ve Okula Uyum Öğretmen Derecelendirme Ölçeği-Kısa Formu (OUÖDÖ-KF) ölçekleri aracılığıyla elde edilmiştir. Bulgular GOBDÖ-2-TV ve EDKF-TV arasında pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı ilişkiler olduğunu ve GOBDÖ-2-TV ve EDKF-TV ile OUÖDÖ-KF negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır. GOBDÖ-2-TV ve EDKF-TV puanları OUÖDÖ-KF alt ölçek puanlarını negatif yönde anlamlı düzeyde yordamıştır. Bulgular literatür bulguları ile ilişkili olarak tartışılmıştır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Okulöncesi veya ilkökul Döneminde Olan İşitme Kayıplı Çocukların Davranış Problemlerinin İncelenmesi

Abdullah Genç, Murat Doğan

Davranış problemleri, hem normal gelişim gösteren hem de özel gereksinimli çocukların toplumsal uyumunu zorlaştıran, kendisine ve çevresindekilere zarar verme olasılığı içeren, sosyal beceri yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıkan davranışlardır. Çocukluk döneminde belirlenip, uygun müdahaleler ile sağılmayan davranış problemleri ise çocuğun ileriki yaşantısında daha ciddi sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Bu araştırmada okulöncesi ve ilkökul dönemindeki işitme kayıplı çocukların davranış problemleri normal gelişim gösteren ve otizm spektrum bozukluğu olan çocukların davranış problemleri ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışmanın ana grubu olan işitme kayıplı çocukların davranış problemlerinin çeşitli eğitimsel ve odyolojik özelliklerle bağlantısı araştırılmıştır. Nicel araştırma modellerinden nedensel-karşılaştırmalı ve bağıntısal modellerin kullanıldığı araştırmanın katılımcılarını, 103 normal gelişim gösteren, 84 işitme kayıplı ve 86 otizm spektrum bozukluğu olan toplam 273 çocuğun 193 öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçlarını Katılımcı Bilgi Formları, 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Öğretmen Bilgi Formu (Teacher's Report Form [TRF]) ve Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi-Öğretmen Formu'nun Problem Davranışlar alt ölçeği (SBDS-PD) oluşturmaktadır. Veriler IBM SPSS 22.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularında TRF ve SBDS-PD ile ölçülen davranış problemleri puanlarına göre normal gelişim gösteren, işitme kayıplı ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar arasında anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. TRF ölçeğinden elde edilen içe yönelim, dışa yönelim ve toplam puanlarda işitme kayıplı çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında anlamlı farklılık göstermezken, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların puanları her iki gruba göre anlamlı derecede daha yüksektir. SBDS-PD ölçeğinden elde edilen içselleştirilmiş davranışlar ve dışsallaştırılmış davranışlar puan ortalamalarında her üç çocuk grubu arasında da istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Her iki puan türünde de sıralama otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar > normal gelişim gösteren çocuklar > işitme kayıplı çocuklar şeklindedir. Ayrıca her iki ölçekten alınan toplam puan ortalamalarında kız çocuklarının erkek çocuklardan daha az davranış problemi gösterdiğini ortaya koymuştur. Çocukların yaşları ve tanı yaşları ile TRF ve SBDS-PD puanları arasında anlamlı ilişki bulunmazken işitme cihazı kullanmaya başlama yaşı ile SBDS-PD içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış puanları negatif yönde anlamlı derecede ilişkilidir. Çocukların işitme cihazı kullanmaya başlama yaşı geciktikçe çocukların davranış problemi puanları artmaktadır. Yapılan regresyon analizlerinde de işitme cihazı kullanmaya başlama yaşının içselleştirilmiş davranışların %13'ünü, dışsallaştırılmış davranışların %28'ini açıkladığı bulunmuştur. Bulgular, işitme kayıplı çocukların erken tanılama ve cihazlandırma ile başlayan erken müdahale programları ile iletişim becerilerini geliştirdiklerini, başarılı sosyal etkileşimler kurarak davranış problemi sergileme noktasında normal gelişim gösteren akranlarından dahi daha iyi seviyelere gelebildiklerini göstermektedir. Sonuç olarak işitme kayıplı çocuklar için erken tanılamamanın, işitme cihaz kullanmaya başlama yaşının ve bunlara bağlı olarak aile eğitimi ve erken özel eğitime başlamanın önemini vurgulamaktadır.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Kaynaştırma Uygulamaları Yürütülen Okul Öncesi Sınıflarda İşitme Yetersizliği Olan Ve Normal İşiten Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi

Zülfiye Göl, Hasan Gürgür, Murat Doğan

Araştırmanın amacı okul öncesi dönemde kaynaştırma uygulamaları yürütülen sınıflarda eğitim alan işitme yetersizliği olan ve normal işiten öğrencilerin hem öğretmenleri hem de ebeveynleri tarafından değerlendirilen sosyal beceri düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın katılımcıları, Ankara, Adana, Samsun, İzmir, Uşak, Trabzon, İzmit ve Eskişehir illerindeki kaynaştırma uygulamalarında eğitim alan 55 işitme yetersizliği olan ve 99 normal işiten öğrencinin öğretmenleri ve ebeveynleri olmak üzere 308 kişidir. Araştırmada işitme yetersizliği olan ve normal işiten öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) Öğretmen ve Anne- Baba Formları kullanılmıştır. Amaç doğrultusunda araştırma nicel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüş, araştırma soruları doğrultusunda nedensel karşılaştırmalı ve bağıntısal araştırma modeli benimsenmiştir. Verilerin analizinde istatistiksel yazılım programı olan IBM SPSS 22.0 kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda işitme yetersizliği olan ve normal işiten öğrencilerin sosyal beceri puanları üzerinde işitme durumunun etkili olduğu, öğretmen ve ebeveynlerin puanlamalarının da bu duruma göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna göre normal işiten öğrencilerin sosyal becerileri öğretmenleri tarafından daha yüksek puanlanırken, ebeveynleri tarafından daha düşük puanlanmıştır. Bu durumun tam tersi olarak işitme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerileri ebeveynleri tarafından daha yüksek puanlanırken, öğretmenleri tarafından ise, daha düşük puanlanmıştır. Araştırmanın diğer bir bulgusunda işitme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal beceri puanlarının cinsiyet, anne ve babanın eğitim düzeyi ve öğretmenin branşı değişkenlerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre cinsiyet değişkeni bakımından işitme yetersizliği olan kız öğrencilerin sosyal beceri puanlamalarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anne ve babanın eğitim düzeyi değişkeni bakımından ise, eğitim düzeyleri ile işitme yetersizliği olan çocukların sosyal beceri puanları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe işitme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal beceri puanlarının da yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenin branşı değişkeni bakımından ise, işitme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerilerinin genel eğitim öğretmenleri tarafından yüksek puanlanırken özel eğitim öğretmenleri tarafından ise, düşük olarak puanlandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmanın bulgularında işitme yetersizliği olan öğrencilerin takvim yaşı, tanı yaşı ve ilk cihaz takma yaşı değişkenleri ile sosyal beceri puanları arasında ilişki olduğu, takvim yaşı ve cihaz kullanmaya başlama yaşı değişkenlerinin bu puanları açıklamaya farklı derecelerde anlamlı katkısı olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu bulguları göz önüne alındığında işitme yetersizliği olan öğrencilerin işitme kayıplarının erken yaşta tanıldıktan sonra cihaz kullanmaya başlamaları ve hemen sonrasında okul öncesi dönemde olabildiğince normal işiten akranları ile birlikte kaynaştırma uygulamaları yürütülen sınıflarda eğitim almalarının diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal gelişimlerinde de olumlu etkisi olduğu ve sosyal becerilere ilişkin yapılan değerlendirmelerde yüksek puanlamalara sahip olabilmelerinde etken rol oynadığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamaya yönelik kaynaştırma

ICECI2018

uygulamaları yürütülen sınıflarda eğitim alan işitme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerilerinin

gelişimlerini destekleyecek uyarlamaların yapılması gerektiği belirtilmiştir. Son olaraksa ileri araştırmalara yönelik olarak kaynaştırma uygulamaları yürütülen sınıflarda öğrencilerin sosyal davranışlarının gözlemlenmesi ve buna dayalı olarak sosyometrik ölçümlerin yapılmasına dayalı ve işitme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerilerinin nasıl desteklenebileceğine ilişkin ev ve kurum merkezli uygulamalara dayalı araştırmaların gerçekleştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Prematüre yenidoğanların işitme ve alıcı/ifade edici dil gelişimlerinin incelenmesi

Gençay Sungur, Ayşe Sanem ŞAHLI

Normal bir gebelik süresi 40 haftadır (280 gün). Gebeliğin 37 haftadan önce (preterm) tamamlanması durumunda yenidoğan 'prematüre' olarak kabul edilmektedir. Joint Committee for Infant Hearing (JCIH)'e göre premature yenidoğanlar işitme kaybı yönünden risk altındadır. Bu çalışmanın amacı preterm (37 haftadan önce) doğan yenidoğanların işitme, dil ve konuşma gelişimlerinin araştırılmasıdır. Çalışmamıza 37 haftadan önce (preterm) premature olarak Ankara Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde dünyaya gelen 92 yenidoğan dahil edilmiştir. Preterm yenidoğanların işitmesi TEOAE ve ABR testleri ile, alıcı ve ifade edici dil becerileri ise TPLS-5(Türkçe Okul Öncesi Dil Ölçeği-5) ile değerlendirilmiştir. 92 preterm yenidoğanın 49'u erkek, 43'ü kızdır. Ortalama yaşları 71.4 gün, ortalama doğum haftası 32.4 (Min:25- Maks:37), ortalama doğum ağırlığı ise 2007 gramdır (Min:840-Maks:3850). İşitmeleri TEOAE ve ABR ile değerlendirilen preterm yenidoğanların tamamının işitmesi normal bulunmuştur. Alıcı ve ifade edici dil becerileri incelendiğinde, yenidoğanların işitsel algı (alıcı dil) yaş ortalamaları 6.7 ay, ifade edici dil (konuşma) yaş ortalamaları ise 7.0 ay olarak bulunmuştur. Tartışma: İşitme kaybı, konuşma ve dil gelişimi için en önemli risk faktörüdür. Bu nedenle işitme kaybı riski olan preterm yenidoğanların öncelikle işitme duyularının, sonrasında ise dil ve konuşma gelişimlerinin izlenmesi erken müdahale süreci için son derece önemlidir. Dil ve konuşma gelişiminin temelleri yaşamın ilk iki yılında atılır ve ne kadar erken müdahale edilirse o kadar kolay habilité edilir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Okul Öncesinde Kaynaştırılan Özel Gereksinimli Çocukların Sosyometrik Statülerinin İncelenmesi

Osman Özokçu, Nihal Şen

Bu çalışmanın amacı, okul öncesinde kaynaştırma programlarına devam eden 60-66 aylık özel gereksinimli tanısı almış çocukların sosyometrik statülerini incelemektir. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, okul öncesi eğitime devam eden, sınıfında özel gereksinimli kaynaştırma öğrencisi olan 6 çocuk ve normal gelişim gösteren 120 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında, her sınıfta özel gereksinimli tanısı çocuğun olması göz önünde bulundurulmuş, veriler 6 farklı sınıftan toplanmıştır. Özel gereksinimli çocuklara ilişkin normal gelişim gösteren çocukların farkındalıkları, akran ilişkilerindeki konumu ve arkadaş olarak tercih edilme düzeyleri "Sosyometri Tekniği" ile belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın veri toplama süreci devam etmektedir. Verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılacaktır. Çalışmada elde edilen sonuçlar mevcut araştırmalarla desteklenerek tartışılacaktır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Erken Çocukluk Döneminde Otizmde Aile Merkezli Müdahaleler

Esra Orum Çattık, Ahmet İlkan Yetkin, İbrahim Halil Diken

Her çocuğun yaşamında oldukça önemli bir yeri olan aile, çocukların gelişimlerini destekleyen ve onların yaşadıkları toplumun kurallarına uygun olarak yetişmesini sağlayan toplumsal bir kurum ve sistemdir. Çocuklar doğdukları andan itibaren yaşamlarının ileriki yıllarında kullanacakları bilgi, beceri ve davranışların pek çoğunu aileleri ile gerçekleştirdikleri etkileşimler sırasında kazanırlar. Bu etkileşimlerin niteliği bireyin gelecek yaşamındaki bağımsızlığı ve üretkenliği de etkiler. Çocuğun ailesi ile kuracağı duygusal bağlar, nitelikli etkileşimler ve öğrenme yaşantıları onun ileriki yaşamında nasıl bir insan olacağını büyük ölçüde belirleyen bir etkidir. Normal gelişim gösteren çocuklar gelişimlerinin bir gereği olarak, aileleri ile doğal yaşantıları içerisinde birçok beceriyi, kurdukları doğal etkileşimler ile öğrenebilmekte çoğu zaman bu kazanımlar için başka müdahalelere gereksinim duymamaktadırlar. Ancak söz konusu otizmlili bir çocuk olduğunda ise aile çocuk etkileşimi daha büyük önem taşımaktadır. Görülme sıklığı gitgide artan yetersizliklerden biri olan otizmin tanısı son yıllarda oldukça erken dönemde konulabilmekte ve aileler erken dönemde çocuklarının eğitim sürecine nasıl ve ne şekilde katılacaklarını bilememektedirler. Aile merkezli müdahale yöntemleri pek çok yetersizlik türünde farklı yaş grubundaki çocuklarda, beceri ve kavramların kazandırılmasında, davranış problemleri ile başa çıkmada kullanılabilen, anne babaların kendi çocuklarına doğrudan öğretim, bilişsel süreç yaklaşımı, sosyal öykü, video model gibi birçok öğretim yöntem ve stratejisini kullanarak bireysel ve grup etkinlikleri sırasında; iletişim becerilerinde: ortak dikkat, oyun sırasında dil öğretimi ve işlevsel iletişim gibi becerileri öğretebildiği ve problem davranışlarla başa çıkabildiği bilimsel dayanakları olan uygulamalardan biridir. Bu çalışmada aile merkezli müdahale yöntemlerinin kuramsal temelleri, bilimsel dayanakları, erken çocukluk döneminde hem çocuk hem de aile için yararları ve önemi, aile merkezli müdahale yöntemlerinin türleri ve uygulama basamakları hakkında genel bilgilere yer verilecektir. Ayrıca aile merkezli müdahale yöntemleri kullanılarak uluslararası ve ulusal alanyazında erken çocukluk dönemindeki otizmlili çocuklarla gerçekleştirilmiş araştırmalar amaç, yöntem ve sonuç gibi değişkenler bakımından incelenecek, bu araştırmalara yönelik Dünyada ve Türkiye'deki durum tartışılarak önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Türkiye’deki Okullarda Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı ve Engelli Öğrencilerin Erken Tanılanması

Elif Çimşir, Ramazan Akdoğan

Engelli öğrencilerin eğitimsel ve bireysel gelişimlerinin sağlanması yönündeki müdahalelerin planlanması ve uygulanması konusunda erken tanılamamanın yadsınamaz önemine rağmen, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde okula başlamadan önce engelli çocukların bu hizmetlere ulaşımına pek mümkün olamayabilmektedir (Taub, 2006). Bu nedenle bu ülkelerde, genel eğitim işlevlerinin yanı sıra okulların en önemli fonksiyonlarından birinin de engelli çocuklara yönelik tanılama ve müdahale hizmetleri olduğu söylenebilir. Okulların bu fonksiyonunu yerine getirmesi konusundaki en önemli sorumluluklardan biri ise okul psikolojik danışmanlarının üzerine düşmektedir. Bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının sorumlu olduğu engelli ve engelsiz öğrenci sayıları okulların engelli çocuklara yönelik tanılama ve müdahale fonksiyonlarını yerine getirme konusundaki performanslarının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Geçtiğimiz yıl yapılan bir tez araştırması kapsamında, kaynaştırma okullarında çalışan okul psikolojik danışmanlarının ifadesi rehber öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısının Milli eğitim bakanlığınca önerilen sayının iki katından fazla olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan, ifade edilen engelli öğrenci sayısının belirtilen toplam öğrenci sayısının yalnızca %1.74'üne tekabül ettiği görülmüştür (Çimşir, 2016). Bu ortalama genel popülasyonda olduğu gibi öğrenci popülasyonunun içerisinde de %13 olması gereken engelli öğrenci sayısının oldukça altında görünmektedir. Bu durum engelli öğrencilerin kaynaştırma veya her hangi başka bir eğitim alamadıklarına işaret edebileceği gibi tanısız bir şekilde kaynaştırma okullarına devam ediyor olabileceklerinden dolayı her hangi bir özel eğitim hizmeti alamıyor olduklarına da işaret ediyor olabilir. Bu olasılıklar ışığında, bu araştırmada ülkemizde rehber öğretmen başına düşen engelli ve engelsiz öğrencilerin sayısı ve bu sayıların engelli öğrencilere sunulan tanılama ve müdahale hizmetleri açısından sonuçları ele alınacaktır. Araştırmanın bir diğer amacı ise diğer ülkelerdeki psikolojik danışman ve okullara konu ile ilgili karşılaştırmalı bir perspektif sunabilmektir. Bu bağlamda, engelli öğrencilere sunulması gereken zamanlı tanılama ve müdahale hizmetlerinin bütüncül yapısı ve bir takım yasal düzenlemelerin gereği de göz önüne alınarak psikolojik danışman, diğer profesyoneller ve yasa yapıcılar için bir takım önerilere yer verilecektir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Serebral Palsili Çocuklarda Motor Fonksiyon Düzeyi İle Süreli Performans Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Merve Kurt, Metin Selmani, Ata Elvan, Pelin Atalan, Tülay Tarsuslu Şimşek

Bu çalışma, spastik serebral palsili çocuklarda kaba motor fonksiyon seviyesi ile süreli performans düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile planlanmıştır. Çalışmaya yaş ortalaması 11.12 ± 5.64 yıl olan 33 serebral palsili çocuk dahil edildi. Çalışmaya dahil edilen çocukların demografik bilgileri alındı. Çocukların motor fonksiyon düzeyleri Kaba Motor Fonksiyon Sınıflama Sistemi (KMFSS) ile denge ve süreli performans değerlendirmeleri süreli kalk yürü testi (SKYT) ve merdiven inme-çıkma testi ile değerlendirildi. Çalışmaya dahil edilen çocukların SKYT ortalama değerleri 21.79 ± 18.85 idi. Bu değer çocukların ciddi derecede denge ve düşme problemi olduğunu göstermiştir. Yapılan istatistiksel analizde GMFCS ile SKYT ile merdiven inme-çıkma test değerleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuç: Çalışmanın sonuçları, serebral palsili çocuklarda kaba motor fonksiyon düzeyinin süreli performans ve denge sonuçlarını önemli derecede etkilediğini göstermiştir. Serebral palsili çocuklarda kaba motor fonksiyon düzeyini arttırmak için yapılan uygulamalar denge ve süreli performansı geliştirmede önemli olacaktır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka Bulma, Tarama Tanılama ve Yönlendirmede Üniversitelerin Oynayabileceği Roller: Aksaray Üniversitesi Örneği

Önder İşlek, Onur Emre Kocaöz, Cahit Şahin, Yasin Günlü, Gülistan Yalçın, Uğur Ülgen

Aksaray Üniversitesi engellilerin topluma etkin ve tam olarak katılımına olanak sağlamanın bir yükümlülük olduğu bilinciyle erişilebilir bir yükseköğretim kurumu olma sorumluluğunu taşımaktadır. Bu sebeple bünyesinde bulunan özel gereksinimli öğrenci ve personeline hizmet vermenin yanı sıra bulunduğu bölgede ki özel gereksinimi olan bireylerin ve ailelerinin de hayat kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Üniversitemiz bünyesinde bulunan Özel Eğitim Bölümü ve Engelli Öğrenci birimlerinin işbirliğiyle ilimizde ve yakın çevremizde yaşayan özel gereksinimi olan bireylere yönelik vaka bulma, tarama, tanılama ve yönlendirme hizmetleri sunulmaktadır. Üniversitemiz Özel Eğitim bölümünde görev yapan 6 akademisyen tarafından üniversitemizde ki 12 fakülte ve 9 meslek yüksekokulunda, her fakülte ve meslek yüksek okulunda ayrı olacak şekilde, görev yapan akademik personel, idari personel ve öğrencilere Engelli Öğrenci Birimi ve özel gereksinimli bireyler hakkında 90 dakikalık bilgilendirici eğitimler verildi. Yapılan bilgilendirici eğitimler sırasında Engelli Öğrenci Birimi'nde erken çocuklukta tanılama, vaka bulma, tarama ve yönlendirme basamağında ne tür hizmetler verildiği ve verilen bu hizmetlerin erken çocukluk döneminde çocuğun gelişimi üzerinde ki önemi hakkında bilgi verildi. Bu eğitimler esnasında katılımcılardan üniversitemizdeki özel gereksinimli bireylerin Engelli Öğrenci Birimi ve Özel Eğitim bölümüne yönlendirilmelerinin yanı sıra çevrelerinde bulunan, akranlarından farklı gelişim belirtileri gözlenen çocuk ve ailelerinin de Engelli Öğrenci Birimine yönlendirilmesi tavsiye edildi. Bu çalışmanın amacı; üniversite bünyesinde bulunan Engelli Öğrenci Birimi'lerinin erken çocukluk döneminde tanılama, vaka bulma, tarama ve yönlendirme hizmetlerinde nasıl bir rol oynayabilecekleri hakkında tartışmak ve bilgi paylaşmaktır. Engelli Öğrenci Birimi'ne başvuran 20 ailenin aldıkları hizmetler hakkındaki görüşleri yarı yapılandırılmış veri toplama yöntemleri kullanılarak, elde edilecektir. Elde edilen veriler tematik analiz yöntemleriyle değerlendirilip bulgular paylaşılacaktır.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Ankara İl Merkezinde 0-10 Yaş Arasında Görme Yetersizliğine Sahip Olan Çocukların Demografik, Tanılanma, Eğitimsel ve Aile Destek Özelliklerinin İncelenmesi

Hale Dere Çiftçi

Erken Çocukluk döneminde görülen görme yetersizliği çocukların ve ailelerin yaşantılarını önemli derecede etkilemektedir. Erken çocuklukta görme yetersizliğinin tanılanması, çocuğun erken dönemde eğitime başlaması ve ailenin desteklenmesi önemlidir. Bu çalışma da görme yetersizliğine sahip 0-10 yaşlar arasındaki çocukların demografik, tanılanma, eğitimsel ve aile destek özellikleri incelenmiştir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Görme yetersizliğine sahip çocukların ebeveynlerine demografik, tanılanma, eğitim ve aile destek özelliklerini inceleyen anket uygulanmıştır. Araştırmaya 2-10 yaşlar arasında görme yetersizliğine sahip 51 çocuk katılmıştır. Çocukların % 41,2'i kız, % 58,8'i ise erkektir. Çocuklar görme düzeyi açısından incelendiğinde % 51'inin hiç görmediği, % 37,3'ünün iki gözünün de az gördüğü, % 2'sinin bir gözünün normal diğerinin az gördüğü, % 7,8'inin tek gözünün hiç görmediği, diğer gözünün tam gördüğü ve % 2'sinin tek gözünün hiç görmediği, diğerinin az gördüğü tespit edilmiştir. Görme engelli çocuklara sahip olan ebeveynlerin çocuklarının görme engelli ile ilgili bilgi sahibi olma zamanları ve düzeylerini inceleyen bu araştırmada betimsel veri analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda görme yetersizliği olan çocukların % 13,3'ünün ailelerinde ya da yakınlarında görme yetersizliğine sahip bireyler bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan görme yetersizliğine sahip çocukların çoğunun 0-3 aylar arasında fark edildiği ve tanındığı görülmüştür. Ebeveynlere sorulan "Çocuğunuzun görme yetersizliğinin nedeni konusunda size ne dendi?" sorusunda ebeveynlerin yanıtları kalıtım, annenin hamilelik döneminde geçirdiği hastalıklar ve enfeksiyonlar, kuvözde yatarken bebeğe fazla oksijenin verilmesi ve çocukluk döneminde geçirilen hastalıklar şeklindedir. Ebeveynlerin % 37,3 gibi önemli bir çoğunluğu ise kendilerine herhangi bir açıklama yapılmadığını belirtmiştir. Ebeveynlere sorulan "Çocuğunuzda görme yetersizliğinden şüphelenmenize ve doktora gitmenize neden olan davranışları nelerdi?" sorusunda ebeveynlerin yanıtları sürekli ileri geri sallanması, sıklıkla parlak ışığa bakması, gözlerini aşırı şekilde ovuşturması, oyuncuğuna ya da kitaba bakarken, resim çizerken gibi durumlarda nesneyi gözlerine çok yaklaştırması ve uzaktaki nesneleri açık ve net bir şekilde tarif edememesi durumları ön plana çıkmamaktadır. Katılımcıların 13,7'si herhangi bir davranışından şüphelenmediğini, % 17,6'sı ayrıntılı ultrason ile hamilelik döneminde belli olduğunu ve % 21,6'sı ise doktor tarafından söylendiğinde fark ettiklerini belirtmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının eğitimi için en çok görme engelliler ilköğretim okulunu tercih ettikleri, daha sonra ise sırası ile özel eğitim okullarını, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini özel ilköğretim okulunun ya da kolejinin anaokulunu, resmi ilköğretim okulunun anaokulunu ve evde desteği tercih ettikleri görülmüştür. Çocukların kaç yaşından itibaren özel eğitim ve rehabilitasyon desteği aldığı ve özel eğitimlerden hangisinden yararlandığı incelendiğinde ise görme yetersizliği olan çocukların çoğunun 0-1 yaşlarından itibaren özel eğitim ve rehabilitasyon desteği aldığı tespit edilmiştir. Hizmet türü açısından ise çoğunun hem bireysel eğitimi hem de grup eğitimi aldıkları görülmektedir. Çocuklarının devam ettiği özel eğitim modülleri ise en fazla Türkçe ve Matematik, daha sonra ise sırası ile en fazla bağımsız hareket becerileri, psiko-motor beceriler, öğrenmeye hazırlık becerileri ve günlük

ICECI2018

yaşam becerileri modülleri olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin çoğunun görme yetersizliği hakkında aile eğitim çalışmalarına katıldığı, aile eğitimi konusunda ise en fazla çocuklarının başladığı özel eğitim

ve rehabilitasyon merkezleri tarafından aile eğitimi aldıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin “Çocuğuma nasıl davranmalıyım?”, “Çocuğumla nasıl iletişim kurabilirim?” ve “Çocuğumun gelişimini nasıl desteklemeliyim?” konulu aile eğitim çalışmalarına katıldıklarını belirlenmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerden hiçbiri tüm konuları içeren genel bir seminere katılmadıklarını söylememiştir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon G

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kullandıkları Çocuğu Tanıma Teknikleri Hakkındaki Görüşleri

Merve Mercan, Sevcan Yılmaz

Okul öncesi dönem, çocukların gelişimlerinin hızla ilerlediği bir dönem olmakla birlikte onların yetişkinlik yıllarını etkileyecek derecede önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun tüm gelişim alanlarında desteklenmesi gerekir. Uygun desteğin verilebilmesi için çocukları tanımak oldukça önemlidir, bunu sağlamak da ancak çocuğu objektif olarak tüm yönleriyle değerlendirmekle mümkündür. Çocukların gelişimsel aşamaları benzer dönemlerde yaşamaları beklenir ancak gelişimin ilkelerinden olan 'Gelişimde bireysel farklılıklar vardır.' ifadesi çocukları tanımanın tek yolunun gelişimsel basamakları bilmek olmadığını göstermektedir. Bu durum da belli tekniklere ihtiyaç duyulmasını açıklamaktadır. Çocukları tanıma ve değerlendirme; çocukla ilgili tüm bilgilerin, objektif, esnek fakat tutarlı bir şekilde, çok çeşitli araçlar yardımıyla sistematik olarak toplanması, kayıt altına alınması ve bunları birbiri ile birleştirerek anlamlı ve güvenilir bir karar verme sürecidir. Bu süreçte; gözlem, anekdot, gelişim kontrol listeleri, standardize testler, portfolyolar, gelişim raporları ve aile görüşmeleri yaygın kullanıldığı düşünülen tanıma tekniklerindendir. Çocuğu tanımanın önemini bilen okul öncesi öğretmenlerinin çocuğu tanıma teknikleri konusunda bilgi ve uygulama eksikliği olduğu düşünülmektedir. Bu durumda kurum yapısı, öğretmenin yeterliliği, eğitim düzeyi, sınıftaki öğrenci sayısı tanıma tekniklerinin kullanımında etkili olabileceği düşünülen faktörlerdir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda çocuklarla birebir çalışan okul öncesi öğretmenlerinin çocuğu tanıma tekniklerini kullanma konusunda görüşlerinin neler olduğu, teknikleri uygulamada karşılaştıkları güçlükler, uyguladıkları teknikleri nasıl değerlendirdikleri, hangi durumlarda hangi teknikleri kullandıklarını bilmek oldukça önemlidir. Sonuç olarak bu araştırma, MEB'e bağlı bağımsız anaokulu ve anasınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin çocuğu tanıma teknikleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma tekniklerinden biri olan olgu bilim modelinde planlanmıştır. Araştırmada verileri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Elde edilen veriler, hem kavram temelli hem de doğrudan alıntılarla raporlaştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'da görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada, hız ve pratiklik sağlaması nedeniyle 'kolay ulaşılabilir durum örnekleme' yapılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin hemen hepsi çocuğu tanıma tekniklerinden gözlem tekniğini kullandığını belirtmiştir. Bunun sebebi çocuğu sınıf ortamında gözlemlemenin kolay olmasıdır ancak sistematik gözlem yerine gelişigüzel gözlem tekniği kullanılması gözlemin güvenilirliğini olumsuz etkilemektedir. Çocuğu tanımak için aile görüşmesi veya ev ziyaretini kullandığını söyleyen öğretmenler de sayıca fazladır. Ancak kurum şartları göz önünde bulundurulduğunda öğretmenin bu teknik için ayrıca zaman ve emek harcaması güç olacaktır. Dolayısıyla uygun koşullar sağlandığında aile görüşmesi tekniği yüksek verim elde edilebilecek bir tekniktir. Diğer yandan sohbet, kontrol listeleri, testler, çocuk tanıma formu, anekdotlar ve resim analizi de öğretmenlerin çocuğu tanımak için kullandıkları yöntemlerdendir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları çocuğu tanıma tekniklerinin sıklığı konusunda elde edilen bulgular yine gözlem tekniğinin en sık kullanılan teknik olduğunu

göstermektedir. Sohbet ve birebir görüşme gözlemden sonra sık kullanılan teknik olarak gösterilmiştir.

Ancak aile görüşmesi tekniği sık kullanılan teknikler arasında verilen cevaplarda bulunmamaktadır. Bunun nedeni yine bu tekniğin ayrıca zaman ve emek harcamak gerektirmesidir. Okul öncesi öğretmenleri problem durumlarda en sık aile görüşmesi tekniğine başvururken genel durumlarda bu yine gözlem tekniği olarak değişmektedir. Okul öncesi eğitimde çok önemli yeri olan çocuk tanıma formu ise tüm araştırma boyunca en az tercih edilen teknik olarak görülmüştür. Araştırmanın genel hattına bakıldığında öğretmenlerin uyguladıkları teknikleri değerlendirme konusunda yetersiz oldukları görülmektedir. Yaptıkları gözlemleri değerlendiren öğretmenler sayıca fazladır. Meslektaşlarına ya da diğer meslek elemanlarına danışan öğretmenlerin varlığı da öğretmenlerin bu anlamda güçlük yaşadığını destekler niteliktedir. Okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğunun çocuğu tanıma tekniklerini uygularken güçlük yaşamadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Güçlük yaşayanlar ise objektif olamama, materyal eksikliği, uygun olmayan ortam ve çocuğun bireysel özellikleri açısından güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon G

Anaokuluna Devam Eden Çocukların Yazı Bilgisi İle Sesbilgisel Farkındalık Becerileri Arasındaki İlişki

Halime Miray Sümer, Özlem Altındağ Kumaş, Şenay Delimehmet Dada, Ahmet İskenderoğlu

Okul öncesi dönemi kapsayan ilk altı yaş dönemi çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin çok hızlı olduğu bir dönemdir. Öğrenmenin doğumla başladığı ve erken yaşlardaki öğrenmenin sonraki yaşlardaki öğrenmeye temel oluşturduğu düşünüldüğünde, eğitimin erken yaşta başlamasının önemi de ortaya çıkmaktadır. Bu dönemdeki çocukların dil ve okuryazarlık becerilerinin gelişimini inceleyen boylamsal araştırmalar küçük çocukların sahip oldukları dil becerilerinin sonraki okuryazarlık başarılarına katkı yaptığını göstermektedir (Catts, Fey, & Proctor-Williams, 2000; Johnston ve diğerleri, 1999). Alanyazında yapılan çalışmalarda yazı bilgisi, sesbilgisel farkındalık becerilerinin okuma becerisinin gelişiminde önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir (Whitehurst & Lonigan, 1998). Çocukların yazıya bakma oranları ile çocuğun okuma yazma becerilerinde önemli olan ifade edici dil becerileri, yazım ve harf bilgisi arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar, çocukların yazı farkındalığını desteklemede doğrudan yazı kavramları vurgulanarak farkındalığın artırılmasına ilişkin çalışmaların önemini ortaya koymaktadır (Breit-Smith, Justice, McGinty, Kaderavek, 2009; Gober, 2008; Justice, 2009; Mol ve diğerleri, 2009). Erken dönemde yeterli sesbilgisel farkındalık becerilerine sahip olan çocukların yeterli olmayan akranlarına göre daha iyi okuduğunu anlama ve akıcı okuma performanslarına sahip olacağının alanyazında vurgulandığı görülmektedir (Babayiğit ve Stainthorp, 2007; Erdoğan, 2009; Frost, 1998; Nathan, Stackhouse, Goulondris ve Snowling, 2004; Yeh ve Connell, 2008). Bu nedenle bu çalışmanın genel amacı, Trabzon ilinde öğrenim gören anasınıfı çocuklarının yazı bilgisi ve sesbilgisel farkındalık becerilerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anasınıflarında öğrenim gören ve farklı sosyoekonomik düzeylerden gelen toplam 200 çocuk dâhil edilmiştir. Çalışmada çocukların sahip oldukları sesbilgisel farkındalık becerileri standardizasyonu yapılmış Erken Okuryazarlık Testi'nin Sesbilgisel Farkındalık alt testi ve Şimşek (2011) tarafından geliştirilmiş olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazı Farkındalığını Değerlendirme Kontrol Listesi kullanılmıştır. Yapılan tüm değerlendirmeler, çocukların kendi okullarında belirlenmiş bir ortamda yaklaşık 20 dakikalık bireysel oturumlarla yürütülmüştür. Yapılan değerlendirmelerden elde edilen veriler, iki aşamada analiz edilecektir. İlk olarak öğrencilerin testlerden elde ettikleri puanlar betimsel istatistikleri hesaplanacak ikinci olarak ise çocukların testlerindeki performanslarının SED'e göre dağılımı analiz edilecektir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon G

Türkiye'de Okul Öncesi ve Okul Dönemi Zihinsel Yetersizlik ve Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Çocuklarla Hareket Eğitimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi

Fisun Yanardağ

Türkiye nüfusunun yaklaşık % 12'si engelli bireylerden oluşurken (TÜİK, 2013), Otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve zihin yetersizlik (ZY) grubunda olan bireyler bu engelli oranı içerisinde sıkça karşılaşılan ve sağlık, eğitim ve bakım gereksinimleri olan bireylerdir. Özellikle son 20 yılda gelişmiş ülkelerde olduğu gibi (CDC, 2016) ülkemizde de artış gösteren bu yetersizlik türlerinden OSB'li grup ve ZY grubunun okul öncesi ve okul çağında akranları gibi eğitim hizmetlerinden yararlanarak aktivite ve katılım düzeylerini arttırmaları ve kaynaştırma ortamlarında olmaları hedeflenmektedir (MEB, 2017/28). Yapılan araştırmalar bu gruplarda yer alan çocukların akranları gibi fiziksel aktivite ve hareket alışkanlıklarına sahip olmadığını (Healthy People Report, 2010), oysa ki düzenli fiziksel aktivite ve hareket eğitiminin çocukların motor gelişim, fiziksel uygunluk, davranış ve sosyal etkileşim gibi pek çok yararı olduğunu ortaya koymaktadır (Fragala et al., 2005; Todd & Reid, 2006). Türkiye'de son 40 yıl içerisinde bu grupta yer alan çocukların fiziksel aktivite, motor gelişim ve hareket eğitimine yönelik pek çok araştırma, eğitim ve toplumsal hizmet faaliyetleri yürütmektedir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de ilgili yetersizlik gruplarında yer alan okul öncesi ve okul çağı çocuklarının hareket özelliklerine ilişkin değerlendirme ve müdahale temelli yüksek lisans ve doktora tezlerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu doğrultuda, Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) tez tarama merkezinde bulunan, 1998-2018 yılları arasında tamamlanmış ve seçilen anahtar kelimeler (otizm, otistik, zihin engelli, hareket eğitimi, beden eğitimi, fiziksel eğitim, spor, fiziksel aktivite, motor performans) üzerinden 29 teze ulaşılmıştır. Bu çalışmaların % 38'si değerlendirme araştırmaları, % 62'si ise müdahale çalışmalarıdır. Değerlendirme çalışmalarının % 45'i hareket ve fiziksel aktiviteyle ilgili aile görüşleri ve tutumları, % 28'i motor performans, fiziksel uygunluk ve aktivite düzeyi ve % 27'si ise davranış ve sosyal becerileri belirleme amacı taşımaktadır. Hareket, spor, beden eğitimi veya motor programı kapsayan müdahale çalışmalarının % 50'si motor performans ve fiziksel uygunluk üzerindeki değişimleri, diğer % 50'si ise hareket eğitiminin davranış, sosyal ve iletişim alanlarına etkilerini belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme çalışmalarının sonuçları; "bu yetersizlik grubundaki çocukların yeterli aktivite fırsatlarının olmadığı, akranlarından düşük hareket becerilerine sahip olduğu ve fiziksel aktiviteye katılım gösteren çocukların katılmayan çocuklara göre daha yüksek performans sergilediğini" yansıtmaktadır. Müdahale çalışmalarının sonuçları ise "karada ve havuz ortamında yapılan fiziksel aktivite programlarının çocukların motor performans ve fiziksel uygunluk düzeyini geliştirdiği, uygun olmayan davranışları azaltma potansiyeli olduğunu ve çocukların toplumsal katılımı için fırsat oluşturduğunu" yansıtmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında ülkemizde yapılan çalışmaların artık hareket ve fiziksel aktiviteye ilişkin durum tespiti, tutum belirleme ve müdahalenin etkisini belirleme gibi 1. ve 2. nesil araştırmalar yerine, hareket eğitiminin okul ve toplum temelli ortamlara kolaylıkla entegre etmeyi sağlayıcı ve sistem iyileştirici 3. nesil araştırmaları kapsayan tez çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Kapsamlı Bakım Planlarının Geliştirilmesine Genel Bakış

Veysel Aksoy, Ahmet İlkan Yetkin

Erken çocukluk döneminde yeni bir yaklaşım olan yetersizliği olan bireylere sunulacak olan hizmetlerin planlanması bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Bakım hizmetleri sunulmasında öncelikli olarak bakım planının oluşturulması ve içeriğinin belirlenmesi yetersizliği olan bireye sunulacak olan bakımın işlevsel olmasının en önemli gerekçesidir. Bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin planlanması süreci birden fazla uzmanın görev aldığı ve katkı sunduğu oldukça kapsamlı bir hizmet sunma alanıdır. Birlikte ekip çalışması dinamiklerine uygun gerçekleştirilecek bir çalışmanın ürünü olması beklenen bakım ve rehabilitasyon planlarının bilimsel veriler ışığında planlanması, yazılması ve uygulanması önem taşımaktadır. Bu planların erken çocukluk döneminde oluşturulması yetersizliği olan bireyin bakımından sorumlu uzman ve ailelere bu noktada yol gösterici bir niteliğe sahiptir. Bu çalışmada yetersizliği olan bireye göre hazırlanacak olan bakım planına genel bir bakış içerisinde temel kavramlar, bakım planının ne olduğu ve özellikleri, bakım planının önemi ve planlamaya katılacak olan diğer paydaşlar ile planlama sürecinde oluşabilecek olumsuzluklar ve bu olumsuzluklara karşı çözüm önerileri başlıklar arasında yer alacaktır. Bakım planları yetersizliği olan bireylerin ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Bakım planlaması yetersizliği olan bireyi merkeze alarak onun ailesi, bakım elemanı ve diğer uzmanların işbirliği içerisinde oluşturulmaktadır. Bakımda öncelikle bakımın planlanmasına ilişkin bilgi toplama, planın oluşturulması, uygulanması, sürecin izlenmesi, değerlendirmesinin yapılması ve elde edilen sonuçlara göre bakım planının tekrardan düzenlenerek uygulanması bakım planlama aşamaları içerisinde yer almaktadır. Bu aşamaların sistematik olarak takip edilmesi hem bireye sunulan bakım hizmetinin kalitesinin arttırılmasına hem de bireyin bakım sürecinden en etkili şekilde yararlanmasına fırsat verecektir. Bu planın uygulanmasında en kritik role sahip olan bakım elemanının bakım planlamaya ilişkin bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bakım elemanının bu yeterliliğe sahip olurken bakım planlaması ile ilgili temel kavramları bilmesi, planın önemine dair düşüncelerinin olması, planlama sürecine katılacak olan diğer paydaşları tanıyıp onlarla işbirliği yapabilmesi gerekmektedir. Genel olarak yapılan bu çalışmada erken çocukluk özel eğitimi içerisinde bakıma gereksinim duyan bireylere yönelik hazırlanacak olan bakım planlarının önemi, nasıl gerçekleştirileceği ve süreçte dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin bilgi paylaşımı erken dönemde yetersizliği olan bireye, ailesine ve bu konuda sorumluluğu olan kişilere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ev Ziyaretleri Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Özlem Gözün Kahraman, Mücahit Yuvacı, Nihan Demirbaş

Okul öncesi dönem çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çocuğun bütün gelişim alanlarını destekleyici bir eğitim öğretim programı içerisinde verilmektedir. Bu eğitim öğretim programı içerisinde etkinlikler, öğretmen ve diğer kişiler etkili olsa da bu programın en önemli temel yapısı ailedir. Okul öncesi eğitim programları ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, aileler tarafından desteklenmediği sürece etkili olmamaktadır. Ev ziyaretleri, ebeveynlerin değerlerini, çocuğa karşı tutum ve davranışların, çocuğu ev ortamını gözlemleyerek değerlendirme imkanı veren, aileyi tanımak için kullanılan, çocuğu soyut bir varlık olarak değil de bir çerçeve içinde ele alan, esnek bir eğitim yaklaşımıdır. Bir diğer deyişle ev ziyaretinde bulunan eğitimcilerin ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda belirledikleri konuları, belli aralıklarla evlere giderek anlatmaları ve anne babalara uygulamaları şeklinde tanımlanabilir. Bu çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin ev ziyaretleri uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Bu kapsamda 10 adet soru hazırlanmış ve sorular için uzman görüşü alınmıştır. Görüşme sorularında öğretmenlere ev ziyaretleri hakkında neler düşündükleri, yılda kaç kez ev ziyaretleri yaptıkları, hangi durumlarda ev ziyaretlerini yaptıkları, ev ziyaretlerinin çocuğa aileye ve öğretmene kattıklarını, öğretmenin ev ziyaretleri sırasında ne tür zorluklarla karşılaştıkları, bu zorluklar karşısında ne gibi önlemler aldıkları, ev ziyaretlerinde nelere dikkat ettikleri ve ne tür etkinlikler planladıkları, ev ziyaretleri hakkında kendilerini yeterli bulup bulmadıklarını ve ev ziyaretleri konusunda hangi önerilerde bulundukları sorulmuştur. 20 okul öncesi öğretmeniyle yüzyüze görüşme yapılarak cevaplar formlara kaydedilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Formlardan elde edilen veriler öncelikle birkaç kez okunmuş ve buna yönelik kodlamalar oluşturulmuştur. Ardından kodlar bir araya getirilerek, araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar (kategoriler) ortaya çıkarılarak betimsel ve içerik analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda ev ziyaretlerine çoğunlukla gözlem amaçlı ve çocuğun ev ortamını görmek amacıyla gidildiği, öğretmenlerin ev ziyaretlerini genellikle rehber öğretmen ile birlikte gerçekleştirdikleri, ev ziyaretleri sırasında öğretmenlerin çoğunun bir zorluk yaşamadığı ama bazı öğretmenlerin ziyaretinin süresinin uzamasının yanında amaç dışına çıktığı ve ev ziyaretleri yapan öğretmenlerin ev ziyaretleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ev ziyaretlerinin yapılması için öğretmenlerin desteklenmesi ve uygulamalarının genişletilmesi gerektiği görülmektedir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Erken Çocuklukta Üstün Yeteneklilere İlişkin Türkiye’de Yapılmış Makalelerin Analizi

Rukiye Baltacı, İbrahim H. Diken

Erken çocukluk döneminde akranlarından farklı gelişim gösteren tüm çocuklar özel eğitime gereksinim duymaktadır. Üstün yetenekli çocuklar da, akranlarından farklı gelişim göstermelerinden ve farklı eğitim gereksinimlerinden dolayı erken çocukluk özel eğitimine ihtiyaç duymaktadır. Son yıllarda üstün yetenekliler eğitimi dikkat çekmektedir. Ancak erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocukları ve onların eğitim gereksinimlerini, Türk Milli Eğitim sistemindeki okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların eğitimine ilişkin eksiklikleri konu alan yeteri kadar araştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu durumdan yola çıkarak hem alandaki eksikliklere değinmek adına, hem de erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocukların da özel eğitime olan gereksinimlerine ilişkin farkındalık oluşturmak adına Türkiye’de erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireylere ilişkin yapılan makaleler analiz edilmiştir. Bu makalenin amacı, Türkiye’de erken çocukluk dönemindeki üstün yeteneklilere ilişkin yapılan araştırmaları sistemli bir şekilde incelemektir. Araştırma kapsamında belirlenen ölçütleri karşılayan 12 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan makaleler konularına göre 4 grupta incelenmiştir. Üstün yetenekli çocukları doğrudan inceleyen araştırmalar kapsamında 3 araştırmaya, erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocukların ebeveynlerini konu alan araştırmalar kapsamında 2 araştırmaya, erken çocukluk dönemindeki üstün zekalı çocukların öğretmenlerini konu alan araştırmalar kapsamında 4 araştırmaya, erken çocukluk dönemindeki üstün zekalı çocuklara yönelik farklılaştırılmış eğitim programlarını inceleyen araştırmalar kapsamında 3 araştırmaya ulaşılmıştır. Tüm araştırmalar konusuna, yöntemine, çalışma grubuna, ölçüm aracına ve bulgularına göre analiz edilmiştir. Araştırma sonunda bilgiler yorumlanarak öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocukların tanınmaları ve gereksinimlerine, üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin psikolojik ve eğitimsel gereksinimlerine, üstün yetenekli öğrencisi olan öğretmenlerin gözlem, gereksinim ve önerilerine yer veren araştırmalara alanda gereksinim olduğu açıktır. Bunun dışında Türkiye’de henüz erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumların bulunmadığı düşünülürse bu dönemdeki üstün yetenekli çocuklar için farklılaştırılmış model önerilerinin ve diğer ülkelerdeki uygulamaların Türkiye’deki verimlilik araştırmalarının önemi anlaşılabacaktır.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Anne ve Öğretmen İle Olan İlişkilerin Okul Öncesi Dönemdeki Özel Gereksinimli Olan Olmayan Çocukların Okula Uyumları İle İlişkisinin İncelenmesi

Osman Özokçu, Ahmet İlhan Yetkin, Gamze Kaplan, Güzidenur Yolcu

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli olan olmayan çocukların anneleri ve öğretmenleri ile olan ilişkilerinin, okula uyumları ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu, Malatya, Bolu ve Gaziantep illerindeki bağımsız anaokullarına devam eden 110 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların 55 ini özel gereksinimli çocuk ve bu çocuklarla aynı sınıfta ve aynı cinsiyette olan çocuklar arasından yansız atama yolu ile seçilen tipik gelişim gösteren 55 çocuk çalışma grubunda yer almıştır. Çalışmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu, Öğretmen Öğrenci İlişki Ölçeği ve Okula Uyum Öğretmen Derecelendirme Ölçeği-Kısa Formu kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 20.00 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, özel gereksinimli olmanın çocukların hem Ana Baba İlişki Ölçeği hem de Okula Uyum Öğretmen Derecelendirme Ölçeği-Kısa Formu'dan aldıkları puanlarda anlamlı farklılık bulunmuş ancak Öğretmen Öğrenci İlişki Ölçeği'den aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca engelli olma değişkeni açısından yapılan korelasyon analizi sonuçları, çocukların okula uyum düzeyleri ile anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkileri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Okul Öncesi Dönemde Görme Yetersizliği Olan ve Gören Çocukların Bakış Açısı Alma ve Birinci Derece Yanlış Kanı Atfı Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Seda Karakaşoğlu, Selda Özdemir

Görmek ile bilmek arasındaki ilişkiyi, farklı kişilerin farklı şeyler görebildiğini, aynı şeyin farklı yönlerden farklı yorumlanabildiğine dair süreci çocuklar gelişim dönemleri boyunca kazanmaktadır. Pek çok araştırmacılar tarafından bakış açısı alma becerisinin görmek ve bilmek ile ilgili kavramları bütünleştirdiği ve bu oluşumun da Zihin Kuramı becerisinin ilk basamağı olduğu savunulmaktadır. Araştırmalar ortalama dört yaşlarında gören çocukların Zihin Kuramı becerisinin ilk aşaması olan birinci derece yanlış kanı atfını kazandıklarını göstermektedir. Görme yetersizliği olan çocukların ise birinci derece yanlış kanı atfı becerilerinde erken yaşlarda problemler sergiledikleri yaygın olarak rapor edilmektedir. Görme yetersizliği olan çocukların Zihin Kuramı sınırlılıkları ile tutarlı olarak, araştırmacılar bakış açısı alma ve birinci derece yanlış kanı atfı ilişkisine yoğun olarak vurgu yapmaktadırlar. Bakış açısı alma becerisinin birinci derece yanlış kanı atfını yordayıcı etkisine yönelik tartışmalar göz önüne alınarak, bu araştırmada bakış açısı alma becerisi ve birinci derece yanlış kanı atfı arasındaki ilişki görme yetersizliği olan ve olmayan çocuklarda karşılaştırılmıştır. Araştırmaya yaşları 4 ila 6 arasında değişen 30 görme yetersizliği olan ve 30 gören çocuk katılmıştır. Alanyazında bakış açısı alma becerisi iki düzeyde incelenmektedir. Birinci düzey başış açısı almada (level 1 perspective taking) herkesin gördüğü şeyin farklı olduğunu anlamak, görülen şeyin bilindiği ikinci seviye bakış açısı almada (level 2 perspective taking) ise aynı şeyin farklı yönlerden farklı görüldüğü veya farklı yorumlanabilir olduğu bilincinin oluşmasına dair süreç değerlendirilmektedir. Bu araştırmada bakış açısı alma becerisi görevlerinde, görme yetersizliği olan ve gören çocuklara, iki tarafında farklı nesnelerin olduğu kartlar ile ilişkili sorular ve saklanan bir nesneyi kimin bilebildiğine dair sorular yöneltilmiştir. Birinci derece yanlış kanı atfı görevlerinde ise üç farklı türde görev katılımcı çocuklara uygulanmıştır. Bu görevler yer değiştirme, beklenmeyen içerik ve görünüm gerçeklik görevleridir. Görme yetersizliği olan ve gören 4-6 yaş arası çocuklarda bakış açısı alma becerisinin birinci derece yanlış kanı atfı ile ilişkisinin iki katılımcı grupta karşılaştırıldığı bu araştırmanın bulguları ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Bedenlenmiş Biliş, Dil ve Jestler Arasındaki İlişki

Zahide Töret, Selda Özdemir

Jestler alanyazında konuşmacının konuşmasını akıcı hale getirmek, görsel uzamsal bilgiyi paylaşmak ve konuşmayı anlamlı hale getirmek için kullanılan spontane el ve kol hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Jestlerin bilgi aktarma, bilgi toplama, leksikal ulaşımı sağlama gibi karmaşık bilişsel süreçleri düzenlemede kullanıldığı bilinmektedir. Jestleri edinirken görsel girdi ve motor deneyimlerin kullanılması ise jestlerin bedensel bir takım deneyimlerle ilgili olduğunu düşündürmektedir. Jestlerin kullanımı cinsiyet, yaş, kültür gibi değişkenlere göre değişse de genelde kişiler zihinlerinde yer alan görsel uzamsal imgeleri aktarırken jestlerden yararlanırlar. Örneğin yol tarif eden bir kişi karşısındaki kişiye “Kapıdan çıkışta sağa döneceksin.” dediğinde elini bileğinden bükerek sağ tarafı işaret ederek kendi zihnindeki “sağ” kavramının somut temsilini karşı tarafa aktarmaktadır. Bir başka kişi “rendelemek” eylemini anlatırken, elini bir şey tutuyormuş gibi yaparak ileri geri hareket ettirirken daha önce deneyimlediği bu eylemi somutlaştırarak hem kendi zihinsel süreçlerini kolaylaştırır hem de dinleyiciye eylemi somutlaştırarak ifade etmiş olur. Bu bağlamda alan yazında jestler, kavram ve zihin arasındaki bağların somut kanıtları olarak kabul edilmektedir. Embodied Cognition Türkçe ifade ile Bedenlenmiş Biliş Teorisine göre ise bilişsel süreçler ile vücudun dünyayla olan etkileşimlerinin derin bağları bulunmaktadır. Bir diğer deyişle; edinilen kavram ya da bilginin anlamı, kavram veya bilginin bedenle olan ilgisi ve çevresi ile olan ilişkilerinden ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açısından yola çıkıldığında, jestlerin hem edinim süreci açısından hem de kullanım amacı ve sergilenişi bakımından bedenlenmiş biliş ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Nitekim alanyazında yapılan son çalışmalarda jestlerin, somutlaşmış dil ve zihinsel imgelerin temelini oluşturan algısal ve motor deneyimlerin ürünü olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmada temel olarak jestler ve bedenlenmiş biliş incelenirken, bu teori ve kavram arasındaki ilişki, algı ve eylemin bellek ve zihin açısından rolleri, dil ediniminin bedenlenmiş biliş ile ilişkisi, zihinsel imgelerin yansıtılması ve jestler arasındaki ilişki ve bu konulara ilişkin oluşmuş güncel araştırmalar kanıt temelleri ışığında tartışılarak alan yazında bu konulara ilişkin yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Nesne ve Oyun Etkileşimi Videolarında Göz İzleme Farklılıkları

Selda Özdemir, Işık Akın Bülbül, İbrahim Kök, Suat Özdemir, Zahide Töret, Hale Çotuk, Görkem Ceyhan, Demet Tiryaki, Yasin Günlü, Arif Babacan

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların göz izleme becerilerini incelemeyi amaçlayan araştırmalarda, OSB'li çocukların, sözel olmayan sosyal ipuçlarının ve iletişimsel davranışların farkında olma ve tepkide bulunma için gerekli yüz ifadelerini ayırt etmede, tanımlamada ve yanıtlamada sınırlılıklar sergiledikleri, normal gelişim gösteren çocuklar ile karşılaştırıldığında; OSB'li çocukların, diğerlerinin yüz ifadelerini, jestlerini izlemede daha az zaman harcadıkları, yüze bakma tepki sürelerinin kısa olduğu ve sıra dışı göz izleme stratejilerine sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmacılar OSB'li çocukların basit yüz tanıma becerilerini sergileyebildiği, ancak aşına olunan/aşına olunmayan kişi/nesne resimleri, hareketli videolar (konuşan, hareket eden kişi görüntüleri) gibi çoklu uyaran ve daha fazla zaman gerektiren ve duygusal yüz ifadelerini içeren karmaşık yüz ifadelerini tanımlamada sınırlılıkları olduğunu, nesnelere göre yüze dikkatlerini yöneltme ve odaklanma hızlarının farklı olduğunu bildirilmiştir. Bununla birlikte, insanlar arası etkileşimin ve yüzün, OSB'li çocuklarda dikkat eğilimi gösterilen ve dikkatin sürdürüldüğü bir odak noktası olmadığı ve bu durumun OSB'ye özgü olduğu açıklanmaktadır. OSB'li çocuklarda göz izleme araştırmalarında, çocukların sergiledikleri atipik yüz tanıma becerilerinin sınıflandırılmasının amaçlanmasının yanı sıra, göz hareketleri, görsel dikkat becerilerinde tepki zamanlarının incelendiği, diğer yandan da nesne ve yüz tanıma becerilerinin ise normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırılarak incelendiği dikkat çekmektedir. Bu araştırmaların bulguları, normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında OSB'li çocukların göz izleme becerilerinde, yüz tanıma etkinliklerinde, hareket etmeyen resimlere bakarken veya hareketli görüntü kayıtlarını izlerken yüze daha az dikkatlerini yoğunlandırırdıkları ve yüz tanımlamaya ilişkin daha az tepki süresi sergileyerek dikkatlerini yoğunlandırırdıkları görülmektedir. Araştırmalarda OSB'li çocukların göz izleme sürecinde, normal gelişim gösteren çocuklardan farklı olarak sıra dışı bir göz izleme performansı sergiledikleri açık olarak ortaya koyulmuştur. OSB'li çocuklarda bebeklik döneminden itibaren gözlemlenen bu atipik göz izleme becerileri yine bebeklik döneminde gelişim gösteren ve çocuğun daha sonraki sosyal, bilişsel, dil ve iletişim becerileri gelişiminin de en önemli yordayıcısı olan ortak dikkat becerileri gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda bu araştırma kapsamında 18-36 ay aralığında olan toplam 126 OSB'li ve normal gelişim (NG) gösteren çocukta göz izleme becerileri karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında geliştirilen deneysel materyalde bilgisayar ekranının bir tarafında ışıklı ve sesli bir oyuncak, ekranın diğer tarafında ise bir çocukla oynayan bir yetişkinin doğal ortamda oyun videolarına yer verilmiştir. Kontrollü olarak sağ ve sol yöne yerleştirilen deney materyalleri, sakin bir üniversite laboratuvarı ortamında, annesi veya babası ile beraber araştırmaya katılan çocuklardan toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular OSB'li ve NG'li çocuklar arasında istatistiksel olarak açık bir farklılığa işaret etmiştir. Araştırma bulguları ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve ileri araştırmalara yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu çalışma 115 K 459 kodlu TÜBİTAK destekli bilimsel araştırma projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Bildiri No: 4

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Problem Davranışların İşlevinin Belirlenmesinde Denemeye Dayalı İşlevsel Analiz ile Geleneksel İşlevsel Analiz Sonuçlarının Karşılaştırılması

Gamze Apaydın, Çiğil Aykut

Okul öncesi kaynaştırma ortamlarının en önemli sorunlarından biri, sergilenen problem davranışlar olmakla birlikte (Poulou, 2015), bu ortamlarda en sık görülen problem davranışların vurma, nesne fırlatma gibi saldırganlık, kaçma, bağırma gibi itaatsizlik ve karşı çıkma, bozucu ve dürtüsel davranışlar olduğu görülmektedir (Snell vd., 2012). Okul öncesi kaynaştırma ortamlarında sergilenen problem davranışlara yönelik etkili müdahaleler geliştirebilmek için bu davranışların işlevinin belirlenmesi önemlidir (Bloom, Lambert, Dayton ve Samaha 2013; Chezan, Drasgow ve Martin 2014; Jensen, 2011; Lambert, Bloom ve Irvin, 2012; Mace, 1994; Schmidt, Drasgow, Halle, Martin ve Bliss, 2014; Rispoli, Ninci vd., 2015). Alanyazında problem davranışların işlevleri genel olarak; sosyal ilgi ve dikkat elde etme, nesne ya da etkinlik elde etme, duyuşsal uyarı elde etme ve kaçma-kaçınma olarak sınıflandırılmaktadır (Erbaş, Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2007). Problem davranışların işlevini belirlemek için çeşitli yöntemler kullanılmakla birlikte davranış ile öncüller ya da sonuçlar arasında işlevsel ilişkiyi kurabilen tek yöntem deneysel değerlendirme yani işlevsel analiz yöntemidir. İşlevsel analizin problem davranışların işlevini belirlemede etkili olduğunu gösteren birçok çalışma olmasına rağmen, zaman, problem davranışları pekiştirme, klinik ortamlarda uygulanma ve uzman kişilerce yürütülme zorunluluğu ve bunun maliyeti gibi çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Bu sınırlılıkları ortadan kaldırmaya yönelik uzmanlar, geleneksel işlevsel analizin (GİA) çeşitli varyasyonlarını geliştirmişlerdir. Bu varyasyonlardan biri de Sigafos ve Sagers (1995) tarafından geliştirilen denemeye dayalı işlevsel analiz (DDİA) yöntemidir. Bu yöntem çocuğun problem davranışıyla ilgili öncülleri ve sonuçları, kısa denemeler halinde çocuğun doğal ortamı içerisine yerleştirerek davranışın işlevini belirlemeyi amaçlamaktadır (Rispoli, Ninci, Neely ve Zaini, 2014). Uluslararası alanyazında öğretmenlerin DDİA ile öğrencilerinin problem davranışlarının işlevlerini belirledikleri, bu işlevlere dayalı müdahaleler geliştirip uyguladıkları (Flynn ve Lo, 2016; Lambert vd., 2012; Rispoli, Burke vd., 2015; Rispoli, Ninci vd., 2015; Schmidt vd., 2014) ve bu müdahalelerin, problem davranışları azalttığı görülmektedir (Austin vd., 2015; Bloom vd., 2013; Chezan vd., 2014; Flynn ve Lo, 2016; Jensen, 2011; Lambert vd., 2012; Rispoli, Ninci vd., 2015; Schmidt vd., 2014). Ancak DDİA yönteminin, etkili bir yöntem olan GİA ile karşılaştırıldığı sınırlı sayıda çalışma (Bloom vd., 2011; LaRue vd., 2010) bulunmakla birlikte bu çalışmaların kararsız sonuçları, bu yöntemin farklı yaş gruplarından daha fazla öğrencide uygulanmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Ulusal alanyazına bakıldığında ise, GİA yöntemine ilişkin sınırlı sayıda çalışma bulunurken (Erbaş, Tekin-İftar ve Yücesoy, 2006; Erbaş, Yücesoy, Turan ve Ostrosky, 2006), DDİA yönteminin kullanımına ilişkin herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu araştırmada, çeşitli problem davranışlara sahip, okul öncesi kaynaştırmaya devam eden özel gereksinimli öğrencilerin davranışlarının işlevini belirlemede, DDİA yönteminin geçerliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, DDİA'dan elde edilen sonuçlarla, GİA sonuçları karşılaştırılmış ve sonuçlar arasındaki uyum incelenmiştir. Araştırmaya, yaşları 62-67 ay aralığında bulunan biri dil bozukluğu üçü otizm spektrum bozukluğu tanısına sahip toplam dört erkek öğrenci katılmıştır.

ICECI2018

Araştırmanın ilk bölümünde DDİA, ikinci bölümünde GİA süreci uygulanmıştır. DDİA sürecinde

sistemik gözlem, GİA sürecinde ise dönüşümlü uygulamalar deseni kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, tüm katılımcıların problem davranışlarının işlevini belirlemede DDİA ile GİA sonuçları arasında tam uyum olduğu görülmüştür. Bu durum, problem davranışlarının işlevlerini belirlemede DDİA yönteminin, GİA yöntemi kadar geçerli bir yöntem olabileceğini göstermektedir.

Bildiri No: 5

30 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Otizm Kapsamında Bozuklukta Erken Tanı, Müdahale ve Çocuk Gelişimciler

Sebahat Aydos, Elif Satı Çalış

Otizm kapsamında bozukluk Amerikan Psikiyatri Birliğinin son tanı ölçütü olan DSM 5'te; belirtileri erken gelişim evresinde başlayan, değişik biçimlerde kendini gösteren toplumsal iletişim ve etkileşimde süregiden eksikliklerin var olduğu, sınırlı yineleyici davranış örüntülerinin gözlemlendiği, toplumsal alanlarda, işle ilgili alanlarda ya da önemli işlevsel alanlarda klinik açıdan belirgin bozulmalara neden olan nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (DSM-5, 2013). Teşhis kriterleri her ne kadar net olarak belirlenmemiş olsa da otizm tanısının 2 yaşından önce konulması mümkündür (Young & Brewer, 2002, Moore & Goodson 2003). Ancak otizm için özel geliştirilmiş rutin kullanılan araçların olmaması ya da müdahaleye ilişkin sebeplerden ötürü sürecinin okul öncesi döneme kadar uzayabildiği görülmektedir (Özçelik vd. 2015). Pediatristler otizm kapsamında bozukluk tanısı konulan çocukları ilk gören sağlık çalışanları olmaları sebebiyle erken tanıda önemli rol oynamaktadır (Özçelik vd. 2015). Roller bu kadar önemli olan pediatristlerin maalesef çocuk gelişimi, gelişimsel gecikmenin erken tanısı, özel gereksinimleri olan çocukların tedavisi konularında eğitimi ve donanımı son derecede kısıtlıdır (Ertem 2005). Yapılan çalışmalar sonucunda pediatristlerin otizm kapsamında bozukluk hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir (Özçelik vd. 2015). Pediatristlerin otizm gibi ağır gelişimsel gecikmeler ile seyreden bir hastalığı tanıma oranına ilişkin yapılan başka bir çalışmada ise otizm tanısı alan ve sürekli bir pediatriste muayene olan çocukların yalnızca % 12' sinde belirtileri fark eden ve tanıyı koyan kişinin çocuk hekimi olduğu belirlenmiştir (Erden vd. 2003). Önleyici bakım hizmetlerinde gelişimsel değerlendirmelerin yapılması gerçekten otizmlili olan her çocuğu doğru tanılamak ve otizmlili olmayan çocukların yanlış tanılanmasını önlemek için gerekli bir yöntemdir (American Academy of Pediatrics, 2001). Gelişimsel değerlendirme, her zaman sağaltımın en önemli süreçlerinden bir tanesi olarak görülmelidir (Ertem 2005) Ancak çoğu pediatrist, zaman kısıtlamaları ya da gelişimsel değerlendirmeye yetkin olmayışları gibi nedenlerle rutin sağlık taramalarında gelişimsel tarama araçlarını sürekli kullanamamaktadır (Filipek vd. 2000, Sices vd. 2003). Otizm kapsamında bozukluk tanısının gecikmesi hem ebeveynlerin hastalığın getirdiği zorluklarla baş etmeleri açısından, hem de çocukların erken müdahale hizmetlerinden faydalanmalarını engellemesi ve dolayısıyla uzun vadede ciddi sonuçlara neden olması açısından çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirmektedir (Goin & Myers, 2004). Semptomların görünmesi ile net teşhis arasındaki zamanı azaltacak tanı süreçlerinde iyileşmelere ihtiyaç duyulmaktadır (Korchel vd. 2006). Bu iyileşmelerin ise ülkemiz sağlık sistemi içerisinde var olan ve hastanelerde görev yapan çocuk gelişimciler ile mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Sağlık Bakanlığı'nda görev yapmakta olan sağlık lisansiyeri çocuk gelişimcilerin otizm tanılanama ve erken müdahale süreçlerinde nasıl bir görev üstlendiklerinin ve bu görevin çocuk yararına nasıl değiştirip geliştirilebileceğinin ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemlerinden Temel-Yorumlayıcı Desen ile yapılandırılması planlanan çalışmada hastanede çalışan çocuk gelişimciler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşmeler yapılması ve elde edilen bulguların nitel analiz yöntemleri ile analiz edilerek yorumlanması planlanmaktadır. Elde edilen sonuçlar ışığında çocuk

ICECI2018

geçişimcilerin tanılanmadan önce semptomlara sahip çocuklara ilişkin nasıl bir ayırt edici takip süreci

geçirmeleri gerektiğine, otizmlı çocuklara yönelik ne gibi müdahalelerde bulunmaları gerektiğine, bu müdahalelerin otizm tanısı almış çocuklar için öneminin ne olduğuna ilişkin yorumlamalara varılacak olup, Sağlık Bakanlığı, hastanelerde çalışan pediatristler ve çocuk psikiyatristleri ile nasıl bir iş birliği içerisinde olmaları gerektiğine ilişkin öneriler sunulması planlanmaktadır.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon H

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin Belirlenmesi

Avşar Ardıç, Seray Olcay Gül

Kadın ve erkeğin evlenmesiyle temeli atılan ve iki kişiden oluşan aile çocukların aileye katılımıyla birlikte büyümeye başlar. Yeni üyenin dünyaya gelişi aile içinde hem olumlu hem de olumsuz değişimleri beraberinde getirir (Miller ve Myers-Walls, 1983). Olumsuz değişimlerin başında sorumluluğun artması, zaman yönetimindeki sınırlılık ve yorgunluk gelir. Yorgunluk neredeyse tüm anne-babalar için geçerli olan bir durumdur (Kendall-Tackett, 2001). Zaman içerisinde anne-babalardan beklenen sorumluluklar ağır bir yük oluşturarak, anne-babalarda yıpranmaya neden olabilir (Kaner, 2007). Bu yıpranmışlık özellikle anne-babaların ideal bir çocukluk yaratma çabalarına paralellik göstermeyen çocuklarındaki gelişimle birlikte daha yoğun hissedilmeye başlar (Crocket, Woodfield & Smith, 2005; Kendall-Tackett, 2001). Çocuklarda gelişimsel gecikme, yetersizlik ya da kronik sağlık sorunlarının görülmesi anne-babanın ideal bir çocukluk yaratma çabalarını boşa çıkararak ek stres kaynaklarını (Küçükler, 1997; O'Shea, O'Shea, Algozzine ve Hammitte, 2001); ek sorumlulukları; bilişsel, duygusal ve fiziksel yorgunlukları beraberinde getirir (Melamed, Kushnir, Shiran, 1992). Bu durum ebeveyn tükenmişliği olarak adlandırılır. Ebeveyn tükenmişliği anne-babanın başarısızlık duygusuna sahip olması, yıpranmışlık yaşaması, enerjisinin ve gücünün azalması ya da tatmin edilemeyen istekler sonucunda iç kaynaklarında oluşan tükenme durumu olarak tanımlanabilir (Freudenberg, 1974'ten aktaran Kaner, 2007). Araştırmalar özellikle çocuklardaki yetersizlik ya da kronik sağlık sorunlarıyla anne-babaların tükenmişlik düzeyleri arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir (Norberg, Mellgren, Winiarski, & Forinder, 2014). Kronik sağlık sorunları olan çocuğa sahip anne-babalarla sağlıklı çocuğa sahip anne-babaların tükenmişlik düzeyleri arasında bir fark olup olmadığını inceleyen araştırmaların bulguları şeker hastalığı ve iltihabik bağırsak hastalığı olan çocukların anne-babalarının (Lindström, Aman ve Norberg, 2010), hematopoetik kök hücre nakli olan çocuğa sahip anne-babaların (Norberg et al., 2014), beyin tümörü olan çocuğa sahip anne-babaların (Norberg, 2007) tükenmişlik düzeyinin sağlıklı çocuğa sahip anne-babalardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Alanyazında yetersizlik gösteren çocuğa sahip olmanın anne-babalarda tükenmişliğe neden olabileceğine dair açıklamalar yer almakta (Norberg, 2007; Weiss, 2002) ancak araştırmalar yetersizliği olan çocuğa sahip anne-babaların stres, depresyon, kaygı, umutsuzluk, travmatik stres gibi psikolojik tepkilerine

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon H

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerilerinin Sergilenen Vücut Bölgesine Dayalı Olarak İncelenmesi

Işık Akın Bülbül, Selda Özdemir

Erken çocukluk döneminde sergilenen bazı beceriler çok önemli işlevlere sahip olduğu gibi aynı zamanda bir dizi becerinin öncülü olma özelliğini göstermektedir. Bu becerilerden bir tanesi olan taklit becerilerinde sergiledikleri yetersizlikler, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukları diğer yetersizlik türlerinden etkilenmiş akranlarından ayırmaktadır. Alanyazında birçok araştırma OSB'den etkilenmiş bireylerde sergilenen taklit yetersizliklerini rapor ederken, taklidin gelişimsel süreçlerdeki önemine de vurgu yapmaktadır. Gerçekleştirilen araştırmalarda erken dönemde sergilenen taklidin, eş zamanlı ve boylamsal olarak, söz öncesi iletişim ve dil becerileri, sosyal iletişim becerileri, oyun becerileri ve bilişsel gelişim ile ilişkisi rapor edilmektedir. Alanyazınında taklit becerilerinin sınıflandırılarak incelendiği görülmektedir. Söz konusu sınıflandırmalar, OSB'li bireylerin de içinde yer aldığı yetersizlikten etkilenmiş çocukların taklit becerilerinde sergiledikleri profilin ayrıntılı olarak incelenmesine hizmet ederken, taklit alanyazının da kapsamını genişletmektedir. OSB'li çocukların farklı taklit türlerinde sergiledikleri performansın farklılaşıp farklılaşmadığı, sergilenen farklılaşmanın nedenleri sıklıkla araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Alanyazında vücut ve ağız-yüz hareketlerinin taklidinin konuşma gelişiminin öncülü olduğu, obje taklitlerinin ise eş zamanlı ve boylamsal olarak oyun gelişiminin öncülü olduğu rapor edilmektedir. Aynı zamanda farklı taklit görevleri sırasında beynin farklı bölümlerinin aktive olduğu araştırmacılar tarafından rapor edilmektedir. Tüm bu verilere dayalı olarak taklit becerilerinin bütüncül bir beceri olup olmadığını OSB'li çocukların taklit performansının taklit türüne dayalı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı araştırmacılar tarafından merakla araştırılan konular arasında yer almaktadır. OSB'li çocukların taklit türlerine dayalı olarak sergiledikleri gelişimsel performansı inceleyen araştırmalarda farklılaşan sonuçların rapor edilmesi konunun güncelliğini koruyarak günümüzde de araştırmacılar tarafından incelenmesine neden olmaktadır. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı OSB'li çocukların taklit performansını sergilenen vücut bölümüne dayalı olarak incelemektir. Bu amaçla OSB'li (n=35) çocukların (18-36 ay) taklit performansı canlı model kullanılarak 3 ayrı grupta; vokal, objeler ile gerçekleştirilen hareketler ve motor hareketler kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular OSB'nin doğasının daha iyi anlaşılmasına hizmet etmenin yanı sıra alanyazında da taklit araştırmaları kapsamını genişletecektir. Araştırma bulguları ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılacak ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilecektir.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:45 - 12:15

Salon H

Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Eğitimcilerin Eğitsel Tanı ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Neriman Aral, Figen Gürsoy, Burçin Aysu

Araştırmada özel eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilerin eğitsel tanı ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Ankara ilinde özel eğitim kurumlarında görev yapan ve araştırmaya gönüllü katılan 10 eğitimci dahil edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmada eğitimcilere ilişkin bilgi elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ile eğitimcilerin eğitsel tanı ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerine ilişkin bilgi elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Eğitimcilerin Eğitsel Tanı ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; eğitimcilerin, çalıştıkları özel eğitim kurumunda yapılan “gelişimsel izlem ve destek” ile RAM tarafından yapılan eğitsel tanı ve değerlendirmenin gelişim alanlarına ve her bir alana ait özelliklere dikkat edilmesi anlamında benzer olduğu, değerlendirme sonuçları anlamında ise farklılıklar bulunduğu, Engelli Sağlık Kurulu Raporu (ESKR) isminden bazı tanı gruplarının rahatsız olduğu, ESKR sürecinin ise çok uzun olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda hem Rehberlik Araştırma Merkezinde hem de hastanelerde tanı ve değerlendirme sürecindeki iş yükünü azaltacak çocuk gelişimcilerin istihdamı konusunda ve ESKR isminin tanı gruplarının tamamının rahatsız olmayacağı şekilde değiştirilmesi ve bu rapor sürecinin kısalması için yasal düzenlemelerin yapılması önerilebilir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

Bir Mesleki Gelişim Yaklaşımı Olarak Uygulama Temelli Koçluk

Salih Rakap, Sinan Kalkan

Ülkemizde öğretmenlerin mesleki gelişimi genellikle hizmet öncesi, hizmetiçi ve hizmet sonrası eğitimler ile (kurs, seminer vb.) desteklenmektedir. Özellikle alanda çocuklar ile çalışan öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi bağlamında uluslararası alan yazında etkililiği araştırmalarca desteklenen yaklaşımlardan birisi öğretmenlere sunulan yüksek kaliteli eğitim oturumlarını takiben uygulama temelli koçluk desteğinin sunulmasıdır. Son yıllarda, Alan yazında, öğretmenlerin mesleki gelişiminde koçluk konusunun sıklıkla ele alındığı ve çalışıldığı görülmektedir. Okulöncesi döneminde koçluk, uygulama temelli iş üzerine odaklanan, bir mesleki gelişim yaklaşımıdır. Amerikan Ulusal Küçük Çocukların Eğitimi Derneği (NAEYC) koçluğu, genellikle alıcılardan farklı bir mesleki role sahip uzmanlaşmış yetişkin öğrenme yaklaşımların hakim bir uzman tarafından yönlendirilen ve alıcılara çeşitli bilgi ve becerileri kazandırmayı hedefleyen uzman ile alıcı arasında kurulan profesyonel bir ilişkiye dayalı süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda koçluk, öğretmenlerin kendi sınıflarında kullanılmak üzere yeni öğrenilen bilgi ve becerilerin aktarılmasını kolaylaştıran profesyonel bir gelişim yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Koçluk, bir birey veya grup için hedef belirleme ve başarıya odaklanarak, belirli mesleki becerileri ve davranışları kapasite oluşturmak amacıyla tasarlanır. Okulöncesi öğretmenleri, sınıflarındaki çocuklara daha yararlı olabilmek için mesleki becerilerini geliştirmeye ve desteklemeye yönelik koçluk desteği gibi etkili yardımlar almalıdır. Bu çalışma, bir mesleki gelişim yaklaşımı olarak koçluk modelini tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda koçluk kavramı ile ilgili yanılgılara yer verilerek koçluk tanımlanmış, koçların davranış özelliklerine, koçluk uygulamalarına, koçluk sürecinin özelliklerine ve koçluğun boyutlarına yer verilmiştir.

Bildiri No: 1

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

Otizm Spektrum Bozukluğunda Güncel Değerlendirmeler

Halil Tayyip UYSAL

Otizm Spektrum Bozukluğu(OSB) kriterleri DSM-5'e göre sosyal etkileşim eksikliği ve sınırlı-tekrarlı davranışlardır. OSB'de eşlik eden bozukluklar ve OSB'nin şiddeti bireylerde farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar incelendiğinde OSB'de değerlendirmenin erken dönemde ve etkilenimleri doğru oranlarda saptaması gerekmektedir. Çeşitli kaynaklarda (OSB)'de değerlendirmenin erken dönemde detaylı olmasının önemi vurgulanmaktadır ancak dünyada ve ülkemizde OSB tanısı çeşitli sebeplerden dolayı gecikebilmektedir ve erken müdahalenin etkililiği zayıflamaktadır. OSB'de görülebilen sosyal etkileşim eksikliği, stereotip davranışlar, davranış problemleri ve bilişsel zorluklar değerlendirme ve erken müdahalenin gerekliliğini ortaya koymaktadır. OSB ve regresyon(kazanılan becerilerde gerileme) ilişkisi göz önüne alındığında OSB'li vakalar 1-3 yaşlarına kadar normal gelişim seyredebilirken sonrasında OSB belirgin olarak gözlemlenmektedir. Erken müdahalenin zamanlamasının uygunluğu için erken dönem tarama ve tanılama araçlarının artması ve yaygın hale gelmesi gerekmektedir. Bu derlemede yerli yabancı alanyazından farklı kaynaklar kullanılarak OSB'de kullanılan tarama ve tanılama testleri ile ilişkili araştırmalar incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda OSB'de tarama prosedürü için erken çocukluk (1-3 yaş), okul öncesi (3-5 yaş), okul çağı (5-18 yaş) olmak üzere 3 ana dönem bulunmaktadır. Üç ana dönemde değerlendirme aşamasında yer alan oyun becerileri, sosyal iletişim becerileri, göz teması, karşılıklı konuşma, ortak dikkat gibi becerilerin gözlem ve takibi önerilmektedir. Bu derlemede bu 3 dönemde de dünyada yaygın kullanılan ölçüm araçları ve ülkemize standardizasyonu yapılan ölçüm araçlarının özellikleri incelenmiştir. Çocukluk çağı otizm değerlendirme ölçeklerinin, sorun davranışları kontrol eden ölçeklerin, otizm tarama ölçeklerinin özellikleri incelenmiştir. Değerlendirilen alanlarla ilişkili olarak davranışsal gözlem, tıbbi durum, becerilerde gerileme, genel gelişime ilişkin bilgilerin sorgulanması gerektiği belirtilmiştir. OSB'li çocuklarda tarama ve tanılama testlerinin yanı sıra dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu değerlendirmesi ve bilişsel gelişim değerlendirmesinin yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Araştırmalarda değerlendirme alanları, değerlendirme prosedürü ve değerlendirmede danışılması gereken farklı disiplinlerin (Özel Eğitim, Ergoterapi, Dil ve Konuşma Terapisi, Fizyoterapi, Psikoloji, Çocuk Ruh Sağlığı ve diğer meslek grupları) olduğu belirtilmiştir. Bu derleme klinisyenler ve eğitimciler için testlerin yaş aralıkları, değerlendirme alanları, uygulama süreleri hakkında bilgi sağlamaktadır. Bu derlemede eğitimcilere ve klinisyenlere değerlendirme ve diğer disiplinlerle birlikte çalışma konusunda sistematik oluşturmaktadır.

Bildiri No: 2

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

Erken Dönemdeki Dil Becerileri ile Okuma Arasındaki İlişkinin İncelendiği Güncel Araştırma Sonuçları

Tevhide Kargın, Birkan Güldenoğlu, Reşat Alatlı, Hilal Gengeç

Goodman (1986) tarafından ortaya konulan tüm dil yaklaşımına (Whole Language Approach) göre, okuyucularda görülen okuma problemlerinin erken dönemde kazanılması gereken temel dil becerilerindeki (sözcük dağarcığı, sözdizimi ve morfolojik farkındalık bilgi ve becerileri) sınırlılıklardan kaynaklanabileceği belirtilmektedir (Catts ve Kamhi, 2005; Faust ve Kandelshine-Waldman, 2011; Gough ve Tunmer, 1986; Nation, 2005; National Reading Panel, 2000; Tunmer, 2008; Tunmer ve Greaney, 2010; Vaughn, Linan-Thompson ve Hickman-Davis, 2003). Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda ilgili becerilerin okumanın hem yazılı materyalleri sesletime dönüştürme basamağı olan çözümleme basamağına (word decoding) hem de okumanın nihai amacı olan okuduğunu anlamaya ulaşmak için gerekli olan temel beceriler olduğu belirtilmektedir (Gough ve Tunmer, 1986; Tunmer, 2008; Tunmer ve Greaney, 2010). Bu yönüyle bakıldığında, çocukların ileride yaşayabilecekleri okuma sorunlarının ilk göstergelerinin onlar daha erken çocukluk dönemindeyken hissedilebileceği ve bu becerilerin ayrıntılı bir biçimde değerlendirilip desteklenmesi gerektiği açıktır. Bu gereklilikten yola çıkılarak bu sunumda, 2012-2017 tarihleri arasında okuma üzerinde etkili olduğu belirtilen bu değişkenlerin ele alındığı 15 çalışmamızdan elde edilen bulguların paylaşılması ve yine bu çalışmalardan elde edilen bulgular ışığında dil ve okuma arasındaki ilişkiye odaklanacak ileriki araştırmalar için yeni araştırma önerilerinin sunulması amaçlanmaktadır.

Bildiri No: 3

30 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

Erken Dönemdeki Dil Becerileri ile Okuma Arasındaki İlişki

Tevhide Kargın, Birkan Güldenoğlu, Reşat Alatlı, Hilal Gengeç

Okuma, eğitim öğretim faaliyetlerinin en önemli ögesi olup, tüm öğrencilerin okul yaşantılarının ilk yıllarında kazanmaları beklenen temel akademik becerilerden biridir. Okuma becerisi ile akademik başarı arasındaki ilişkiye bakıldığında, okuma becerisinde yetersizlik gösteren öğrencilerin, akademik alanlarda başarılı performans sergilemelerinin beklenemeyeceği ve okuma becerisinde ortaya çıkan gecikmeler nedeniyle tüm akademik yaşamlarının olumsuz olarak etkilenebileceği belirtilmektedir. Goodman (1986) tarafından ortaya konulan tüm dil yaklaşımına (Whole Language Approach) göre, okuyucularda görülen okuma problemlerinin erken dönemde kazanılması gereken temel dil becerilerindeki sınırlılıklardan kaynaklanabileceği belirtilmektedir (Catts ve Kamhi, 2005; Faust ve Kandelshine-Waldman, 2011; Gough ve Tunmer, 1986; Nation, 2005; National Reading Panel, 2000; Tunmer, 2008; Tunmer ve Greaney, 2010; Vaughn, Linan-Thompson ve Hickman-Davis, 2003). Bunlardan ilki, çocukların erken çocukluk döneminde kazanmaları beklenen yeterli sözcük bilgisi, bir diğeri sözcüklerin belirli bir sıra ve düzen içerisinde bir araya getirilmesi ile anlamlı mesajların oluşturulması şeklinde tanımlanan sözdizimi, bir diğeri ise yine sözcüklere eklenerek onlara yeni anlamlar kazandırma görevine sahip olan morfolojik farkındalık bilgi ve becerileridir. Bu becerilerden bazıları okumanın yazılı materyalleri sesletime dönüştürme basamağı olan çözümleme basamağına (word decoding), bazıları ise okumanın nihai amacı olan okuduğunu anlamaya ulaşmak için gerekli olan ve temellerinin erken çocukluk dönemine dayandığı becerilerdir (Gough ve Tunmer, 1986; Tunmer, 2008; Tunmer ve Greaney, 2010). Bu yönüyle bakıldığında, çocukların ileride yaşayabilecekleri okuma sorunlarının ilk göstergelerinin onlar daha erken çocukluk dönemindeyken hissedilebileceği açıktır. Bu nedenle bu sunumda erken çocukluk döneminde kazanılması beklenen ilgili dil becerilerinin okuma sürecine etkisinin ve katkılarının ayrıntılı olarak tartışılması amaçlanmaktadır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon A

Çevrim İçi Eğitim/Rehberlik (Telehealth) Aracılığı ile İşlevsel Analiz ve İşlevsel İletişim Öğretimi Oturumlarının Anneler Tarafından Gerçekleştirilmesi ve Bunun Otizmlı Çocuklarının Problem Davranışları Üzerindeki Etkililiği

Özlem Toper-Korkmaz, Loukia Tsami, Dorothea Lerman

İşlevsel iletişim öğretimi (İİÖ), problem davranışların azaltılmasında yaygın ve etkili bir şekilde kullanılan bir yöntem olup özellikle işlevsel analiz gerçekleştirildikten ve problem davranışın işlevi belirlendikten sonra uygulandığında, çok daha etkili olduğu belirtilmektedir. İşlevsel analiz + işlevsel iletişim öğretimi, kurum merkezli uygulanabildiği gibi ev ortamlarında da uygulanabildiğini ve annelere online (çevrim-içi eğitim) rehberlik yapıldığında da problem davranışların azaltılmasında etkili olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de ve Yunanistan’da özellikle anneler tarafından uygulanan işlevsel analiz ve işlevsel iletişim öğretimine yönelik gerçekleştirilmiş araştırmalara rastlanmamaktadır. Bu çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri’nde Telehealth uygulamaları adı altında gerçekleştirilen bir proje kapsamında, online rehberlik yolu ile Türkiye’de ve Yunanistan’da yaşayan annelere işlevsel analiz ve işlevsel iletişim öğretiminin uygulanması ve çocuklarının problem davranışlarının azaltılması üzerindeki etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya ikisi Türkiye’den ve üçü Yunanistan’dan olmak üzere toplam beş anne ve okul öncesi dönemde bulunan otizmlı çocukları katılmıştır. Uygulamalar her bir katılımcı ile haftada bir saat ve online yüz yüze eğitimler şeklinde gerçekleştirilmiştir. Oturumlar sırasında araştırmacı, annelere işlevsel analiz ve işlevsel iletişim öğretimi oturumları sırasında rehberlik etmiş ve uygulamalar ise anneler tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, tüm annelerin sunulan online (çevrim içi) eğitim ve rehberlik yolu ile işlevsel analiz ve işlevsel iletişim öğretimini etkili bir şekilde uygulayabildiklerini göstermiştir. Ayrıca işlevsel iletişim öğretiminin, çocuklarının problem davranışlarının azaltılmasında etkili olduğu elde edilen bulgular arasındadır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon A

Okul Öncesi Öğrencilerinin Sınıf Genelinde Uygun Olmayan Davranışlarını Tootling Modeli ile Azaltmanın Etkililiği

Necdet Karasu, Pelin Kovancı

Sınıf içinde meydana gelen uygun olmayan davranışlar olumlu sınıf iklimini etkiler. Sınıfta olumlu bir iklim oluşturmak için öğretmenler öncelikle uygun olmayan davranışları önlemek, azaltmak ve ortadan kaldırmak isterler. Bu yüzden, öğretmenlerin sistemler geliştirdikleri ve uyguladıkları bilinmektedir (Cashwell, Skinner, & Smith, 2001; Sugai & Horner, 2002). Bu sistemler, uygun olmayan davranışlar ile ilgili kuralları ve bu davranışları sergileyen öğrenciler için cezaları ve düzenlemeleri içermektedir (Henington & Skinner, 1998). Ancak cezalandırıcı sistemler ve uygun olmayan davranışa karşı gösterilen tepkisel yaklaşım yapıcı değildir. Kural sistemleri genellikle uygun olmayan davranışları ve bununla ilgili olumsuz sonuçları tanımlar. Uygulanan ceza sistemlerinin öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olduğu gibi uygun olan davranışın kazandırılmasına da hizmet etmezler. Ayrıca öğretmenler bu sistemlerde uygun olmayan davranışlar üzerinde odaklandıkları için uygun davranışları da gözden kaçırmaktadırlar. Öğretmenlerin koyduğu kurallar ve beklentiler uygun olmayan davranışlar üzerinde odaklandığında öğrenciler sıklıkla akranlarının bu tip davranışlarını ispiyonlamakla meşgul olurlar. Bu yüzden sergilenen uygun davranışlar kayda değer olmamaktadır. Bu durumda öğrencilerin, akranlarının uygun davranışlarının farkındalığını arttırmak ve sınıf içi uygun olmayan davranışları azaltmak için mevcut sınıf sistemine eklenebilecek olumlu bir müdahale olan “tootling” kullanılabilir (Rathvon, 2008). Olumlu Davranış Desteği (ODD) ile birleşik bir yapıda, sınıf temelli uygulamalardan biri olan “Tootling; akranların uygun olan davranışlarının gözlem ve bildirimi” uygun davranışlar üzerinde durarak uygun olmayan davranışların azaltılması için kullanılabilecek önleyici ve yapıcı bir müdahaledir. Bu strateji uygun olmayan davranışlar üzerindeki odağı değiştirerek uygun davranışlara olan farkındalığın artırılmasını amaçlar. Ayrıca öğrenciler arasındaki etkileşimin kalitesini yükselterek akran reddinin azaltılmasını hedefler (Rathvon, 2008; Sherman, 2012; McHugh, 2014). Yapılmış olan bu çalışma ile Tootling stratejisi (Skinner, Skinner, & Cashwell, 2000)’nde uyarlamaya gidilerek bir okul öncesi sınıfında 4 yaş çocukları üzerinde uygulanmıştır. Bu uyarlama; Tootling modeli (akran gözlemi ve uygun davranışlarının kartlarla bildirimi) olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmada Tootling modelinin okul öncesi öğrencilerinin (4 yaş) hem hedef öğrencilerin hem de sınıf düzeyindeki, sınıf içi uygun olmayan ve uygun davranışlar üzerindeki etkisi A-B-A-B geri çekme deseni kullanılarak araştırılmıştır. Öğrenciler uygun davranışların gözlemini belirlenen etkinlik saati içinde yapmış ve resimli ileti kartlar ile bildirimi gerçekleştirmişlerdir. Günlük ulaşılabilir bildirim hedefi belirlenmiş ve ulaşılan hedef sonucunda grup ödülü kullanılmıştır. Uygulama sonucunda okul öncesi öğrencileri Tootling modeli ile akranların sınıf içi uygun davranışlarının bildirimini öğrenmişlerdir. Bunun yanında okul öncesi sınıfında, Tootling modeli uygulama evrelerinde, başlangıç ve geri çekme evrelerine kıyasla uygun olmayan davranışlarda azalma ve uygun davranışlarda artış olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca Tootling modelinin, sınıf öğretmenine öğrencilerin davranışlarını olumlu bir şekilde güçlendirmek için bir destek sağlayabileceği ve uygun olmayan davranışlara karşı önleyici olarak işlev görebileceği düşünülmektedir. Öğretmen tarafından

ICECI2018

doldurulan sosyal geçerlik formu bulgularına göre de uygulanan modelin etkili ve verimli olduğu görüşü sunulmuştur. Çalışmanın sınırlılıkları ve ileri araştırmalar için öneriler ortaya konmuştur.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon A

Otizmli Çocukların Taklit Becerilerinin Gelişiminde Müzik ve Hareket Etkinliklerinin Kullanımı

Bilgehan Eren

Çocukların öğrenme süreçlerinin başında gözlem, model alma ve taklit becerileri yatmaktadır. Normal gelişim gösteren çocukların aksine otizmli çocuklar gelişimsel özellikleri gereği yeni bir bilginin edinimi ve yeni bir davranışın kazanımı aşamalarında çevrelerinde gözlemlediklerini doğrudan taklit etme becerisine sahip değildirler. Taklit becerilerinde yaşadıkları bu sınırlılıklar doğrudan ve dolaylı olarak onların öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Akademik alandaki sınırlılıkların yanı sıra sosyal alanda da engel teşkil eden taklit becerilerindeki bu yoksunluk, otizmli çocukların sosyal becerilerin edinimi ve sergilenmesi süreçlerinde de yetersiz kalmalarına sebep olmaktadır. Bu durum onların toplum içerisinde etkileşim ve iletişim problemleri yaşamaları şeklinde sonuçlanmaktadır. Bu noktada öğrenme ve sosyalleşme süreçlerinin mihenk taşlarından biri sayılabilecek “taklit becerileri”nin geliştirilmesi otizmli çocuklar için oldukça büyük önem arz etmektedir. Otizmli çocukların genelinde sıkça rastlanan müziğe karşı ilgili ve yetenekli olma durumları göz önünde bulundurulduğunda taklit becerilerinin geliştirilmesinde müzik ve hareket etkinliklerinin kullanılmasının uygun ve etkili bir yol olabileceği düşünülmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmada, yaygın bir temel müzik eğitimi ve müzik terapi yaklaşımı olan Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik ve hareket etkinliklerinin kullanımına ilişkin kuramsal temel açıklanarak, otizmli çocuklarda taklit becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilecek müzik ve hareket etkinlik örneklerini içeren bir program önerisi ve bu etkinliklerin uygulanması sonucu taklit becerilerinde gözlemlenecek olası çıktılar ortaya konulacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon A

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Öğrencilerde Sözel Basmakalıp Davranışların Azaltılmasına Yönelik Kullanılan Tepkiyi Yarıda Kesme ve Yeniden Yönlendirme Yönteminin Etkililiği

Dilek Kanak, Dilek Erbaş

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Öğrencilerde Sözel Basmakalıp Davranışların Azaltılmasına Yönelik Kullanılan Tepkiyi Yarıda Kesme ve Yeniden Yönlendirme Yönteminin Etkililiği Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış öğrencilerin sözel basmakalıp davranışlarını azaltmak için tepkiyi yarıda kesme ve yeniden yönlendirme (TYKY) yönteminin etkililiğini incelemektir. Araştırma iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde sözel basmakalıp davranışların işlevi belirlenmiş, ikinci bölümde sözel basmakalıp davranışları azaltmak için uygulanan TYKY yönteminin etkililiğine bakılmıştır. Araştırmada 6-9 yaş aralığında OSB tanısı olan üç öğrencinin sözel basmakalıp davranışlarını azaltmak için TYKY yönteminin etkililiğini incelemeye tek denekli araştırma modellerinden ABAB modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, tüm katılımcıların sözel basmakalıp davranışlarının TYKY yöntemi kullanılarak azaldığını göstermektedir. TYKY uygulaması sonlandıktan sonra ikinci, dördüncü ve altıncı haftalarda gerçekleştirilen izleme oturumları verilerinde de üç öğrencinin de sözel basmakalıp davranışlarındaki azalmanın başlama düzeyi verilerine göre düşük olduğu görülmektedir. Araştırmada katılımcıların öğretmenlerinin ve ailelerinin araştırmanın amacı ve sonuçlarına ilişkin görüşleri alınarak yapılan çalışmanın sosyal geçerliliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin öğretmenleri ve velileri TYKY yöntemini öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon A

Resimli Okuma Materyalinin Erken Çocukluk Döneminde Otistik Çocuklar Da Kelime Ve Cümle Okuma Ve Okuduğunu Anlama Düzeyi Üzerindeki Etkililiği

Ayşenur Çatak

Arastirmanın Problemleri 1. Resimli okuma materyalinin erken Çocukluk döneminde otistik Çocuklar da kelime ve cümle okuma düzeyinde okuduğunu anlama üzerindeki etkililiği nedir. ? 2. Resimli okuma materyalinin erken Çocukluk döneminde otistik Çocuklar da kelime ve cümle okuma becerisi üzerindeki etkililiği nedir? Arastirmada materyalinin Meb'e bağlı bir okula Devam etmekte olan kaynastirma öğrencisi 7 yaşında A tipi k otistik bir öğrenciye uygulanmistir. Arastirmanın yöntemi:tek denekli araştırma yöntemlerinden ABA modelidir. Baslangic düzeyi 3 oturumla belirlenmiştir. Sonrasın da uygulama yapılmis. Son olarak ta Baslangic düzeyinde kullanılan ölçme araci 3 oturum olarak tekrar uygulanmistir. Sonuç olarak materyalin etkili olduğu belirlenmiştir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon A

Rutin-Etkinlik-Geçiş Temelli Fırsat Öğretimine Dayalı Grup Eğitimi Modeli

İbrahim H. Diken, Ali Kaymak, Gökhan İnce

Engelliler Araştırma Enstitüsü (EAE) -Gelişimsel Destek Biriminde (GEDEB), 0-7 yaş aralığındaki gelişimsel geriliği/yetersizliği (Özellikle Otizm Spektrum Bozukluğu, Down Sendromu, Zihinsel Yetersizlik ve diğer gelişimsel yetersizlikler) olan çocuklara yönelik gelişimsel ve eğitsel müdahale programı uygulanmaktadır. EAE-GEDEB'e kabul edilen çocukların temel problemleri gelişimsel geriliklerinin/gerilik risklerinin olmasıdır. Bu nedenle, EAE-GEDEB grup eğitimleri, çeşitli öğrenme olanakları sağlayan etkileşimsel/gelişimsel/davranışsal temelli, kapsamlı erken müdahale/eğitim programları sunarak, tüm gelişim alanlarındaki becerileri (bilişsel, büyük-küçük kas, sosyal, ve öz-bakım becerileri) desteklemeye yönelik hazırlanır. EAE-GEDEB müdahale programı, programda yer alan çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak düzenlenmiş, gelişime uygun rutinler/etkinlikler/geçişleri kapsar. Başka bir deyişle, programda öğretim ortamları, rutinler/etkinlikler/geçişler ve etkileşimler, çocukların ilgileri ve içinde bulundukları gelişim dönemleri dikkate alınarak hazırlanır. "Kazanılmış becerileri" destekleyici ve "yeni becerileri" edinmeyi sağlayıcı öğrenme fırsatları sağlanarak, çocukların rutinler/etkinlikler/geçişlerle, akranlarıyla ve eğitimcileriyle etkileşimleri sonucu bu becerileri pratik etmeleri sağlanır. "Çocuklar yaparak öğrenir" ilkesi temel alınarak, çocukların başlattığı oyun etkileşimleri desteklenir. Ayrıca çocukların aktif araştırmasına olanak sağlayıcı ortamlar düzenlenir. Yapılandırılmamış (Serbet oyun, ilgi köşeleri vb.) ve yarı yapılandırılmış (beslenme, açılış, kapanış, kitap okuma vb.) gibi etkinlikleri seçme ve yönlendirme için çocukların karar vermesi desteklenir ve bu konuda gerekli olanaklar çocuklara sunulur. Yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış rutin/etkinliklerde eğitimcinin dominant olarak rolü sınırlıdır. Eğitimci bu zamanlarda kolaylaştırıcı rolü görür. Başka bir deyişle, eğitimci çocuğun ilgisine göre çocuğun serbestçe katılabileceği oyun ortamını hazırlama, çocuğa seçme fırsatı sunma ve etkileşim sırasında çeşitli stratejilerle çocuğun gelişimsel becerilerini destekleme ile yükümlüdür. EAE-GEDEB grup eğitimlerinde çocuklar yakın çevrelerindeki dünyayı özenle/dikkatle tasarlanan Tema'lar ile öğrenirler. Çocukların ilgi ve gereksinimleri dikkate alınarak 3-4 haftalık Tema'lar oluşturulur. Gerek sınıf ve gerekse aktiviteler bu Tema'lar temel alınarak hazırlanır. Tema'lar aracılığıyla, çocuklar bu temalar ile ilgili anlamlı ilgi köşelerine/etkinliklere katılırlar ve böylece spesifik olan Tema ile ilgili kelime dağarcığını ve bilgilerini artırır. Tema'lar tüm gelişim alanlarındaki becerileri desteklemeye yönelik olarak sınıf içi rutin/etkinlik/geçişlere yansır. EAE-GEDEB sınıf ortamı erken okuma/yazma ve sayma becerilerini destekleyici şekilde hazırlanır. Sınıf içi araç-gereçlerin resimleri ile birlikte isimleri çocukların görebileceği büyüklükte ve yükseklikte asılır. Sınıf içi kitap ilgi köşesinde temalar (üniteler) ile uyumlu erken okuma/yazma ve sayma becerilerini destekleyici kitaplar bulundurulur. Bu becerileri kazandırıcı ayrıca bilgisayar destekli aktivitelere de yer verilir. EAE-GEDEB'de çocukların gelişimsel

ICECI2018

becerileri bilgisayar/teknoloji destekli süreçlerle desteklenir. Bu bağlamda sınıf içi eğlenceli/motive edici akıllı tahta ve tablet uygulamaları ile çocukların gelişimsel becerileri desteklenmeye çalışılır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon A

Müdahaleye Yanıt Yaklaşımına İlişkin Yürütülmüş Boylamsal Çalışmaların SistematiK Derlemesi

Sezgin Vuran, Orhan Aydın, Muhammet Yasin Yassıkaya, Halil Uysal, Volkan Şahin

Müdahaleye Yanıt Yaklaşımı (MYY), öğrencilerin okul başarısızlıklarını anlama, belirleme ve bunları geliştirmeye yönelik çok yönlü bir yaklaşımı eğitim ortamlarında yürütme işlemidir. MYY, hem öğrenme güçlüklerini tanımlamaya hem de önlemeye yardımcı olan bir yöntemdir. Bu yaklaşımda, öğrencilerin okulda yaşadıkları zorluklara yardımcı olmak ve önlemek için çok aşamalı bir yaklaşım benimsenir. Çok aşamalı yaklaşım kapsamında ise genellikle okullarda benimsenen üç aşamadır. Öğrenci gelişimi Aşama I'de takip edilmekte, değerlendirmelere bağlı olarak Aşama düzeyi artırılmakta ve aşama düzeyleri arttıkça öğretimsel müdahalelerin yoğunluğu artmaktadır. MYY'na ilişkin yürütülen araştırmaların önerileri dikkate alındığında müdahaleye yanıt uygulamalarının uzun vadedeki etkilerinin inceleneceği boylamsal çalışmaların önerildiği görülmektedir. Alanyazında MYY ilişkin yürütülen uygulamaları gözden geçirme çalışmaları olmakla birlikte boylamsal yürütülmüş çalışmaları derleyerek değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı MYY çerçevesinde yürütülmüş olan boylamsal-uygulamalı çalışmaları belirleyerek kapsamlı betimsel analizlerini yapmak ve çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç kapsamında MYY'nın risk grubunda olan veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akademik, sosyal ya da davranışsal becerilerine ilişkin performans düzeylerindeki değişimine olan etkilerini belirlemek ve belirlenen değişkenler açısından değerlendirilerek elde edilen bulgular ışığında Türkiye alanyazınına ve araştırmacılara çeşitli öneriler sunmak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında MYY ilişkin olarak (Ocak) 2004 – (Ekim) 2017 yılları arasında uluslararası hakemli dergilerde ve İngilizce dilinde yayımlanmış boylamsal çalışmaları belirlemek üzere Anadolu Üniversitesi'nin sunduğu veri tabanlarına "response to intervention, response to instruction, RTI, responsiveness to intervention, responsiveness to instruction, Tier 1, Tier 2, Tier 3, multitiered model, multilevel model, learning disabilities, at risk" anahtar sözcükleri girilerek taramalar yapılmıştır. Tarama sonucu elde edilen çalışmalardan dahil etme ölçütlerini karşılayan çalışmaların kaynakçaları da gözden geçirilmiş olup toplamda 29 çalışma betimsel analiz sürecine dahil edilmiştir. Çeşitli değişkenler (örn., uygulama özellikleri, ortam özellikleri, sonuçlara ilişkin özellikler) açısından değerlendirilen çalışmalardan elde edilen bulgular ışığında uluslararası ve ulusal alana katkı sunacak birtakım öneriler sunulmuştur.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon A

Erken Çocuklukta Gömülü Öğretim: Meta-Analiz

Emrah Gülboy, Şerife Yücesoy Özkan, Salih Rakap

Doğal öğretim yaklaşımlarından biri olan gömülü öğretim, yetersizliği olan çocukların gün içerisinde doğal olarak gelişen sınıf etkinliklerine, rutinlere ve geçişlere katılımını sağlamak ve bu etkinlikler içerisinde öğrenmelerini desteklemek amacıyla geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Öğretimin etkinlik, rutin ve geçişler içerisine gömülmesi tüm doğal öğretim yaklaşımlarının ortak noktalarından biri olmasına karşın kapsamlı ve çok bileşenli bir yaklaşım olarak gömülü öğretimin son yıllarda yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, yaşları 0-72 ay arasında değişen yetersizliği olan çocukların gelişim ve öğrenmelerini doğal ortamlarda desteklemeyi amaçlayan, gömülü öğretim yaklaşımıyla sunulan çalışmaların; (a) What Works Clearinghouse (WWC; 2010) tarafından tek denekli deneysel desenler için yayımlanan desen standartlarını (Horner vd., 2005) ne ölçüde karşıladığını, (b) tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen nitelik göstergelerini ne ölçüde karşıladığını, (c) betimsel özelliklerini ve (e) etki büyüklüğü değerlerini belirlemek, ayrıca gömülü öğretim yaklaşımıyla sunulan öğretimin tek denekli deneysel araştırmalar için geliştirilmiş ölçütler doğrultusunda kanıta dayalı bir uygulama olup olmadığını ortaya koymaktır. Çalışmada kapsamlı ve sistematik bir alanyazın taraması gerçekleştirilmiş. Yapılan elektronik tarama sonucunda 257 çalışmaya erişilmiş, bu çalışmaların özetleri ya da yeterli bilgiye ulaşılamaması durumunda tam metni okunarak konu açısından değerlendirilmiş ve değerlendirme sonunda gömülü öğretimle ilgili 65 çalışma belirlenmiştir. 65 çalışmanın kaynakçası incelenerek, 7 farklı çalışmaya daha erişilmiş ve toplam 72 çalışma meta-analiz için değerlendirme kapsamına alınmıştır. Çalışmaların meta-analize dahil edilebilmesi için; çalışmanın (a) bilimsel hakemli bir dergide yayımlanması, (b) İngilizce özetine erişilebilir olması, (c) normal gelişim gösteren akranların yer aldığı ortamlarda yürütülmesi, (d) tek-denekli deneysel araştırma desenlerinden biri kullanılarak yürütülmüş olması; katılımcılardan (e) herhangi bir yetersizlik tanısı alması ve (f) yaşlarının 0-72 ay arasında değişiyor olması; bağımsız değişkenin (g) gömülü öğretim yaklaşımıyla sunulması şeklinde yedi dahil etme ölçütü belirlenmiştir. Dahil etme ölçütleri doğrultusunda 72 çalışmadan 48'i sıralanan ölçütleri karşılamadığından kapsam dışında tutulmuş ve meta-analize 24 çalışmayla devam edilmiştir. Çalışmalar; WWC tarafından tek denekli deneysel desenler için yayımlanan desen standartları açısından incelenmiş, daha sonra bu çalışmalar tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen nitelik göstergeleri dikkate alınarak kodlanmıştır. Yapılan kodlamalar sonrasında her bir çalışma için görsel analiz yapılmış ve etki büyüklüğü değerleri hesaplanmıştır. Çalışmaların taranması ve kodlanması aşamaları ile görsel analiz ve etki büyüklüğü hesaplamaları için değerlendiriciler arası güvenirlik hesaplanmış ve değerlendiriciler arası güvenirlik %95 ve üzeri bulunmuştur. Elde edilen bulgular, 24 çalışmadan 19'unun WWC tarafından tek denekli deneysel desenler için yayımlanan desen standartlarına ilişkin ölçütleri karşıladığını ya da koşullu karşıladığını; 19 çalışmadan yalnızca üçünün tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen nitelik göstergelerinin tamamını karşıladığını, diğer 16 çalışmanın ise 16-20 arasında göstergeyi karşıladığını; etki büyüklüğü hesaplamaları sonucu elde edilen ortalama Tau-U değerinin 0,75; ilerleme oranı farkı (ILOF) değerinin 0,76; tüm örtüşmeyen çiftler (TÖÇ)

ICECI2018

değerinin 0,86 olduğunu göstermektedir. Meta-analiz bulgularına dayalı olarak, gömülü öğretim yaklaşımının yaklaşık 35 yıldır kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü sınıflarda kullanıldığını ve

yaşları 0-72 ay arasında değişen ve yetersizlik tanısı almış çocuklara çeşitli davranışların kazandırılmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon A

Risk Grubunda Olan Öğrencilere Yönelik Etkili Bir Sistem Olan Müdahaleye Yanıt Yaklaşımına (Response to Intervention) Genel Bir Bakış

Sezgin Vuran, Halil Uysal, Muhammet Yasin Yassıkaya, Orhan Aydın

Müdahaleye yanıt yaklaşımı (MYI) Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) çoğu eyaletindeki okullarda uyarlanarak kullanılmakta olan, öğrenme güçlüğü ve davranış problemleri olan öğrencilere yardımcı olmak için çok aşamalı bir destekleme anlayışını benimsemiş bir yaklaşımdır. MYI, ABD'de 2004 yılında yayımlanan IDEA'ya göre zeka puanı ile akademik başarı arasındaki tutarsızlığı ölçümlemede güvenilir ve alternatif bir yaklaşım olarak önerilmiştir. MYI, aynı zamanda, çok aşamalı model olarak da adlandırılmaktadır. Çok aşamalı model çatısı altında ise genellikle okullarda üç aşamalı bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Aşama I'de genel müfredat programı genel eğitim öğretmenleri tarafından bilimsel dayanaklı uygulamalarla (scientific based) sunulmaktadır. Aşama II'de akademik ya da davranış problemleri olan öğrenciler için programda uyarlamalara gidilmektedir. Bu aşamada sınıf öğretmenlerinin yanısıra özel eğitim öğretmenleri de uygulama sürecinde öğrenciye destek olmaktadır. Küçük grup öğretimleri bu aşamada kullanılabilir. Aşama III'de ise öğrenciye çok daha yoğun destek sunulmakta ve bireyselleştirilmiş bir eğitim sağlanmaktadır. Kanıt temelli uygulamalar (evidence-based) bu aşamada öğrencilerin desteğe gereksinim duyduğu alanlara ilişkin olarak kullanılmaktadır. Öğrenci bu aşamada da başarı göstermezse özel eğitim hizmetlerine yönlendirilmektedir. Aşama I'de genel eğitim sınıflarında yer alan öğrencilerin tamamı yılda üç kez değerlendirilmektedir. Bu öğrencilerden akademik ve/veya davranış problemleri yaşayanlar tespit edilmekte ve değerlendirilme sıklıkları en az ayda bir kez olmak koşuluyla artırılmaktadır. Eğer öğrencide görülen akademik ve/veya davranış problemleri devam ediyorsa Aşama II kapsamında destekleme sürecine gidilmekte ve eğitsel yoğunluk artırılmaktadır. Aşama II'de yer alan öğrenciler ise haftada en az bir defa değerlendirilmekte ve yoğunlaşan uygulama desteğinde başarılı olup olmadığı belirlenmektedir. Bu aşamada başarılı olunmasa Aşama III kapsamında öğrenciye sınıf içi ve sınıf dışı daha yoğun destek sunulmakta ve yoğun değerlendirme devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı öğrenme güçlüğü ve risk grubundaki öğrencileri belirlemede etkili bir yaklaşım olan MYI'na ilişkin ABD'deki yürütülen uygulamalar çerçevesinde genel bir bilgi sunmaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon A

Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara İşlevsel İletişim Becerilerinin Öğretiminde Dokunmatik Ekranlı Konuşma Üreten Cihaz Kullanımının Etkililiği

Derya Genç Tosun, Onur Kurt, Zehra Cevher

İletişim diğer kişilere istek, görüş gibi mesajları iletme ve onlardan gelen mesajları anlamayı içeren sosyal içerikli bir süreçtir. Normal gelişim gösteren hemen hemen tüm çocuklarda iki yaşından önce iletişim becerilerine ilişkin süreç aynı ilerlerken bazı durumlarda farklılıklar yaşanabilmektedir. Gelişimsel yetersizliğe sahip çocuklar iletişim becerilerinde normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla bazı zorluklar yaşamaktadır. İletişim becerilerinde yaşadıkları bu zorluklar ihtiyaçlarını karşılayamama, tercihlerini ifade edememelerine ve fikirlerini diğer kişilerle paylaşamamalarına neden olmaktadır. Ayrıca, bireylerin çevrelerindeki kişilerle iletişim kuramamaları onların bilişsel ve sosyal gelişimlerinin olumsuz etkilenmesine, öfke nöbetleri ve davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, işlevsel iletişim becerilerinin gelişimsel yetersizliği olan bireylere kazandırılması gereken öncelikli amaçlar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Konuşamayan bireyler için alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinden yararlanılmaktadır. Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri ek araç kullanımını gerektiren (PECS ve konuşma üreten cihazlar gibi) ve ek araç gerektirmeyen (jest, mimik ve işaretler gibi) şekilde iki grupta incelenmektedir. Konuşma üreten cihazlar; bir kelime ya da cümlecik temsil eden pek çok sembol içeren ve dijitalleştirilmiş ya da yapay ses çıktısı/sesli mesajlar sunabilen elektronik cihazlardır. 1970'lerden bu yana gelişimsel yetersizliği olan bireyler için konuşma üreten cihazların kullanıldığı görülmektedir. Ancak, teknolojik gelişmelerle birlikte konuşma üreten cihazların eski ve yeni nesil cihazlar olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Eski nesil konuşma üreten cihazlar sınırlı sayıda sembol içeren, sembole dokunulduğunda cihazın görünümünde değişiklik olmayan ve sabit görünümlü cihazlardır. Yeni nesil konuşma üreten cihazlar ise hareketli ve dokunmatik ekrana sahip cihazlardır. 2010 yılından bu yana eski nesil konuşma üreten cihazlarla yürütülen çalışmaların sayısı azalırken dokunmatik ekranlı konuşma üreten cihazlarla yürütülen araştırmaların sayısı artmaktadır. Bu çalışmada gelişimsel yetersizliği olan çocuklara işlevsel iletişim becerilerinden talep etme, nesne/eylemleri adlandırma ve kişisel bilgi sorularına yanıt verme becerilerinin öğretiminde dokunmatik ekranlı konuşma üreten cihazın etkililiği incelenmiştir. Tablet bilgisayarın konuşma üreten cihaz olarak kullanılabilmesi için Dokun Konuş mobil uygulaması kullanılmıştır. Araştırmaya 5-6 yaş aralığında iki gelişimsel yetersizliği olan bir kız ve bir erkek çocuk katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları sunum sırasında dinleyicilerle paylaşılacaktır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon A

Özgül Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) Olan Bir Öğrenciye Ayakkabı Bağlama Becerisinin Öğretiminde İpad Aracılığıyla Sunulan Video Modelle Öğretimin Etkililiği

Onur Sert, Kurtuluş Toptaş

Bütünleştirme yoluyla kaynaştırma uygulamaları farklı gelişim gösteren bireylerin, bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip olduğu ancak bu durumun normal gelişim gösteren akranlarıyla genel eğitim okullarında birlikte eğitim görmesine engel olmadığı düşüncesinden hareketle farklı gelişim gösteren öğrencilerin gereksinimlerine yanıt verecek şekilde fiziksel ortamda, müfredatta ve öğretimde yapılan uyarlamalarla ilgili düzenlemelerdir (Tohum, 2010). Adapazarı ENKA Okulları bütünleştirme yoluyla kaynaştırma uygulamalarını kendisine misyon edinerek bireysel farklılıklara saygılı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (07.12.2017 ENKA). Bu amaçla farklı gelişim gösteren ve bir özel eğitim kategorisine dahil olan bireylere hem sınıf içinde hem sınıf dışında destek hizmetleri sunulmakta ve öğretimsel uyarlamalar yapılmaktadır. Bu hizmeti alan grubun bir kısmını da Özgül Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) olan bireyler oluşturmaktadır. ÖÖG olan bireylerin özelliklerine bakıldığında; akademik başarı yetersizlikleri, dil yetersizlikleri, dikkat bozuklukları, başarı farklılıkları, hafıza yetersizlikleri, biliş yetersizlikleri, üst-biliş yetersizlikleri, sosyal-duygusal problemler, sözel olmayan öğrenme bozuklukları, algısal yetersizlikler, odaklanma ve tutum problemleri ile motor becerilerdeki sınırlılıklardan oluşmaktadır (Akçin, 2013). Motor becerilerdeki sınırlılıklara bağlı olarak da ayakkabı bağlama gibi öz bakım becerilerinde zorluklar gözlenebilmektedir (Doğan, 2012). Alan yazını incelendiğinde video modelle öğretim tekniğinin; oyun, akademik beceriler, öz bakım becerileri ve sosyal becerilerin öğretiminde etkili olan bir öğretim yöntemi olduğu görülmektedir (Charlop, ve ark., 2010; Mason ve ark., 2013; Rosenberg, Schwartz ve Davis, 2010; Shukla-Mehta ve ark., 2010). Bu çalışmada ÖÖG olan 7,5 yaşında bir erkek çocuğa ayakkabı bağcığı bağlama becerisinin öğretiminde video modelle öğretimin etkililiği araştırılmıştır. ÖÖG olan çocuğa hazırlanacak videoda bir yetişkin tarafından ayakkabı bağcığının bağlanması süreci birinci kişi gözünden oluşturulacak diğer bir deyişle öğretilmesi hedeflenen beceride bireyin kendi bakış açısından video model kullanılacaktır. Video kayıt için bir adet aksiyon kamerası kullanılmış, kamera ayakkabıyı bağlayan kişinin görüş açısını yansıtacak şekilde kafa bandı ile sabitlenmiştir. Video montajı ise Apple iMovie programında yapılmıştır. Öğrencinin becerinin kritik adımlarını daha detaylı görmesi için videonun bazı yerlerine donmuş kareler(freeze frames) eklenmiştir. Videolar öğrencinin yönergeyi işitsel olarak da takibi amacıyla seslendirilmiş ve yazı ile de desteklenmiştir. Tamamlanan video öğrencinin iPad'ine de aktarılmıştır. Tüm bu çalışmaların hazırlanması ve uygulama için hazır hale getirilmesi süreci Apple Eğitimci olan ve öğrencilerle derslerinde iPad'i bir öğrenme aracı olarak kullanan Adapazarı ENKA İlkokulu Bilişim Teknolojileri Bölüm Başkanı ve bu araştırmanın yazarlarından biri olan uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışma Adapazarı ENKA İlkokulu Öğrenme Çeşitliliği Odasında, okulun Gelişimsel Destek Uzmanı aynı zamanda da bu araştırmanın yazarlarından biri tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın modeli tek denekli araştırma modellerinden A-B modelidir. Çalışmada başlama düzeyi, öğretim, genelleme oturumları ve sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Çalışmanın başlama düzeyi, öğretim ve genelleme oturumları

ICECI2018

verileri grafiğe işlenerek veriler görsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Sosyal geçerlik verileri ise uygulamacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çocuğun ebeveynlerinden

toplanmış ve görüşmeler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına ilişkin detaylar, ilgili grafikler, video model örneği, sınırlılıklar ve ileri araştırmalara yönelik öneriler sözlü sunum esnasında detaylı olarak dinleyicilerle paylaşılacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon A

Türk İşaret Dili Dersini Alan Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde İşaret Dili Öğretimi

Pelin Piştav Akmeşe, Nilay Kayhan

Yaşamın en kritik ve öğrenmenin hızlı bir biçimde gerçekleştiği yıllar olarak kabul edilen okul öncesi eğitim dönemi, her çocuk için nitelikli bir süreç olarak planlanmalıdır. Bu sürecin niteliği okul, öğretim programı, personel yeterlikleri, aile katılımı, fiziki ortam ve bir çok faktöre bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte, öğretim sürecinin bireyin temel gereksinimlerini dikkate alarak planlanmasında en etkin rolü okul öncesi öğretmenlerinin üstlendiğini söylemek mümkündür. Çünkü öğretmenler eğitim öğretim sürecine yönelik yapılan tüm çalışmaların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi ile sorumludur. Dolayısıyla çalışacakları yaş grubunun özellikleri ve gereksinimlerini temel alarak, mesleki yeterliğe dayalı bilgi, beceri ve yetkinlik boyutlarında iyi yetişmiş öğretmenlerin alanda görev alması oldukça önemlidir. Bu bakımdan yükseköğretim kurumlarına bağlı eğitim fakültelerinde okutulan lisans programlarındaki alan, meslek bilgisi, genel kültür derslerinin yanı sıra mesleki becerilerine katkı sağlayacak, yeterliklerini geliştirecek alan seçmeli derslerin de yer alması önem taşımaktadır. Özellikle seçmeli dersler öğretmen adaylarının ilgi ve yeteneklerini doğrultusunda tercih edildiğinden, derse yönelik olumlu tutum geliştirdikleri, devam konusunda istekli oldukları ve dersin kazanımlarına ulaşmak amacıyla sınıf dışı uygulama ve tekrarlara yer verdikleri görülmektedir. Bu nedenle eğitim fakültelerinde açılacak seçmeli derslerin alana yönelik nitelikli personel ihtiyacını karşılayabilmek adına, öğretmen adaylarının mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeye dönük olması gerekmektedir. Son yıllarda bütünleştirmeye dayalı uygulamalar eğitim politikalarında değişimleri ve dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamlarında tam katılımlarını temel alan düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Eğitim öğretime dayalı planlamalar çeşitli gelişim alanlarında örneğin bilişsel, sosyal, fiziksel ve dil gelişimi açısından akranlarına göre farklılıklar gösteren çocukları da kapsamaktadır. Dolayısıyla okul öncesi dönemden başlayarak her eğitim kademesinin program, personel ve diğer alanlardaki düzenlemelerinin hak temelli ve adil bir eğitim anlayışıyla, disiplinlerarasına dayalı niceliksel, niteliksel açıdan bireyi güçlendirici bir biçimde hazırlanması gerektiği söylenebilir. Bu düzenlemelerden biri de ülkemizde son yıllarda işitme engelli bireyler için eğitim ortamlarında işaret dili kullanımınıdır. İşitme engelli bireylerin, iletişim kurmak amaçlı kullandıkları yöntemlerden biri olarak ifade edilen işaret dilinin öğretmenler tarafından yeterli düzeyde öğrenilip kullanılıyor olması, işitme engelli çocukların öğretim sürecine tam katılımı açısından önem taşımaktadır. Bu araştırma bir yükseköğretim kurumunda seçmeli ders kapsamında Türk İşaret Dili (TİD) dersini alan okul öncesi öğretmen adaylarının, okul öncesi eğitime devam eden işitme engelli olan ve olmayan çocukların eğitim öğretim uygulamalarında işaret dilinin kullanımına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 2017-2018 eğitim öğretim yılı güz döneminde seçmeli Türk İşaret Dili dersini haftada 3 saat alarak tamamlayan, 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören 13 okul öncesi öğretmenliği (OÖÖ) öğrencisi katılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak betimsel desende gerçekleştirilen çalışmanın verileri, uzman görüşü alınarak hazırlanan ve 12 açık uçlu sorudan

oluşan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Her bir öğretmen adayına Ö1, Ö2, Ö3, ...Ö13 şeklinde kod adı verilerek elde edilen ve katılımcıların görüşlerine dayalı veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Yaş

ortalaması 21, Ö10 dışında yakın çevresinde işitme engelli yakını bulunmayan katılımcılara ait demografik veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının ders süresinin haftada 3 saatten 2 farklı günde 2'şer saat olacak şekilde artırılmasını (Ö12 hariç 12 kişi), özellikle drama (Ö8-Ö9), kaynaştırma ve özel eğitim dersleri (Ö1, Ö8, Ö9, Ö10 hariç) ile yazılı ve sözlü anlatım, iletişim derslerinin (Ö1-Ö10) ön koşul ders olarak alındıktan sonra işaret dili dersinin alınması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmen olduklarında işaret dilini biliyor ve kullanıyor olmalarının mesleki açıdan avantaj olduğunu düşünen katılımcıların çoğunluğu (Ö3 ve Ö12 hariç); işaret dilini her yaştan bireyin öğrenmesi gerektiği ve özellikle erken çocukluk döneminde öğrenildiğinde toplumsal farkındalık, duyarlık ve empati kurma becerilerini geliştireceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ö2 ve Ö12 ise erken dönemde öğrenilmesi gerektiğine ek olarak, yakınlarında işitme engelli olan çocukların daha öncelikle öğrenmeleri için okul öncesi eğitim ortamlarında öğretimsel düzenlemeler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. İşaret dilini öğretmen olduklarında kullanmayı düşündüklerini dile getiren 13 öğretmen adayı da sınıflarında etkili iletişim kurma, çocukların dil becerilerini destekleme, sosyal etkileşim yönünden rol model olma anlamında katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmişler, lisans programlarında eğitim fakültelerine devam eden her öğretmen adayının işaret dili eğitimini alması gerektiğini dile getirmişlerdir. Okul öncesi eğitimde işaret dili öğretimine yönelik görüşleri "Erken eğitim ve dil gelişiminin desteklenmesi", "Aile ve meslektaşlarla işbirliğine katkısı", "Mesleki yeterlilik"; "Kaynaştırma uygulamalarının niteliğine katkı-ilerleyen yıllar" olmak üzere dört (4) ana temadan oluşmuştur. Çalışmanın bulgularının, ülkemizde okul öncesi dönemde işaret dili kullanımı ile ilgili düzenlemelere, öğretmenler için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim uygulamalarına, işaret dili derslerinin verilmesinde dersi verecek olan personele yönelik ön koşul becerilerin, mesleki yeterliklerin belirlenmesi ile öğretmen eğitimi lisans programlarının akredite edilmesi noktasında alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca işitme engelli çocukların okul öncesi dönem kaynaştırma ortamlarında devamı ile ilgili yapılacak düzenlemelerde ve okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon A

Zihinsel Engellilerde Eğitimin Başarıya Etkisinin Veri Madenciliği Yöntemleri İle Tahmini

Göksu Bozdereli Berikol, Uğur Bilge, Hilal Bozdereli, Gürkan Berikol

Zihinsel Engelliler(ZE)'in konuşma, ilkokula yada entegrasyon eğitimine ulaşabilmelerinde tanı aile gibi faktörlerin yanı sıra aldığı eğitimler de önem arz etmektedir. Özel eğitim merkezine yönlendirilen ailelerin ilk sordukları sorular “Ne zaman düzelir?”, “Okula gidebilir mi?”, “Konuşabilir mi?” “Yaştlarına ne zaman yetişir?” olmaktadır. VM(VM) bağlantı ve kurallara dayanarak bilinmeyen üzeri kapalı verilerin ortaya çıkarılması işlemidir. Öğrencilerin akademik başarılarının tespiti, mezuniyete yönelik tahmin ve yönlendirmeler, akademik eğitim planı, gibi sonuçların VM ile tahmini literatürde yer almaktadır. Bu çalışmada ZE hastaların tanı, aile, eğitim gibi değişkenler ile sonuçlara ulaşılıp ulaşılamayacağını tahmini amaçlanmaktadır. Böylelikle VM yöntemi ile özel eğitim ve çocuk gelişim ve eğitim uzmanları, makine öğrenmesi yöntemi ile ilk değerlendirme anında ideal eğitim şeklini ve süresini öğrenip kişiye özel eğitim planı çıkarabilir, bu erken müdahale programı ile sonuca ulaşma daha kolaylaşabilir ve bu konuda aileyi de erken dönemde bilgilendirebilir. Materyal ve Metod: Çalışmamızda özel rehabilitasyon merkezine başvuran ÇGE Uzmanı tarafından değerlendirilen farklı tıbbi tanılarda 70 ZE hasta ele alındı. Değişkenler yaş, cinsiyet, bedensel(BY)/işitme engeli(İE) varlığı, yaygın gelişim bozukluğu(YGB) varlığı, ailenin eğitime aktif katılımı(AEAK), toplam aldığı dil(DE), kaba motor(KBE), psikomotor eğitimlerin(PE) süreleri, ayda alınan saatin 8 saatten fazla olması(AAS) olarak belirlenmiştir. Hedef olarak konuşma/iletişim kurma/özel eğitim okul/entegrasyon eğitimi/ilkokula başlaması olarak belirlenmiştir. İstatistiksel ve VM hesaplamaları için PaSW Statistics 18 metodları Weka 3.8 paketi kullanılmıştır. Ki kare testinde bağımlı değişken(BD) ile arasında anlamlı ilişki bulunan bağımsız(BsD) değişkenler VM uygulamaları için kullanılmıştır. BD ile aralarında ilişki saptanan BsDin hedefe ulaşılabilme tahmini BDin kategorik olması nedeni ile çok değişkenli lojistik regresyon(LR) ile hesaplanmıştır. Analizinin anlamlı olması için örneklem büyüklüğü değişken sayısının 10 katı olacak şekilde hesaplamalar yapılmıştır. Hosmer and Lemeshow Test ile Sig. 0.686 olup modelin veriye iyi uyum gösterdiği görülmüştür. Bulgular: ZE'lerin %60ı erken çocukluk döneminde olduğu saptandı. Tıbbi tanılardan en sık Down sendromu ve Otizm görülmektedir. Hedefe ulaşılabilme oranı %42 olarak bulunmuştur. Hedef ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanan (yas, cins, tanı, BY, AEAK, DE, PE, KBE, BE) değişkenlerle LR modeliyle FScore 0.8 olarak bulunmuştur. Eğitim ve test verileri 8:2 oranında ayrıldığında başarı oranı %78.5 olarak hesaplanmıştır. Yaş, eğitim aile ele alındığında Fscore 0.71, cinsiyet eklendiğinde başarı %78.5 başarı sağlanmıştır. Tartışma: Eğitimsel VMnin kullanımı son yıllarda yaygınlaşmıştır. Dekker ve ark üniversite eğitimi alan kişilerin not dağılımı ile okulu bırakma sonuçlarının tahminini sınıflama yöntemleri ile karşılaştırmış, %75-80 arasında başarı elde etmiştir. Özellikle geleneksel sınıfların yerine bireysel eğitimin ön planda tutulması gereken özel eğitim gereksinimli bireyler için başarı tahmine yönelik araştırmalar öne çıkmaktadır. İletişim için özel eğitim gereksinimi olan bireylere yönelik plan oluşturmada VM yöntemi Robles-Bykbayev tarafından çalışılmıştır. İlk değerlendirme ile bireye terapi planı konusunda uzman sistem geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda VM ile özel eğitim alan ZE bireylerin eğitim süreleri ile başarıya ulaşma tahmini yapılmış literatür ile uyumlu olarak %75'in üzerinde başarı elde edildiği görülmüştür. Hasta

ICECI2018

sayısının az olması, çalışmamızın limitasyonlarını oluştursa da farklı değişkenler, yüksek miktarda veri

ile VM çalışmalarının ZElerin tedavisinin planlanmasında, ilk değerlendirmede ve erken müdahale programının çizilmesi ile daha hızlı sonuçlar elde edilmesinde rol oynayabileceğini düşünmekteyiz.

Bildiri No: 5

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon A

Yardım Talep Etme Becerisinin Öğretiminde Fırsat Öğretiminin Etkililiği

Gökhan İnce, Dilek Erbaş

Sözel iletişim becerileri, bireyin gereksinim duyduğu ve istediği zamanlarda bağlama uygun biçimde sözel olarak başkalarıyla etkili, uygun ve nitelikli iletişim başlatması ve sürdürmesi olarak tanımlanmaktadır (Gal ve diğ., 2016). Sözel iletişim becerileri Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin bağımsız yaşam becerilerinde, toplum tarafından kabul görmelerinde, tercih belirtmelerinde ve akranlarla ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır (Niwayana ve Tanaka-Matsumi, 2016). Dolayısıyla OSB'li bireylere sözel iletişim becerilerinin, akranlarıyla aynı ortamda eğitim almalarını kolaylaştırması, karşılaşacakları sosyal yetersizliklerin üstesinden gelmelerine yardımcı olması ve akranlarıyla etkileşime girmelerine olanak sağlaması amacıyla öğretilmesi gerekmektedir (Akers ve diğ., 2015). Sözel iletişimin içerisinde, selamlaşma, konuşma, yardım isteme, talep etme, iletişim başlatma ve sürdürme gibi beceriler yer almaktadır (Kamps ve diğ., 1992). Sosyal olarak kabul edilebilir iletişim becerilerinin öğretilmesi, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar için önemli bir eğitim önceliğidir (Sigafos ve diğ., 2009). Doksan veli üzerinde yapılan bir ankette, iletişim becerilerinin hedef olarak alınması, OSB'si olan çocuklar için en iyi on eğitim önceliği arasında olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır (Pituch ve diğ., 2011). İletişimsel hedef her çocuk için, bulunduğu düzeye göre farklılaşmaktadır ve her OSB'li çocuğa öğretililecek bir iletişimsel hedef vardır (Ekiz, Şahin ve Camadan, 2014). Yardım talep etme de bu sözel iletişimsel hedeflerin içerisinde yer almaktadır. Yardım isteme, bir işi kendi başına yapamayacağını düşündüğünde çocuğun bu durumu başka bireylere ifade etmesidir (Akt. Eti, 2010). Yardım talep etme çocukların öğrenme işlerinde aktif ve bilinçli olarak yer almalarını sağlar (Kaya, 2013). Ayrıca yardım talep etme diğer beceriler ve stratejilerle ilişkili olan yürütücü rolü nedeniyle önemli bir öğrenme stratejisidir (Newman, 1990). Görüldüğü üzere yardım talep etme becerisi çocuğun başlarda bir işi kendi başına yapamayacağını düşünerek başvurduğu bir iletişim yoluken ilerleyen dönemde bir öğrenme stratejisine dönüşecektir. Bu açıdan çocuğun hayatının her döneminde kullanması gereken bir beceri olacaktır. OSB'li çocukların dil ve iletişim becerilerini geliştirmede davranışçı kurama dayalı yöntemlerin oldukça başarılı olduğu görülmektedir (NAC 2015). OSB'li çocukların iletişim becerilerini geliştirmekte uygulamalı Davranış Analizi'nde (UDA) sıkça kullanılan öğretim yöntemlerinden biri de fırsat öğretimidir. Fırsat öğretimi Hart ve Risley tarafından 1968'de "Çocuğun bir konu hakkında etkileşime girme anı yakalanıp, sonrasında daha fazla konuşması için tepkide bulunması sağlanarak daha ayrıntılı konuşma becerisi kazandırma süreci" olarak tanımlanmıştır. Bu araştırmanın amacı FÖ' nün OSB'li çocuklarda yardım talep etme becerisi üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmaya, OSB tanılı ve yaşları üç ile beş arasında değişen üç erkek katılımcı katılacaktır. Araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılacaktır. Çalışmanın bulguları kongre sırasında katılımcılar ile paylaşılacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon B

Down Sendromlu Küçük Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Geliştirilen Doğal Öğretime Dayalı Erken Müdahale (DÖDEM) Programı'nın Uygulanması ve Etkililiğinin İncelenmesi

Gözde Tomris, İbrahim Halil Diken

Doğal Öğretime Dayalı Erken Müdahale (DÖDEM) Programı, 24-48 ay yaş aralığında olan Down Sendromlu çocuğa sahip ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerini güçlendirmek ve gün içerisinde meydana gelen rutin, etkinlik ve geçişlerde çocuklarının gelişimini desteklemek üzere geliştirilmiş aile uygulamalı bir erken müdahale programıdır (www.down-dodem.com). DÖDEM Programı, her oturum farklı konuların ele alındığı toplam sekiz grup aile eğitimi ve iki ev ziyareti oturumlarından oluşmaktadır. Programın ilk dört oturumunda nitelikli ebeveyn davranışlarına, son dört oturumunda ise doğal öğretim sürecinde kullanılan strateji ve tekniklere yer verilmiştir. Ev ziyaretleri ilk dört oturum anlatılan nitelikli ebeveyn davranışlarını desteklemek, son dört oturum anlatılan doğal öğretim sürecinde kullanılan strateji ve tekniklerin doğal ortamlarındaki uygulamalarını desteklemek amacıyla uygulanmaktadır. DÖDEM Programı kapsamında hem uzmanlar hem de ebeveynler için yazılı (uzman uygulama kitapçıkları, ebeveyn kitapçıkları, veri toplama formları vb.) ve görsel (uygulama videoları, grup aile eğitim oturum sunumları, ev ödevleri vb.) materyaller geliştirilmiştir. Geliştirilen materyaller uygulama ve takip etme kolaylığı sağlamak amacıyla tablet bilgisayar uygulamasına dönüştürülmüştür. Tablet bilgisayar uygulamasında DÖDEM Programı'na ilişkin uzmanlar ve ebeveynler için olmak üzere iki bölüm oluşturulmuştur. Uzmanlar için hazırlanan bölümde grup aile eğitimi, ev ziyaretleri oturumlarına ve veri toplama süreçlerine ilişkin materyaller yer almaktadır. Ebeveynler için hazırlanan bölümde ise grup aile eğitimlerinde anlatılan konuları içeren toplam sekiz ebeveyn kitapçığı yer almaktadır. Her bir ebeveyn kitapçığı ebeveynlerin ilgili konuyu okumalarına ve konuyla ilgili uygulama videosunu o an izlemelerine fırsat verecek şekilde tasarlanmıştır. Uygulama videoları, program kapsamında yer verilen ebeveyn davranışlarının ve doğal öğretim sürecinde kullanılan strateji ve tekniklerinin doğal ortamdaki gerçek uygulama örneklerini içermektedir. Bu kapsamda her bir ebeveyn davranışına, doğal öğretim strateji ve tekniklerine ilişkin toplamda 166 adet uygulama videosu çekilmiştir. Videolar 24-48 ay yaş aralığında olan, çalışmaya gönüllü bir şekilde katılmayı ve videolarının çekilmesine izin veren Down sendromlu çocuk ve ebeveynleri ile doğal ortamlarında çekilmiştir. Bu çalışma ile Doğal Öğretime Dayalı Erken Müdahale (DÖDEM) Programı'nın tanıtımına yer verilecek, program içeriğine, programın geliştirilme ve uygulama sürecine ilişkin bilgiler aktarılacaktır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon B

Erken Çocukluk Döneminde OSB'li Bir Çocuğa Dil Öğretiminde Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretimi Yöntemi' (Milieu Teaching) nin Etkililiği

Bedirhan Arslan, Ayşe Tuba Ceyhun

Alanyazın incelendiğinde Dil ve iletişim problemi olan çocuklara dil öğretiminde birçok sağaltım yönteminden yararlanıldığı görülmektedir. Bu sağaltım yöntemleri genel olarak, davranışçı yaklaşımdan etkilenecek düzenlenen Doğrudan Öğretim Yöntemi ve sosyal-etkileşimci yaklaşımdan etkilenecek düzenlenen çocuk merkezli etkileşimlerin temel alındığı Doğal Dil Öğretim Yöntemi şeklinde sınıflandırılabilir (Özmen,2005). Her iki yöntemden de yararlanılarak düzenlenen Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim Yöntemi (Milieu Teaching) gelişimsel teoriyi, uygulamalı davranış analizi ile birleştiren eklektik bir sağaltımdır (Kaiscer, Hendrickson ve Alpcrt, 1991; Özmen,2005). Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim Yöntemi (ÇYDÖY) çocuğun iletişimi başlatması için gerekli düzenlemelerin yapılması, öğretimin doğal ortamlarda düzenlenmesi, amaçların normal çocuğun gelişim aşamalarına göre belirlenmesi, doğal pekiştireçlerin kullanılması bakımından Doğal Dil Öğretim Yöntemi' ne benzemektedir (Koegel, O'Dell ve Koegel, 1987; Cole ve Dale, 1986; Özmen,2005). Bununla birlikte bazı uygulama özelliklerini Doğrudan Öğretim Yönteminden almıştır. Çevresel ipuçlarının öğretim amaçlarına göre sistematik olarak sunulması, amaçlara ulaşılması için bu ipuçlarının aşamalı olarak geri çekilmesi bakımından da Doğrudan Öğretim Yöntemi' ne benzemektedir (Kaiser ve diğerleri, 1991; Özmen,2005). Bu yöntem sözce uzunluğu 2.5 in altında olan çocukların dil kazanımı için uygunluk göstermektedir (Warren ve Yoder, 1994; Özmen, 2005). Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim Yönteminin dil ediniminde etkili olmasının nedeni ip uçlarına davranışı şekillendirmek amacıyla kullanılmasıdır (Kaiser ve diğerleri, 1991; Özmen,2005). Bu çalışmanın amacı Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim Yönteminin 5 yaşında OSB tanısı almış bir kız çocuğunun ifade edici dil performansı üzerinde etkililiğini incelemektir. Bu amaçla, doğal ortamda Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim Yöntemi, model olma, ipucu verme, fırsat öğretimi ve geciktirme teknikleri kullanılarak oyun temelli oturumlar şeklinde 8 oturum uygulanmıştır. Araştırmada tek denek üzerinde Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim Yönteminin etkisini belirlemek için yarı yapılandırılmış oyun ortamında dil örneği alımı kayıt çizelgesi kullanılarak ön test ve son test değerlendirme verileri alınmıştır. Araştırma sonucunda ÇYDÖY yönteminin çocuğun ifade edici dil becerilerine olumlu yönde katkısı olduğu belirlenmiştir. Çalışılan öğrenci ön test verilerinde tek sözcük üretirken son test verilerinde iki sözcüklü cümleler kurduğu gözlemlenmiştir. Kazanılan becerilerin genelleme ve kalıcılık verileri öğretim oturumları sona erdikten iki hafta sonra yapılan izleme oturumları ile toplanmış ve elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon B

OSB Olan Çocuklara Sembolik Oyun Becerisi Kazandırmada Etkinlik Çizelgesinin Kullanımı

Ayşe Batuk , Alperen Sağdıç, Ayşe Tuğba Ceyhan

Erken çocukluk dönemi, bireyin hayatına yön verici özelliğiyle büyük önem taşımaktadır. Öğrenmeye en açık olunan bu dönemde çocuğun sosyal çevreyle ve akranlarıyla etkileşimleri oyun esnasında gerçekleşir. Bu dönemdeki oyunun çocukta, sözel ifade, algılama, dil gelişimi, dürtü kontrolü, hayal gücü, dikkat süresi, konsantrasyon, merak, problem çözme gibi birçok alanda olumlu katkı sağladığına dair ortak görüş bulunmaktadır. Otizm spektrum bozuklukları (OSB) nöro-gelişimsel bir bozukluktur. Belirtiler erken çocukluk çağına başlamaktadır. Sosyal-iletişimsel alanda yetersizlikler ve sınırlı, tekrarlayıcı davranışlar ve ilgi alanları ile seyretmektedir (APA 2013). OSB olan çocukların tanılama ölçütleri arasında yer alan sosyal ve sembolik oyundaki yetersizlikler, bu çocukları diğer gelişimsel gecikmesi olan çocuklardan ayıran önemli bir belirti olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak bu çocukların oyun kurmada ve oyuncakları amacına uygun oynamada güçlükler yaşadıkları ve kişilerden çok nesneye bağımlı oldukları gözlenmektedir. OSB olan çocukların yetersiz olan oyun becerilerinin geliştirilmesi için; onlara uygun fiziksel eğitim ortamlarında oyuncaklar ile oynama fırsatı verilmelidir. Özellikle OSB olan çocukların oyun oynamasındaki yetersizlikleri erken yaşta desteklenerek sosyal, fiziksel ve kavramsal gelişimi sağlanacak ve buna paralel olarak iletişim becerileri gelişecektir. Normal gelişim süreci gösteren çocuk oyun içerisindeki becerileri kendiliğinden öğrenirken, OSB olan çocuklar oyun becerilerindeki yetersizlikler oyunun öğretici etkisini kısıtlandığından dolayı OSB olan çocuklarda oyun sürecine yapılacak müdahalelerle desteklenmelidir. OSB olan çocukların gelişim süreçlerindeki bireysel farklılıkları, gelişim hızları ve öğrenme biçimleri göz önünde bulundurarak, yakınsak gelişim alanını destekleyecek materyal temini, uygun eğitim yöntemleri kullanılmalıdır. OSB olan çocuklar tüm oyun aşamalarında güçlük yaşamakla beraber en çok zorlandıkları aşama sembolik oyun aşaması olmaktadır. Sembolik oyunda çocuklar, oyuncakların gerçeğin bir temsili olduğunu anlar. Böylece, gerçek dünya ve çevresiyle nasıl etkileşimde bulunacağını kavrar ve dil için gerekli olan yapıları oluşturur (Moor, 2005). Etkinlik çizelgeleri ise bireyi bir dizi etkinliği yerine getirmeye yönlendiren fotoğraf ya da sözcükler setidir. (Akgül, 2010; MacDuff ve diğ., 1993; McClannahan ve Krantz, 1999; McClannahan ve Krantz, 2010; Birkan, 2013) Çizelge kullanmayı öğretmenin amacı OSB olan çocukların anne/baba ve öğretmenlerden ipucu almaksızın etkinlikleri yerine getirebilmelerini sağlamaktır ve çizelge kullanmanın bağımsızlık, sosyal etkileşim ve seçim yapma gibi birçok avantajı bulunmaktadır. (Birkan, 2013) Etkinlik çizelgeleri çocukların özelliklerine bağlı olarak çok ayrıntılı (bir beceriyi tüm basamaklarına ayırarak) ya da çok genel olarak (tüm etkinlikler için tek bir ipucu kullanarak) hazırlanabilir, aynı zamanda öğrencilerin sembolik oyun öğrenme ve oyunları hakkında konuşma becerisini kazandırmak için de fırsatlar sunabilir. (Birkan, 2013). Bu araştırma sembolik oyun oynama becerisine sahip olmayan 6 yaşındaki OSB tanısı almış bir erkek öğrenciye sembolik oyun aşamalarının yer aldığı etkinlik çizelgesini takip ederek sembolik oyun oynama becerisinin kazandırmayı amaçlanmaktadır. Öğretim oturumları özel bir ilköğretim okulunun spor salonunda gerçekleştirilmiştir. Öğrenci anne/baba ve öğretmenlerden ipucu almaksızın etkinlik çizelgesinde yer alan aşamaları takip ederek sembolik oyunun gerekliliklerini yerine getirmektedir. Etkinlik çizelgesinde ipuçları

silikleştirildikten sonra davranışın kalıcılığının sağlandığı görülmektedir. Araştırmanın uygulama süreci ve sonuçları sunum esnasında video görüntüleri eşliğinde paylaşılabacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon B

Erken Çocuklukta Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Temel Matematik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Araştırmaların İncelenmesi

Muhammet Yasin Yassıkaya, İbrahim Halil Diken

Bu araştırmada, erken çocuklukta gelişimsel yetersizliği olan çocuklara temel matematik becerilerinin öğretimine yönelik olarak gerçekleştirilen uygulamalı araştırmalar betimsel olarak incelenmiştir. Gelişimsel yetersizlik bağlamında zihin yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü olan çocukların katılımcı olarak yer aldığı çalışmalara odaklanılmıştır. İncelenen çalışmalara tamamı İngilizce dilinde olmak üzere; a) temel matematik becerilerine ilişkin olarak 25 farklı anahtar kelime/kelime grubu (Math, mathematics, Math skills, basic math* skills, number concepts, number sense, numeracy skills, numerical magnitude, counting, count, one to one correspondence, stable order, ordering, cardinal, cardinality, numerosity, subitizing, measurement, quantity, addition, subtraction, comparison, matching, fraction facts, problem solving), b) öğretim ve uygulamaya yönelik olarak dört farklı anahtar kelime/kelime grubu (intervention, instruction, train, teach, ve c) hedef kitleye yönelik olarak altı farklı anahtar kelime/kelime grubu (intellectual disability, mental retardation, developmental disability, Autism, Learning disability, Asperger syndrome) kullanılarak Anadolu Üniversitesi kütüphanesinden bağlanılarak online erişim sağlanan veri tabanlarından ulaşılmıştır. Çalışmaları incelemek üzere yedi farklı dahil etme kriteri (1. Temel matematik becerilerinin bağımsız değişken olarak incelenmesi, 2. çalışmada deneysel, yarı deneysel, tek denekli veya deney öncesi desenlerden herhangi birinin kullanılması, 3. etkililiğe dair öntest-sontest verilerinin toplanılması, 4. gruplar üzerinden yapılan uygulamaların etkililiğinin incelendiği araştırmaların katılımcıların tamamının veya çoğunluğunun gelişimsel yetersizliği olan çocuklardan oluşması, 5. tek denekli araştırma desenlerinin kullanıldığı çalışmalarda en az bir katılımcının gelişimsel yetersizliğinin olması, 6. çalışmada yer alan katılımcılarından en az birinin 0-8 yaş aralığında olması, 7. hakemli dergilerde yayınlanması,) belirlenmiştir. İlgili kriterleri karşılayan 24 çalışmanın; katılımcılar, araştırma deseni, bağımlı değişken, bağımsız değişken, güvenirlik, süre, genelleme ve önemli bulgular yönünden betimsel incelemesi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen betimsel incelemede çalışmaların çoğunluğunda; otizm spektrum bozukluğu olan çocukların katılımcı olarak yer aldığı, tek denekli araştırma desenlerinin benimsendiği, sayı/sayma becerileri ve toplama işleminin öğretiminin yapıldığı, uygulama güvenirliği ve gözlemciler arası güvenirlik verilerinin rapor edildiği ve uygulamaların etkili olduğu görülmüştür. Çalışmaların uygulama-izleme süreleri ve bağımsız değişkenleri bakımından farklılıklar gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Dahil edilen çalışmaların büyük çoğunluğunda genelleme verisinin rapor edilmediği görülmüştür. Araştırmanın sınırlılıklarına ve ileri araştırmalara yönelik önerilere tartışma bölümünde yer verilmiştir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon B

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Tuvalet Becerilerinin Öğretimine İlişkin Araştırmaların İncelenmesi

Dinçer Saral, Burcu Ülke Kürkcüoğlu

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Tuvalet Becerilerinin Öğretimine İlişkin Araştırmaların İncelenmesi Gelişimsel yetersizliği olan bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasında bağımsız yaşam becerilerinin önemi büyüktür. Bağımsız yaşam becerilerinden özbakım beceri alanında yer alan tuvalet becerileri çocukların sosyal ve duygusal gelişimini desteklemesi, sosyal kabulü ve toplumsal yaşama uyumunu kolaylaştırması sebebiyle kritik bir öneme sahiptir. Alanyazın incelendiğinde, normal gelişim gösteren çocukların bağımsız tuvalet becerilerini 2-3 yaşlarından itibaren edinebildiği; ancak, gelişimsel yetersizliği olan bireylerin bu becerileri edinmede geciktiği, hatta edinememe ihtimalinin de bulunduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, tuvalet becerilerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuklara öğretilmesi gereken öncelikli beceriler arasında yer alması ve sistematik bir şekilde öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara tuvalet becerileri öğretiminin sunulduğu araştırmaları inceleyen bir derleme çalışmasına rastlanmaktadır (Kroeger ve Sorensen-Burnworth, 2009). Ancak, bu çalışmadan günümüze kadar konuya ilişkin araştırmaların betimsel olarak incelendiği bir başka derleme çalışmasına rastlanmamaktadır. Dolayısıyla, gelişimsel yetersizliği olan bireylere tuvalet becerilerinin öğretiminin sunulduğu güncel araştırmaların incelenmesiyle ileriye yönelik araştırmalara ışık tutma gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara tuvalet becerilerinin öğretiminin sunulduğu araştırmaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, 2009-2018 yılları arasında otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve zihinsel yetersizliği (ZY) olan çocuklara tuvalet becerilerinin öğretildiği araştırmalar belirli ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Öncelikle, yürütülen araştırmaları belirlemek amacıyla elektronik ortamda “autism”, “autism spectrum disorder”, “intellectual disability”, “mental retardation”, “developmental disability”, “toilet training”, “toileting”, “incontinence” ve “continence”, anahtar kelimeleri kullanılarak EBSCOhost, ScienceDirect, SpringerLink ve Wiley Online Library veri tabanları taranmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan araştırmaların çalışma kapsamına alınabilmesi için izleyen ölçütler aranmıştır: (a) OSB ve/veya ZY olan katılımcılarla yürütülmüş olması ve (b) hakemli bir dergide yayımlanmış olması. Ölçütleri karşılayan araştırmalar betimsel olarak incelenerek araştırmacı ve uygulamacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon B

Down Sendromlu Çocukların Rehabilitasyonunda Aktif Video Oyunları

Fettah Saygılı, Pelin Atalan

Down Sendromu (DS) fazladan bir 21. Kromozomun var olmasıyla ortaya çıkan bir bozukluktur. DS'li bireylerde kas-iskelet, zihinsel ve kardiyovasküler sistemlerde pek çocuk problem görülebilmektedir. Aktif video oyunları son yıllarda nöro-rehabilitasyonun çeşitli alanlarında sıklıkla kullanılmaktadır. AMAÇ: Bu derlemenin amacı DS'li çocuklarda aktif video oyun sistemleriyle yapılan rehabilitasyon uygulamalarının etkisinin incelenmesidir. Çalışma için Google Scholar, PubMed, ScienceDirect, ProQuest, Clinical Key, veri tabanlarında gelişmiş arama seçeneğinde "down syndrome" anahtar kelimesine "video game", "nintendo", "wii", "Xbox", "active game" anahtar kelimeleri eklenerek literatür taranmış ve 2010-2017 yılları arasında 5-18 yaş arasındaki DS'li çocuklarla yapılmış 15 çalışmaya ulaşılmıştır. Bunlardan 7 tanesi konuyla uyumlu olmadığı için, 4 tanesi derleme makale olduğu için bu 11 makale dışlanmış ve kalan 4 makale bu çalışmaya dahil edilmiştir. Bu 4 makaleden 3'ü randomize kontrollü çalışma, 1'i olgu sunumudur. Randomize kontrollü çalışmalar video oyun gruplarının değerlendirilen tüm parametrelerde kontrol grubuna göre anlamlı fark gösterdiğini yansıtmaktadır. Tüm çalışmalar göstermektedir ki DS'li çocuklarda motor yeterlilik, görsel-duysal integrasyon fonksiyonları, kas kuvveti, çeviklik, denge ve postüral yetenek gibi parametreleri iyileştirmede video oyunları ciddi derecede faydalıdır. Video oyunları geliştirdiği birçok parametrenin yanı sıra motive edici olması sebebiyle DS'li çocukların rehabilitasyonunda kullanılabilecek etkili bir tedavi yöntemidir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

Özel Gereksinimli Bireylere Sosyal İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında Tepki İsteme – Model Olma Tekniği Kullanımının Değerlendirilmesi- Meta Analiz Örneği

Burcu Aktaş, İlknur Çifci Tekinarslan, Müzeyyen Eldeniz Çetin

Özel gereksinimli bireylere iletişim becerilerinin kazandırılmasında etkili olduğu bilinen pek çok yöntem kullanılmaktadır. Tepki İsteme Model Olma tekniği özel gereksinimli bireylere iletişim becerilerinin kazandırılmasında kullanılan tekniklerden biridir. Alanyazında özel gereksinimli bireylere iletişim becerilerinin kazandırılmasında tepki isteme-model olma tekniğinin etkililiğini gösteren pek çok araştırma bulgusu yer almaktadır. Birbirinden bağımsız olarak yürütülen bu araştırma bulgularının sentezlenip tepki isteme model olma tekniğinin etkisini geniş kapsamlı ortaya çıkarmak amacıyla bir meta analiz çalışmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışmada; 1980-2016 yılları arasında hakemli dergilerde yayımlanan, tepki isteme model olma tekniğinin iletişim becerileri üzerindeki etkisini inceleyen tek denekli araştırma makalelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, özel gereksinimli bireylere söz dönemi iletişim becerilerinin öğretiminde tepki isteme model olma tekniğinin etkililiğini inceleyen 17 tek denekli çalışma betimsel analiz ve meta analiz yapılarak incelenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar, a) yazarlar, b) araştırmanın adı, c) araştırmanın amacı, d) araştırma modeli, e) katılımcılar, f) uygulamacı, g) ortam, h) genelleme/izleme verileri, ı) bulgular başlıkları altında betimsel olarak özetlenmiştir. Tepki isteme – model olma tekniğinin etkililiğine yönelik etki büyüklüğü; öğretim yapılan tek denekli araştırmaların grafiklerinin görsel analizi üzerinden Örtüşmeyen Veri Yüzdesi (ÖVY) yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmaya dahil edilecek çalışmaları belirlemek için, Google Akademik arama motoru, Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi internet sitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphanesi abone veri tabanlarında sistematik bilgisayar taraması yapılmıştır. Tarama sırasında; naturalistic teaching, milieu teaching, mand-model, social communication skills, social interaction, language and communication skills, language development, special education, intellectual disability, autism spectrum disorder ve single-subject research anahtar kelimeler olarak kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar için; a) tepki isteme-model olma tekniğinin kullanımı, b) söz dönemi iletişim becerilerinin öğretimi, c) özel gereksinimli öğrenciler ile çalışma, d) tek denekli araştırma modelleri kullanma ölçütleri belirlenmiştir. Araştırmanın betimsel analiz bulguları, ilgili çalışmalarda, katılımcıların yaşlarının 2-11 yaş arasında değiştiğini ve çoğunluğunun Dil ve Konuşma Güçlüğü ve Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış olduklarını, tepki isteme model olma tekniğinin çoğunlukla anneler tarafından uygulandığını, uygulamaların klinik ortam, sınıf ortamı ve ev ortamında gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Tek denekli araştırma modelleri açısından incelendiğinde çalışmalarda çoğunlukla çoklu başlama modeli ve çoklu yoklama modelinin kullanıldığı belirlenmiştir. Meta-analizden elde edilen etki büyüklüklerine göre tepki isteme – model olma tekniğinin etkili olduğunu söylenebilmektedir. Çalışmada, incelenen araştırmalara ilişkin betimsel analiz ve meta-analiz bulguları yorumlanmış, alanyazın dikkate alınarak tartışılmış, uygulama ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

Okul Çaplı Olumlu Davranış Desteği (OÇODD): Tek-Denekli Araştırmalar Sistemik Derleme

Sezgin Vuran, Ahmet İlkan Yetkin, Emrah Gülboy, Zehra Cevher, Hüsne Öz Alkoyak,
Ahmet Alperen Yavuz

Eğitimin temel amacı kuşkusuz yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmek, yeteneklerini keşfedip eğitim yoluyla geliştirerek etkili vatandaş olarak yetiştirmektir. Yapılan araştırmalar, okulda yapılacak olan başarılı her değişikliğin öğretmenin becerileri ve yeteneği ile ilişkili olduğunu ortaya koymakta; yöneticilerin ve öğretmenin en önemli rolünün, iyi düzenlenmiş ve planlanmış olumlu ve destekleyici ortam yaratmak olduğu belirtilmektedir. Alan yazında olumlu bir okul iklimi oluşturmak ve öğrencilerin problem davranışlarını önleyip olumlu davranışlarını desteklemek ve geliştirmek amacıyla kullanılması önerilen yaklaşımlardan birisi de okul çaplı olumlu davranış desteğidir. Okul çaplı olumlu davranış desteği (OÇODD) tüm öğrencilerin sosyal ve akademik becerilerinin geliştirilmesinde gereksinim duydukları bireysel davranış desteğini sosyo-kültürel yapıyla birlikte sistematik şekilde uygulayan müdahale yöntemidir. OÇODD'nin temel odak noktası istenmeyen davranışın oluşmasına yol açabilecek koşulları ortadan kaldırarak her öğrencinin öğrenme sürecine katılmasını sağlamaktır. Bu yaklaşım, bireylerin problem davranışlarını azaltmayı, uygun becerilerini arttırmayı ve eğitsel, sosyal, iş yaşamlarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Olumlu davranışsal destek öğrencinin bulunduğu çevreyi düzenleyerek, öğrencinin problem davranışlarının ortaya çıkmasını önlemeye ve ortaya çıkan problem davranışları azaltmaya odaklanmıştır. OÇODD'nin genel yapısı içerisinde; a) uygulamalı davranış analizi (UDA)'nin ilkeleri, b) toplum sağlığına yönelik önleyici çoklu aşamalar, c) bir süreç izlenerek genel okul çaplı taramaların yapılması, d) öğrenmenin ve davranış edinmenin geliştirilmesi için eğitsel ve davranışsal uygulamaların bir arada sunulması ve e) ihtiyaç doğrultusunda teknolojik müdahalelerden yararlanılması vardır. Alanyazında tek denekli araştırma metodolojisi kullanılarak yürütülen araştırmalarda temel sınırlılık olarak ifade edilen durum örneklemin küçük olması nedeniyle genellemede sorunlar yaşandığı yönündedir. Bu gereksinimlerden hareketle, çalışmada 2000-2017 yılları arasında tek denekli araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen OÇODD çalışmalarından elde edilmiş bulguları bir araya getirerek daha güvenilir ve daha gerçekçi sonuçlara ulaşmak ve dahil etme kriterlerini karşılayan araştırmaların, tek denekli araştırmalar için hem Kratochwill ve meslektaşlarının (2013) geliştirdikleri desen standartları hem de Horner ve meslektaşlarının (2005) geliştirdikleri niteliksel göstergeleri kullanılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular sunum esnasında dinleyicilerle paylaşılacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

OSB Olan Bireylere Sosyal İletişim Becerilerinin Öğretiminde Replik Öğretimi ve Replik Silikleştirme Uygulamasıyla Yürütülen Araştırmaların İncelenmesi

Çetin Topuz, Burcu Ülke-Kürkçüoğlu

Replik öğretimi ve replik silikleştirme uygulaması Krantz ve McClannahan (1993) tarafından geliştirilen ve OSB olan bireylere sosyal becerilerin öğretiminde kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalardan biridir. Bu uygulamada önce replikler öğretilmekte, daha sonra replikler en son sözcükten başlanarak son sözcüğe kadar sistematik olarak silikleştirilmektedir. Alan yazında konuya ilişkin araştırmalarda sınırlı sayıda yalnızca replik öğretiminin sunulduğu; geriye kalan diğer araştırmaların tümünde öğretilen repliklerin silikleştirildiği görülmektedir. Uluslararası alanyazında replik öğretimi ve replik silikleştirme uygulaması ile yürütülen araştırmaları inceleyen yalnızca bir derleme çalışmasına rastlanmakta iken (Akers vd., 2015); ülkemizde replik öğretimi ve replik silikleştirme uygulamasına ilişkin herhangi bir derleme çalışması ile karşılaşmamaktadır. Akers ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen derleme çalışmasında da 1993-2013 yılları arasında yalnızca replik silikleştirme uygulaması ile yürütülmüş araştırmaların incelendiği görülmektedir. Bu gerekçelerden yola çıkılarak hem replik öğretimi hem de replik silikleştirme uygulaması kullanılarak yürütülen araştırmaların dahil edildiği ve 1993-2018 yılları arasında yürütülmüş araştırmaların incelendiği güncel bir derleme çalışması planlanmıştır. Bu araştırmacının amacı, alanyazında replik öğretimi ve replik silikleştirme uygulamasının kullanıldığı ilk araştırmadan günümüze kadar OSB olan bireylerin sosyal iletişim becerileri üzerindeki araştırmaları incelemek ve betimsel olarak analiz etmektir. Bu çalışmada, replik öğretimi ve replik silikleştirme uygulaması kullanılarak OSB olan bireylere 1993-2018 yılları arasında yürütülen araştırmalar belirli ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde replik (script), replik silikleştirme (script fading), otizm (autism), otizm spektrum bozukluğu (autism spektrum disorder), sosyal iletişim (social communication) ve sosyal etkileşim (social interaction) anahtar sözcükleri girilerek Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi, EBSCO-Host, Google akademik ve Sage elektronik veri tabanları taranmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan araştırmalar a) araştırmaların 1993-2018 yılları arasında yürütülmüş olması, b) araştırmaların bir hakemli dergide yayımlanmış olması, c) araştırmalarda ana bağımsız değişkenin replik öğretimi ve replik silikleştirme uygulaması olması ölçütleri dikkate alınarak araştırmaya dahil edilmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda toplam 29 çalışma bu araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar, i) denekler ve özellikleri, ii) uygulamaların yürütüldüğü ortam, iii) seçilen sosyal iletişim becerisi ve seçilme nedeni, iv) kullanılan replik türü ve seçilme nedeni, v) kullanılan araştırma modelleri, vi) izleme, vii) genelleme, viii) uygulama güvenilirliği ve gözlemciler arası güvenilirlik, ix) sosyal geçerlik kategorileri olmak üzere toplam sekiz kategoride analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, bulgulara ilişkin tartışma, ileri araştırmalara ve uygulamalara ilişkin öneriler kongre katılımcılarıyla paylaşılacaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon B

What is ECC and when shall we start to teach it to children with visual impairments?

Önder İşlek

What is ECC and when shall we start to teach it to children with visual impairments? Introduction Expanded Core Curriculum(ECC) is a term often used in the field of visual impairment education as to include and describes areas which would not typically be taught in schools as part of the core curriculum, e.g. mobility skills, independent-living skills, access technology skills (e.g. Koenig & Holbrook, 2000; Hatlen, 1996) In addition, this curriculum might be called with different names in different countries, for example, in the UK, it is named as the “Additional Curriculum” (see, for example, Douglas et al., 2009). Furthermore, there are a number of studies illustrating benefits of early intervention for children with visual impairments in the ECC skills so that they can become independent. . Purpose(s) of the study: The Expanded Core Curriculum (ECC) comprises skills and knowledge that are unique to young people with vision impairment involving compensatory academic skills including communication modes (e.g. Braille), visual efficiency, O&M, social skills, skills of everyday living, recreation and leisure skills, career education, and the use of assistive technology. These curriculum areas are designed to provide vital competencies, which are needed to ensure that students can access learning, gain independence and work in a medium that suits their needs (Palmer, 2012). Parents, teachers and relevant specialists therefore must find strategies to teach these skills from early years. The aim of this presentation to introduce the ECC in Turkey and offer strategies regarding how these skills can be taught from early years. Method In this study, cross sectional comparative design was implemented in order to capture snapshot data. In the cross sectional comparative research design, the data is gathered once and allow having a descriptive picture of the issue. This study gathered evidence from eighteen parents of children with visual impairments, twelve young adults with visual impairments and thirteen educators who are serving individuals with VI. The participants had experienced a range of educational settings and have different visual abilities. In addition, the educators who are serving students with visual impairments in variety settings, such as schools for the blind, mainstream schools and private special education centres were included. Face-to-face interviews and focus group discussions were conducted and thematic analysis used to analyse the data. Findings: The data illustrated that there is a serious privilege in the experienced ECC training. Firstly, the participants felt that the parents, and educators did not know about the ECC skills and if children with visual impairments can learn and preform these skills. Likewise, the experienced balance of the curriculum at the schools emphasised the academic (national) curriculum and de-emphasised the ECC in Turkish schools, including schools for the blind; secondly, they felt that this balance was not satisfactory, i.e. the ECC was not being taught sufficiently and that the national curriculum (academic skills) was being over-prioritised. As a result, they felt and reported several negative consequences of this curriculum balance on lives of individuals with VI. Both young adults with VI and educators who are serving individuals with VI shared several concerns due to poor curriculum balance. Mainly they are concerned regarding lack of independence skills, which seems to be happening due to a lack of curriculum balance and poor ECC training. As a result of these, it is reported that individuals with VI

ICECI2018

face several challenges in everyday life and recommended that these skills should be taught from early

years intensively and children to be encouraged to practice these skills both at home and out of home including schools.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Erken Çocukluk Döneminde Rutin Temelli Öğretim Yaklaşımlarının Uygulandığı Çalışmaların İncelenmesi

Gizem Ergin, İbrahim Halil Diken

Rutin temelli öğretim; Bronfenbrenner'in geliştirdiği ekolojik kuram (ecologic system theory) çerçevesinde şekillenen, çocuk, aile, öğretmen ve yakın çevre ilişkisinin kurulup işbirlikçi bir yaklaşımın benimsendiği, çocuğun öğrenme fırsatlarının en iyi şekilde değerlendirildiği, sosyal hayata adaptasyonun ve bütünleştirme felsefesinin temel alındığı, çocuğun yaşam kalitesinin yanı sıra ailesinin de yaşam kalitesinin düşünüldüğü bir yaklaşımdır. RTÖ doğal yaklaşımlar içerisinde kanıt temelli uygulamalar içerisinde yer almakta ve olumlu çıktıları bulunmaktadır. Alanyazında da gelişimsel yetersizliği olan çocuklara hedef becerilerin kazandırılmasında çocukların ev, okul ve geçiş rutinlerinin işlevsel olarak kullanıldığı çalışmalar yer almaktadır. Rutin temelli öğretime gerek doğrudan gerekse diğer öğretim uygulamaları içinde yer veren çalışmalar olmakla birlikte, bu çalışmaları birlikte inceleyen bütüncül bakan, sistematik analiz eden gözden geçirme çalışmalarına alanyazında yer verildiği görülmüştür. Bu gereksinimden hareketle araştırmanın amacı, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara erken çocukluk döneminde rutin temelli öğretim yaklaşımlarının uygulandığı çalışmaların incelenmesidir. Bu nedenle araştırma bir betimsel analiz çalışması olarak planlanmıştır. Ulusal ve uluslararası gerçekleştirilen alanyazın taramasında 39 çalışmaya ulaşılmış, dâhil etme-hariç tutma kriterlerine göre araştırmaya 19 çalışma dâhil edilmiştir. Çalışmalar katılımcı özellikleri, bağımlı değişken, bağımsız değişken, yöntem, veri toplama araçları, genelleme ve kalıcılık başlıkları altında analiz edilmiştir. Analiz edilen veriler rutin temelli öğretim programlarının uygulandığı araştırmalar ve rutinlerin öğretim amaçlı kullanıldığı araştırmalar olmak üzere iki temel başlık altında yorumlanmıştır. Sonuç olarak birinci başlık altında yer alan rutin temelli öğretim programlarının uygulandığı çalışmalarda erken çocukluk müdahale uzmanlarının aileler veya öğretmenler ile birlikte katılımcı olarak yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte bağımsız değişken olarak rutin temelli öğretim programlarının geliştirilmesi ve etkililiğin sınanmasının hedeflendiği, bağımlı değişkenlerin program amaçlarının uygunluğunun belirlemek olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca çalışmaların çoğunlukla nicel araştırma yöntemleri ile desenlenmiş ve genelleme/kalıcılık oturumlarına yer verilmemiştir. İkinci başlık altında rutinlerin öğretim amaçlı kullanıldığı çalışmalarda ise katılımcılar erken dönemde gelişimsel yetersizliği olan çocuklardan oluşmaktadır. Çalışmalarda bağımsız değişken olarak ev ve sınıf rutinlerinin içerisine öğrenme fırsatlarının gömülmesine ve pekiştirme/tepki ipucu stratejilerine yer verilmiştir. Bağımlı değişken olarak ise çocuğun performansına ve öğretimsel sürecine uygun hedef becerilerin seçildiği ve çalışmaların çoğunlukla tek denekli araştırma yöntemleri ile desenlendiği görülmektedir. Araştırma bulgularına ilişkin detaylı bilgiler sunum sırasında paylaşılacaktır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

An Example Of Using Multiple Social Skills Practices As An Intervention Package For Increasing Social Skills Performance Of Children With ASD

Onur Emre Kocaöz

Individuals with ASD often face difficulties when learning social skills. Therefore, teachers, caregivers, and parents may apply various instructional strategies to teach new skills or improve the performance of social skills of students with ASD. Teaching new skills to students with ASD can be effective when multiple means of teaching are provided (e.g.; role model, visual cue cards, video modeling, etc.). There are several promising points when using an intervention package including video model for teachers of students with ASD. the students may benefit from using a structured instructional plan combined with different teaching techniques (e.g. video model, discussion, role play, feedback, and prompting). Teaching the target behavior with video modeling may lead to increased student attention and motivation during the process of learning by students with ASD. When teaching various components of target behaviors, teachers might consider the use of visual cards as visual prompts to assist students in remembering what they learned. The purpose of this paper is to demonstrate and inform teachers, caregivers, parents of children with ASD in the use of multiple social skills practices as an intervention package to increase social skills performance.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Etkili Olumlu Pekiştireçleri Belirlemenin Öğretim Oturumlarına Etkisi

Ayşe Tuba Ceyhun Duman, Sinem Hilal Karaaslan

Olumlu pekiştirme bireyin davranışlarını izleyen durumlarda ortama bireyin hoşuna giden bir uyarının sunulması ile o davranışın ileride yapılma olasılığının artmasıdır. Davranışın ardından sunulan bu hoş giden uyarın da pekiştireç olarak adlandırılmaktadır. Bir birey için nelerin pekiştireç olarak hizmet edebileceği öğrencinin pekiştireç geçmişi (geçmişte onu nelerin motive ettiği), bireyin yoksunluk durumu (neleri arzulayıp kolayca elde edemediği), pekiştirecin algılanan değeri (elde etme isteğinin davranışın sergilenmesini etkilemesi), yaşa uygunluk gibi bazı etmenlere bağlıdır. Öğretim esnasında sunulan uyarınlar etkili pekiştireçler ise arkasından sunuldukları davranışlarda artma ya da azalma göstermesi beklenmektedir. Bu nokta da gelişimsel yetersizliği olan bireylerde kazandırmayı hedeflediğimiz beceri ve davranışlar için pekiştireçlerden yararlanılmaktadır. Normal gelişim gösteren bireylerde pekiştireç özelliği olan hoş giden uyarınları sorarak öğrenebilirken, gelişimsel yetersizliği olan bireyler söz konusu olduğunda pekiştireçleri belirlemek güç olabilmektedir. Günümüzde özel gereksinimli bireylerle çalışan uzmanlar ailelerle görüşmeler yaparak ya da kontrol listeleri yolu etkili pekiştireçleri saptamaktadırlar. Bu yöntemlerle birlikte alan yazında pekiştireç belirleme ve değerlendirme yöntemleri olarak tanımlanan yöntemler incelendiğinde; pekiştireç niteliği taşıyacağı düşünülen uyarınların bireylere birlikte sunulması yoluyla da belirlenebileceği görülmektedir. Bu yöntemlerle bireylerin uyarınları tercih etmeleri ya da uyarınlarla meşgul olmaları istenir ve ardından bu uyarınlar bireyin meşgul olma ya da tercih etme sıklığına göre en çok tercih edilenden en az tercih edilene doğru sıralanmaktadır. Günümüzde etkililiği kanıtlanmış olan bu yöntemler özel gereksinimli bireylere eğitim veren birçok başka ülkede yaygın olarak tercih edilirken ülkemizde bu pekiştireç belirleme yöntemleri özel gereksinimli bireylerle çalışan uzmanlar tarafından yaygın olarak kullanılmamaktadır. Bu çalışmada 3-6 yaş arasında ki 5 otizmli çocukta pekiştireç belirleme yöntemi olarak tek uyarın, çift uyarın ya da çok uyarın sunularak pekiştireçler belirlenmiş ve az tercih edilenden çok tercih edilene doğru sıralanmıştır. Pekiştireç belirleme yönteminin etkililiğini ortaya çıkarmak için en çok tercih edilen pekiştireçler ile öğretim oturumları gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sunumunda pekiştireç belirleme yöntemlerinden bahsedilecek ve ardından çocuklarla gerçekleştirilen pekiştireç değerlendirme süreçlerinin veri formları paylaşarak öğretim oturumlarının başlama ve yoklama düzeyi verileri paylaşılacaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Otizmli Çocukların Eğitiminde Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahaleler

Arzu Özen, Şerife Şahin

Otizmli çocukların eğitiminde son 20 yıldır gelişmeler, bu çocukların daha erken yaşlarda tanı almasını ve onların erken yaşlarda gelişimini destekleyecek pek çok eğitim temelli uygulamanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eğitimdeki bu gelişmeler aynı zamanda otizmli çocuklara yaşamlarının ilk yıllarında erken eğitime başlama fırsatı sunmuştur. Otizmli çocukların eğitiminde en bilinen ve etkili müdahaleler davranışsal müdahalelerdir. Davranışsal müdahalelerin etkililiğini destekleyen önemli bir araştırma temeli bulunmaktadır. Bu araştırmaların büyük bir kısmı 3-6 yaş, okul çağı ve daha ileri yaş dönemlerinde otizmli çocuklarla yapılandırılmış ortamlarda gerçekleştirilen, Uygulamalı Davranış Analizi temelli çalışmalardır. Uygulamalı Davranış Analizindeki bu gelişmeler, otizmli çocukların özellikle bebeklik dönemi olarak adlandırılan 0-3 yaş dönemlerinde eğitimden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlayacak yeni müdahalelerin desenlenmesi ve uyarlanması konularını da gündeme getirmiştir (Dawson, 2005; Schreibman ve diğ., 2015). Erken eğitim döneminde otizmli çocuklar için geliştirilen bu müdahaleler alanyazında Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahaleler (DGDM) başlığı altında incelenmektedir (Prizant ve Wetherby 2005; Schreibman ve diğ, 2015). Bu müdahaleler, gelişimsel bilimin ve uygulamalı davranış analizinin öğrenme ilkelerinin harmanlanarak birlikte kullanıldığı aynı zamanda da deneysel temelleri olan müdahalelerdir. Alanyazın incelendiğinde bu müdahaleler: Early Start Denver Model (Rogers ve Dawson, 2010), Temel Tepki Öğretimi (Pivotal Response Training) (Koegel ve Koegel, 2006; Schreibman ve Koegel, 2005), Doğal Bağlama Dayalı Dil Öğretimi (Milieu Teaching) (Kaiser ve Hester, 1994), Karşılıklı Taklit Öğretimi (Reciprocal Imitation Training) (Ingersol, 2010), aileleri iletişim öğretmeni olarak yetiştirmeyi hedefleyen Project ImPACT (Improving Parents As Communication Teachers) (Ingersol ve Wainer 2013), öğretimde ortak dikkat ve oyunu hedef alan JASPER (Joint Attention Symbolic Play Engagement and Regulation-Ortak Dikkat, Sembolik Oyun, İlgilenme ve Düzenleme) (Kasari ve diğ, 2006, 2010, 2014) gibi sıralanabilir. DGDM'nin ortak özellikleri, öğretimde çocuğun girişimlerini ve ilgilerini dikkate alarak doğal ortamlarda kendiliğinden meydana gelen sosyal etkileşimleri bir öğrenme fırsatı olarak kullanan müdahalelerdir. Bu müdahaleler otizmli çocukların eğitiminde özellikle dil ve daha üst düzey becerilerin edinimini sağlamada, sosyal öğrenme becerilerinin temelini oluşturan taklit ve ortak dikkat becerileri üzerine odaklanmışlardır. Otizmli çocukların eğitiminde terapistler, öğretmenler ve aileler tarafından yüksek uygulama güvenirliği ile uygulanan özellikle sosyal etkileşim ve iletişim becerileri üzerinde yoğunlaşan DGDM'nin etkililiğini gösteren araştırma verileri son yıllarda giderek artmaktadır (Schreibman, ve diğ, 2015). Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ilk nesil araştırmaların daha çok tek denekli araştırma yöntemleriyle yürütülen çalışmalar olduğu görülmektedir. İkinci nesil araştırmalarda ise daha karmaşık deneysel araştırmalar dikkati çekmektedir. DGDM'nin etkililiğini destekleyen araştırma bulguları olmasına rağmen, bu müdahalelerin temel bileşenlerini kendi içinde değerlendirmek, uzun dönemli etkilerini test etmek ve son olarak etkililiğini ve verimliliğini güçlendirecek araştırmaların planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu temel gereksinim doğrultusunda bu sunuda DGDM'nin tarihsel gelişimi ve bu müdahalelere duyulan gereksinimin gerekçeleri, henüz çok yakın zamanlarda

ICECI2018

ortaya çıkmaya başlayan deneysel çalışmaların verileri ve ileri araştırmalara yönelik öneriler tartışılacaktır.

Bildiri No: 5

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon B

Jest ve Yüz İfadesi Öğretiminde Video Modelin Etkililiği

Esin Pektaş Karabekir, Nurgül Akmanoğlu

Çocuk gelişiminde, içinde bulunulan sosyal bağlamlarda duyguları anlama ve ifade etme becerisinin önemli bir kavram olduğu ifade edilmektedir. İçinde bulunulan sosyal bağlamlarda hem var olan ayırt edici uyaranlara uygun tepkide bulunma hem de başka birinin duygusal davranışlarına uygun tepkide bulunma kişiler arası sosyal etkileşimin gelişmesi için öncelikli ve önemli davranışlardır. Bu beceri, yüz ifadeleri ve jestler aracılığıyla gönderilen mesajlar, duygusal durumlar ve bağlamlar arasında ilişki kurabilmeyi içerir. Karşılıklı sosyal ve duygusal paylaşımdaki yetersizlikler otizmin temel yetersizlik alanlarından biridir ve otizmi diğer yetersizlik gruplarından ayırt etmeyi sağlar. Sosyal bağlama uygun sosyal tepki davranışları sözel davranışları içerdiği gibi jestler ve yüz ifadesi gibi sözel olmayan davranışları da içerir. Otizmlı çocuklarda jestlerin ve yüz ifadelerinin gelişimi hem nitel hem de nicel bozulmalar tarafından etkilenmiştir. Otizmlı çocuklarda sosyal ve duygusal yetersizliklerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi sistematik bir şekilde sunulacak öğretim programlarını gerektirmektedir. Bu programları hazırlamak için etkili olarak kullanılan ve bilimsel dayanaklı uygulamalardan biri de video temelli öğretim stratejilerinden video modelle öğretimdir. Buradan hareketle bu çalışmada, otizmlı bireylere sosyal bağlama uygun jest ve yüz ifadesinin ortaya çıkmasına fırsat yaratacak bir ayırt edici uyaranın varlığında uygun jest ve yüz ifadesini gerçekleştirmesinin öğretiminde akıllı tahta aracılığıyla sunulan video modelle öğretimin etkililiği incelenmiş, izleme ve genelleme açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada, deneklerin öğretmenlerinin, jest ve yüz ifadelerinin öğretime dair görüşleri de değerlendirilmiştir. Araştırmaya yaşları 4 ile 6 arasında değişen otizm tanılı 3 erkek çocuk katılmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları çalışmaya katılan üç deneğin doğru tepki yüzdelerinin günlük yoklama oturumlarının son üç oturumunda üst üste %100 doğru tepki düzeyine ulaştığını göstermektedir. Öğretimi tamamlanan denekler edindikleri becerileri farklı kişi ve ortamlara %100 ölçütle genelleyebilmişlerdir. İzleme oturumlarında ise deneklerin öğrendikleri davranışları altı haftaya kadar korudukları gözlenmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan deneklerin öğretmenleri çalışmayla ilgili olumlu görüşler ifade etmişlerdir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon C

Antalya İlinde Görev Yapan Okul Öncesi, İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sınıf İçi Davranış Problemlerinin Çözümünde, Davranış Yönetme Becerilerinin ve Destek Aldıkları Okul Dışı Sistemlerin Etkililiğinin Değerlendirilmesi

Uğur Kaya

Sınıf yönetimi; sınıfta karşılaşılan davranış problemlerinin çözümünden çocukların davranış dağarcığında olmayan davranışların kazandırılmasına ya da davranış dağarcığında olan problem davranışların azaltılmasına kadar giden bir süreç içermektedir. Bu süreçte, sürecin yönetiminden sorumlu olan kişi sınıf öğretmeni olmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin davranış yönetme konusunda etkili düzenlemeler yapabilen yeterlilikte olmaları sınıf içi öğretimin de daha etkili olmasına neden olmakta ve öğrencilerin başarı düzeyini arttıracak birinci etken olarak görülmektedir. Bunun yanında sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sınıf içi davranış problemlerinin çözümünde çaresiz kaldıkları durumlarda okul dışı destek sistemlerinden yardım istemektedirler. Bu sistemler genel olarak davranış problemlerinin çözümünde biyofiziksel model ya da psikodinamik modele dayalı sağaltım düzenleme önerileri getiren psikiyatrist, psikolog, eğitim danışmanı vb. kişiler ya da kurumlar olmaktadır. Öğretmenler sınıf içi problemlerin çözümünde yetersiz kaldıklarını hissettikleri durumlarda kendilerine hızlı ve işlevsel öneriler sunan uygulamalı davranış analizine dayalı modelleri benimsemiş uzmanlarla ya da özel eğitim öğretmenleri ile herhangi bir çalışma yapamadıklarını ya da bu kişilere ulaşamadıklarını belirtmektedirler. Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin sınıf içi problemlerin çözümünde davranış yönetme becerilerinin etkililiğini ve bu problemlerin çözümünde çaresiz kaldıkları durumlarda yardım aldıkları okul dışı sistemlerin kendilerine ilettikleri önerilerin etkili olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Araştırmada Niceliksel Araştırma modellerinden Betimsel Model kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Antalya ilinde özel okul öncesi, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan toplam 100 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda; okul öncesi, ilkokul ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları sınıf içi davranış problemlerinin çözümünde davranış yönetme becerilerinin yetersiz olduğu, destek aldıkları okul dışı sistemlerin kendilerine ilettiği önerilerin de yaşadıkları sınıf içi problemlerin çözümünde yetersiz olduğu ortaya konulmuştur.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon C

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Gelişimsel İzlem Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Bağdagül Sarıdaş, Gülen Baran

Sağlıklı bir gelişim süreci için tüm çocuklar, özellikle özel gereksinimleri olan çocuklar kritik dönemlerde ve belirli aralıklarla değerlendirilmeli, gerekli müdahale programları en erken dönemde sağlanmalı ve aileler desteklenmelidir. Bu araştırma; ülkemizde özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin gelişimsel izlem sürecine ilişkin düşünceleri, duyguları ve deneyimleri hakkında derinlemesine bilgi alabilmek amacıyla nitel desende planlanmış ve yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formu ve bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmaya Ankara’da yaşamakta olan, 3-6 yaş aralığında özel gereksinimli çocuğa sahip 15 anne katılmıştır. Ailenin gelişimsel izlem kapsamında en az 5 görüşme yapmış olması şartı aranmıştır. Veriler annelerle yüzyüze yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcı annelere; çocuklarının gelişimsel açıdan değerlendirilmesine ihtiyaç duyma nedenleri, gelişim birimine yönlendirilme süreçleri, gelişimsel izlemin çocuklarına ve kendilerine katkıları hakkındaki düşünceleri, gelişimsel izlem sürecine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri, gelişimsel izlem yapan personelin mesleki yeterliği hakkındaki görüşleri, gelişimsel izlem birimine ve çalışanlarına erişebilme durumları ve gelişimsel izlem süreci ile ilgili önerileri sorulmuştur. Elde edilen veriler analiz edilerek ortak temalara göre alt kategorilere ayrılmıştır. Bulgular doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur. Araştırma sonucunda ailelerin büyük bir çoğunluğunun (n=12) hekimler tarafından yönlendirildiği ortaya çıkmıştır. Gelişimsel izlemin; ailenin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesine yönelik bilgilendirilmesi (n=8), çocukların özel eğitim desteği alması ve gerekli diğer takipler konularında doğru ve yeterli yönlendirmelerde bulunulması (n=8), anne depresyonunun çözümünün desteklenmesi (n=5) başta olmak üzere çocuk ile olumlu ilişki kurma, çocuğun doğru tanınması ve özel gereksinim durumunun kabul edilmesi, erken tanı ve destek olanaklarının sağlanması gibi pek çok katkısının bulunduğu aktarılmıştır. Annelerin büyük bir çoğunluğu (n=11) gelişimsel izlem süreci ile ilgili olumsuz görüş bildirmezken, izlem biriminin randevu aralıklarının uzun, görüşme sürelerinin kısa olmasını ortak bir problem olarak belirtmiştir. Araştırma ailelerin farklı kurumlarda, farklı yaklaşım ve uygulamalar ile karşılaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle özel gereksinimli bireylerin gelişimsel izlemleri ile ilgili uygulamalar ve yaklaşımlar için standart bir izlem prosedürünün oluşturulmasının gerektiği görülmektedir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon C

Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Olarak Öğretmenlerin Ve Anne/Babaların Temel Fizyoloji ve İlk Yardım Bilgisi Düzeyi. Ne Yapılabilir?

Gökhan Kuş

Özel gereksinimli bireylere yönelik olarak öğretmenlerin ve anne/babaların temel fizyoloji ve ilkyardım bilgisi düzeyi. Ne yapılabilir? Sağlıklı olma kişinin kendisini iyi hissetme halidir. Kazalar, yaralanmalar, beslenme yetersizliği, dengesiz beslenme, çeşitli psikolojik travmalar, stres kaynaklı durumlar ve hastalık etmenleri sağlık üzerinde olumsuz etkiler yaratarak sağlığı bozarlar. Özellikle 0-6/8 yaş arasındaki gelişimi farklı olan ya da risk altındaki çocukların kendilerini koruyamamalarına bağlı olarak hastalıklara yakalanma ihtimali ve kazalara bağlı olarak yaralanma olasılıkları oldukça yüksektir. Bu tür çocuklarımızın karşı karşıya kaldığı durumlarda uzman sağlık ekipleri olay yerine gelinceye kadar gerekli müdahalelerin yapılması gerekir. İlk yardım müdahalelerini yapabilmek için de temel düzeyde de olsa insan beden yapısını ve fizyolojisini bilmek gerekir. İlk yardım eğitiminin, insan yaşamını kurtarmadaki önemi pek çok çalışmada vurgulanmasına rağmen ailelerde ve öğretmenlerde ilkyardım bilgi ve beceri düzeyleri yetersizdir. Çocuklar geç kalmış ya da yetersiz ilkyardım müdahalesinden dolayı ya sakat kalmakta ya daha fazla acı çekmekte ya da ölmektedir. Olayın meydana gelme zamanı ile profesyonel yardımın olay yerine gelme zaman periyodu ölüm ve yaşam arasındaki farkı belirlemede önemlidir. Bu nedenle uzman sağlık ekipleri olay yerine intikal edinceye kadar gerekli müdahalelerin yapılması gerekir. Bunun için de beklenmeyen ve yaşamımızı etkileyen bu olaylara bağlı meydana gelen ölüm sayısını ve yaralanmaları azaltmak için insanlarımızı önemli hayat kurtarıcı becerilerle donatmamız gerekir. Otizm spektrum bozukluğu, serebral palsy, zihin yetersizliği, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, çoklu yetersizliği olanlar, özgül öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma bozukluğu, gecikmiş dil ve konuşma, fiziksel/motor yetersizliği ve diğer yetersizlik grupları ile üstün zeka/yetenekli küçük çocuklar ya da diğer risk grubundaki çocukların karşılaştığı olumsuz sağlık durumlarında ya da yaralanmalarında normal çocuklara yapılan ilkyardım kaideleri ve müdahaleleri esas alınmalıdır. Yapılan müdahalelerde çocuğun bireysel farklılıkları, fiziksel ve ruhsal yetersizlikleri dikkate alınarak müdahale edilmelidir. Bu müdahaleleri bireye özgün olarak yapabilmek için de özel gereksinimli çocukların yetersizliklerini ve gereksinimlerini iyi bilmek ve ona göre müdahale etmek gerekir. Olayın meydana geldiği andan itibaren ilkyardıma yapacak kişinin özellikle de öğretmenlerinin çocuğun durumunu anlayacak, onu rahatlatarak tarzda etkili bir iletişim kurması gerekmektedir. Tüm bunlar ele alındığında tüm öğretmenlerimizin ve ailelerin temel düzeyde ilkyardım eğitimi almış olması gerekir. İlk yardımın temel ilkelerini ve uygulamalarını bilen bir öğretmen/anne-baba olaylar karşısında çok daha fazla soğukkanlı olacaktır. Karşımızda canı yanan, ağrısı olan bir öğrenciniz/çocuğunuz var ve siz ne yapacağınızı bilmiyorsunuz? Ne kadar zor bir durumdur? Bu bağlamda öğretmenlerimizin tamamının temel düzeyde de olsa insan bedeninin fizyolojisini, ilkyardım ilkelerini ve müdahalelerini bilmeleri gerekir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon C

Engellere Duyarlı Çocuklar Yetiştirme

Seda Ata, Deniz Tekin Ersan

Ailelerin, çocukların sahip olduğu değerler ve tutumlar üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki okul öncesi dönemde daha da önemli hale gelmektedir. Okul öncesi dönemde özel gereksinimi olan çocuklar ile olmayanların bir arada kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile eğitim alması zorunludur. Pek çok araştırmada, özel gereksinime sahip olmayan çocukların ailelerinin yaklaşımlarının önemi vurgulanmaktadır. Bu çalışma ile, okul öncesi dönemde normal gelişim gösteren çocuğa sahip ailelerin engeli olan bireylere yönelik farkındalığı çocuklarına aktarmaya yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu araştırma nitel araştırma deseninde yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada örnek olaylar/kısa hikaye/vignette tekniği kullanılmıştır. vignette tekniği, araştırılan herhangi bir konu hakkında tasvir edilen senaryolar, durumlar ve hikâyelere verilen yanıtlar veya yapılan yorumlar üzerinden katılımcı görüşlerinin, fikirlerinin, inançlarının ve tutumlarının ortaya çıkarılabildiği bir tekniktir (Barter ve Renold, 1999). Bu teknikte katılımcı açık uçlu soruyla birlikte birde soruya ilişkin olası bir hikâye ile karşılaştığından soruya ilişkin vereceği yanıtların analiz gücünün yüksek düzeyde olacağı beklenmektedir. Bu nedenlerle vignette tekniğinin kullanımı araştırmacılarca araştırmanın doğası gereği uygun görülmüştür. Bu araştırma kapsamında da araştırmacılar tarafından annelerin çocuklarına özel gereksinimi olan bireyler hakkındaki yaptıkları yönlendirme ve açıklamalara vignetteler hazırlanmıştır. İlgili alan yazını ışığında araştırmacılar tarafından hazırlanan bu veri toplama aracının görünüş ve kapsam geçerliliği için üç uzmandan (2 yardımcı doçent ve 1 bilim uzmanından) görüş alınmıştır. Alınan uzman görüşleri sonrasında verilen düzeltmeler ışığında veri toplama aracında gereken düzenlemeler yapılarak toplam 5 kısa hikaye oluşturulmuştur. Araştırma katılımcılarını 32 anne oluşturmaktadır. Katılımcılardan alınan yanıtlar betimsel analiz ve doğrudan alıntılama teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar, belirlenen temalar eşliğinde kodlanmış ve temaların tekrarlanma sıklığına göre çözümlemeler yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre annelerin engelli bireylere yönelik tutumları olumlu olsa da çocuklarına aktarmada bir takım eksiklikler yaşadıkları belirlenmiştir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon C

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Tek-denekli Araştırma Desenleriyle Yürütülmüş Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemleri (ADİS) Uygulamalarını Karşılaştıran Araştırmaların Sistematik Gözden Geçirilmesi ve Meta Analizi Orhan Aydın, İbrahim Halil Diken

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerin büyük bir kısmı, ruhsal bozuklukların tanınal ve sayımsal el kitabı beşinci baskısında (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-DSM-5) yer alan tanılama kriterlerinde de önemli bir ölçüt olan, iletişim becerilerinde görülen yetersizlikleriyle dikkat çekmektedir. Alanyazında, bu bireylerin yaklaşık %50'sinin akıcı bir konuşmaya sahip olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca, eğitim ortamlarında öğrenim gören OSB olan bireylerden yaklaşık %25 ile %61'i arasındakilerinin çok az iletişim becerilerinin olduğu ya da işlevsel iletişim becerilerinin olmadığı belirtilmektedir. Buna karşın, alanyazında bu bireylerin iletişim becerilerini artırmaya yönelik farklı uygulamaların varlığı söz konusudur. Bu uygulamalardan alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri (augmentative and alternative communication systems) uygulamaları (ADİS) birçok araştırmacı ve uygulamacı tarafından OSB olan bireylerin iletişim becerilerini artırmaya yönelik olarak kullanılmaktadır. ADİS uygulamaları; bireylerin dil, konuşma ve iletişim becerilerinde görülen yetersizlikleri gidermeye ya da desteklemeye yönelik geçici ya da sürekli kullanılabilen destekleyici uygulamalardır. Bununla birlikte, ADİS uygulamaları, davranış problemlerinin azaltılmasında veya akademik beceriler gibi bazı becerilerin artırılmasında da kullanılabilir. Alanyazın incelendiğinde karşılaştırmalı ADİS uygulamalarının ve/veya uygulama içeriklerinin etkililiklerini incelemek üzere yürütülen çalışmalara yönelik bir sistematik gözden geçirme çalışmasına rastlanmamıştır. Bu çalışmada bu gereksinimden yola çıkarak tek-denekli araştırma modellerine göre tasarlanmış ve OSB olan bireylere yönelik yürütülmüş karşılaştırmalı ADİS uygulamalarını değerlendirmek amacıyla çalışmaların kapsamlı analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında çalışmaları belirlemek üzere Anadolu Üniversitesi'nin sunduğu veri tabanlarına çeşitli anahtar sözcükler girilerek (örn., AAC, augmentative and alternative communication, autism) elektronik ortamda bir tarama süreci yürütülmüş, ardından, dahil edilen çalışmaların kaynakçaları gözden geçirilerek ilgili çalışma varsa belirlenmiş, son olarak, dahil edilen çalışmaların Google Scholar alıntılama listelerine erişilerek dahil etme ölçütlerini karşılayan çalışmalar varsa indirilerek klasörlenmiştir. Tarama süreci sonucunda değerlendirmeye dahil edilen 21 çalışma önce, Horner vd. (2005)'nin önerdiği "Tek-denekli Araştırmaların Niteliksel Ölçütleri" ve "kabul edilebilirlik" ölçütleri açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca, dahil edilen çalışmaların tamamının betimsel analizleri yapılmıştır. Ardından, Horner ve meslektaşlarının (2005) önerileri doğrultusunda "kabul edilebilir" olarak değerlendirilen 11 çalışmanın meta-analizleri (iyileşme Oran Farkı etki büyüklüğü hesaplaması) ve What Works Clearinghouse (WWC, 2017) desen standartlarına göre değerlendirmeleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular, alanyazın dikkate alınarak tartışılmış olup ileri araştırmalara ve uygulamalara yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Okul Öncesi Ve İlkokul Dönemi Çocuklarının Saldırganlık Eğilimlerinin Ebeveyn Davranışları ile İlişkisi

Gamze Er Vargün, Serap Akgün

Anne babalık uygulamaları ve anne babaların kullandığı disiplin yöntemleri çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Düşmanlık ve duyarlık ebeveyn davranışlarının önemli iki boyutu olarak ele alınmaktadır. Ebeveynin duyarlığı kabul, cesaretlendirme, bakım, ilgi ve sevgi göstermeyi içeren çocuk odaklı olmayı ifade ederken düşmanlık, ebeveyn çocuk arasındaki ilişkide saldırganlığı, öfkeli çatışmaları ve kavgacı tarzı ifade etmektedir. Bu çalışma okul öncesi ve ilkökul dönemi çocuklarının reaktif ve proaktif saldırganlık eğilimleri ile ebeveynlerinin düşmanlık ve duyarlık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılmıştır. Bu amaçla dört-dokuz yaş aralığındaki 91'i erkek, 115'i kız 206 çocuğun annesi ve öğretmeninden veri toplanmıştır. Anneler ebeveyn düşmanlığı ve ebeveyn duyarlığını değerlendiren Ebeveyn Davranışları Ölçeğini doldururken, öğretmenler çocukların reaktif ve proaktif saldırganlık eğilimlerini değerlendiren Öğretmen Kontrol Listesini doldurmuşlardır. Yaş, cinsiyet ve anne bildirimine dayalı olarak ölçülen ebeveyn düşmanlığı ve ebeveyn duyarlığı değişkenlerinin reaktif ve proaktif saldırganlığı ne derece yordadığını test etmek amacı ile verilere iki ayrı hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizlerinin sonuçlarına göre, cinsiyetin ve anne bildirimine dayalı ebeveyn düşmanlığının reaktif saldırganlığı anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Buna göre, erkek çocukların reaktif saldırganlık eğilimleri kız çocuklarına kıyasla daha yüksektir. Bulgular, annelerin çocuklarına karşı düşmanca davranışları arttıkça, çocukların da reaktif saldırganlık eğilimlerinin arttığını göstermektedir. Çocukların proaktif saldırganlık eğilimleri ile yaş, cinsiyet, ebeveyn düşmanlığı ve ebeveyn duyarlığı arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuçlardan hareketle, saldırganlık başta olmak üzere çocukların problemli davranışlarını azaltmak amacıyla yürütülecek olan önleme ve müdahale çalışmalarına anne ve babaların da dahil edilmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Çocukların saldırganlığına yönelik önleme ve müdahale çalışmalarında, çocuğa yönelik düşmanca ebeveyn davranışlarının çocuk üzerindeki olumsuz etkileri, duyarlı ebeveyn davranışlarının ise çocuk üzerindeki olumlu etkileri konusunda ebeveynlere eğitimler verilerek duyarlı ebeveynliğin arttırılması, düşmanca ebeveynliğin ise azaltılması hedeflenebilir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Metin Sabancı Özel Eğitim Okullarında Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Özel Eğitim Uygulamalarında Aile Katılımı Modeli

Emine Yılmaz, Ezgi Aylin Erkut, Özgür Konuk

Çocuğun ilk toplumsal çevresi olan aile, çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde, sosyal etkileşiminin oluşmasında olumlu veya olumsuz etkileri olan önemli bir ortamdır. Çocukların gelişimlerinin ve eğitimlerinin şekillendiği bu ortamlar aynı zaman da ilk öğrenme yaşantılarının gerçekleştiği çevredir. Özel eğitimde okul öncesi uygulamaları göz önüne alındığında bu durum oldukça önem kazanmaktadır. Bu çerçevede erken çocuklukta özel eğitim için aile katılımında amaç; okul ile ev arasındaki koordinasyonu sağlayarak çocukların gelişimlerinde ve eğitimlerinde birlikte hareket etmeyi sağlamak ve bu sayede süreci desteklemektir. Aile katılım programlarının sadece çocukların okul öncesi etkinliklerinde davranış değişikliği ve becerilerini geliştirmelerini kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda onların ailelerinin gelişimlerine de katkı sağlayacağı söylenebilir. Metin Sabancı Okulları olarak erken çocuklukta özel eğitim uygulamalarında öğretmenler, ailelerin düşüncelerine, kararlarına, değerlerine saygı göstermek, empati kurabilme ve aileye saygılı olmak, ev ve okul arasında güçlü bir iletişim kurmak, aileye karşı önyargılı davranmamak, aileyi çocuklarının gelişim ve eğitimleri konusunda yararlanabilecekleri diğer kaynaklar (kişi, kurum, yayınlar.vb) hakkında bilgilendirmek, farklı iletişim tekniklerini kullanmak, gerektiği zaman diğer topluluklarla iş birliği yapmak gibi kriterler üzerinden oluşturdukları bireyselleştirilmiş aile planları üzerinden eğitim öğretim sürecini planlamaktadırlar. Yapılan uyarlamalar aile katılım programına katılan aile üyelerinin, okul programının mantığını, müfredatın içeriğini ve öğretim stratejilerini daha iyi anlayarak, okulun ve programın amaçları konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla programın etkililiğine ve işlerliğine katkı sağlamaları mümkün olmaktadır. Öncelikle aile katılımı, ebeveynlere eğitim ve öğretim rollerini geliştirmelerini sağlayarak, ailelerin çocuklarının eğitimlerini daha iyi anlamalarına imkân verir (Decker ve Decker, 2005). Ayrıca aileler çocuklarının ev ödevlerine daha fazla yardımcı olup, okuldaki etkinliklere katılmaya karşı daha olumlu tutum geliştirir ve öğretmenlere daha çok değer vererek, onları bu eğitim sürecinde daha çok desteklerler. Oluşturulan bireyselleştirilmiş aile eğitim planları sayesinde öğretmenler ailelerce daha çok desteklenmekte ve saygı duyulur hale gelmektedirler. Bu ilişki ve işbirliği sayesinde velilerin okulda bulundukları zamanlarda öğretmenler kendilerini daha rahat hissederler. (Eliason ve Jenkins, 2003). Dolayısıyla aile ve öğretmen arasında kurulan sağlıklı iletişim, işbirliği ve güven ilişkisi sayesinde öğretmenlerin mesleki motivasyon ve iş doyumlarının daha da arttığı söylenebilir. Tüm bu aile, çocuk ve öğretmen üzerinden yapılan uyarlamalar ve eğitsel müdahale çalışmaları erken çocuklukta özel eğitim uygulamaları adına ilerleme gösterilmesine katkı sağlamaktadır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Engelli Çocuğu Kabullenme: Annelerle Nitel Bir Çalışma

Cem Tümlü, Ramazan Akdoğan

Ailenin bir üyesinin “engelli” olarak tanılanması, sadece tanıyı alanı değil bir bütün olarak tüm aileyi etkilemektedir. Özellikle ebeveynler tanıdan sonra, daha önce karşılaşmadıkları bir durumla yüzleşmekte ve yaşamlarında keskin değişimler meydana gelebilmektedir. Bu değişimler nedeniyle ebeveynlerin psikolojik zorlanmalar yaşadıkları da bilinmektedir. Yas Modeline göre ebeveynler engelli bir çocuğun doğumuyla birlikte sırasıyla; inkâr, kızgınlık ve öfke, pazarlık, depresyon ve kabullenme aşamalarından geçmektedirler. Bu yaklaşımda kabul aşamasına gelmiş bir ebeveynin söz konusu süreci sağlıklı bir biçimde tamamladığı varsayılmaktadır. Süreğen Yas Modeli ise engelli çocuğun varlığı ve engelinden ötürü yarattığı zorlukların sürekliliğinden hareketle neredeyse hiçbir ebeveynin kabullenme aşamasına gelemediğini ileri sürmektedir. Öte yandan her iki yaklaşımı destekleyen araştırma bulgularının da olduğu söylenebilir. Bu noktada ebeveynler arasında kabullenmeye ilişkin farklılığa neden olan faktörlerin neler olduğu sorusu akla gelmektedir. Araştırmalar psikolojik uyum düzeyi yüksek olan engelli çocuk ebeveynlerinin depresyon, kaygı ve stres gibi psikolojik belirti düzeylerinin de düşük olduğunu; yaşam kalitesi, yaşam doyumu, evlilik doyumu, öznel iyi oluş ve benlik saygısının ise yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu ebeveynler, yaşamlarında farklı rolleri olduğunun farkında ve kendi ihtiyaçlarına cevap verebilecek noktada davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu durum kabullenmenin birçok psikolojik değişkenle ilişkili olduğunu göstermektedir. Hem çocuğunu engeliyle birlikte hem de kendisini engelli bir çocuğun ebeveyni olarak kabul eden bireyler, hem kendine ve çocuğuna hem de çevresine yönelik özenli ve sevecen bir tutum içerisinde olmakta; yetersizliklerine ve başarısızlıklarına karşı sabırlı ve anlayışlı davranış örüntüleri sergileyebilmekte; olumsuz deneyimlerini insan yaşamının olağan bir süreci olarak yorumlayabilmektedirler. Ancak kendini ve engelli çocuğunu kabul etmekte zorlanan kimi ebeveynler, “çocuğumu kabullendim” demelerine karşın; bu ifadeyle çelişir biçimde, engelli çocuklarından ötürü sosyal ortamlardan kendilerini soyutlamakta, yakın çevresine çocuğu hakkında bilgi vermekten kaçınmakta ve kendine zaman ayırma konusunda isteksiz olabilmektedirler. Bu çalışmada, annelerin “engelli çocuklarını ve kendilerini engelli bir çocuk ebeveyni olarak kabullenme” konusundaki görüşlerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Elde edilen verilerin bu kitleye psikolojik danışma hizmeti verecek uzmanlara yardımcı olacağı umulmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmaya Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsünde eğitim alan 20 otizm ve 12 down sendromlu çocuk annesi (n=32) katılmıştır. Annelerin 10’u ilkokul, 12’si lise, 10’u üniversite mezunudur. Yaşları 29 ile 46 arası değişmektedir (ort.=34.8, ss=4.11). Bu çalışmada veriler yarı yapılandırılmış odak grup görüşmeleri ve bireysel görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Bu doğrultuda dört odak grup görüşmesi ve 6 bireysel görüşme yapılmıştır. Veriler araştırma deseninin gerektirdiği tüm koşullar göz önüne alınarak toplanmış ve bu doğrultuda analiz edilmiştir. Analizlerde annelerin kabullenmeye ilişkin görüşleri “kişisel”, “sosyal” ve “ailesel” olmak üzere üç tema altında değerlendirilmiştir. Kabullenmenin kişisel boyutu altında zaman yaratma sıkıntısı, gelecek kaygısı ve korku; sosyal boyutu altında damgalanma, dışlanma ve yalnızlık; ailesel

ICECI2018

boyutu altında ise destek eksikliği, eş sorunları ve engelli çocuğu yaşamın merkezine koyma alt temaları

ortaya çıkmıştır. Annelerin engelli çocuklarını ve kendilerini birer engelli çocuk ebeveyni olarak kabullenmesini etkileyen “kişisel”, “sosyal” ve “ailesel” faktörler bulunmaktadır. Bu nedenle kabullenme veya kabullenmeme durumu da bu üç boyutla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Birbiriyle ilişkili olan bu faktörlerden herhangi biriyle ilgili yaşanan sorunlar kabul sürecini zorlaştıracaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon C

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Üzerinde Dolaylı Bir Faktör Olarak Ailenin Psikolojik Sağlığı

Cem Tümlü, Ramazan Akdoğan, İbrahim Halil Diken

Erken çocuklukta özel eğitim (EÇÖE), sıfır-altı yaş arasındaki gelişimsel risk grubunda bulunan çocuklara ve ailelerine yönelik hazırlanan çocukların gelişimlerini desteklemek üzere planlanmış eğitim hizmetleridir. Bu dönem, normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi gelişimsel geriliği bulunan çocukların da gelişimlerinin çok hızlı olması ve çevrelerinden çok fazla beceriyi öğrenerek sonraki yıllar için gerekli alt yapıyı oluşturmaları bakımından önemlidir. EÇÖE uygulamalarında çocuğun kendisine verilen özel eğitim hizmetlerinin yanı sıra değinilen önemli bir nokta da ailenin eğitim sürecine katılımının sağlanmasıdır. Nitekim aile katılımı eğitimin başarıya ulaşmasında önemli bir işleve sahiptir. Öte yandan doğrudan birer birey olarak ebeveynlerin doyurulmamış ihtiyaçları onların özel eğitim sürecine işlevsel bir biçimde dâhil olmalarını zorlaştırabilmektedir. Bu engellerden birisi de ebeveynlerin psikolojik ihtiyaçlarıdır. Erken çocukluk dönemi ebeveynlerin çocuklarındaki olası yetersizliklerle ve psikolojik zorlanmalarla ilk yüzleştikleri zaman dilimi olması nedeniyle önemlidir (Gül, Diken, 2009). OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin kaygı, stres ve depresyon gibi psikolojik zorlanmalarla karşılaştıkları, değişen yaşam koşullarına uyum sağlamakta zorluklar yaşadıkları, sosyal çevre ve eşleriyle sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu nedenlerle EÇÖE uygulamalarında ebeveynlerin, çocuklarının gelişimlerinde etkili rol oynayabilmeleri için psikolojik destek gereksinimlerinin karşılanması önem arz etmektedir. Nitekim psikolojik zorlanmalarına karşı işlevsel çözüm yolları üretemeyen ebeveynlerin yaşamlarına dair yoğun olumsuz algıları oluşabilmekte ve geleceğe ilişkin olumsuz duygu durumuna sahip olabilmektedirler. Bu çalışmada; öncelikle otizmlili çocuk ebeveynlerine verilen psikolojik desteğin onların depresyon, olumsuz benlik ve anksiyete düzeyleri üzerinde etkili olup olmadığı 2X2'lik bir deneysel desenle sınanmıştır. İkinci olarak psikolojik destek alan ve almayan ebeveynlerin otizmlili çocuklarının, deney öncesinde denkleştirilmiş olan otistik belirti düzeylerinin deney sonrasında farklılaşıp farklılaşmadığı istatistiksel olarak karşılaştırılmıştır. Çalışmada grup içi karşılaştırmalarda Wilcoxon sıralı işaretler testi, gruplar arası karşılaştırmalarda ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda her iki hipotez de doğrulanmıştır. Çalışmaya 14'ü deney 14'ü kontrol grubu olmak üzere toplam 28 otizmlili çocuğa sahip ebeveyn ve bu ebeveynlerin otizmlili çocukları katılmıştır. Deney grubunda yer alan ebeveynlere psikolojik destek (grupla veya bireyle psikolojik danışma süreci) sağlanmış; kontrol grubuna ise herhangi bir psikolojik destek hizmeti sunulmamıştır. Hem deney hem de kontrol grubunda yer alan otizmlili çocuklar ise EÇÖE kapsamında sunulan hizmetlerden hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit bir şekilde fayda sağlamışlardır. Otizmlili çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik zorlanmalarını belirlemek için "Kısa Semptom Envanteri"; çocukların otizm belirti düzeylerini ortaya koymak adına ise "Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2 (GOBDÖ)" formu kullanılmıştır. Deney öncesinde hem ebeveynlerin anksiyete, depresyon ve olumsuz benlik puanları hem de otizmlili çocukların GOBDÖ puanları arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın deney sonunda hem ebeveynlerin anksiyete, depresyon ve olumsuz benlik puanları arasında deney lehine hem de otizmlili çocuklarının GOBDÖ puanları arasında deney grubunda yer alan ebeveynlerin

ICECI2018

sahip olduğu çocuklar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar; ebeveynlere verilen

psikolojik desteğin hem kendilerinin psikolojik zorlanmalarını aşmaya yardımcı olduğunu hem de dolaylı olarak çocuklarının otistik belirti düzeylerinin azalmasına hizmet ettiğini göstermektedir. Araştırma sonuçları EÇÖE uygulamalarında aile katılımını sağlamanın önemli ölçütlerinden birisinin aileye verilecek psikolojik destek olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aileye yeteri kadar destek sağlanmadığında çocuklardaki gelişme de istendik düzeyde olamayacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

Erken Müdahalede Personel Arayışları: Ebeveynden Ebeveyne Koçluk

Latife Özeydin, Nilay Kayhan

Erken müdahale programları; 0-5 yaş arası çocukların sağlık, beslenme ve gelişim desteğine erken dönemde ulaşmalarını, ailelerinin güçlendirilmesini ve çocukların aileleri ile birlikte yaşadıkları ortamın düzenlenmesini amaçlamaktadır. Bu amacı benimseyen programların disiplinlerarası, danışmanlık hizmeti, koçluk hizmeti, birincil hizmet sağlayıcıları ve rutine dayalı uygulamalar gibi farklı hizmet sunum modelleri ile uygulandıkları bilinmekle birlikte ortak noktalarının ekibe dayalı bütüncül uygulamalar olduğu görülmektedir. Ülkemizde 0-5 yaş çocuklarına ve ailelerine sunulması gereken erken müdahale hizmet sistemi sağlık sistemi kadar yaygın ve yerleşik bir altyapıya henüz sahip değildir. Ancak gelişimleri yaşamlarının erken döneminde etkilenen ve bir yetersizlik tanısı konulan çocuklar ile aileleri için yaşam devam ederken anne-babaların niceliksel ve niteliksel olarak sınırlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Araştırmalar ailelerin farklı kişi ve kurumlardan bilgi alsalar da, eğitim konusunda en büyük desteği özel gereksinimli çocukları olan diğer anne-babalardan aldıklarını, en güvenilir kaynak olarak diğer anne-babaları işaret ettiklerini göstermektedir. Bu araştırma, gelişim ve öğrenme için en etkili yıllar olan yaşamın ilk yıllarında deneyimli ve eğitilmiş anne-babaların, diğer anne-babalar için etkili eğitimciler olarak eğitilebilecekleri yaklaşımını benimsemektedir. Araştırma nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırması desenlerinden gömülü desen yaklaşımı benimsenerek yürütülmüştür. Çalışmanın bağımlı değişkeni 0-5 yaş arası çocukları özel gereksinimli olan anne-babaların ihtiyaçlarıdır. Ailelerin ihtiyaçlarının belirlenmesinde birinci basamak sağlık personelinin ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri de alınmıştır. Anket yolu ile belirlenen ihtiyaçlar araştırmanın nicel boyutunu oluşturmaktadır. Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda elde edilen nicel verilerin açıklanması ve "Ebeveyn Koçluğu Eğitimi" programının içeriğinin oluşturulması amacıyla küçük bir alt örneklemden görüşme yoluyla nitel veriler toplanmıştır. Böylece, özel gereksinimli çocukları 0-5 yaş arasında olan ve gönüllü olarak ebeveyn koçluğu eğitimine katılacak olan anne-babalara verilecek olan "Ebeveyn Koçluğu Eğitimi'nin içeriği oluşturulmuştur. Eğitim, disiplinler arası bir yaklaşımla ebeveynlerin ihtiyaçlarını ve önceliklerini temel alarak teorik ve uygulamalı eğitimlerden oluşacak bir öğretim programı doğrultusunda verilmiştir. Eğitim programı ve ihtiyaç belirleme aşaması tamamlanan çalışmanın ilk bulguları incelendiğinde gerek deneyimli, eğitilmiş özel gereksinimli çocuğa sahip anne babaların, gerekse diğer anne babaların koçluk eğitimine gönüllü katılımları dikkati çekmektedir. Deneyim ve bilgi eksiği olan aileler özellikle yansıtıcı ve kendi kendine öğrenme için bir sonraki adımı planlayabilme becerisi kazanacaklarını düşündüklerini ifade ederken, eğitici rolünü üstlenecek deneyimli, eğitilmiş anne-babaların benzer yaşantıların kendileri için doğal, olumlu etkileşim fırsatı yarattığını belirtmişlerdir. Ebeveynden ebeveyne eğitim üzerine odaklanan ebeveyn koçluk eğitim programı, ailelere ne yapacaklarını söylemek yerine onlara ne yaptıklarını inceleme fırsatı sunmayı içermektedir. Bu nedenle çalışma hakkında bilgilendirilen ailelerin planlama, problem çözme ve işbirliğine dayalı aile destek grupları oluşturma konusunda daha fazla sorumluluk aldıkları; her ailenin kendi uygulayıcı hızında mevcut aile örüntülerini dikkate alarak erişilebilir ve gözlenebilir gerçekçi bir

ICECI2018

gelişim planı hedefledikleri belirlenmiştir. Ayrıca deneyimli aile grupları eğitim ve destek sağlayacakları

ailelere yönelik karşılıklı saygı, işbirliği, olumlu bir iletişim dili kullanma, toplantılara zamanında ve aktif katılarak, çalıştığı aileye etkili geri bildirim verme davranışları sergilemişlerdir. Eğitimci aileden koçluk eğitimialan özel gereksinimli çocukların ailelerinin ise çocuklarının gelişimlerini destekleme boyutunda bireysel hız ve gelişimi benimsedikleri görülmüştür. Çalışmanın bulgularının, ülkemizde 0-5 yaş çocuklarına ve ailelerine sunulması gereken erken müdahale hizmet sisteminin en önemli grubunu oluşturan anne-babaların eğitimci rollerinin niceliksel ve niteliksel açıdan geliştirilmesine,özel gereksinimli çocuk ailelerinin etkili uygulayıcılar olarak sürece katılımlarının sağlanarak erken çocukluk eğitim hizmetlerinin daha etkili ve nitelikli hale gelmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

24- 48 Ay Çocuklarda Görülen Problem Davranışların Ebeveyn Görüşleri Açısından İncelenmesi

Özlem Gözün Kahraman, Kamile Büşra Ergenci

Erken çocukluk dönemi kişilik gelişiminin büyük çoğunluğunun tamamlandığı bir yaş dönemidir. Bu dönemlerde çıkan problem davranışlar çocuğun ileriki yaşamında arkadaşlarıyla ve sosyal çevresiyle olan etkileşimini olumsuz etkileyebilir (Derman ve Başal, 2013). Erken yaşlardaki problem davranışlar gelecekte çıkabilecek davranış problemlerini önemli ölçüde öngörmektedir (The NICHD Early Child Care Research Network, 1998). Problem davranışların erken dönemde belirlenmesi, nedenlerinin öğrenilmesi, çözümü ve davranışın kalıcı hale gelmemesi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Çocuklarda görülen davranış problemleri, çocuktan çocuğa farklılık göstermekte ve duygusal ve davranışsal problemler, çocuklarda yaşlara göre değişik oranlarda görülmektedir. Üç yaşındaki çocukların % 7'sinde hafif veya ciddi derecede problemler, % 15'inde kurallara uymama davranışları görülürken, daha büyük çocuklarda bu oranlar artmaktadır (Derman ve Başal, 2013). Birkan'a (2002) göre; bir davranış, çocuk o davranışı yapmamayı becerebilecek yeterlilikte olduğu ve yapmaması söylendiği halde, tekrar yaptığında problem davranış olarak kabul edilmektedir. Aileler tarafından problem davranış olarak tanımlanan durumların çoğu çocuğun doğal gelişim sürecinin bir parçası olabilir. Problem davranışların bir kısmı gelişim sürecinin bir parçası olmakla birlikte gelişim süreci sonrasında da sıklıkla devam ediyorsa problem olarak değerlendirilmektedir (Özbey, 2010). Gelişim sürecinin ardından problem davranışların devam etmesi ebeveynlerin yanlış tutumlarından ve sorunların çözümünde karşılaşılan engellemelerden kaynaklanmaktadır (Sipahioğlu, 2014). 3-4 yaş çocuklarında duygusal ve davranışsal problemler oldukça benzer görülmektedir (Derman ve Başal, 2013). Çocuklar 24-35 ay döneminden itibaren aile ve çevredeki kuralları anlamaya başlarlar. Kurallar çocukların kişilik gelişimi açısından oldukça önemli bir kazanımdır. Çocuklar kurallar sayesinde düşünsel, duygusal ve kültürel değerleri ve birikimi hafızalarına kaydederler. Bazı aileler çocuklarına engel olmayı veya üzmemeyi istemedikleri için sınırlar ve kurallar koyamazlar. Fakat çocuklar hayatlarında sınırlar olmazsa öğrenemezler. Aile içinde kuralları öğrenemeyen çocuklar okul hayatlarında ve arkadaşları ile olan ilişkilerinde de kuralları öğrenemez ve sorunlar yaşayabilirler. Her gelişim döneminin kendine özgü davranışları vardır. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini iyi bilmek gerekir. 2 yaş çocuğu negativist, hareketlidir, ve istenilen şeyi katiyen yapmaz. Freud'un anal, Erikson'un özerkliğe karşı kuşku ve utanç dönemine rastlayan bu yaşlarda çocuk, özerk bir birey olduğunu öğrenir (Sipahioğlu, 2014). Bu araştırma planlanırken çocukların gelişim dönemleri baz alınarak 24- 48 aylık dönem seçilmiştir. Araştırma 24- 48 aylık çocuklarda görülen problem davranışları ve ebeveynlerin problem davranışlarla nasıl başa çıktığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 24- 48 aylık çocuğa sahip 50 anne katılması hedeflenmektedir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılacaktır. Bu doğrultuda ebeveynlere araştırmacılar tarafından oluşturulmuş sorular sorulacak ve kişisel bilgi formu görüşme şeklinde doldurulacaktır. Elde edilen verilerle içerik analizi yapılarak tema ve alt temalar oluşturulup

ICECI2018

ebeveynlerin bu yaş grubu çocuklarının davranış sorunları ve ebeveynlerin davranış yönetim stratejileri tartışılacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

Profesyonel Olmayan Danışmanlık ve Aile Eğitimi

Nagihan Baş, Zerrin Turan

İşitme kayıplı çocuklar ve aileleri için sunulan aile eğitim hizmetlerinde, aile merkezli yaklaşımların felsefesinin ve temel özelliklerinin benimsenmesi önerilmektedir. Bu önerileri temel alarak sunulan eğitim hizmetlerinde de eğitimcilere de birçok rol biçilmekte ve onlara çeşitli sorumluluklar yüklenmektedir. Bu rol ve sorumluklar; ebeveynleri dinleyebilir ve anlayabilir olma, ebeveynlerin ihtiyaçlarını belirleyebilme, bu ihtiyaçları gidermeye yönelik gerek bilgi verebilir gerekse de doğru uzmana / kuruma yönlendirebilir olma, ebeveynlerin güçlü yönlerini vurgulayarak onları destekleme, ebeveynlerin içinde bulunduğu bağlamı dikkate alma ve işitme kayıplı çocuklarının gelişimsel düzeyine ve ihtiyaçlarına göre eğitim hizmetlerini planlama olarak özetlenebilir. Bu bağlamda, aile eğitimcilerin küçük çocukla çalışacak bilgi ve becerilere sahip olmalarının yanı sıra, ailelere rehberlik edebilecek bilgi ve becerileri de kazanması önemli görülmektedir. Alan yazında, eğitim seanslarında oluşan atmosferin ve aileye yaklaşımın, ailelerin eğitime devamlılığını ve eğitim süresi boyunca eğitimci ile aile üyeleri arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyen unsurlar olduğu ifade edilmektedir. Ailelerin, eğitimci tarafından anlaşılmasını ve eğitimci ile aile üyesi arasında karşılıklı olarak nitelikli iletişim kurulmasını eğitimlerin merkezine alarak aile eğitimlerinde bilgi verici danışmanlığının ötesine geçen profesyonel olmayan danışmanlık (Non-professional Counseling) ile eğitimlerde böylesi bir atmosfer oluşturulabilir. Bu atmosferin oluşmasını etkileyen faktörler; eğitimcinin aile üyelerini yargılamadan kabullenmesi, kullandığı ifadelerle dikkat etmesi, aktif dinleme becerilerini edinmiş olması ve aile üyelerinin anlayabileceği düzeyde bilgi vermesi gibi profesyonel olmayan danışmanlık becerileridir. Eğitimlere yaptığı öne sürülen olumlu katkılarından dolayı bu çalışmada da işitme kayıplı çocuk ve ailesi ile çalışan eğitimcilere profesyonel olmayan danışmanlık becerileri hakkında bir bakış açısı sunmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda, profesyonel olmayan danışmanlık becerilerinin neler olduğu, bu becerilerin aile eğitimi atmosferini nasıl etkilediği, aile eğitimi kapsamında bilgi verici danışmanlığın ötesine neden ve nasıl geçilebileceği ile eğitimci-aile üyesi arasındaki ilişkilerin nasıl daha iyi yapılandırılabileceği hakkında çeşitli etkileşim örneklerinden faydalanılarak farklı öneriler sunulacaktır. Bunlarla birlikte, aile eğitimi bağlamında Türkiye’de henüz ele alınmayan profesyonel olmayan danışmanlık becerilerinin kuramsal çerçevesi de açıklanmaya çalışılarak araştırmacılara farklı bir bakış açısı sunulmaya çalışılacaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon C

Okul Öncesi Öğretmenlerinin “Ev Ziyareti” Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Özlem Gözün Kahraman, Mücahit Yuvacı, Nihan Demirbaş

Okul öncesi dönem çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çocuğun bütün gelişim alanlarını destekleyici bir eğitim öğretim programı içerisinde verilmektedir. Bu eğitim öğretim programı içerisinde etkinlikler, öğretmen ve diğer kişiler etkili olsa da bu programın en önemli temel yapısı ailedir. Okul öncesi eğitim programları ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, aileler tarafından desteklenmediği sürece etkili olmamaktadır. Ev ziyaretleri, ebeveynlerin değerlerini, çocuğa karşı tutum ve davranışların, çocuğu ev ortamını gözlemleyerek değerlendirme imkanı veren, aileyi tanımak için kullanılan, çocuğu soyut bir varlık olarak değil de bir çerçeve içinde ele alan, esnek bir eğitim yaklaşımıdır. Bir diğer deyişle ev ziyaretinde bulunan eğitimcilerin ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda belirledikleri konuları, belli aralıklarla evlere giderek anlatmaları ve anne babalara uygulamaları şeklinde tanımlanabilir. Bu çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin ev ziyaretleri uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Bu kapsamda 10 adet soru hazırlanmış ve sorular için uzman görüşü alınmıştır. Görüşme sorularında öğretmenlere ev ziyaretleri hakkında neler düşündükleri, yılda kaç kez ev ziyaretleri yaptıkları, hangi durumlarda ev ziyaretlerini yaptıkları, ev ziyaretlerinin çocuğa aileye ve öğretmene kattıklarını, öğretmenin ev ziyaretleri sırasında ne tür zorluklarla karşılaştıkları, bu zorluklar karşısında ne gibi önlemler aldıkları, ev ziyaretlerinde nelere dikkat ettikleri ve ne tür etkinlikler planladıkları, ev ziyaretleri hakkında kendilerini yeterli bulup bulmadıklarını ve ev ziyaretleri konusunda hangi önerilerde bulundukları sorulmuştur. 20 okul öncesi öğretmeniyle yüzyüze görüşme yapılarak cevaplar formlara kaydedilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Formlardan elde edilen veriler öncelikle birkaç kez okunmuş ve buna yönelik kodlamalar oluşturulmuştur. Ardından kodlar bir araya getirilerek, araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar (kategoriler) ortaya çıkarılarak betimsel ve içerik analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda ev ziyaretlerine çoğunlukla gözlem amaçlı ve çocuğun ev ortamını görmek amacıyla gidildiği, öğretmenlerin ev ziyaretlerini genellikle rehber öğretmen ile birlikte gerçekleştirdikleri, ev ziyaretleri sırasında öğretmenlerin çoğunun bir zorluk yaşamadığı ama bazı öğretmenlerin ziyaretinin süresinin uzamasının yanında amaç dışına çıktığı ve ev ziyaretleri yapan öğretmenlerin ev ziyaretleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ev ziyaretlerinin yapılması için öğretmenlerin desteklenmesi ve uygulamalarının genişletilmesi gerektiği görülmektedir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon D

Psikolojik Danışman Adaylarının Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Fatoş Bulut Ateş

Okul öncesi eğitim, çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri için oldukça önemlidir. Söz konusu gelişim alanlarını destekleme sürecinde, okul öncesi eğitim etkinliklerinin psikolojik danışma ve rehberlik etkinlikleri ile bütünleştirilmesi de bir o kadar önem arz etmektedir. Bu dönemde verilen eğitimin bundan sonraki dönemler için bir hazır bulunuşluk oluşturması, verilen hizmetlerin rehberlik anlayışı ile verilmesine bağlıdır (Koç, 2015). Buradan hareketle, bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Çukurova Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı 2. sınıfında öğrenim görmekte olan 28 (10 erkek, 18 kadın) öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu soruların öğrenciler tarafından yazarak yanıtlanmasıyla toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların hepsi okul öncesi eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarına ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Buna ilişkin ifade ettikleri gerekçeler ise, kişilik gelişiminde yaşamın ilk 6 yılının çok önemli olduğu ve problemlere erken yaşta müdahale etmenin daha uygun olacağı şeklindedir. Katılımcılar, okul öncesi eğitim kurumlarında ne gibi psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri yapılabileceğine ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: Oyun terapisi (n=6), aile görüşmesi (n=10), okula uyum (n=5), farkındalık kazandırma (n=3), gelişimlerini (bilişsel, duygusal, sosyal) destekleyici etkinlikler (n=6), ilgi ve yeteneklerini tespit etme (n=3), cinsel eğitim (n=4), öğretmenlere seminer verme (n=3), davranış problemlerini tespit etme ve çözme (n=3), duygu düzenleme becerisi kazandırma (n=2), sorumluluk bilinci kazandırma (n=1), bilişsel esneklik (n=2) ve eleştirel düşünme becerisi kazandırma (n=2). Okul öncesi yaş grubu ile çalışmaya yönelik ilgi düzeyleri sorulduğunda, katılımcıların büyük bir kısmı (n=18) ilgi düzeylerinin yüksek olduğunu, çocuklarla çalışmanın keyifli ve mutluluk verici olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı (n=3) ise çocuklarla çalışmaya ilgi duymadıklarını bir kısmı da (n=2) bu konuda henüz karar verememiş olduklarını belirtmiştir. Katılımcılar, okul öncesi yaş grubu ile çalışmaya ilişkin kaygılarına yönelik olarak; öğrendiklerini uygulayamamaktan (n=4), çocuklarla çalışma konusunda mesleki olarak henüz kendilerini yetkin hissetmediklerinden (n=7), çocuklarla iletişim kurmakta zorlanmaktan (n=8), çocuğa karşı sabırlı olamamaktan (n=5) ve ebeveynlerin işbirliği yapmamasından (n=1) kaygılandıklarını ifade etmişlerdir. Dört katılımcı ise herhangi bir kaygı yaşamadığını belirtmiştir. Okul öncesi yaş grubuyla çalışmaya yönelik bilgi ve beceri kazandıran derslerin sayısı ve içeriğinin yeterliliği konusundaki görüşleri sorulduğunda; bir katılımcı dışında geri kalan katılımcıların tamamı bu yaş grubuna yönelik ders sayısının yetersiz olduğunu ve artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların bir kısmı (n=5) bu yaş grubuna yönelik derslerin içerik açısından yeterli olduğunu, bir kısmı (n=14) ise teorik açıdan yeterli olduğunu ama uygulama açısından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, psikolojik danışman adaylarının, okul öncesi yaş grubu ile çalışmanın önemi, gerekliliği, ne tür

ICECI2018

alışmalar yapılabileceği ile ilgili görüşleri ve bu yaşı grubu ile çalışmaya yönelik ilgi ve kaygı düzeyleri hakkında fikir vermektedir. Bu sonuçlardan hareketle; ilgili derslerde, okul öncesi yaşı grubu ile

alışırken hangi becerilerin psikolojik danışmanların hangi becerilerin okul öncesi öğretmenlerinin sınırlarına girdiği net bir şekilde vurgulanabilir. Bu yaşı grubu ile çalışmaya yönelik kaygıları ilgili derslerde konuşulup, bu kaygıların gerçekçi olup olmadıkları tartışılabilir. Bu yaşı grubuna yönelik derslerin sayısı ve içeriği ile ilgili öğrencilerin görüş ve önerileri, öğretim üyeleri tarafından dikkate alınarak, güncellemeler yapılabilir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon D

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Sahip Oldukları Bireysel Farklılıkların (Psikososyal Özelliklerin) Kapsamlı Olarak Değerlendirilmesi

Atiye Adak Özdemir, Burcu Özdemir Beceren, Fatma Özge Ünsal, Hilal İlknur Tunçeli

Öğretmenler bireylerin akademik ve sosyal hayata hazırlanmasında etkin role sahiptir. Öğretmenlik mesleği sadece bilgi aktarmaktan ibaret değildir. Öğretmenler sahip olduğu düşünme biçimi, duygusal tepkileri ve alışkanlıkları ile öğrenciler için önemli bir modeldir (Zembat, 2009). Öğretmenin bahsedilen rolleri öğretmen yetiştiren kurumların yapısı, kurumlardaki eğitim içeriği ve süresi ile ilgili çalışmaların sürekli güncellenmesini gerektirmiştir. Son olarak 2017 yılında yapılan güncelleme ile öğretmen yeterlilikleri “mesleki bilgi, mesleki beceri ve tutum ve değerler” olmak üzere 3 ana başlık kapsamında değerlendirilmektedir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterliliklerin belirlenmesi öğretmenlerin mesleki uygulamalarında kalite ve standartları hedeflemektedir. Öğretmenler lisans eğitimleri sırasında bu yeterlilikleri gerçekleştirmeye dönük çeşitli dersler almaktadırlar. Ancak öğretmen adaylarının sahip olduğu bireysel farklılıklar bu derslerdeki bilgi ve becerilerin uygulamaya ne kadar etkili yansıtacağı üzerinde etkili olmaktadır. İnsanlar pek çok açıdan birbirlerinden farklıdırlar. Bu farklılıklar doğuştan gelen özelliklerin çevreyle etkileşimi sonucunda şekillenmekte ve zeka, ilgiler, öğrenme biçimi, kişilik yapısı, denetim odağı, öz yeterlilik inancı gibi psiko sosyal özellikler şeklinde kendini göstermektedir. Bu farklılıklar, akademik başarı, performans, bir işi başaracağına veya başaramayacağına ilişkin yargı oluşturma şeklinde eğitim öğretim süreçlerine yansıtılabilmektedir (Kuzgun ve Deryakulu, 2004; Hazır Bıkmaz, 2004; Yeşilyaprak, 2004). Alan yazında okulöncesi öğretmenlerini psiko sosyal özelliklerini konu alan araştırmaların sonuçları incelendiğinde (Gömlüksiz ve Serhatlıoğlu, 2013; Kan, 2008; Şenel ve Buluş, 2016; Girgin, 2010; Akman, Taşkın, Özden ve Çörtü, 2013; Kan, 2008; Girgin, 2010; Özyürek ve Çavuş, 2014) okulöncesi öğretmenlerinin sahip olduğu psiko sosyal özelliklerin birbiriyle ilişkili olduğu, bu özelliklerin meslekteki uygulamalarını etkilediği ve aynı zamanda meslek yaşamının psiko sosyal özellikleri etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Okulöncesi öğretmenliği hitap ettiği yaş grubunun aileden bağımsız hareket edememesi nedeni ile diğer kademelerdeki öğretmenlerden farklılaşmaktadır. Bazı araştırma bulguları günümüzde ailelerin okul yönetimi, çocukların gelişimi, kurumun fiziksel özellikleri gibi alanlarda okul öncesi eğitimden beklentilerinin geçmişe göre değiştiğini ortaya koymaktadır (Seyfullahoğulları, 2012; Ulutaş Avcu, 2016; Şimşek ve İvrendi, 2014). Okulöncesi öğretmenlerinin mesleklerini bu beklentileri karşılayabilecek isteklilik ve motivasyonla sürdürmeleri sahip oldukları empati düzeyi, iş doyumunu, tükenmişlik ve duygusal zeka gibi özelliklerle ilişkilidir (Öztürk ve Deniz, 2008). Alan yazında okulöncesi öğretmenlerin sahip olduğu bazı psiko sosyal özellikleri tek başına yada diğer özelliklerle ilişkisini konu alan araştırmalar bulunmaktadır. Sahip olunan psiko sosyal özelliklerin bireylerin mesleki uygulamaları üzerindeki etkisi göz önüne alınarak bu araştırmada okulöncesi öğretmenlerinin sahip olduğu çeşitli psiko sosyal özelliklerin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve bu özelliklerin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu araştırma ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapmakta olan 100 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır.

ICECI2018

Araştırmada veri toplamada Tükenmişlik Ölçeği- Kısa Formu (Çapri, 2013); Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988); Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği Şahin ve Durak, 1995); Duygusal Zeka Ölçeği

(Deniz, Özer ve Işık, 2013); Kontrol Odağı Ölçeği (Dağ, 2002); Problem Çözme Envanteri (Şahin ve Heppner, 1993); Genel Özyeterlilik Ölçeği (Yıldırım ve İlhan, 2010); Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Çuhadaroglu, 1990); Yaşam Doyumu Ölçeği (Dağlı ve Baysal, 2016) kullanılacaktır. Veriler SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilerek elde edilen sonuçlar alan yazındaki araştırmalar ve kuramlar çerçevesinde tartışılacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon D

Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırmaya İlişkin Durum Çalışması

Oğuz Keleş, Ayperi Dikici Sığırtaç

Özel gereksinimli çocuğun akranlarıyla beraber aynı okulda olması, çocuğa bağımsızlık duygusu aşılamakta, yeni uyarı kaynakları, yeni davranış örnekleri sağlayarak dünyasını zenginleştirmekte ve özgüven kazanmasına yardımcı olmaktadır (Sucuoglu ve Kargin, 2006; Odom, Zercher, Li, Marquart, Sandall ve Brown, 2006). Salend and Whittaker (2012) kaynaştırma eğitimin temel bileşenlerini maksimum düzeyde okulların kaynaştırmaya katılımı, tam zamanlı yerleştirme seçenekleri, özel eğitim kurumları ile işbirliğini sağlama, çocuğa ve ailesine uygun etkinlikler sunma olarak tanımlamışlardır. Yapılan tanımlamalara baktığımızda ortak nokta olarak kaynaştırmanın, yalnızca özel gereksinimli bireyleri normal sınıflara yerleştirmek olmadığı, çeşitli uyarlamalar yapılması gerektiği ve temel ölçütlerin sağlanmasının önemli olduğu da vurgulanmaktadır. Çocuğun özel gereksimi öğrenildiği andan itibaren ailede bazı olumsuz durumlar ve değişiklikler meydana gelmektedir. Meydana gelen değişiklikler ailenin sosyo-ekonomik durumu, yaşları, aile büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir (Byrne & Cunningham, 1985) Yaşanan olumsuzluklar incelendiğinde; stres, karşılaşılan fiziksel, maddi ve psikolojik sorunlar, anne ve babasının ne yapacaklarını bilememeleri sosyal çevreden gelen tepkiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Baker, Intyre, Blacher, Crnic, Edelbrock & Low, 2003; Byrne & Cunningham, 1985). Ayrıca özel gereksinimli çocuğun ailesi içinde bu durumdan en olumsuz etkilenen kişi annedir (Seltzer, Greenberg, Floyd, Pettie ve Hong, 2001). Anne iş hayatından çekilmek zorunda kalabilmekte rol ve sorumlulukları değişmektedir (Yıldırım, 2008). Eğitimciler tarafından sağlanan anne babalara sağlanan destekler yaşadıkları stresle baş etmede yardımcı olmaktadır (Kaner, 2004). Birçok ülkede çocuklar özel eğitim almaları için etiketlenmeleri (tanımlanmaları) gerekir (Blackorby ve diğerleri, 2002; Klingner ve diğerleri, 2007; Lauchlan & Boyle, 2007). Engelli etiketleri kişilerin fırsatlarını tanımlamada önemli bir güce sahip olmakla birlikte çocukları tanımlamak, damgalanma ile sonuçlanabilir (Goffman, 1963). Çocuklar damgalandığında akranlarının ve öğretmenlerinin beklentileri düşmektedir (Lauchlan & Boyle, 2007). Okul öncesi programlarında çocukların akranları aracılığıyla geliştirilmeleri yaygınlaşmaktadır (Dupoux, Wolman & Estrada, 2005; Kwon, 2005;). Okul öncesi dönemde kaynaştırma uygulamalarının önemi ve çocuğun gelişim alanlarına katkıları düşünüldüğünde kaynaştırma uygulamalarının efektif bir şekilde yapılabilmesi için mevcut durumda yapılan uygulamanın, karşılaşılan sorunların ve bu sorunlar karşısında sundukları çözüm önerilerinin detaylı bir şekilde ortaya konulması gerektiği düşünülmektedir. Bu amaç Doğrultusunda aşağıdaki soruları yanıt aranmıştır. 1. Okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin mevcut durum nedir? 2. Okul öncesi öğretmeninin okul öncesi kaynaştırmaya ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir? 3. Kaynaştırma çocuğunun gittiği özel eğitim kurumunda mevcut durum nedir? 4. Özel eğitim öğretmeni çocuğu tanıma, öğrenme süreci, değerlendirme ve aile katılım süreçlerinde ne gibi uygulamalar yapmaktadırlar? 5. Kaynaştırma çocuğunun ailesinin karşılaştıkları güçlükler ve baş etme stratejileri nelerdir? 6. Kaynaştırma çocuğunun motor, sosyal ve duygusal, dil, bilişsel gelişim ve öz bakım becerileri gelişim durumları nasıldır? Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması esas alınarak hazırlanmıştır. Yapılan çalışma iki aşamadan oluşmaktadır ilk aşamasında mevcut durumun tespit

ICECI2018

edilmesi ikinci aşaması ise erken çocukluk müdahale programları ışığında efektif bir kaynaştırma için

neler yapılması gerektiğine ilişkindir. Bu çalışmada mevcut durum ortaya konulmuştur. Çalışma 2016 2017 eğitim öğretim yılında Adana da bir anaokulunda bir sınıfta gerçekleşmiştir. Yapılan içerik analizleri sonucunda öğretmen görüşmelerinden elde edilen veriler, araştırmacı günlüğü video kayıtları, özel eğitim merkezi gözlemleri ve çocuğa ilişkin günlük planda yer alan uyarlamalar, çocuğa ilişkin gelişim becerilerinin mevcut durumu ortaya konulacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon D

3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Annelerin Ebeveyn Stresine İlişkin Görüşleri

Fatoş Bulut Ateş

Aile sistemi açısından değerlendirildiğinde, anne baba çocuk etkileşiminde, anne babanın, çocuk sahibi olmanın gerektirdiği görevlere uyum sağlamaya karşı verdikleri fizyolojik ve psikolojik tepkilerden oluşan süreçler bütünü, ebeveyn stresi olarak tanımlanabilir (Özmen ve Özmen, 2012). Yapılan araştırmalara göre, ebeveynliğe bağlı stres diğer yaşam stresörlerine (örn. iş stresi, yaşam stresi) göre bireyleri daha fazla etkilemektedir (Deater-Deckard, 2004). Buradan hareketle bu araştırmada 3-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerin, çocukları ile hangi durumlarda stres yaşadıkları, bu stresle başa çıkmak için hangi kaynakları kullandıkları ve bu süreçte eşlerinden nasıl destek gördüklerine dair görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analizi, yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmaya toplam 12 çalışan anne katılmıştır. Anneler belirlenirken, çocukların herhangi bir fizyolojik ya da psikolojik tanı grubunda yer almamasına dikkat edilmiştir. Anneler, çocuklarının bakımı ile ilgili kendilerine stres yaratan durumlar olarak şunları ifade etmişlerdir: Öz bakımını tek başına yapmaması (n=6), iştahsızlık (n=6), tek yönlü beslenmesi (n=5), uykuya dalmada zorluk (n=5), kendi başına uyuyamama (n=8). Anneler, çocuklarını disipline etme ile ilgili stres yaşadıkları durumları şu şekilde ifade etmişlerdir: Çocuğun inatlaşması (n=6), duymuyor gibi yapma (n=3), yanlış tutum sergilemekten korkma (n=3), uygun olmayan tepki sonrası pişmanlık (n=4), sabırlı olamama (n=5), kararlı olamama (n=6). Anneler çocuklarının sağlığı ile ilgili stres yaşadıkları durumları şu şekilde ifade etmişlerdir: Sık hastalanması (n=7), sağlıklı gelişim göstermesi (n=8). Anneler çocuklarının sosyal ilişkileri ile ilgili stres yaşadıkları durumları şu şekilde ifade etmişlerdir: paylaşımcı olmaması (n=6), arkadaşlık ilişkilerini başlatmada yetersizlik (n=4), arkadaşlarına fiziksel zarar vermesi (n=2), kendini korumada yetersizlik (n=2), oyun kurma becerisinde yetersizlik (n=3). Anneler çocuklarının okulu ile ilgili stres yaşadıkları durumları şu şekilde ifade etmişlerdir: Okula uyum sorunları (n=4), okulla ilgili paylaşımda bulunmaması (n=5), öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları (n=3), okulda yaşayabileceği olası kazalar (n=4), okulda yeterli ve dengeli beslenmemesi (n=4). Anneler, çocuklarının geleceği ile ilgili stres yaşadıkları durumları şu şekilde ifade etmişlerdir: Ülkemizin geleceği ile ilgili belirsizlikler (n=10), eğitim sistemi ile ilgili sorunlar (n=9), kötü arkadaşlar edinmesi (n=2), çocuğun ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamama (n=1). Annelere yaşadıkları stresle başa çıkma konusunda kendilerini nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda bir kısmı (n=8) kendini bu konuda başarılı ve yeterli bulduğunu ifade ederken bir kısmı (n=4) ise kendisini başarısız ve yetersiz algıladığını ifade etmiştir. Yaşadıkları stresle başa çıkma konusunda kendilerine nelerin yardımcı olduğu sorulduğunda; diğer annelerle fikir alışverişi yapmak (n=6), pedagoğlardan yardım almak (n=4), arkadaşlarından destek almak (n=2), eşimle paylaşmak (n=5), aile büyüklerine danışmak (n=3) ve kitaplardan faydalanmak (n=4) şeklinde yanıtlar vermişlerdir. Yaşadıkları stresle başa çıkma konusunda eşlerinin rolü sorulduğunda annelerin bir kısmı (n=10) eşinin her zaman destek olduğunu ifade ederken bir kısmı (n=2) ise eşinin seyirci rolünde olduğunu belirtmiştir. Ebeveyn stresi ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, genellikle özel gereksinimli ya da kronik hastalığa sahip çocukların aileleri ile çalışıldığı görülmektedir (Akkok, Aşkar ve Karancı, 1992; Köksal, 2011). Ancak çocuğunda herhangi bir tanı olmasa da ebeveynlerin yaşadığı stresin ve bunun kaynaklarının tespit edilmesinin bu stresle başa

ICECI2018

çıkmaaya yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, özellikle çalışan annelerin ebeveynliğe yönelik yaşadıkları stresin kaynaklarının ortaya çıkarılması, müdahale programları geliştirilmesi açısından önemli görülebilir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon D

Erken Çocukluk Döneminde Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP) Bir Vaka Çalışması

Rahime Gökboğa, Ayşe Tuba Ceyhun

Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP), çocuğun ve ailesinin alacağı erken müdahale hizmetlerinin ana hatlarını ortaya koyan yazılı bir dokümandır ve 3 yaşından daha küçük çocuklar ve ailelerinin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak geliştirilmektedir. Amerika’da özel eğitim hizmetlerine gereksinimi olduğu belirlenen ve akranlarına kıyasla gelişimsel gerilik gösteren ya da risk faktörüne sahip, doğumdan 3 yaşa kadar olan her çocuk ve aileleri için BAHP hazırlanması zorunludur. Ülkemizde ise yazılı yönetmelik, kanun ve yasalara bakıldığında “erken müdahale programlarına/uygulamalarına” yönelik belirgin bir düzenlemenin olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda planlanan bu çalışmada, bilişsel ve motor alanda gelişimsel gecikmesi bulunan 27 aylık Gül.G. ve ailesine yönelik hazırlanan Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP)’nin çocuğun gelişimini desteklemedeki önemini ve yetersizliği bulunan çocuğa sahip ailenin gereksinimlerine ve aile dinamiklerine önemli katkılar sağlayabileceğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu yönüyle çalışma vaka çalışması olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamında vakaya yönelik bireyselleştirilmiş aile hizmet planının uygulama sürecinde öncelikle aile ile aile merkezli uygulamalar ve erken müdahale çalışmaları kapsamında gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Ailenin gönüllü katılım onayı alınarak, çocukla ilgili detaylı gelişimsel bilgileri elde etmek için ayrıntılı bir gelişim değerlendirmesi yapılmış ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) uygulanmıştır. Böylece çocuğun fiziksel gelişimi, bilişsel gelişimi, dil ve konuşma gelişimi, psiko-sosyal gelişimi ve öz-bakım becerilerindeki düzeyi tespit edilmiştir. Elde edilen değerlendirmeden yola çıkılarak çocuk için işlevsel olduğu kararlaştırılan hedefler belirlenmiştir. Çalışma kapsamında aileye yönelik olarak aile görüşme formu uygulanarak ailenin güçlü yanları tespit edilmiş ayrıca Aile Gereksinim Belirleme Aracı (AGBA) uygulanarak aile ile birlikte Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı doldurulmuştur. Müdahale programı kapsamında, çalışılan çocuk ve ailesinin özellikleri dikkate alınarak gelişimsel destek uygulamaları, farklı disiplin alanlarının uzmanlarından oluşan bir ekip tarafından planlanmıştır. Uygulama sürecinde, yapılan ara değerlendirmeler ile çocuğun gelişimsel ilerleme durumu değerlendirilmiş ve sonuçlar grafikler yoluyla gösterilmiştir. Aynı zamanda çalışmaya doğrudan katılım gösteren ailenin uygulanan program hakkında görüşleri değerlendirilmiştir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon D

OSB Tanısı Olan veya OSB Riski Sergileyen Çocukların Anne ve Babalarının 0-24 Aylık Gelişim Dönemine Yönelik Gözlem ve Görüşleri

Seda Karakaşoğlu, Selda Özdemir

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) alanyazında ilk defa Kanner tarafından iki yaşından önce belirtilerin açıkça gözlemlenebildiği ancak erken tanı amaçlı değerlendirmenin güç olduğu bir bozukluk olarak tanımlanmıştır. Günümüzde yapılan araştırmalar ileri yıllarda OSB tanısı alan çocuklarda bebeklik dönemin gelişiminin incelenmesine özel bir önem verilmektedir. Söz konusu araştırmalar tanı alan çocuklarda geriye dönük uygulanabildiği gibi, OSB riski sergileyen bebeklerin gelişimsel takipleri aracılığıyla da yapılabilmektedir. OSB'ye özgü erken risk belirtileri alanyazında özellikle 6-9 ay arasında olan bebeklerde, bebeğin yüze bakmaması, ismi söylendiğinde tepki vermemesi, jest ve mimiklerinin sınırlı olması veya hiç olmaması, oyuncaya uzun süre bakması, nesnenin bir özelliğine odaklanması, göz temasının az olması veya hiç olmaması, çok yüksek sesler çıkarması, yüksek seslere verilen farklı tepkilerin var oluşu gibi davranışlar olarak sıralanmaktadır. Tüm çalışmalara rağmen bir yaşından önce erken OSB risklerinin belirlenmesine dair değerlendirmeler son derece sınırlı kalmaktadır. Günümüzde OSB nin çocuklarda gelişimine müdahalede bilinen en etkili uygulama yoğun erken müdahale uygulamalarıdır. Ancak erken tanı ve erken müdahalenin önemine yönelik tüm vurgulara rağmen, var olan tanı ve değerlendirme araçlarının sınırlılığı erken dönem müdahalelerinde ciddi bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada OSB tanısı olan veya OSB riski sergilediği klinik değerlendirmeler sonucunda belirlenen çocukların ebeveynlerinden, çocukları ile ilişkili 0-24 ay arasındaki yaşantılarına yönelik gözlem ve görüşleri alınmıştır. Ebeveynlere yöneltilen seçenekli ve açık uçlu sorularda 0-24 ay arasındaki gözlemleri, çocuklarında gördükleri anlamlı farklılıklar, çocuklarında anne sütü ve mama kullanımı gibi bilgiler, ayrıca tablet, telefon, televizyon gibi elektronik medya maruziyeti gibi konulara yer verilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili alanyazın incelenerek bebeklerdeki OSB erken işaretleri ve katılımcı ebeveynlerinden alınan gözlem ve görüşlerin incelenmesi temelinde tartışılmış ve ileri çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon D

Okul Çağı Döneminde Çocuklarda Adenoidektomi Sonrası Konuşma Becerilerinin ve Okula Devam Durumlarının Değerlendirilmesi

Özlem Naciye Şahin

Adenoidektomi yapılan okul çağı çocuklarında adenoidektomi sonrası konuşma becerilerinde değişik saptanan olguların değerlendirilmesi planlandı. Çalışmamızda 1 Ocak 2016- 1 Ocak 2018 tarihleri arasında Acıbadem Bodrum Hastanesinde çocuk polikliniğinde izlenmekte olup tekrar eden akut otitis media, obstrüktif uyku apnesi, nedeni ile adenoidektomi yapılmış olan çocuk olgular çalışmaya alınmıştır. Çalışmaya konuşma becerilerinde ailesi veya primer bakım vereni tarafından farkedilir düzeyde sorun gözlemlenen adenoidektomi uygulanmış çocuk 30 olgu dahil edildi. Bakım verenlerine anket soruları soruldu; Adenoidektomi sonrası konuşmada belirgin düzelme farkettiler mi, adenoidektomi sonrası çocuğun okul ilişkilerinde olumsuz geri bildirim aldınız mı, çocuğunuzun ders başarısı ile ilgili olumsuz geri bildirim aldınız mı, adenoidektomi sonrası okul devamsızlığı sorununuz oldu mu, adenoidektomi sonrası son 6 ay içinde antibiyotik kullanımında azalma oldu mu, adenoidektomi sonrası konuşma sorunu devamı oldu ise hangi tanı koyuldu? Olguların %13'ünde (n=4) adenoidektomi sonrası farkedilir düzeyde konuşma bozukluğunda düzelme olmadı . Bu olguların tümünde (n=4) velofaringeal yetersizlik olduğu izlendi. Bu olguların %50'sinde (n=2) okula devam süresi enfeksiyonların azalmasına bağlı olarak gerilerken, aynı grupta ders başarısının artmış olduğu izlendi. Kalan %50 sinde konuşma sorunlarının düzelmesinde gecikmeye bağlı iletişim sorunları ile ilgili aile geri dönüşleri alındı. Velofaringeal yetmezlik konuşma esnasında velofaringeal açıklığın kapatılamaması durumudur. Velofaringeal yetmezliğin en sık görülen nedeni ile sekonder damak yarığı ve submüköz damak yarığı olgularıdır. Daha az sıklıkla NM anomaliler, adenoidektomi, doku defektleri, faringomegali ve nedeni bilinmeyen konjenital velofaringeal yetmezliklerdir. Çalışmamızdaki preop ve post op değerlendirmeleri yapılan olgular nedeni bilinmeyen konjenital velofaringeal yetmezlikler grubunda değerlendirilmiştir. Konuşma patolojilerinde her zaman operasyon ile tam düzelme sağlanamayabilir. Odyolog, konuşma terapisti, dil gelişim uzmanı, otolaringolog, psikolog, pediatri uzmanları, ortodonti-pedodonti-protez uzmanları içeren diş hekimlerinden oluşan multidisipliner ekip ile değerlendirilmelidir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Gelişimsel Farklılıkları Olan Çocukların Ailelerinin Çocukları ile Oynama Durumlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Esin Dibek

Ebeveynlerin çocukları ile kaliteli zaman geçirmesi çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle gerek üniversiteler gerekse sivil toplum kuruluşlarında anne-babaların çocuklarının gelişimini nasıl destekleyeceklerini öğretmeye yönelik anne-baba okulu ve buna benzer eğitimler düzenlenmektedir. Benzer bir şekilde özel eğitim kurumları da gelişimsel farklılığı olan çocukların ailelerine ev içinde uygulayabilecekleri önerilerde bulunabilmektedirler. Gelişimsel farklılığı olan çocukların özel eğitim programlarını takip ettikleri düşünüldüğünde, bu çocukların ailelerinin çocuklarının gelişimini daha dikkatli takip etmesi ve farklı etkinliklerle desteklemesinin büyük önem taşıdığı söylenebilir. Kurum eğitimi içinde sınırlı vakit geçiren çocuk, kalan diğer zamanını aile bireyleri ile geçirmekte ve bu süre içinde yapılan doğru müdahaleler çocuğun gelişimine katkı sağlamaktadır. Oyunun çocuğun hayatında hem eğlendiren hem de öğretici yönü dikkate alındığında, ailelerin çocuklarına oyun yolu ile bilişsel, sosyal, motor beceriler ve dil becerisi gibi pek çok alanda destek olacağı öngörülebilmektedir. Ancak bu süreç, ailelerin çocukları ile oyun oynayabilme ve çocuğun düzeyine göre etkinlik oluşturabilme becerisi doğrultusunda çocuğa katkı sağlayabilecektir. Bu nedenle ailelerin çocukları ile hangi sıklıkta, ne tür oyunlar oynayıp etkinlikler yaptıklarını, ve bu süreci nasıl planladıklarını görmek, aileleri bu konuda, gerek duyulduğunda, desteklemek açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada gelişimsel farklılıkları olan çocukların ailelerinin, çocukları ile oynadıkları ve yaptıkları günlük etkinliklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel olarak tasarlanan bu çalışmaya özel eğitime ihtiyaç duyan ve bir özel eğitim kurumuna devam eden çocukların anne-babaları dahil edilmiştir. Anne-babalara çocuklarının sahip olduğu oyuncakları neye göre tercih ettiklerini ve bu oyuncaklar ile nasıl oynadıklarını, ayrıca çocukları ile oynadıkları oyunları neye göre seçtiklerini tespit etmeye yönelik, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Sorulara verdikleri cevaplardan ailelerin bu konudaki görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Oyuncak ile ilgili sorularla, oyuncak tercihleri ve bu oyuncakları tercih etmelerinde rol oynayan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Oyun konusunda ise, hangi oyunları oynadıkları, oyunları nasıl belirledikleri, oyunlar sırasında kullandıkları oyuncakların türleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Sorular çocuğu kuruma getiren aile bireyi tarafından cevaplanmıştır. Araştırmacı aile bireyleri ile yüz yüze görüşmüştür. Çalışmaya katılan ebeveyn hem kendi hem de eşi ile ilgili olarak soruları cevaplamışlardır. Cevaplar görüşmeyi yapan araştırmacı tarafından yazılarak kayıt altına alınmıştır. Bulgular ve Sonuç: Veriler çözümleme aşamasındadır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Bebeklik Döneminde Gelişimi Destekleyici Erken Müdahale Programının Anne Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi

Şehnaz Ceylan, Elif Türk, Pelin Ülker Atav

Erken müdahale ve önleme, bir sorunu çözümlmekten ziyade çocuğa, aileye ve dolayısıyla topluma sosyal ve ekonomik yönden uzun vadede yararlı olmaya ve yaşamın kalitesini yükseltmek için kazanımların yaşama geçirilmesine odaklanmış uygulamalardır. Yaşamın erken dönemlerinde bütün gelişimleri uygun şekilde desteklenen çocuklar, gelecekte toplumsal yaşama daha fazla ve aktif şekilde katılmakta, erken dönemde yapılan eğitimler, olumsuz çevre koşullarının olası olumsuz etkilerini azaltabilmektedir. Dolayısıyla erken müdahalenin en önemli hedefi, risk faktörlerini olabilecek en az düzeye indirmek iken koruyucu faktörleri ulaşılabilir en yüksek düzeye çıkarmaktır. Aynı zamanda erken müdahale ailelerin ve alan uzmanlarının iş birliği içinde olduğu bir destek programıdır. Bu işbirliği aracılığıyla, anne-babalar çocuklarının gelişimi ve öğrenmesini desteklemeye yönelik ebeveynlik hedeflerini en üst düzeyde karşılayabilirler. Erken müdahale uygulamalarının bir süreç içinde gerçekleştiği düşünülürse, beklendiği amacına ulaşabilmesi için sistemli bir çerçevede ve günlük rutinelere yayılarak sunulması büyük bir önem taşımaktadır. Bu hedeften yola çıkarak araştırmanın amacı, bebeğin gelişimini destekleyici erken müdahale programının anne görüşleri doğrultusunda incelenmesidir. Bu doğrultuda araştırma, 2017-2018 eğitim –öğretim yılında Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü son sınıf öğrencileri tarafından “Erken Müdahale Uygulamaları” dersi kapsamında uygulanmıştır. Bu program, öğrenciler tarafından 0-3 yaş çocuğa sahip 130 anne’ye ev ortamında 6 hafta boyunca gerçekleştirilmiştir. Erken müdahale uygulama programında ilk olarak her aileye anamnez ve ihtiyaç belirleme formu uygulanmış ve gözlem yapılmıştır. Sonraki haftalar çocuk ve aileyi tanıyarak ve bilgi formlarıyla edinilen bilgiler sonucunda gelişim ve ihtiyaca uygun program planlanmıştır. Özellikle aileyle işbirliği ve etkileşim içerisinde günlük rutinelere kolayca aktarılabilir kazanımlar belirlenerek altı hafta, haftada bir olmak üzere düzenli olarak uygulanmıştır. Son hafta çocuk için ev ortamı düzenleme çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmanın ardından annelerin programla ilgili tüm görüşleri aşağıda yer almaktadır; • Ailelerin çocuklarıyla ilgili desteklenmesini istedikleri konular: oyun ve etkinlik tavsiyeleri ve öğretimi, eğitsel oyuncaklar tanıtımı ve kazandırılması, teknolojik aletlere fazla yönelim, çocuğa uygun ev düzeni sağlama bilgisi ve uygulamaları, uyku düzeni çalışmaları, tuvalet eğitimi, dil gelişimi, kardeş ilişkisi, doğru diş fırçalama uygulamaları vb. • Çalışmanın sonucunda annelerin çocuklarıyla ilgili kazanımları: Çocuklarını daha iyi tanıma fırsatı sunulması, çocukla olumlu ve etkili iletişim ve paylaşımlarını arttırma, kaliteli zaman geçimi, sorunlu davranışlarda sönme vb. • Annelerin uygulanan eğitime önerileri: Uygulamaların ev ortamında olmasının yanı sıra süresinin daha fazla uzatılması, daha fazla uzman görüşü alınması vb. • Annelerin çalışmanın sonucunda erken müdahaleye bakış açıları: Tüm ebeveynlerin bilgilere ulaşımını sağlamak için daha fazla yaygınlaştırılması gerektiği, bazı çocuk davranışlarının büyük problemlere dönüşmeden uzman kişiler desteğiyle aşılabileceği vb. görüşler elde edilmiştir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Zihinsel Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Ebeveynlerin, Çocuklarının Cinselliğı Hakkındaki Görüşleri: Kalitatif Bir Çalışma Örneğı

Nur Elçin Boyacıoğlu, Zeynep Dilşah Karaçam, Neslihan Keser Özcan, Onur Sert

Bu araştırma zihinsel yetersizliğe sahip çocukların ebeveynlerinin çocuklarının cinselliğı hakkındaki görüşlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, niteliksel araştırma yöntemlerinden “fenomenolojik yöntem” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Şubat- Mart 2017 tarihleri arasında, Sakarya ili sınırları içerisinde bulunan özel bir rehabilitasyon merkezinde eğitim alan çocukların ebeveynleri (n=27) ile yürütülmüştür. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğı kullanılarak, bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analizi tekniğı ile analiz edilmiştir. Bulgular: Zihinsel yetersizliğe sahip çocuğı olan ebeveynlerin yaklaşık yarısının (n=13), çocuklarının cinselliğı ihtiyacı olmadığını söylerken, diğer yarısının ise (n=14), normal gelişim gösteren çocuklar gibi cinselliğı ihtiyacı olduğunu söylemiştir. Ebeveynlerin çoğı, çocuğına cinsel eğitim verilmesi gerektiğini (n=17); çocuklarının cinselliğı hakkında bilgi sahibi olmadıklarını (n=19); cinsel eğitimin daha çok uzman ve öğretmenlerle birlikte verilmesi gerektiğini (n=17) söylemiştir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının cinsel davranışlarıyla karşılaştığında ne tepki vereceklerini bilmediklerini (n=8) ; çocuklarının bu davranışları karşısında ilk başta duygulandıklarını (n=23) daha sonra alıştıklarını (n=22) belirtmişlerdir. Katılımcıların neredeyse tamamının (n=26) çocuklarının istismara uğramasından korktuklarını ve bu yüzden çocuklarını tek başına bırakmadıklarını belirtmişlerdir. Sonuç: Bu çalışma sonucu zihinsel yetersizliğe sahip çocukların cinsellik ile ilgili yaşantıları incelendiğinde, çocukların evlenmek istediğini belirtmeleri, televizyon izlerken karşı cinse olan istek, kendi cinsel organıyla oynama, bazı çocukların ise bu konuda davranış göstermediğı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma sonucunda konu ile ilgili eğitimler için, bu konuda uzmanlaşmış kişilerin ve sağlık profesyonellerinin konunun öneminin kavranmasında daha aktif olmaları gerektiğı önerilmektedir.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon D

Okul Öncesi Özel Eğitim Alanında Yapılan Aile Katılımı Çalışmalarının İncelenmesi

Hülya Ceren Tutuk, Hasan Gürgür

Ailelerin özel gereksinimli çocuklarının eğitimine katılımı, ülkemizde dahil olmak üzere birçok ülkede yasa ve yönetmeliklerin kapsamında yer alan önemli bir ilkedir. Bu doğrultuda ailelerin özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif olarak katılımı yasal olarak desteklenmektedir. Normal gelişim gösteren çocukların aileleri ile benzer şekilde, özel gereksinimli çocukların aileleri de çocuklarının eğitim etkinliklerine katılmakta olup aile katılımının tüm öğrenciler için faydalı olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla, normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi özel gereksinimli çocuk ve aileleri için de aile katılımı büyük öneme sahiptir. Özellikle de küçük yaşta özel gereksinimli çocukların aileleri çocukların gelişim ve büyümelerinin ayrılmaz birer parçalarıdır. Bu nedenle özel gereksinimli çocuklarının gelişimsel ve eğitsel amaçlarına ulaşmasında önemli bileşenlerinden biri aile katılımıdır. Ailelerin çocuklarının eğitim sürecine dahil olmaları, okulda uygulanan programı ve okul ortamında çocuğunun farklı gelişim alanlarındaki performansını gözlemleyebilmelerine olanak sağlamaktadır. Aileler çocukları ile ilgili paylaştıkları bilgiler ile çocukları için en uygun programların hazırlanmasına katkıda bulunurken, okulda çalışılan becerilere paralel olarak diğer ortamlarda da eğitim sürecini destekleyici çalışmalar yapabilmekte ve çalışılan becerilerin genellenebilmesini sağlayabilmektedir. Sonuç olarak okul ve ailenin işbirliği ile sağlanan aile katılımı, çocukların gelişim ve eğitimlerinde olumlu sonuçlar sağlamaktadır. Aile katılımının sağlanmasına ilişkin olarak ise Epstein (1995) aile okul ve toplum işbirliğini içeren altı düzeyde katılımdan bahsetmektedir. Bunlar; ebeveynlik, iletişim, gönüllülük, evde öğrenme, karar vericilik ve toplumla işbirliğidir. Epstein aile katılımının sıralan düzeylerde gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Alanyazın incelendiğinde özel eğitim alanında aile katılımı ile ilgili çeşitli çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı ise okul öncesi yaşta (3-6) özel gereksinimli çocukların eğitim hizmetleri sürecinde aile katılımının sağlanması yönelik araştırmaların incelenmesidir. Çalışmaya dahil edilen araştırmalar elektronik veri tabanlarında belirlenen anahtar kelimeler kullanılarak sistematik olarak taranmıştır. Bu tarama Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi "veri tabanları toplu arama" ve Google Akademik veri tabanlarından gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya ulusal ve uluslararası alanda yapılmış tam metnine ulaşılan ve okul öncesi yaşta özel gereksinimli çocukları kapsayan araştırmalar dahil edilmiştir. Tarama sonrasında elde edilen araştırmalar betimsel olarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda incelenen araştırmalara ilişkin elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın ışığında tartışılarak gelecek araştırmalara yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Eğitimcilerin Otizm Yönelik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Ayşe Sanem Şahlı, Leyla Tatlı, Derya Şahin, Özlem Bidav

Bu çalışmanın amacı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin otizm hakkındaki bilgi düzeylerinin ve bunu etkileyen faktörlerin incelenmesidir. Materyal ve Metot: Çalışmaya Samsun ve Ankara illerindeki farklı özel eğitim kurumlarında özel eğitim alanında çalışan 46 birey gönüllü olarak katılmıştır. Eğitimcilerin yaş ortalaması 34.59, ortalama görev süreleri ise 8.3 yıldır. Eğitimcilere araştırmacılar tarafından hazırlanan bir bilgi düzeyi değerlendirme anketi uygulanmıştır. Elde edilen veriler, iki başlık altında analiz edilmiştir. İlk başlıkta demografik değişkenler ve mesleki tecrübelerin analizi, ikinci başlıkta ise eğitimcilerin bilgi düzeylerine yönelik analizler yer almaktadır. Bulgular: Çalışma sonucunda 20 eğitimci (% 44,4) otizmin ciddi bir psikolojik bozukluk olduğunu düşünürken, bu eğitimcilerin ortalama görev süresi 10,5 yıldır. 25 eğitimci (% 55,6) otizmin ciddi bir psikolojik bozukluk olduğunu düşünmemekle birlikte, bu eğitimcilerin ortalama görev süresi 6,35 yıldır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Eğitimcilerin 43'ü (% 93,5) otizmin erken teşhis edilebilir olduğunu düşünürken, 3'ü (% 6,5) erken teşhis edilemediği ifade etmektedir. Eğitimcilerden 28'inin (%61) otizmle ilgili bir eğitime katıldığı, 16'sının (%35) ise herhangi bir eğitim almadığı görülmüştür. Tartışma: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan eğitimcilerin görev süresi otizm ile ilgili bilgi düzeylerinde önemli bir belirleyicidir. 10 yıldan fazla çalışan eğitimcilerin otizm hakkında bilgi düzeylerinin daha üst seviyede olduğu, görev süresi 10 yıldan daha az olan eğitimcilerin ise otizm hakkında bilgi düzeylerinin daha az olduğu görülmektedir. Eğitimcilerin iş yaşantılarına başladıkları yıldan itibaren çalıştıkları özel gereksinimli çocuklar ve tanısal özellikleri hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları adına düzenli aralıklarla eğitsel faaliyetlere katılmaları son derece önemlidir.

ICECI2018

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Okul Öncesi Dönemde Özel Yeteneklilerin Eğitimi: Öğretmenler için Öneriler

Nilgün Kirişçi, Selin Bozbey-Esmeroğlu, Bilge Bal-Sezerel, N.Nazlı Özdemir

Özel yetenekli öğrenciler için tasarlanmış bir öğretim programı onların üst düzey düşünme kapasitelerine uygun olmalıdır. Bu da öğretim programının zengin bir içeriğe sahip olması, kullanılacak öğretim stratejilerin öğrencilerin üst düzey bilişsel ve duyuşsal becerilerini geliştirmeyi sağlayıcı nitelikte olması ile mümkün olabilir. Kısacası özel yetenekli öğrencilerin bireysel öğrenme gereksinimlerine cevap verebilecek nitelikte, farklılaştırılmış bir öğretim sistemi gereklidir. Diğer okul kademelerinde olduğu gibi erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli öğrenciler için de farklılaştırılmış öğretim stratejileri önem taşımaktadır. Öğretmenler açısından ele aldığımızda ise bir çok öğretmenin bu tür öğrencilerin gereksinimlerinin farkında olmalarına rağmen ne tür stratejileri teknikleri kullanmaları gerektiği konusunda kaygı taşıdıklarını söyleyebiliriz. Buradan yola çıkarak yapılan bu araştırmanın sınıfında özel yetenekli öğrencileri olan okul öncesi öğretmenler için destekleyici bir araştırma olması öngörülmüştür. Bu doğrultuda araştırmanın amacını, okul öncesi dönemde özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde kullanılan güncel uygulamaların ve tekniklerin kuramsal açıdan incelenmesi oluşturmaktadır. Çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, okul öncesi dönemdeki özel yetenekli öğrencilerin özellikleri, gereksinimleri ve eğitimsel uygulamaların derinlemesine incelenmesi amacı ile alan yazın taraması yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada yer alan kuramsal bilgileri ve araştırma bulgularını elde etmek amacı ile gerçekleştirilen alan yazın taramasında ulaşılan basılı kaynakların yanı sıra, kongre özet kitapçıkları, YÖK veri tabanı ve konu ile ilgili akademik dergiler incelenmiş ve ilgili makaleler analiz edilmiştir. Alan yazın taraması sonucuna dayalı olarak özel yetenekli ilköğretim öğrencileri için kullanılan tekniklerin okul öncesi dönem için de adapte edilebileceğini söyleyebiliriz. Zenginleştirme stratejileri içerisinde öne çıkan stratejiler: Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme, bağımsız çalışmalar ve projeler, saha gezileri, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı, klupler ve yarışlar dır. Bu stratejilerin yanı sıra öğretmenlerin sınıflarındaki özel yetenekli öğrencilerin bilişsel kapasitelerine uygun derin, kompleks ya da içerik açısından soyut zenginleştirme uyarlamaları yapmaları, öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmek amacı ile uygun destekleyici sorular seçmeleri ve onları yeni ürünler ortaya çıkarma konusunda teşvik edici uygulamalara yönelmeleri gerektiği önerilebilir.

ICECI2018

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Çocuk Gelişimcilerin Aile Sağlığı Merkezlerinde İstihdam Edilmelerinin Erken Müdahale Açısından Önemi

Selvinaz Saçan

Aile Sağlığı Merkezleri, koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak sağlık hizmetlerinin verildiği, bir veya birden çok hekim ile aile sağlığı elemanları tarafından aile hekimliği hizmetlerinin sunulduğu sağlık kuruluşlarıdır. Aile sağlığı merkezlerinde görev yapan aile sağlığı elemanları, sözleşmeli veya bakanlık tarafından görevlendirilen aile hekimi ile birlikte çalışan ebe, hemşire ve sağlık memurlarından oluşmaktadır. bu bildirinin amacı, aile sağlığı elemanları içinde yer almayan, ancak yer alması halinde özellikle bebeklik ve erken çocukluk döneminde çocuklar ve ailelerine hizmet sunabilecek olan çocuk gelişimcilerin bu merkezlerdeki rolünü tanımlamak ve erken müdahale açısından önemini vurgulamaktır. Ülkemizde gelişimin en hızlı olduğu 0-3 yaş döneminde herhangi bir sağlık sorunu olmadan da aşı olmak için gidilen ve aşı takvimine uygun periyodik görüşmelerin yapıldığı tek kurumsal yapı aile sağlığı merkezleridir. Aile sağlığı merkezlerinde koruyucu önleyici çalışmalar kapsamında gebe-çocuk izlemleri yapılmaktadır. 1995 yılından bu yana sürdürülen Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme (ÇPGD) Programı, gelişimin hızlı olduğu 0-6 yaş döneminde çocuğun gelişimini desteklemeyi ve gelişimsel risk durumlarını belirleyip erken müdahalede bulunmayı amaçlayan örnek bir programdır. Ancak, ÇPGD Programının uygulanması, uygulamada yaşanan sorunlar, uygulamayı kimlerin yaptığı ve uygulama sonuçlarının değerlendirilmesine ilişkin yeterli sayıda araştırma henüz yoktur. Programların var olması maalesef uygulamayı ve sürdürülebilirliği garanti etmemektedir. Erken müdahale, uygulanması ve sürdürülmesi, geleceğimiz olan çocuklar açısından hayati öneme sahip, doğumdan itibaren gelişimsel riski veya gelişimsel gecikmesi olan çocuğa en kısa zamanda ulaşmayı amaçlayan, çocuk ve aileye içinde yaşadığı toplum ile birlikte bütüncül bakış açısı ile yaklaşan, farklı disiplinlerden oluşan uzman sağlık ekibi aracılığıyla sunulan gelişimsel uygulamalar ile çocuk ve aileyi destekleyen amaçlı bir süreçtir. Gelişimin değerlendirilmesi ve izleminin yanı sıra, erken müdahalede aktif rol alarak çocuklar ve ailelerini desteklemek amacıyla sağlık bilimleri fakültelerinin dört yıllık lisans eğitimi veren çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan çocuk gelişimciler, aile sağlığı merkezlerinde gebelik döneminden başlayarak ailelere rehberlik edebilecek, doğumdan itibaren bebeklerin gelişimini izlem protokolleri çerçevesinde izleyerek gelişimsel sorunların erken dönemde belirlenmesine, gelişimin desteklenmesine katkı verebilecek ve bunu yaparken diğer disiplinlerle transdisipliner ekip yaklaşımı ile çalışabilecek donanımla yetişmektedir. Bu anlamda dört yıllık lisans eğitimi çocukların gelişimini değerlendirme, izleme ve destekleme alanında yapmış olan Çocuk Gelişimcilerin erken müdahale açısından en önemli dönem olan 0-3 yaş GRUBU bebekler, çocuklar ve ailelerine ilk ve en hızlı şekilde ulaşan aile sağlığı merkezlerinde istihdam edilmeleri son derece önemlidir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon D

Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Annelerin Doğal Çevre Kullanımının İncelenmesi

Pınar Bayhan, Sevda Polat, Gizem Yağmur Değirmenci

Doğal çevre; yetersizliği olsun ya da olmasın tüm çocuklar için sosyalleşme ve kendini idare etmek için günlük yaşam aktivitelerini yaparak, yaşayarak öğrendikleri ortamlardır. Bu ortamlar çocuğun içinde yaşadığı toplumda var olan alanlardır; evi, oyun alanları, okulu vb. tüm alanlar çocuk için doğal çevre kapsamı içinde yer alır. Çocukların yaşamı kültürüne ait davranışları öğrenebilmelerini sağlayan günlük aktivitelerden oluşur. Bu aktiviteler yemek yeme, banyo, giyinme/soyunma, alışveriş, oyun, çiçek ekme gibi birçok durumu içerir. Aktivitelerin desteklenmesi yolu ile çocukların gelişimi ve öğrenmesinin artırılması hedeflenir. Özel gereksinimli çocuklar için erken müdahale uygulamalarında çocuğun yetkinlik kazanması beklenen sonuçlara, aile rutinlerine ve alınan hizmetin doğasına göre doğal çevre belirlenir. Doğal çevre her çocuk için bireysel olarak belirlenen bir çevredir ve erken müdahale hizmetlerinden yararlanan bir çocuk için bu kapsamda belirlenmiş doğal çevre, başka bir çocuk için doğal çevre kapsamında olmayabilir. Klinik, hastane gibi ortamlar doğal çevre değildir. Doğal çevre çocuğun ailesiyle yaşadığı ortamı ifade etmektedir ve erken müdahale programlarına çocuğun doğal çevresinde de devam edilmesi çocuğun gelişimini destekleyecektir. Aynı zamanda ailelerin çocuklarının gelişimini, öğrenmesini ve aile ile toplum yaşamına katılımını sağlamalarında da ihtiyaçları olan desteği sunacaktır. Doğal çevrede herhangi bir özel materyale gerek yoktur. Ailelerin günlük rutinleri içine uyum sağlanır. Gün içinde çocuğun iletişime katılımını gerektiren çoğu doğal olarak gelişen olaylar meydana gelir ve bunlar çocuğun gelişimini olumlu yönde desteklemek için kullanılabilir. Çocuğun öğrendiği beceriyi kullanacağı ya da uygulayacağı günlük yaşam ortamlarında o becerinin kazanımını kolaylaştıran, engelleyen ve kısıtlayan etmenleri tanımlamada ailelere ve uygulayıcılara fırsatlar sunmaktadır. Böylece çocuk tüm gün boyunca becerilerini uygulama fırsatı bulmaktadır. Doğal çevre, yaşam öğrenme fırsatları açısından oldukça önemli ve büyük bir potansiyele sahiptir. Özel gereksinimli çocukların yeterliliklerinin ortaya konmasında, aile ile toplum yaşamına katılımlarının sağlanması açısından bireylerin ve ailelerinin doğal çevreyi etkin kullanımlarının desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı Ankara ilinde yaşayan, 0- 6 yaş aralığında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan çocukların doğal çevresine ilişkin mevcut durumu saptamaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen demografik bilgi formu, annelerin çocukları için doğal çevre oluşturmaya yönelik görüşlerini betimleyen sorulardan oluşan ve araştırmacılar tarafından oluşturulan likert tipte cevaplanan envanter kullanılmıştır. Elde edilen bulguların demografik değişkenlerle ilişkisinin yanı sıra, doğal çevreye ilişkin elde edilen bulguların uygun istatistiksel yöntemlerle analizi yapılacaktır.

ICECI2018

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon E

Beş-Altı Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Davranışları İle Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ayşegül Ulutaş, Filiz Akdoğan

Bu araştırma, beş-altı yaş çocuklarda sosyal problem çözme davranışları ile öğretmenlerin kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Sivas il merkezinde kamuya ait okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklar ve bu kurumlarda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemi ise evren içerisinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 250 çocuk ve 80 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada çocuklara “Kişisel Bilgi Formu”, “Wally Sosyal Problem Çözme Testi” ve “Öğretmen Kişilik Özellikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların sosyal problem çözme davranışları ve öğretmen kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon E

4 – 6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Sözcük Derinliği Testinin Geliştirilmesi

Tüba Küçük Doğaroğlu, Funda Acarlar

Bu çalışmada semantik bilginin derinlik boyutunu değerlendiren Sözcük Derinliği Testi'nin (SDT) geliştirilmesi ve 4 – 6 yaşlar arasındaki normal gelişim gösteren çocuklarda sözcük derinliği performansının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma tarama modellerinden kesitsel araştırma deseni ile yapılandırılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde ilk aşamada seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden 3'er okul belirlenmiştir. Bu okullara devam eden çocuklar arasından çalışma grubunun belirlenmesinde ise seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme dayalı ölçüt örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu yolla oluşturulan çalışma grubunda İzmir ilinde yer alan resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 103'ü kız, 98'i erkek olmak üzere toplam 202 çocuk yer almaktadır. Yatay, parça – bütün ve dikey ilişkili sözcüklerin yer aldığı 3 bölüm ve her bir bölümde 8 soru sözcüğü olmak üzere toplam 24 soru sözcüğünden oluşan SDT'te resimlendirilmiş her bir soru sözcüğüne karşılık bir doğru cevabın bulunduğu dört seçenek sözel olarak sunulmaktadır. Elde edilen sonuçlar, yatay ilişkili sözcüklerden dikey ilişkili sözcüklere doğru gelişimsel bir sıranın olduğunu göstermektedir. Farklı sosyoekonomik düzeydeki çocukların SDT performanslarına bakıldığında ise alt sosyoekonomik düzeydeki çocukların ortalamalarının orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki çocuklardan anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur.

ICECI2018

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon E

Okuma Başarısını Yordayan Okul Öncesi Dönemdeki Dil Becerilerinin İncelenmesi

Şaziye Seçkin Yılmaz

Hayat boyu öğrenmede kullanılan en önemli araç olan okuma, çözümleme ve okuduğunu anlama boyutlarından oluşmaktadır. Çözümleme sözcükleri oluşturan harflerin, temsil ettikleri seslere hızlı ve otomatik bir şekilde dönüştürülmesidir. Başka bir deyişle çözümleme, sözcüklerin hızlı ve doğru bir şekilde okunmasıdır. Okuduğunu anlama ise okunan sözcük, cümle ve/veya metnin iletmek istediği mesajın anlaşılmasıdır. Dil becerileri, okuma becerisindeki başarıyı yordayan en önemli becerilerdendir. Araştırmalar okul öncesi dönemdeki sesbilgisel işleme becerilerinin sözcük çözümlemeyi, sözel dil becerilerinin ise okuduğunu anlamayı yordadığını göstermektedir. Okul öncesi dönemde sesbilgisel farkındalık, hızlı-otomatik isimlendirme ve sesbilgisel kısa süreli bellek becerilerinde sorun yaşayan öğrencilerin ilerleyen yıllarda sözcük çözümlemede; sözcük bilgisi, sözdizimi ve biçimbirim bilgisi gibi sözel dil becerilerinde sorun yaşayan öğrencilerin de okuduğunu anlamada başarısız olduklarını göstermektedir. Alanyazında okul öncesi dönemde dil becerilerinde akranlarından geride olan öğrencilerin belirlenmesinin ve okuma becerisi için risk grubu olarak ele alınmasının okuma başarısızlığını önleme açısından önemli olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada okuma başarısında etkili olan, okul öncesi dönem dil becerileri ve nasıl değerlendirildiği açıklanmış, okuma başarısızlığını önlemede faydalı olabileceği düşünülen uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon E

Erken Çocukluk Dönemi İçin Otizm Spektrum Bozukluğu Değerlendirme Protokolü Geliştirme Süreci

Meral Çilem Ökcün Akçamuş, Hatice Bakkaloğlu

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal etkileşim ve iletişimde kalıcı bozukluklar ve sınırlı tekrarlayıcı davranışlarla karakterize olan, gelişimin erken dönemlerinde ortaya çıkan nöro-gelişimsel bir bozukluktur (American Psychiatric Association [APA], 2013). OSB'li çocuklara erken dönemde özellikle yaşamın ilk üç yılında verilen eğitim kritik bir öneme sahiptir ve alanyazında yapılan araştırmalar spesifik olarak dil ve iletişim becerilerine yönelik yapılan müdahalelerin OSB'li çocukların ilerideki gelişimini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Rogers, 2005). Bununla birlikte bu eğitim programlarının başarısında kapsamlı ve sistematik bir değerlendirmenin (Paul, 2008) ve bu değerlendirmelere dayalı olarak doğru eğitsel program geliştirmenin tartışmasız olarak önemli bir rolü vardır (Tager-Flusberg ve diğ., 2009). Ülkemizde OSB'li çocukların dil, iletişim ve sosyal etkileşim becerilerinin değerlendirilmesinde genellikle standardize dil değerlendirme testleri, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların değerlendirilmesinde ise tanı ve tarama araçları kullanılmaktadır. Bu testler, OSB olan çocuklara ilişkin değerli bilgiler vermesine karşın, eğitsel amaç belirlemek ve bireysel eğitim programı geliştirmek için gerekli olan derinlemesine gelişimsel bilgiyi vermede sınırlı kalmaktadır. Alanyazın taramalarında ülkemizde OSB'li çocukların çoklu-araç, çoklu-kaynak ve çoklu-yöntem kullanılarak değerlendirilmesinde sınırlılıklar olduğu ve bu çocukların değerlendirilmesinde sistematik bir yaklaşımın kullanılmadığı görülmüştür. Oysaki değerlendirme sürecinde birden fazla kaynağın, aracın ve yöntemin kullanılması çocukların gerçek performanslarının belirlenmesi açısından önemlidir (Cumine ve diğ., 2010). Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezine (ÖEAUM) başvuran gelişimin erken dönemlerindeki (0-6 yaş) OSB'li çocukların dil, iletişim ve sosyal etkileşim becerilerinin ve tekrarlayıcı davranışlarının değerlendirilmesinde kapsamlı ve sistematik bir değerlendirme protokolü hazırlanmıştır. Bu değerlendirme protokolünün geliştirilme sürecinde öncelikle alanyazın taranarak OSB'li çocukların değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan araçlar belirlenmiştir. Alanyazın incelemeleri sonucunda protokolün, doğal gözlem, yarı yapılandırılmış gözlem, standardize testler ve ölçüt bağımlı işlemleri içermesine karar verilmiştir. Merkeze gelen tüm çocuklar için öncelikle Ebeveyn Bilgi Formu ve İzin Formu, ardından Çocukluk Otizmi Derecelendirme Ölçeği (İncekaş, 2009) ebeveyne sorular sorularak ve çocuk gözlemlenerek doldurulmaktadır. Bilgi formlarının doldurulmasının ardından anne/birincil bakıcı ve çocuk oyun odasına alınmakta ve İletişim Oyun Protokolü (Adamson ve Bakeman, 2016) uygulanmaktadır. İletişim Oyun Protokolü ile çocukların iletişim aşamasına karar verilmekte ve sözel dil gelişmemiş/tek sözcükler döneminde olan çocuklar ile cümleler döneminde olan çocuklarla yapılan değerlendirme basamakları farklılaşmaktadır. Sözel dil gelişmemiş/tek sözcükler döneminde olan çocukların iletişim davranışlarının sıklığı, çeşitliliği ve karmaşıklığı, nesnel oyun becerilerinin karmaşıklığı ve becerileri değerlendirilmektedir (Mundy ve diğ., 2003; Ökcün-Akçamuş, 2015). Bunlara ek olarak anne ile görüşme yoluyla Türkçe İletişim Davranışları Gelişim Envanteri-Jestler ve Sözcükler Formu (Aksu-Koç ve ark., 2008) doldurulmaktadır. Cümleler döneminde olan OSB'li çocuklarda ise öncelikle dil örneği alınmakta ve bu örnek üzerinden sözcük dağarcığı, cümle karmaşıklığı ve sohbet becerileri (Acarlar, 2005) değerlendirilmektedir. Ardından

ICECI2018

Edmonton Öyküleme Değerlendirme Aracı (Schneider ve diğ., 2005) ile çocukların öyküleme becerileri, oyun işlemleri ile oyun karmaşıklığı ve zihin kuramı işlemleri ile çocukların başkalarının farklı istek ve farklı inançları olabileceği durumunu anlama becerileri (Keçeli-Kaysılı, 2011) ölçülmektedir. Bunlara ek olarak anne ile Türkçe İletişim Davranışları Gelişim Envanteri Sözcük ve Cümle Formu (Aksu-Koç ve ark., 2008) doldurulmaktadır. Tüm bu değerlendirmelerin yanı sıra tüm OSB'li çocuklar için tekrarlayıcı davranışların yoğunluğunun ve türünün belirlenmesi amacıyla Tekrarlayıcı Davranışlar Ölçeği-Revize Edilmiş Versiyonu (Bodfish ve diğ., 2000) anne ya da birincil bakıcı ile doldurulmaktadır. İki grup için yapılan değerlendirmelerin sonuçlarına göre her çocuk için bireysel eğitim programı hazırlanmaktadır. Protokolün uygulanması zaman aldığından genellikle iki oturumda gerçekleştirilmektedir ve protokolün uygulanmasında yaşanan güçlüklerin çözülmesi amacıyla çalışmalar devam etmektedir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon E

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar İçin Eğitsel Değerlendirme Protokolü Geliştirme Süreci

Hatice Bakkaloğlu, Zeynep Bahap Kudret, Burcu Kılıç Tülü

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG), “sözlü ve yazılı dili anlama ya da kullanma ile ilgili temel psikolojik süreçlerin bir ya da birden fazlasında bozukluk olması durumudur. Bu durum, dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma ya da matematiksel hesaplamalar yapmada güçlükler” olarak ifade edilmektedir (IDEA, 2004). ÖÖG olan öğrencilerin akademik yetersizliklerinin altında yatan nedenleri ve bu alanlardaki performanslarını belirlemek, hazırlanacak müdahale programlarının içeriğinin düzenlenmesi ve bu programların akademik alanlara olan etkisinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır. ÖÖG olan öğrencilerin bu alanlardaki problemleri erken dönemde fark edilip değerlendirildiğinde ve uygun eğitim programları sağlandığında, başarılı olabildikleri görülmektedir. Ulusal alanyazına bakıldığında ÖGG olan çocukların farklı yöntemler ve değerlendirme araçları kullanılarak gereksinim duyulan alanlarda bütüncül bir şekilde değerlendirilmelerine ilişkin sınırlılıklar olduğu ve değerlendirmede sistematik bir yaklaşımın kullanılmadığı gözlenmektedir. Bu çalışmada, Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezine (ÖEAUM) başvuran ÖÖG tanısı olan ya da ÖÖG açısından risk grubunda olduğu düşünülen çocukların güçlük çektikleri temel alanlardan dil, bilişsel, hızlı isimlendirme, okuma, yazma ve matematik becerilerinin değerlendirilmesinde kapsamlı ve sistematik bir değerlendirme protokolünün geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle alanyazın taranmış, ÖGG olan bireylerin değerlendirilmesinde kullanılan araçlar belirlenmiş ve bu araçların uygulanması için gerekli izinler yazılı olarak alınmıştır. Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezine gelen her çocuk iki oturumda değerlendirilmektedir. İlk değerlendirme oturumunda Aile Bilgi Formu ve İzin Formu aileler tarafından doldurulmaktadır. Ardından çocukların çalışma belleği becerilerini değerlendirmek amacıyla Çalışma Belleği Ölçeği (Özgür-Yılmaz ve Ergül, 2017) ve hızlı isimlendirme becerilerini değerlendirmek amacıyla Hızlı İsimlendirme Testi (Özgür-Yılmaz, 2016) uygulanmaktadır. Ayrıca çocukların takvim yaşlarına göre akıl yürütme, problem çözme, analitik irdeleme ve zihinsel faaliyet hızını sözel olmayan şekilde ölçmek için RAVEN Renkli Progresif Matrisler Testi (Bildiren, 2017) ya da RAVEN Standart İlerleyen Matrisler Plus Testi (Tunalı, 2007) kullanılmaktadır. İkinci oturumdaki değerlendirmeler çocuğun okuma-yazma performansına göre farklılaşmaktadır. Çocuk anasınıfına devam ediyor ya da birinci sınıfta ve okuma yazmayı öğrenmede güçlük yaşıyorsa, Erken Okuryazarlık Testi (EROT) (Kargın, Ergül, Büyüköztürk ve Güldenoğlu, 2013) uygulanarak çocukların okuma yazmaya hazırlık becerileri değerlendirilmektedir. EROT ile çocukların alıcı dil, ifade edici dil, genel isimlendirme, işlev bilgisi, harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık ve dinlediğini anlama becerilerine ilişkin performansı belirlenebilmektedir. Bu gruptaki çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini ayrıntılı bir şekilde değerlendirmek için Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) (Topbaş ve Güven, 2011) ve Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Kelime Testi (TİFALDİ) (Güven, 2010) kullanılmaktadır. Okuma yazma bilen ancak doğru ve akıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve matematiksel hesaplamalar yapma gibi akademik becerilerde problemler yaşayan çocukların yer aldığı grupta ise çocukların okuma, yazma ve/veya matematik gibi ilgili alanlardaki performansını belirleyebilmek için sınıf düzeylerine uygun müfredata dayalı kontrol listeleri kullanılmaktadır. Kontrol listelerine ek olarak

bu çocuklarda öğrencinin düzeyine uygun öyküleyici ve bilgilendirici metinler kullanılarak okuma akıcılığı, okuma doğruluğu ve okuduğunu anlama becerileri değerlendirmek amacıyla sınıf düzeylerine göre okuma becerilerinin belirlenmesinde Formel Olmayan Okuma Envanteri (Karasu, Girgin ve Uzuner, 2013) kullanılmaktadır. Bu eğitsel değerlendirme protokolü ile çocukların genel akademik performansına ilişkin ayrıntılı bilgi toplanabilmekte, çocukların gereksinimlerine uygun bireysel eğitim programları hazırlanabilmekte ve uygulanabilmektedir. Bunun sonucunda da ÖÖG olan çocukların gelişimlerinin takip edilmesi ve desteklenmesinde, ayrıca uygulanan eğitim programlarının etkililiğinin belirlenmesinde daha sistematik bir yol izleneceği düşünülmektedir. Protokelle veri toplama süreci devam etmektedir. Elde edilen veriler çerçevesinde değerlendirme protokolü tekrar gözden geçirilecektir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon E

Yenilenmiş Anne Bekçiliği Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Arzu Aydın, Güleycan Akgöz Aktaş

Anne bekçiliği en genel tanımıyla babanın ev hayatına ve çocuğun yaşantısına dahil olma girişimlerinin anne tarafından denetlenmesini ifade etmektedir. Araştırmacılar; benlik saygısı, güç, kontrol ve otorite isteği, dindarlık gibi değişkenlerin anne bekçiliği ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca kadını cinsiyet rollerine aşırı bağlı, annelik rollerini abartan ve çevresinden iyi bir anne olduğuna dair ipuçları yakalamak isteyen, düşük eğitim düzeyine sahip kadınların anne bekçiliği yapma olasılığının yüksek olduğu bilinmektedir. Yenilenmiş Anne Bekçiliği Ölçeği (Y-ABÖ); eşlerin karşılıklı etkileşimi ile gelişen ve annenin kontrollü, kolaylaştırıcı ya da sınırlayıcı yöntemlerle, babanın çocukla ilişkisini düzenli ve uygun duruma getirme davranışlarını değerlendirmek amacıyla Puhlman ve Pasley (2013) tarafından geliştirilmiştir. Türkçede anne bekçiliğinin olumlu ve olumsuz yönlerini birlikte ele alarak değerlendiren bir ölçek olmadığı bilindiğinden, bu çalışmada söz konusu aracın psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın katılımcıları okul öncesi kurumlara devam eden 4-6 yaş arası 265 çocuğun anne babalarıdır. Annelerin yaş ortalaması 34.73 ve babaların yaş ortalaması 38.80'dir. Annelere Y-ABÖ, babalara ise ölçüt bağıntılı geçerliği değerlendirebilmek için Baba Katılımı Ölçeği (BAKÖ) uygulanmıştır. Ölçeğin faktör yapısı doğrusal faktör analizi ile incelenmiş, elde edilen iki faktörlü yapı (kolaylaştırıcı ve sınırlayıcı) orijinal çalışma ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı kolaylaştırıcı bekçilik davranışları alt boyutu için .81 iken sınırlayıcı bekçilik davranışları için .80 hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlığı için kullanılan eşdeğer yarılar yönteminde, her iki alt boyut için ayrı ayrı hesaplanan güvenirlik katsayıları sırasıyla .77 ve .72 bulunmuş, böylece Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ölçeğin tatmin edici düzeyde güvenilir olduğunu göstermiştir. Kriter geçerliği sonuçları ise; baba katılımının annenin kolaylaştırıcı bekçilik davranışları ile pozitif, sınırlayıcı bekçilik davranışları ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca analiz sonuçlarına göre annelerin Y-ABÖ puan ortalamaları, bazı demografik değişkenler ile (annelerin çalışma saatleri, yaşı) ilişkilidir. Örneğin; annelerin çalışma saatleri arttıkça genel bekçilik davranışları azalmakta ve daha genç anneler sıklıkla teşvik edici bekçilik göstermektedirler. Bununla birlikte; evlilik süresi, çocuğun cinsiyeti, babaların yaşı, annelerin eğitim düzeyi gibi değişkenler annelerin bekçilik davranışları ile ilişkili bulunmamıştır. Söz konusu bulgular, kültürel özellikler de göz önüne alınarak literatür bilgileri ışığında yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle, henüz çok yeni bir araştırma geçmişine sahip olan anne bekçiliği kavramına ilişkin yeni ve kapsamlı bir ölçeğin uyarlanmış olmasının, hem ülkemizde anne bekçiliği kavramının çalışılabilmesine yardımcı olacağı hem de ortaya konan bulgular ile birlikte gelecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon E

Erken Çocuklukta Erken Müdahale: Ne Biliyoruz?

Rengin Zembat, Ezgi Akşin Yavuz, Hilal İlknur Tunçeli

Yaşamın ilk sekiz yılı boyunca bir başka deyişle erken çocukluk dönemi boyunca çocuklar hayatlarının diğer dönemlerinden daha hızlı bir şekilde büyür ve gelişirler. Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminin hızı ve bu dönemdeki gelişim süreçleri ve öğrenme yaşantılarının ileriki yıllara katkısı göz önünde bulundurulduğunda çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi ve eksiklerin ve varsa problemlerin erkenden belirlenmesi ve bunlara yönelik gerekli önlemlerin alınarak çocuğun gelişiminin desteklenmesi gerekmektedir (Bredenkamp, 2015; Fairtest, 2007; Horton ve Bowman, 2002). Çocuklar için risk oluşturabilecek durumların erkenden belirlenmesi ve gerekli müdahalenin yapılması alan yazında “erken müdahale” kavramı ile anılmaktadır. Dunst (2007) erken müdahaleyi; çocuğun anne babası ve diğer bakımları üstlenen kişilerin uyguladıkları, çocuğun insanlarla ve objelerle sosyal etkileşimini şekillendirmeyi ve artırmayı amaçlayan fırsatlar ve deneyimler olarak tanımlarken; Howard v.d. (2010) ise küçük çocuklar ve onların ailelerine yönelik, eğitim amaçlarını, sağlık hizmetlerini ve sosyal hizmetleri içeren kapsamlı bir hizmetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Çocuk doğduğu andan okula başlayıncaya kadar ebeveynlerinin gözetimi altında olduğundan birçok risk altındaki çocuk okula başlayıncaya kadar fark edilememekte ve müdahale için kimi zaman geç kalınmaktadır. Çocuk okula başladıktan sonra ise öğretmenlerinin risk altındaki çocukları fark edip uygun desteği sağlaması yani erken müdahalenin uygulanma zamanlamasını doğrudan etkilemektedir. Bir çocuğun hayatındaki ilk öğretmeni olan okul öncesi öğretmenin gelişimsel anlamda gerek gözlemler gerekse ölçme araçları yoluyla sürekli değerlendirmeler yapması ve bu değerlendirmeler sonucunda ihtiyacı olan çocuklar için doğru yönlendirme ve müdahaleleri yapabilmesi gerekmektedir. Bu müdahale ve yönlendirmeyi yapabilmeleri için de erken müdahale hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Başlangıçta bir not alma tekniği olarak Tony Buzan tarafından geliştirilen zihin haritaları ise zamanla gelişerek not almanın yanı sıra öğrenme ve değerlendirme aracı olarak da kullanılmıştır. Zihin haritalarının en temel özelliği bir konu, nesne ya da kavrama dair bireyin zihninde yer alan, konuyla ilişkilendirdiği tüm kavramları; ilişki hiyerarşisine göre kağıt üzerine renkli kalemle, yazı ve görselleri kullanarak, dinamik olarak aktarmasıdır. Adeta bireyin zihninde bir konu hakkında yer alan tüm detayları kodlayarak kağıda aktarmasını sağlayan bir araçtır. Bu özelliği nedeniyle okul öncesi öğretmen adaylarının erken müdahaleye ilişkin görüşlerinin araştırmacılar tarafından herhangi bir yönlendirme olmaksızın, öğretmen adaylarının zihinlerindeki ilişki ağı ile değerlendirilmesi; onların erken müdahale hakkında zihinlerinde yer alan konu, kavram ve ilişki ağının kağıt üzerinde somut olarak görünmesine katkı sağlayacağından önemlidir. Bu araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının erken müdahaleye dair görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile tasarlanan araştırmada veri toplama aracı olarak zihin haritaları kullanılacaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Trakya Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda 4. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarından çalışmaya gönüllü olarak katılanlar oluşturacaktır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğretmen adaylarına araştırmacılar tarafından zihin haritası hazırlama eğitimi verilecek ve birlikte bir zihin haritası hazırlanacaktır. Zihin haritasını nasıl hazırlayacağını öğrenen öğretmen adaylarından “erken müdahale” konusunu merkeze alan birer zihin haritası hazırlamaları istenecektir. Öğretmen

ICECI2018

adaylarını zihin haritalarını oluşturmaları için bir hafta süre tanınacak olup; ardından Evrekli, İnel ve Balım (2010) tarafından geliştirilen zihin haritası puanlama sistemine uygun olarak haritalar puanlanarak ve alt dallarda yer alan konu başlıklarının yüzde-frekans dağılımlarına göre değerlendirilecektir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Erken Çocukluk Dönemindeki Öğrencilerin Özel Gereksinimi Olan Bireyleri Kabul Düzeylerinin İncelenmesi

Deniz Tekin Ersan, Seda Ata, Sinem Kaya

Bireylerin okul döneminde uyum içerisinde ve mutlu bir yaşam geçirebilmesi için akran kabulü çok önemlidir. Okul öncesi dönemde, özel gereksinimi olan bireylerin okullarda bulunması, kaynaştırma uygulamalarının yaygınlaşması ile birlikte, akran kabulü de gündeme gelmektedir. Başarılı bir kaynaştırma için sadece özel gereksinimi olan ve olmayan çocukların bir arada bulunması değil aynı zamanda akran kabulü de göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle küçük çocuklarda, özel gereksinimi olan akranlarına yönelik zorbalık oldukça sık görülmektedir. Bu yaştaki çocuklar, özel gereksinimi olan akranlarının onlarla oyun oynayamayacağını düşünmektedirler. Sıklıkla bu çocukları reddetmekte veya görmezden gelmektedirler. Çocukların erken dönemde edindikleri bu deneyimler, ilerdeki okul ve arkadaşlık deneyimlerini de etkileyebilmektedir. Bu nedenle, erken çocukluk döneminde akran kabulünün değerlendirilmesi ve bunun üzerine etkili müdahaleler gerçekleştirilmesi çok önemlidir. Bu çalışmanın amacı erken çocukluk dönemindeki öğrencilerin özel gereksinimi olan bireyleri kabul düzeylerinin cinsiyet, gelir düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi, sınıfta kaynaştırma programının bulunup bulunmaması gibi çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Gerçekleştirilen araştırma betimsel olup tarama modelindedir. Araştırmada, çocukların engeli olan bireylere yönelik kabul düzeylerini ölçmek amacıyla Favazza ve Odom (1999) tarafından geliştirilmiş, Favazza, Phillipsen, ve Kumar (2000) tarafından revize edilmiş ve Tekin Ersan, Ata ve Kaya (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış Erken Çocukluk Dönemi Kabul Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri, 2017 yılında Muğla ilinde bulunan okul öncesi kurumlarda toplanmıştır. Katılımcılar 59-87 ay arası değişim gösteren yaşlarda, 181 çocukta oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre genel olarak çocukların kabul düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Kız çocuklar, erkek çocuklara göre anlamlı ölçüde daha yüksek kabul düzeyine sahiptir. Bununla birlikte ay olarak daha büyük olan çocuklar, küçük çocuklara göre anlamlı ölçüde daha yüksek kabul düzeyine sahiptir. Gelir düzeyi orta düzeyde olan çocuklar, yüksek olan çocuklara göre daha yüksek kabul düzeyine sahiptir. Çocukların sınıflarında kaynaştırma programı olup olmaması, anne ve babalarının eğitim düzeyi ise kabul düzeyi üzerinde anlamlı etki oluşturmamaktadır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

0-4 Yaş Arası Çocuğa Sahip Özel Eğitim Öğretmenlerinin Doğacak Olan Veya Doğmuş Çocukları İle İlgili Endişelerinin Belirlenmesi

Mesut Önder, Alpaslan Karabulut

Bu araştırmanın amacı özel eğitim alanında görev yapan ve 0-4 yaş arası çocuğa sahip öğretmen annelerin, çocuklarını doğurmadan önce ve doğurduktan sonra çocukları hakkında duydukları endişeleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini özel eğitim bölümü mezunu ve özel eğitim alanında öğretmen olarak çalışan 10 anne oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verileri içerik analizi ile analiz edilmiştir. Türkiye ve uluslararası alanyazın incelendiğinde daha önce özel eğitim öğretmeni annelerin çocukları ile ilgili duydukları endişeler ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde genelde gebe annelerin veya çocuğunu yeni doğurmuş olan annelerin duymuş oldukları endişeler üzerine çalışmalar göze çarpmaktadır. Bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında genelde annelerin doğum yaklaştıkça birçok endişelerinin olduğu ve bu endişelerin genellikle, doğum esnasında oluşacak ağrı, vücut şekillerinin bozulacağı yönündeki endişeler, doğacak çocuğun bakımı, doğumu yaptıracak olan doktor ve sağlık ekibine olan güvensizlik ayrıca çocuklarının doğum esnasında ölebilmesi riski göze çarpmaktadır. Özel eğitim alanında çalışan öğretmen annelerin ise yapmış oldukları işten ötürü ayrıca almış oldukları özel eğitim dersleri sebebiyle doğuracakları çocuk hakkında veya hâlihazırdaki çocukları hakkında çok daha değişik endişeler duyabilmektedirler. Araştırma sonuçları raporlaştırma aşamasındadır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çocuk Gelişimi Birimine Yönlendirilen Konsültasyonların Değerlendirilmesi

Oğuz Emre, Ayşe Gül Uyar, Zekeriya Çalışkan

Bu çalışmada, Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma hastanesinde 6 aylık süreçte 0-18 yaş grubu Çocuk Gelişimi Polikliniği konsültasyonlarının geriye dönük değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Gereç ve Yöntemler: 01.06.2017 ile 31.12.2017 tarihleri arasında Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma hastanesinde Çocuk Gelişimi Polikliniğine sevk edilen 0-18 yaş grubu çocuklar için istenen konsültasyonlar geriye dönük incelenmiştir. Konsültasyon isteyen klinikler, konsültasyon istenen çocuklardaki gelişimsel ve psikiyatrik tanıları, uygulanan testleri ve verilen profesyonel desteklerin türüne ilişkin veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. 6 aylık kesitte toplam 490 çocuğun Çocuk Gelişimi Polikliniğine konsültasyonu istenmiştir. Konsültasyon isteyen poliklinikler; Çocuk Sağlığı Polikliniği (%24,5; n=120) ile Çocuk Psikiyatri Polikliniğidir (%75,5; n=370). Gelişimsel tanıları; en sık %16,9 oranla ekspressif dil bozukluğu, ikinci sıklıkta %3,7 oranla özel konuşma artikülasyon bozukluğu tanılarıdır. Psikiyatrik tanıları; en sık %73,1 oranla uyum bozukluğu, ikinci sıklıkta %16,7 oranla davranış bozukluğu tanılarıdır. Çocuk Gelişimi Polikliniğinde en sık %60,4 oranla AGTE testi, ikinci sıklıkla %13,3 oranla Denver testi uygulanmış ve olguların %26,3'üne herhangi bir test uygulanmamıştır. Konsültasyonu istenen olguların %74,9'una gelişim destek önerileri, %21,2'sine konuşma destekleyici öneriler, %3,3'üne tuvalet eğitimi ve %0,6'sına sağlıklı ve dengeli beslenme önerileri sunulmuştur. Sonuç: Bu çalışmada konsültasyon istenen olgularda gelişimsel tanılardan en çok konuşma ve dil bozukluklarına, psikiyatrik tanılardan ise en sık uyum bozukluğu tanısı konduğu görülmektedir. Burada çocuk gelişimcisinin daha çok konsültasyon sürecinde AGTE ve Denver testlerini uygulaması dikkat çekicidir. Her iki teste 0-6 yaş arası çocuklara uygulanan testlerdir. Bu çalışma, çocuk gelişimi birimine konsültasyonu istenen hastaların tamamının 0-6 yaş aralığında olduğunu ortaya koymaktadır. 0-6 yaş arasındaki çocuklara uygulanan AGTE ve Denver testi ile çocukların gelişimsel taraması yapılmış ve gelişimsel anlamda kritik dönemde bulunan çocuklar akranlarına göre karşılaştırılıp değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonrasında kritik dönemde bulunan çocukların var olan problemleri erken müdahale kapsamında, aileye gereken danışmanlık hizmeti ve gerekli yönlendirmeler yapılarak çocuğun gelişimsel olarak ya akranlarını yakalaması ya da aradaki gelişimsel farkın en aza indirgenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçları, çocuk psikiyatri ve çocuk sağlığı poliklinikleri ile çocuk gelişimi birimi arasında sıkı bir iş birliğinin önemini vurgulamaktadır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon E

Erken Çocukluk Döneminde Rehabilitasyon Programına Motivasyon İle İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi

Merve Kurt, Tülay Tarsuslu Şimşek

Bu çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde, rehabilitasyon programına motivasyon ile ilişkili faktörlerin belirlenmesidir. Yöntem: Çalışmaya 8-10 yaş arası 22 kronik engelli çocuk dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil edilen çocukların sosyo-demografik özellikleri araştırmacı tarafından hazırlanan bir form ile sorgulandı. Çocukların rehabilitasyona motivasyonları Pediatrik Motivasyon Ölçeği ile, fonksiyonel seviyeleri Pediatrik Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçümü (WeeFIM) ile değerlendirildi. Bulgular: Çalışmaya dahil edilen çocukların yaş ortalaması $8,73 \pm 0,78$ olarak bulundu. PMÖ skoru toplam 114 puan üzerinden $94,23 \pm 10,31$ idi. Yapılan analizlerde cinsiyetin motivasyon üzerinde bir etkisinin olmadığı bulundu ($p > 0,05$). Fonksiyonel seviye ile motivasyon arasında bir ilişkiye rastlanmadı ($p > 0,05$). Sonuç: Çalışmamızın sonuçları cinsiyet ile motivasyon ve fonksiyonel seviye ile motivasyon arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir. Literatürde fonksiyonel seviye ile motivasyon arasında ilişkiyi araştıran çalışmalar mevcuttur. Ancak bu konuda yapılan çalışma sayısı yetersizdir ve yapılan birkaç çalışmanın da sonuçları farklılık göstermektedir. Motivasyon ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi konusunda daha büyük örneklem büyüklüğü ile yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır. ENGLISH Objective: The aim of this study is determine the motivation-related factors which intended to rehabilitation program in early childhood. Method: The study included 22 chronic disabled children between 8-18 years of age. The socio-demographic characteristics of the children were questioned by a form prepared by the researcher. Children's motivation for rehabilitation was assessed by PMOT, functional level of the children was assessed by the Pediatric Functional Independence Measure (WeeFIM). Results: The average age of the children was $8,73 \pm 0,78$. The PMÖ score was $94,23 \pm 10,31$ out of a total 114 points. There was no effect of gender on motivation in the analyzes performed ($p > 0.05$). No association was found between functional level and motivation ($p > 0.05$). Conclusion: The results of our study have shown that there is no relationship between gender and motivation and functional level and motivation. In the literature there are studies investigating the relationship between functional level and motivation. However, the number of studies done in this regard is insufficient and the results of a few studies are different. There is a need for greater sample size to identify motivation-related factors.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Erken Çocukluk Dönemi Otizm Taramasının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Özlem Gözün Kahraman, Mücahit Yuvacı

Erken çocukluk döneminde; çocuklarda uzun dönemli gelişim kazançları sağlamak, gelişimsel bozuklukların oranı için güvenilir bir veri tabanı geliştirmeye ve program planlamasına yardımcı olmak, engelli ve risk altındaki çocuklar için gerekli hizmetleri belirten mevzuatın uygulanmasına yardım etmek ve erken müdahalede ilk adımı sağlamak için gelişimsel taramalar yapılmalıdır (Culbertson ve Willis, 1993). Erken çocukluk döneminde; %5-10 oranında dil gelişim sorunu, %8 öğrenme güçlüğü, %1-1,5 bilişsel disfonksiyon görülür. Çoğu çocukta birden fazla gelişim alanında gerilik görülür. Gelişme geriliği için riski artıran faktörler arasında annenin eğitim düzeyinin düşük olması, maternal depresyon veya mental hastalık, kurşun zehirlenmesi, prematür doğum, yetersiz beslenme (büyüme geriliği ve anemi) ve erkek cinsiyet yer almaktadır. Gelişme geriliği yalnızca tek bir alanda sınırlı olabileceği gibi, iki veya daha fazla alanda da olabilir. Yapılan çalışmalar sonucunda herhangi bir araç kullanmadan, klinik yargılama ile gelişme geriliği olan çocukların saptanma oranının yalnızca %30 araç kullanılarak ise %70-80 olduğu bulunmuştur (Demirci ve Kartal, 2012). Son yıllarda adını sıkça adını duymaya başladığımız ve çağımızın en önemli erken dönem çocukluk bozukluklarından biri de otizmdir. Bu çalışmanın amacı da 16-36 aylık çocukların otizm taramasının yapılması ve sonuçların çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmaya, Karabük ilinde bulunan ve Karabük Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen "0-3 Yaş Grubu Bebek ve Küçük Çocukların Gelişimsel Olarak Değerlendirilmesi" projesine gönüllü olarak katılan 16-36 aylık 62 kız ve 68 erkek çocuk olmak üzere toplam 130 çocuk ve ebeveynleri katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Erken Çocukluk Dönemi Otizm Tarama Ölçeği (CHAT), Denver Gelişimsel Tarama Testi ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Çalışma grubunun betimsel niteliklerinin belirlenmesinde çapraz tablolar kullanılmıştır. Çalışmaya katılan çocukların otizm tarama ölçeğinden aldıkları sonuçlar incelendiğinde çocukların %6.9'unun yüksek riskli, %5.4'ünün orta riskli grupta bulunduğu görülmüştür. Cinsiyete göre otizm tarama ölçeğinden aldıkları sonuçlar incelendiğinde ise erkek çocuklarda yüksek risk oranının (%8.8) kız çocuklardan (4.8) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Otizm açısından yüksek risk grubunda olan çocukların daha çok ikinci çocuklar olduğu, sezeryan doğumla dünyaya gelmiş çocuklarda, üniversite mezunu annelerin çocuklarında ve gelir durumu yüksek olan ailelerin çocuklarında bu oranın daha yüksek olduğu görülmüştür. Yüksek risk grubunda çıkan çocukların Denver II sonuçlarının da anormal ve şüpheli çıktığı görülmüştür. Yüksek risk grubunda bulunan çocukların orta ve düşük risk grubunda bulunan çocuklara göre televizyon izleme süre ve oranlarının da daha yüksek olduğu dikkat çeken bulgular arasındadır. Otistik özellik gösteren çocukların erken dönemde tanılanması ve eğitime başlanılarak topluma kazandırılmasında büyük önem taşımaktadır.

ICECI2018

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Erken Müdahale Kapsamında Taranan 0-72 Aylık Çocuklarda Gelişimsel Gecikmelerin Gelişim Alanlarına Göre İncelenmesi

Pınar Bayhan, Hülya TERCAN

Erken müdahale programları genel olarak, doğumdan üç yaşa kadar gelişimsel yetersizlikleri olan ya da gelişimleri risk altında çocukların gelişimini destekleyerek, bilişsel, motor, dil ve sosyal- duygusal sınırlılıkların belirlenmesini, etkilerini en aza indirmeyi ya da önlemeyi amaçlayan programlardır. Programların içeriğini belirleyen en önemli unsurlardan bir tanesi gelişimin doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve riskli ya da gecikmeli alanların belirlenebilmesidir. Erken müdahale programlarının ilk basamağı olan “değerlendirme” aşamasında, çocuğun tüm gelişim alanlarında ayrıntılı değerlendirilip çocuğun güçlü yanları ve ihtiyaçlarını ortaya koymak hedeflenmektedir. Böylece çocuğun değerlendirilmesi için gerekli olan süreç ve yöntemler ile ilgili fikir birliğine varılarak çocuğun performansı hakkında sonuçlara varılabilir. Bu araştırmanın amacı, erken müdahale kapsamında taranan 0-72 aylık Türk çocuklarının gelişimsel olarak şüpheli ya da gecikmeli oldukları gelişim alanlarının neler olduğu ve bu alanlardaki yoğunlukların yaş gruplarına göre dağılımlarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Ankara ilinde Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hastanesi içerisinde bulunan Çocuk Gelişimi Bölümü Değerlendirme ve Erken Müdahale Ünitesinde gelişimsel olarak değerlendirilen ve en az bir alanda gelişimsel desteğe ihtiyacı olan çocuklara ulaşılabilecektir. Araştırmanın amacına ulaşmada uygun veriler elde edebilmek için Denver II Gelişimsel Tarama Testi’nden faydalanarak bir tarama çalışması yapılacaktır. Tarama çalışmasına katılan çocukların değerlendirme ve erken müdahale ünitesi tarafından gelişimsel açıdan değerlendirilerek destek ve erken müdahale hizmetlerden faydalanması sağlanacaktır. Planlanan bu araştırmanın sonucunda ise, 0-72 aylık hastaneye başvurmış çocuklarda gelişimsel olarak en çok sorun yaşanan alanlar belirlenerek gelişimsel gecikmeli alanlara yönelik bir profil çıkarılacaktır. Sonuçta yapılan tarama çalışmasının 0-72 aylık çocukların gelişimsel alanları ile ilgili önemli bilgiler vereceği düşünülmektedir. Ayrıca yapılan bu tarama çalışması, uzmanlara ve ailelere genel gelişimsel gecikmelere yönelik yaş gruplarına göre bir profil sunmaktadır. Bu profil çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olan şartların sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır. Çalışmanın örnekleminin genişletilmesi ve ülkenin farklı bölgelerinde yapılacak tarama çalışmaları ile 0-72 aylık çocukların gelişimsel riskli alanlarının belirlenmesinin geleceğin önleme ve erken müdahale programları için de belirleyici olacağı düşünülmektedir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Türkçe Fonolojik Farkındalık Testi (FFT): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Deniz Kazanoğlu, Özlem Ünal-Logacev, Murat Doğan

Anadili Türkçe, 4;0-8;11 yaş aralığındaki tipik gelişim gösteren çocukların fonolojik farkındalık becerilerini değerlendiren geçerli ve güvenilir bir test geliştirmektir. Yöntem: Test geliştirme sürecinin aşamaları olan testin kavramsallaştırılması, testin yapılandırılması, deneme uygulamaları, madde analizi, revizyon ve geçerlik-güvenirlik tamamlanmıştır (Cohen ve Swerdlik, 2010). Kuramsal çerçeve oluşturularak alanyazındaki testler taranmış ve madde havuzu oluşturulmuştur. 5’li Likert Tipi bir form kullanılarak belirlenen alt testlerin, test maddelerinin ve yönergelerin ölçmek istenen özellik açısından uygun olup olmadığı uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne göre düzenlenen maddelerle, 72 kişilik bir grupta ön deneme uygulaması gerçekleştirilmiş, bu uygulamaya göre yönergeler ve maddeler tekrar düzenlenmiştir. 146 katılımcıyla gerçekleştirilen deneme uygulaması sonucunda madde analizi yapılmıştır. Madde analizi sonuçlarına göre test revize edilmiş ve geçerlik-güvenirlik çalışması için tipik gelişim gösteren (TGG) 306, konuşma sesi bozukluğuna (KSB) sahip 30 katılımcıdan oluşan ana uygulama gerçekleştirilmiştir. Geçerlik için kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve ayırt edici geçerlik; güvenirlik için iç tutarlık ve nesnellik analizleri yapılmıştır. Kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Yapı geçerliği faktör analitik yöntemlerle ve alt testlerin birbiriyle ve toplam test puanı ile korelasyonu ile ortaya konmuştur. Ayırt edici geçerlik için yaş gibi gelişimsel değişkenler ve gruplar arası ayrışma incelenmiştir. İç tutarlık analizleri için Kuder Richardson (KR) yöntemi ve yarıya bölme güvenirliği kullanılmıştır. Nesnellik analizleri için puanlayıcılar ve gözlemciler arası güvenirlik hesaplanmıştır. Bulgular: FFT’nin geliştirilme sürecinde ilk olarak 10’ar maddelik 18 alt testten oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ön deneme uygulamasında hece sayma ve hece birleştirme alt testleri tavan etkisi gösterdiği için bu testler çıkartılarak alt test sayısı 16’ya düşürülmüştür. Madde sayısı da uygulama süresinin uzunluğu ($SD=39\pm9$) dikkate alınarak 10’ar maddeden 8 maddeye indirilmiştir. İşlemeyen maddeler çıkarılmış, yönergeler düzenlenmiştir. Deneme uygulaması sonucunda klasik test kuramı esas alınarak Jmetrik programı aracılığıyla madde analizi yapılmıştır. Madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksi değerleri (Özguven, 1994) dikkate alınarak her bir alt test için madde sayısı 6’ya indirilmiştir ve yaş grupları için uygulanacak alt testler belirlenmiştir. Uzman görüşü için hesaplanan kapsam geçerlik oranı ortalaması 0.97 olarak bulunmuştur. Yapı geçerliği için kullanılan doğrulayıcı faktör analizine göre hem dilbilimsel birimler (4’lü yapı) hem de görevler (16’lı yapı) açısından yapı doğrulanmıştır. Yapı geçerliği için kullanılan Spearman-Brown korelasyonuna göre alt testlerin birbiriyle ve toplam test puanı ile arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Ayırt edici geçerlik için gelişimsel değişiklikler açısından yaşla birlikte farklılıkların olduğu ortaya konmuştur, gruplar arası ayrışma açısından da testin TGG grupla KSB’li grubu ayırt etme gücünün yüksek olduğu bulunmuştur. İç tutarlılık analizlerinde KR-20 güvenirlik katsayısı 0.97; yarıya bölme güvenirliğine göre Spearman-Brown korelasyon katsayısı 0.96 olarak bulunmuştur. Nesnellik analizleri için uyuşma indeksi hesaplanmış, puanlayıcılar arası güvenirlik %96.7 ve gözlemciler arası güvenirlik %99.7 olarak bulunmuştur. Sonuç: Elde edilen sonuçlar doğrultusunda FFT’nin, 4;00-8;11 yaş aralığındaki tipik gelişim gösteren çocukların fonolojik farkındalık becerilerini dört dilbilimsel düzey olmak üzere 16 alt test ile değerlendirebilen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konmuştur.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Serebral Palsili Çocuklarda Dengenin Fonksiyon Ve Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi İle İlişkisinin İncelenmesi

Pelin Atalan, Metin Selmani, Ata Elvan, Merve Kurt, Tülay Tarsuslu Şimşek

Bu çalışmanın amacı, serebral palsili (SP) çocuklarda dengenin fonksiyonel düzey ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesi ile ilişkisini incelemektir. Çalışmaya, Kaba Motor Fonksiyon Sınıflama Sistemine (GMFCS) göre seviye I-III arası 33 spastik serebral palsili çocuk dahil edildi. Çocukların demografik bilgileri kaydedildi, denge Pediatrik Denge Ölçeği (PDÖ) ile, fonksiyonel düzey Çocuklar için Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçümü (WeeFIM) ile sağlıkla ilgili yaşam kalitesi Çocuk Sağlığı Ebeveyn Formu (CHQ PF-50) ile değerlendirildi. Bulgular: Çocukların 8'i (%24.3) GMFCS'ye göre seviye 1, 18'i (%54.5) seviye 2 ve 7'si (%21.2) seviye 3 düzeyinde idi. Yapılan istatistiksel analizde, PDÖ ile CHQ'ın fiziksel fonksiyon ve davranış parametreleri arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Öte yandan, emosyonel ya da davranışla ilgili zorluklar nedeniyle rol/sosyal kısıtlamalar, fiziksel sağlık nedeniyle rol/sosyal kısıtlamalar, ağrı ve rahatsızlık, mental sağlık, öz saygı, genel sağlık algılaması, ebeveyn üzerindeki emosyonel etki, aile aktiviteleri, aile uyumu parametreleri arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Sonuç: Hafif ve orta tutulumlu spastik tip SP'li çocuklarda denge çocuğun günlük yaşamda fonksiyonel düzeyi ve fiziksel performansını ciddi derecede etkilemekte ve bu da davranış üzerine etki etmektedir. Sonuçlarımız, SP'li çocuklarda denge eğitiminin çocukların aktivite katılımını önemli derecede arttırabileceğini göstermiştir.

Bildiri No: 5

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon E

Konuşma Sesi Bozukluğu Müdahalesinde Aile Katılımına Genel Bakış

Deniz Kazanoğlu, Şükriye Kayhan Aktürk

Konuşma sesi bozukluğunun (KSB), Türkiye'deki yaygınlığı tam olarak bilinmemekle birlikte Topbaş ve ark. (1996), KSB'nin bir alt bileşeni olan artikülasyon bozukluğunun %15 ile kekemelik ve gecikmiş konuşmadan sonra en sık çalışılan vaka grubu olduğunu belirtmiştir. Alanyazında KSB'nin dil ve konuşma terapistlerinin (DKT) en sık karşılaştıkları ve çalıştıkları vaka grubu olduğu belirtilmektedir (Watts Pappas, McLeod, McAllister, & McKinnon, 2008). Bu bozukluğa sahip popülasyonun yaş aralığına baktığımızda da çoğunlukla okul öncesi ve okul çağı çocuklarının olduğu bilinmektedir. Okul öncesi ve okul çağı çocuklarıyla terapi yürütmek aynı zamanda ebeveynlerin de terapi sürecine dahil olmasını beraberinde getirmektedir. KSB'nin okul çağına da devam etmesi, okuma-yazma sorunlarını ve paralelinde akademik, sosyal alanlarda bir dizi güçlüğü beraberinde getirmektedir. KSB'nin erken dönemde tanınması ve KSB'ye okul öncesi dönemde müdahale edilmesi, belirtilen riskleri önleme açısından önemlidir. Bu nedenle ailenin terapi sürecine dahil edilmesinin ve aileyle terapistin kuracağı sağlıklı bir ilişkinin etkili bir müdahale için gerekli olduğu belirtilmektedir (Watts Pappas ve McLeod, 2008). Aile katılımına yer veren modeller terapist merkezli modeller, ailenin terapistin yardımcısı rolünde olduğu modeller, aile merkezli modeller ve aile dostu modeller olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Bu modellerde ailenin terapi sürecine ne kadar dahil olacağı ve aile katılımına ilişkin uygulamalar farklılaşmaktadır. Bu uygulamalar; ev ödevleri, terapi seanslarını gözleme, terapi seanslarında aktif olarak yer alma ve müdahale planını oluşturmada aile katılımı şeklindedir (Watts Pappas ve McLeod, 2008). Farklı modeller ve uygulamalar olmakla birlikte çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda DKT'lerin KSB müdahalesine ebeveynleri genellikle dahil ettikleri belirtilmektedir (Skahan, Watson ve Lof, 2007; Joffe ve Pring, 2008; Watts Pappas ve ark., 2008). Bunun yanında DKT'lerin; uygulamada zamanın yetersizliği, yöneticilerin desteğinin olmaması, iş yeri koşulları, DKT'lerin bu konudaki becerileri ve güveni, ailelerin terapiye uyum süreci, ailelerin aile katılımı konusundaki fikir ve beklentileri, aile katılımı konusunda üniversitedeki eğitim yetersizliği şeklinde sıralanabilecek pek çok engelle karşılaştıkları belirtilmektedir (Watts Pappas ve ark., 2008). Aileler genellikle KSB müdahale sürecindeki aile katılımına olumlu yaklaşmaktadırlar (Watts Pappas ve ark., 2009). Ancak ailenin katılımına ilişkin görüşlerini inceleyen yeterli sayıda araştırmanın olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, KSB vakalarında aile katılımına ilişkin modellerin tartışılarak ailelerin ve dil ve konuşma terapistlerinin aile katılımına ilişkin görüşlerinin derlenmesidir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon F

Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği'nin (VSDEÇÖ) Türkçe Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması

Şehnaz Ceylan, Özlem Gözün Kahraman, Pelin Ülker, Nida Kılınç

Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği (Vineland Social Emotional Early Childhood Scales -SEEC) Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği (VSDEÇÖ), 1998'de Sara S. Sparrow, David A. Balla ve Domenic V. Cicchetti tarafından geliştirilmiştir. Vineland SEEC, doğumdan 5 yaş 11 aya kadar olan çocukların sosyal -duygusal gelişimlerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Ölçek, 24 Kişilerarası İlişkiler Becerisi, 24 Oyun ve Boş Zaman, 34 Baş Etme Becerileri Ölçeği olmak üzere toplam 82 maddeden ve üç bölümden oluşmaktadır. Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği (VSDEÇÖ), çocuğun davranışlarını bilen kişilere sorulan yarı yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır. Çocuk hakkındaki bilgileri sağlamak amacıyla, herhangi bir durumda gösterdiği davranışlarla ilgili izlenimler hakkında "kendisine bir şey verildiğinde teşekkür eder" gibi genel sorular sorulmaktadır. Ölçek, bireysel olarak uygulanmakta ve ortalama 15- 25 dakika sürmektedir. Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği'nin amacı, gelişimsel gecikmeleri erken tanıma, kişisel müdahale planları geliştirme ve gelişimsel ilerlemeyi planlamaya yardımcı olmaktır. Üçlü likert tipindeki ölçek, çocuğun davranışlarını çok iyi bilen yetişkinlere sessiz ve rahat bir ortamda uygulanmıştır. Ölçekte puanlama, çocuğun etkinlikleri ne kadar sıklıkla yaptığına bağlı olarak hesaplanmaktadır. Ölçekte, "genellikle yapar" 2 puan, "bazen yada kısmen yapar" 1 puan, "hiç yapmaz" 0 puan almaktadır. Çocuğun uygulama fırsatının olmaması ve davranış hakkında bilgi sahibi olunmaması durumunda ise 1 puan verilmektedir. Bu araştırmanın amacı, 0-3 yaş grubunda Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlamasını gerçekleştirmektir. Bu doğrultuda araştırma, 2017-2018 yılında 0-3 yaş çocuğa sahip ebeveynlerden elde edilen veri ile yürütülmüştür. Çalışmada SPSS 22 paket programı ve Lisrel paket programlarından faydalanılmıştır. Araştırmada dil geçerliliği, kapsam geçerliliği, AFA(Açımlayıcı Faktör Analizi) aracılığı ile yapı geçerliliğine bakılmıştır. Güvenirlik olarak Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Yapının doğrulanması için DFA (Doğrulamalı Faktör Analizi) uygulanacaktır. Vineland Sosyal- Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği iç tutarlılık katsayıları (Cronbach alfa değeri) doğumdan bir yaşına kadar olan çocuklarda Kişilerarası İlişkiler Alt Ölçeğinde .78, Oyun ve Boş Zaman Alt Ölçeğinde .88'dir. Bir yaş çocuklarda Kişilerarası İlişkiler Alt Ölçeğinde .77, Oyun ve Boş Zaman Alt Ölçeğinde .84'dür. İki yaş çocuklarda Kişilerarası İlişkiler Alt Ölçeğinde 61, Oyun ve Boş Zaman Alt Ölçeğinde.64, Baş Etme Becerileri Ölçeği .82'dir. Üç yaş çocuklarda Kişilerarası İlişkiler Alt Ölçeğinde 61, Oyun ve Boş Zaman Alt Ölçeğinde .64, Baş Etme Becerileri Ölçeği .76'dır. Yapılan bu çalışmalar ile ölçeğin, Türk kültüründe kullanımı için gerekli geçerlik ve güvenirlilik kanıtları sağlanmış ve ölçek çocuklarla yapılabilecek farklı çalışmalar için kullanılmak üzere alana kazandırılmıştır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon F

Otizmli Bireye Sahip Ebeveynlerin Tanılama Sürecine İlişkin Görüş ve Önerileri

Abdulkadir Kocaoglu

Bu araştırmanın amacı, 0-8 yaş arası otizmli çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuklarının tanı alma sürecinde yaşadıkları deneyimlerden yola çıkarak, tanılama sürecine ilişkin görüşlerini öğrenmek ve geçtikleri süreçler hakkında bilgi almaktır. Araştırma katılımcılarını, amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan, Eskişehir ilinde yaşayan 8 anne 2 baba oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenen bu araştırmanın verileri, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve ebeveyn ve çocuklara ilişkin demografik bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları ebeveynlerin (1) tanı sürecinin çok uzun olduğunu ve hekimler tarafından yapılan değerlendirmelerin niteliksiz olduğunu (2) tanı sürecinde verilen desteklerin sınırlı olduğunu, (3) tanıdan sonra uzman desteğinin eksikliğini (4) hastane personelinin otizm ile ilgili bilinçsiz olduğunu, (5) tanılama sürecinde yalnız hissettikleri ve bu aşamada desteğe ihtiyaç duydukları ve bu desteği en çok eşlerinden aldıklarını ifade ettiklerini ortaya koymuştur. Bu süreçlerde profesyonel olarak bir yönlendirici, rehber eşliğinde devam edilmesinin, tanı sonrası süreçler için aileye kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Tanı sonrasında ailenin ve çocuğun hakları hakkında bilgilendirmeler için çocuğun devam ettiği kurumlarda aile eğitim programları kapsamında bilgilendirilmesi, ailelerin bilinçlendirilmesi sürece uyumu kolaylaştırabilir. Ailelerin ihtiyaç duyduğu destek türleri sıralamasında öncelikli olarak; tanı sonrası uzman desteği ve sosyal destek geldiği görülmektedir. Bu nedenle otizmli bireye sahip ailelerin, tanılama süreci ve sonrasında eğitimci, diğer destek hizmet uzmanları ve çevrelerinden aldıkları sosyal desteklerin, onların yaşam kalitesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon F

Okul Öncesi Dönemde Problem Çözme Becerileri İle Sözel Olmayan Bilişsel Yetenek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ahmet Bildiren

Erken çocukluk döneminde eğitime verilen değer arttıkça üstün yetenekli çocukların belirlenerek erken eğitime alınması da önem kazanmıştır. Bu önem beraberinde erken çocukluk döneminde tanılamanın nasıl yapılacağı sorusunu gündeme getirmiştir. Önerilen uygulama yönergeleri üstün ve erken çocukluk özel eğitimi değerlendirmede çoklu ölçüt kullanımını desteklemektedir (Karnes, Shaunessy, ve Bisland, 2004; NAGC–CEC, 2006 Sandall, Hemmeter, Smith, ve McLean, 2005). Özellikle tanı koyma da formal ve informal değerlendirmelerin birlikte kullanılması savunulmaktadır. Formal değerlendirme standardizasyonu yapılmış norm referanslı testleri kapsamaktadır. Informal değerlendirmeyi yapanlar ise tanılamayı yapan çocukları eğiten öğretmenler ve katkıda bulunan okulöncesi çocukların aileleridir. Informal değerlendirmenin çocukların eğitimi ve müdahale planları için faydalı olduğu ortaya konmuştur. Ancak bu planlamanın aile merkezli, gelişime açık ve kapsamlı olması gerektiği savunulmaktadır (McWilliam, 2005; Pletan, 1995). Türkiye’de ise okul öncesi düzeyde üstün yetenekli çocukların erken tanılanmasında öncelikle aday göstermede kullanılacak kriterlerin ve gözlem formlarının, tanılamada kullanılacak ölçme araçlarının ve seçme ve yerleştirme kriterlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Ancak okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocuklarla ilgili çalışmaların kısıtlı olması tanılama araştırmalarını da kısıtlamaktadır. Bu durum Türkiye’de okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların tanılanmaması, onların yetenek ve ilgisi doğrultusunda erken eğitime başlamasına engel teşkil etmektedir. Okul öncesi dönemde tanılama araçlarının arttırılması, eğitsel değerlendirme ve tanılama süreçlerinin kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda farklı değerlendirme araçlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu araştırmada okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların tanılanmasında kullanılabilecek problem çözme becerileri ele alınmıştır. Araştırmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocukların problem çözme becerileri ile sözel olmayan bilişsel yetenekleri arasındaki ilişkileri belirlemektir. Araştırmanın örneklemi Aydın ilinde 8 farklı anaokulunda eğitim gören 40 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada çocukların problem çözme becerileri Problem Çözme Becerileri Ölçeği (PÇBÖ), sözel olmayan bilişsel yetenekleri Renkli Progresif Matrisler testi kullanılarak belirlenmiştir. Verilerin analizinde Pearson Moments korelasyon katsayısı tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre okul öncesi dönemdeki çocukların problem çözme becerileri ile sözel olmayan bilişsel yetenekleri arasında korelasyon tespit edilmiştir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon F

Ankara Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Doğan Yüksek Riskli Yenidoğanların Genel Profilinin, İşitme ve Dil Gelişimi Özelliklerinin Araştırılması

Gençay Sungur, Ayşe Sanem ŞAHLI

Ailede kalıtsal işitme kaybı varlığı, hiperbilirubinemi, 1500 gramdan düşük doğum ağırlığı, preterm doğum (37 hafta ve öncesi), 5 günden fazla süren mekanik ventilasyon gibi durumlar yenidoğanlar için birer risk faktörüdür. Bu durumlardan bir veya birkaçının eşlik etmesi durumunda o yenidoğan yüksek riskli olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada yüksek riskli yenidoğanların genel profilinin, işitme ve dil gelişimlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza Ankara Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde dünyaya gelen 130 yüksek riskli yenidoğan dahil edilmiştir. Yenidoğanların genel profillerinin incelenmesine yönelik verilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan Yenidoğan Bilgi ve Uygulama Formu kullanılmıştır. Yenidoğanların işitmesinin değerlendirilmesinde TEOAE ve ABR testleri, dil gelişimlerinin belirlenmesinde ise TPLS-5 (Türkçe Okul Öncesi Dil Ölçeği-5) kullanılmıştır. Bulgular: 130 yüksek riskli yenidoğanın 58'inde hiperbilirubinemi, 19'unda akraba evliliği tespit edilmiştir. Yüksek riskli yenidoğanların test edildikleri tarihte yaş ortalaması 61.1 gün, doğum haftası ortalaması 34.4 (Min:25- Maks:42), doğum ağırlığı ortalaması ise 2369 gramdır (Min:840-Maks:4240). Rastgele seçilen yenidoğanların tamamı işitme testinden geçmiş olup, işitsel algı yaş ortalamaları 6.7 ay, ifade dici dil yaş ortalamaları ise 7.1 aydır. Tartışma: Erken Tanı ve Müdahale Yaklaşımları işitme kaybı ve ikincil etkilerinin önlenmesi veya erken dönemde müdahale edilmesi imkanı sunar. İşitme kaybı açısından yüksek risk faktörü olan durumların bu alanda çalışan uzmanlar tarafından iyi bilinmesi ve işitme kontrolünün yapılarak, erken dil ve konuşma gelişimi bakımından tüm yüksek riskli yenidoğanların izlenmesi son derece önemlidir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon F

Koklear İmplantlı Çocukların Konuşma Anlaşılabilirliği Üzerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi

Mehmet Çakır, Figen Başar

Koklear implant kullanan çocuklarda implant uygulama yaşının, implant kullanma süresinin, artikülasyon özelliklerinin ve ortalama sözce uzunluğunun (OSU) konuşma anlaşılabilirliğine etkisini araştırmak ve değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemektir. Materyal ve Metot: Çalışmaya, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalında koklear implant cerrahisi uygulanmış 18 yaşın altında en az 1 yıldır koklear implant kullanıcısı olan, nörolojik ve psikiyatrik engeli olmayan 35 çocuk dâhil edildi. Çocuklar arasında cinsiyet farkı gözetilmedi. Değerlendirilen çocuklara Hacettepe Artikülasyon Testi uygulandı. Ortalama sözce uzunluğunu hesaplamak ve konuşma anlaşılabilirliği değerlendirme jüri üyelerine dinletilmek üzere doğal dil örneği kaydı alındı, ortalama sözce uzunluğu hesaplandı. Çocukların konuşma anlaşılabilirliği puanlarını belirledi. Bulgular: Artikülasyon ile konuşma anlaşılabilirliği arasında pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğu, ortalama sözce uzunluğu ile konuşma anlaşılabilirliği arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişkinin olduğu, koklear implant kullanma süresi ile konuşma anlaşılabilirliği arasında pozitif yönde ve çok zayıf ilişkinin olduğu, koklear implant olma yaşı ile konuşma anlaşılabilirliği arasında negatif yönde ve çok zayıf ilişkinin olduğu, değişkenler arasında artikülasyon ile ortalama sözce uzunluğu arasında ise pozitif yönde yüksek ilişki olduğu görüldü. Sonuç: Çalışmamızda koklear implant kullanan çocuklarda implant uygulama yaşının, implant kullanma süresinin, artikülasyon özelliklerinin ve ortalama sözce uzunluğunun konuşma anlaşılabilirliğine etkisini araştırılmış ve değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, konuşma anlaşılabilirliğini etkilediği düşünülen faktörlerin anlaşılabilirliği ve birbirlerini ne kadar etkilediği belirlenerek aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. 1- Konuşma anlaşılabilirliğini etkileyen en önemli faktör artikülasyon kazanım oranıdır. 2- Konuşma anlaşılabilirliğini etkileyen ikinci faktör ortalama sözce uzunluğudur. 3- Koklear implant olma yaşı ve koklear implant kullanma süresinin konuşma anlaşılabilirliği üzerine etkisi zayıftır. 4- Artikülasyon kazanım oranı ile ortalama sözce uzunluğu arasında pozitif yönde yüksek ilişki vardır. 5- Artikülasyon kazanım oranı ile koklear implant ameliyatı olma yaşı arasında negatif yönde çok zayıf ilişki vardır. 6- Artikülasyon kazanım oranı ile koklear implant kullanma süresi arasında pozitif yönde zayıf ilişki vardır. 7- Ortalama sözce uzunluğu ile koklear implant ameliyatı olma yaşı arasında negatif yönde çok zayıf ilişki mevcuttur. 8- Ortalama sözce uzunluğu ile koklear implant kullanma süresi arasında pozitif yönde çok zayıf ilişki mevcuttur. Bu sonuçlar doğrultusunda konuşma anlaşılabilirliğini etkileyen faktörlerin rehabilitasyon hizmetiyle ilişkili olduğu görüldü. Bu sebeple dil ve konuşma gelişimi üzerine verilen rehabilitasyon hizmetinin süresi ile niteliğinin son derece önemli olduğu düşünüldü. Artikülasyon kazanımını ve dil bileşenlerini kapsayan nitelikte ve yeterli sürede rehabilitasyon hizmeti ile konuşma anlaşılabilirliğinin dolayısıyla koklear implantın etkililiğinin artacağı, koklear implant olma yaşının düşük ve koklear implant kullanma süresinin yüksek olması istatistikî verilerinin de olumlu yönde etkileneceği düşünülmektedir.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon F

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi'nde Takip Edilen Yenidoğanların Erken Müdahale Süreci Kapsamında İşitme ve Dil Gelişimi Sonuçları

Gençay Sungur, Ayşe Sanem Şahlı

Joint Committee for Infant Hearing (JCIH)'in 2007 yılı bildirisine göre yenidoğan yoğun bakım ünitesinde 5 günden fazla kalmanın işitme kaybı için bir risk faktörü olduğu belirtilmiş ve bu bebeklerin hem işitme hem de dil-konuşma becerileri açısından takip edilmesi gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Bu çalışmada Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi (YYBÜ)'nde yatmış olan yenidoğanların işitme ve alıcı ifade edici dil becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza Ankara Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde dünyaya gelen ve YYBÜ'nde en az 5 gün yatmış olan 100 yenidoğan dahil edilmiştir. Yenidoğanların işitmeleri TEOAE ve ABR testleri ile, alıcı ve ifade edici dil becerileri ise 0-2 yaş arası çocukların dil becerilerini değerlendirme imkanı sunan TPLS-5(Türkçe Okul Öncesi Dil Ölçeği-5) ile değerlendirilmiştir. Bulgular: Çalışmamıza dahil edilen 100 yenidoğanın 47 erkek, 53'si kız olup, ortalama yaşları 67.6 gündür. Yenidoğanların yoğun bakım ünitesinde kalış süresi ortalama 25,2 gündür (Min:5-Maks: 114). TEOAE ve ABR ile değerlendirilen bebeklerin tamamı işitme testinden geçmiştir. Alıcı ve ifade edici dil becerileri incelendiğinde, yenidoğanların işitsel algı (alıcı dil) yaş ortalaması 6.8 ay, ifade edici dil (konuşma) yaş ortalaması ise 7.1 ay olarak bulunmuştur. Tartışma: Erken müdahale süreci kapsamında riskli yenidoğanların olası sağlık problemleri yönünden takibi oldukça önemlidir. Beş gün ve daha fazla YYBÜ'nde yatış süresi yenidoğanlarda işitme kaybı için bir risk faktörüdür. Bu nedenle riskli yenidoğanların hem işitme hem de dil-konuşma becerileri yönünden değerlendirilip, düzenli aralıklarla takibi gereklidir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Adaptif Davranış Değerlendirme Sistemi 3 (Adaptive Behavior Assessment System-ABAS-3)' ün Türkçeye Uyarlaması ve Geçerlik Güvenirlik Çalışması

Sibel Atli, Gülen Baran

Birey gelişimi boyunca topluma uyum sağlamak, bulunduğu grubun ihtiyaçlarını yanıtlamak ve ait olmak için öğrendiği becerilerle adaptif davranışlar sergilemektedir. 18. aydan itibaren bilişsel olarak problemlere çözümler bularak ilk zihinsel kombinasyonlar yapan bebek aynı zamanda çevreye adaptif davranışlar ortaya koymaktadır. Bu nedenle çocukların gelişimsel sapmaları veya entelektüel becerilerinin değerlendirilmesinde adaptif davranış değerlendirme ölçeklerinin kullanıldığı görülmektedir. Genelde erken çocukluk özelde bebeklik döneminde yapılan erken tanılama çalışmaları çocuk gelişimi ve eğitimi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle Harrison ve Oakland (2015) tarafından geliştirilen Adaptif Davranış Değerlendirme Sistemi 3 (ABAS-3)'nin 18-24 aylık bebeklerin adaptif davranışlarını değerlendirmek üzere Türkçe uyarlamasının yapılması amaçlanmıştır. Türkçe uyarlama çalışması Van ili Halk Sağlığı Merkezlerine Bağlı Aile Sağlığı Merkezlerine kayıtlı 18-24 ay aralığında bebeği olan 350 ebeveynle yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için on altı boyutunda yaş grubu değişkenine göre T-test ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Kurulan modelin veriye ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizinde tüm maddelere ait t değerlerinin .05 düzeyinde manidar olduğu görülmüştür. Uyum indeksleri, hata değerleri ve χ^2/df değeri incelendiğinde modelin genellikle iyi düzeyde uyum gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin 10 alt boyutunda iç tutarlık anlamında güvenirliliği, alfa güvenirlilik katsayısı olarak .0.863, 0,804, 0,729, 0,873, 0,819, 0,809, 0,744, 0,803, 0,712, 0,760 bulunmuştur. ABAS-3 için uygulanan test tekrar güvenirlilik çalışmasından edilen ham puanlar arasında istatistiksel olarak manidar bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ölçeklerin iki farklı zamanda elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde tümünün kararlılık açısından güvenilir olduğu yorumu yapılabilir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Erken Müdahale Alanında Çocuk Tanıma Aracı-ICF-CY

D. Melek Er Sabuncuoğlu

Hastalıkların tanınması gereksinimi ilk olarak 1853 yılında düzenlenen İlk Uluslararası İstatistik Kongresinde gündeme gelmiştir. O tarihten itibaren süre gelen çalışmalarda sınıflandırmalar çeşitli bakış açıları ile değerlendirilmiştir. 1948 yılından itibaren bu çalışmalar Dünya Sağlık Örgütü'nce(DSÖ) yürütölmeye başlanmıştır. 1973 yılında Philip Wood ilk uluslararası sınıflandırma sistemini oluşturmuştur. Oluşturulan sınıflandırma; bozukluk(impairment); yetiyitimi(disability); engel (handicap)-International Classification Of Impairments, Disabilities, and Handicaps (ICIDH)-olarak 1980 yılında yayımlanmıştır. 1993 yılında DSÖ dökümanı «Bozukluk, Yetiyitimi ve Engelliliğin Uluslararası Sınıflandırılması adı altında kabul etmiştir. DSÖ sınıflandırmalarının klinik ortamda kullanılabilmesi için yapılan çalışma da 3000 den fazla alan içeren bir bilgi havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzun içeriğinde insanın vücut, birey ve sosyal alandaki işlevler bulunmaktadır. Çalışma sonucunda ICIDH-2 oluşturulmuştur. ICIDH-2 alan uygulaması on beş ölkede yapılmasının ardından uygulanabilirlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanarak 2001 yılında İşlevsellik Yetiyitimi ve Sağlığın Sınıflandırılması(International Classification of Functioning-ICF) adı altında yayımlanmıştır. Sınıflandırmanın en önemli özelliği ise bireyin çevresel faktörlerin değerlendirildiği biopsikososyal bir çerçeve oluşturulmuş olmasıdır. ICF'nin Erken Müdahale Alanına Katkıları: 1.Ortak Dil Oluşumu; 2. Kişi Ve Toplamların Sağlık Koşullarında Sınıflamak: 3. Hastalıklarla İlgili Araştırmaların Kapsamını Genişletmek: 4. Mevzuat Hazırlanması Ve Çevresel Düzenlemeler Erken Müdahale'de ICF-CY Kullanımı Bu bölümde Erken Müdahale alanında çalışan uygulayıcı, uzman, akademisyen ve politika yapıcılara, çocuk ve ailesine hizmet verme aşamasında ICF-CY temelinde dokümantasyon oluşturan aracın kullanımı katılımcılara tanıtılacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon F

Replikli Öğretim ve Tolkido Kullanımı

Gökhan İnce, Ali Kaymak, Can Yıldız

Otizm spektrum bozukluğunda (OSB), bireylerin sosyal ve iletişim becerilerinde göstermiş oldukları zorluklar OSD'nin temel belirleyicisi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle özel eğitim alanında otizm tanısı ile tanınmış çocuk ve gençlere dönük olarak yürütülen sağaltım çalışmalarında sosyal ve iletişim becerilerini kazandırma önemli bir amaç olarak ortaya çıkmaktadır. İletişim becerileri kazandırmak amacıyla geliştirilen birçok bilimsel dayanaklı uygulama vardır. Ulusal Otizm Merkezi tarafından 2015 yılında yayınlanan rapora göre replikli öğretim bilimsel dayanaklı doğal öğretim yöntemleri arasında gösterilmiştir. Replikli öğretim konuşamayan, konuşmaya yeni başlamış olan, okuma becerisi olan ya da olmayan OSB'li bireylere sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinin öğretiminde kullanılmaktadır. Replikli öğretimin yorum yapma becerisini artırmak, ipucu almadan iletişim başlatmak, sosyal etkileşimin sıklığını ve kalitesini artırmak, yardım talep etmek, karşılıklı konuşma ve sıra alma becerilerini kazandırma gibi pek çok yararı bulunmaktadır. Bu çalıştayda replikli öğretim yöntemi ve nasıl uygulanacağıyla ilgili bilgi paylaşımında bulunulacaktır. Ülkemizde, replikli öğretim yönteminin özellikle okuma bilmeyen çocuklarda uygulanması araç gereç temini nedeniyle zorlaşmaktaydı. Çalıştayın sonunda ise okuma bilmeyen OSB'li bireyler için bu öğretim yönteminin uygulamasında kullanılabilecek tolkido tanıtılacaktır. Tolkido, otizmlili çocukların dil ve konuşma eğitimlerinde kullandıkları görsel eğitim kartlarını kişiselleştirilebilir ve seslendirilebilir hale getiren bir sistemdir. Sistem küçük bir kutu, manyetik kartlar ve yapışkan bantlardan oluşur. Kartların üzerindeki görseller aile veya öğretmen tarafından hazırlanır ve yapıştırılır. Kartların içerdiği ses kayıtları ise bilgisayar aracılığı ile sisteme kaydedilir. Kartlar sisteme yaklaştırıldığında, Tolkido, kartların içerdiği ses kayıtlarını seslendirir. Kart üzerindeki kelime veya cümleler öğrenildiğinde Tolkido kartlar defalarca değiştirilip kullanılabilir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

5-6 Yaş Arası Normal Gelişim Gösteren Çocuklarda Sesbilgisel Farkındalık ve Dil Ölçümleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Hacı Yusuf Parlak

Çocukların dili kazanabilmeleri için gerekli olan sesbirimlere karşı duyarlılıklarını ifade eden sesbilgisel farkındalık becerisi, okul öncesi dönemde başlamakta ve okul yaşantısının ilk yıllarında gelişmeye devam ederek okuma sürecine katkıda bulunmaktadır. Gelecekteki okuma başarısının en önemli yordayıcısı olarak kabul edilen sesbilgisel farkındalık becerilerinin değerlendirilmesi gerek gelecekteki okuma performansı hakkında ön bilgi verebilmesi, gerekse okuma becerileri açısından risk altında olan grupların belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Sesbilgisel farkındalık becerileri, erken okuryazarlık becerileri arasında önemli bir yer tutmasının yanı sıra gelecekteki okuma ve yazma becerileri açısından da büyük önem taşımaktadır. Erken okuryazarlık çocukların; sözcüklerin, öykülerin, kitapların, şiirlerin kapsamlı dünyasına erken dönemde girmesi anlamına gelmekte ve çocukların yazılı materyallerin, sözcüklerin ve dile ait seslerin farkında olabilmelerini içermektedir. Farklı dillerde yapılan çalışmalarda, sesbilgisel farkındalık becerilerine ilişkin performansın alıcı ve ifade edici dil becerilerinden etkilenebileceğine ilişkin sonuçlar ortaya konulmakla birlikte, bu değişkenler ile sesbilgisel farkındalık becerileri arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını gösteren bulgular da sunulmaktadır. Bu çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden ve normal gelişim gösteren 5-6 yaş arasındaki çocukların sesbilgisel farkındalık becerileri ve dil ölçümleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Kırıkkale il merkezinde resmi ve özel anaokullarına devam eden 5-6 yaşları arasındaki çocuklar tesadüfi örnekleme yoluyla alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda 5-6 yaş arası toplam 30 çocuk bulunmaktadır. Örnekleme, çocukların öğretmenleri ve araştırmacıların gözlemleri doğrultusunda genel gelişiminde herhangi bir sorun olmayan çocuklar alınmıştır. Çalışmaya katılan tüm çocukların anadili Türkçedir. Örneklemden katılımcı sayısı 30 çocukla sınırlı kalmıştır. Katılımcı çocukların hemen hepsi orta sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarıdır. Çalışma grubunda yer alan çocuklar içinde bulundukları yaş grubuna göre altışar aylık gruplara ayrılmış ve değerlendirme araçlarının uygulanma sırasından kaynaklanabilecek olası etkileri ortadan kaldırmak amacıyla ilk altı aylık dilimdeki çocuklar(5.0-5.6, 6.0- 6.6) sırayla doğal dil örnekleri, Peabody Resim Kelime Testi, Sesbilgisel Farkındalık Becerisi Kontrol Listesi kullanılarak değerlendirilirken, ikinci altı aylık (4.6-5.0, 5.6-6.0) dilimdeki çocuklar ise sırayla Peabody Resim Kelime Testi, Sesbilgisel Farkındalık Becerisi Kontrol Listesi, doğal dil örneği kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerde, değerlendirme araçlarına ilişkin sıra etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar alıcı dil yaşı, ortalama sözce uzunluğu, farklı sözcük sayısı, toplam sözcük sayısı ve sesbilgisel farkındalık becerileri arasındaki olası ilişkileri belirlemek amacıyla korelasyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Yaş gruplarına göre ilgili değişkenler yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı ise ANOVA ile test edilmiş, elde edilen sonuçlar alanyazındaki çalışmalar eşliğinde tartışılmıştır. 5-6 yaş arası normal gelişim gösteren çocuklarda sesbilgisel farkındalık ve dil ölçümleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın sonucunda uyak farkındalığı, sözcük farkındalığı ve sesbilgisel farkındalık becerileri açısından 5-6 yaş grubu arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, ayrıca sesbilgisel farkındalık becerileri ve farklı

ICECI2018

sözcük sayısı arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı; orta ve yüksek düzeyde farklılık gösteren bir ilişki

olduğu bulunmuştur. [Yazar Notu: Bu çalışma Doç. Dr. Gözde AKOĞLU tarafından danışmanlığı yapılan Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümünde yapılmış Hacı Yusuf PARLAK ve Arzu GÜÇLÜ'nün "5-6 Yaş Arası Normal Gelişim Gösteren Çocuklarda Sesbilgisel Farkındalık, Sözel Çalışma Belleği Ve Dil Ölçümleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" Konu Başlıklı, Tez çalışmasından türetilmiştir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Okul Öncesi Dönemindeki Öğrencilerin Sözel ve Görsel Potansiyel Endekslerinin Karşılaştırılması: ASİS Örneklemleri

Selin Bozbey-Esmeroğlu, Nilgün Kirişçi, Nazmiye Nazlı Özdemir, Bilge Bal-Sezerel

Zekâ testleri tanılama, sınıflama, yönlendirme ve seçme amaçları ile kullanılan test bataryalarıdır. Anadolu-Sak Zeka Ölçeği (ASİS) okul öncesi çocuklarda zihin, öğrenme, muhakeme, dikkat, algı ve bellek değerlendirmelerine dayalı tanılamalarda kullanılabilen bir araçtır. Çocukların güçlü ve zayıf yönlerinin erken yaşta belirlenmesi ileri yaşlardaki gelişimlerini doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur. Bu nedenle erken dönemde çocukları tanılamak çok önemlidir. 4-12 yaş aralığındaki bireyleri sözel, görsel alanlarda geçerli ve güvenilir olarak ölçmek Anadolu Sak Zekâ Ölçeği'nin birincil amaçları arasında yer almaktadır. Sözel potansiyel endeks; kristalize zekâ olarak adlandırılan, sözel anlama, genel bilgi, dil gelişimi, sözcük bilgisi, semantik bilgi ve disipline özgü bilgi gibi yaşamla edinilen ve geliştirilen becerileri kapsamaktadır. Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği'nde sözel potansiyel endeks geliştirilen iki alt test ile değerlendirilmektedir. Bu alt testler yardımıyla bireylerin muhakeme ve problem çözme becerileri ile sözel anlamaları değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Görsel potansiyel endeks ise ASİS'te Görsel Analogiler ve Görsel Algısal Esneklik alt testleri ile değerlendirilmektedir. Görsel Analogiler alt testi, akıcı zekâyı belirlemeyi amaçlamaktadır. Akıcı zekâ, ilişkileri fark etme, anlama, çıkarın yapma, sınıflama, genelleme, hipotez kurma, öngörme, benzerlikleri ve farklılıkları tanılama, sonuç çıkarma ve tümevarımsal düşünme becerilerini kapsamaktadır. Görsel Algısal Esneklik alt testi ise görsel-uzamsal algısal işleme yeteneğini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu yetenek türü görselleştirme, uzamsal ilişkiler, algı hızı, zihinsel rotasyon, algısal esneklik ve uzamsal tarama gibi becerilerden oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ASİS'in uygulandığı erken çocukluk döneminde bulunan çocukların sözel potansiyel endeksleri ile görsel potansiyel endekslerini karşılaştırarak bu endeks alanları arasındaki farklılıkları belirlemektir. Çalışmanın araştırma deseni tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Eskişehir ilinde iki farklı okulda yer alan ve Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği ile tanılanmış ve okul öncesi eğitime devam eden 269 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerden elde edilen sözel ve görsel potansiyel endeks puanları karşılaştırılacak ve elde edilen sonuçlar kongrede katılımcılarla paylaşılacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Özel Eğitim Tanısı Bulan ve Bulunmayan Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarının Okul ve Evdeki Davranış Analizleri ve Sosyal Yeterlik Düzeyleri

Meral Melekoğlu

Erken çocukluk normalde 0-6 yaş aralığındaki çocukları kapsamaktadır ancak UNICEF bu yaş aralığını çocukların gelişimsel özelliklerine göre 0-8 olarak da ifade etmektedir. Bu yaş aralığında yer alan tanıli ya da tanısız çocuklar bulundukları yaş ve gelişim özelliklerine göre belirli davranışlar ve sosyal beceriler göstermektedir. Çocukların bu davranış ve sosyal beceri özellikleri bulundukları ortam, bireysel özellikler, aldıkları eğitim, yetişkinlerin tutum ve davranışları gibi değişkenlere bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Bu araştırmanın amacı “Özel Eğitim Tanısı Bulan ve Bulunmayan Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarının Okul ve Evdeki Davranışlarını ve Sosyal Yeterlik Düzeylerini birincil bakıcılar, okul yöneticileri, öğretmenler ve yardımcı personeller açısından değerlendirmektir. Araştırma kaynaştırma eğitiminin yapıldığı bir devlet anaokulunda yürütülmüş olup, araştırmaya 25 birincil bakıcı, iki yönetici, 10 okul öncesi eğitim öğretmeni ve yedi yardımcı personel katılmıştır. Katılımcılar 245 öğrencide ev ve okul ortamında gözlemledikleri davranışları ve sosyal becerileri değerlendirmişlerdir. Araştırma nitel bir araştırma olup, Bireysel ve odak grup görüşmesi ile veri toplanmıştır ve veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre çocukların problem davranışları olumlu davranışlarına göre daha fazladır. Çocuklar ev ve okul ortamında benzer davranışlar göstermektedir. Tüm katılımcılar çocuklarda aynı davranışları gözlemlemektedir. Çocukların yatış saati ortalama 22.00 olup, çocuklarda çoğunlukla dışa yönelim davranışları gözlemlenmektedir. Çocuklarda gözlemlenen bazı problem davranışlar, çocukların çoğu yemek yeme becerisi, uyku ile ilgili problemler göstermekte ve kendi yaşına uygun sorumlulukları yerine getirmemektedirler. Son olarak, çocuklar günün büyük bir bölümünü teknoloji ile geçirmektedir. Kaynaştırma ile ilgili ise yasal süreç ve eğitim ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Sonuç olarak, bu araştırmada tespit edilen erken çocukluk döneminde tanıli ve tanısız çocuklarla ilgili yaşanan sorunlar göz önüne alınarak kalıcı önleme çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Erken Çocuklukta Özel Yeteneği Tanılama

Bilge Bal Sezerel, Nazmiye Nazlı Özdemir, Selin Bozbey Esmeroğlu, Nilgün Kirişçi

Erken Çocuklukta Özel Yeteneği Tanılama Wolfgang Amadeus Mozart. Müzik tarihinde dahi çocuk olarak bilinir. Üç yaşında iken piyano çalmaya başlar, dört yaşında bir menuetto ve bir piyano konçertosu besteler, beş yaşına geldiğinde keman çalmayı öğrenir ve 35 yıllık ömrüne toplam 632 eser sığdırır. Oldukça başarılı bir hayat hikayesi değil mi? Kuşkusuz bu soruya tüm okuyucuların vereceği yanıt “Evet” olacaktır. Ancak bu başarı hikayesine gelin biraz daha farklı bir pencereden bakalım. Mozart’ın müzik tarihindeki başarılarının sadece sıra dışı müzik yeteneğiyle açıklanması elbette çok kısıtlı bir yorumlama sağlayacaktır. Nitekim Mozart’ın hayat hikayesine bir göz atınca O’nun bu kadar ünlü bir besteci olmasındaki tek unsurun yeteneği olmadığı hemen fark edilmektedir. Kendisi gibi bir müzisyen olan babasının onda gördüğü potansiyel ve sonrasında çocuğunda uyguladığı müzik eğitimi, Mozart’ın yeteneğini geliştirmesine ve bestelerinin nesiller boyunca taşınmasına yardımcı olmuştur. Nasıl ki Mozart’ın müzikteki yetenek potansiyelinin fark edilmesi ve bu alanda eğitim alması ona bambaşka bir hayat hikayesi yazdırdı ise, tıpkı onun gibi farklı alanlarda da yetenek potansiyeli taşıyan küçük Mozart’ların özel yeteneklerinin gelişmesi ve uzmanlığa dönüşmesi için erken tanılamaya ihtiyaç duyulmaktadır. 1920’li yıllarda zeka testlerinin ortaya çıkışı ile zeka testlerine ve tanılama yöntemlerine yönelik ilgi de artmıştır. Artan ilgi ile birlikte tanılama yöntemleri ve araçları farklı yaş gruplarına göre psikometrik, teknik ve uygulama açısından uyarlanmaya başlamıştır. Erken çocukluk döneminde tanılama yönelik uygulamalar da yaş grubunun çok küçük olmasından kaynaklı olarak kendine özgü düzenlemelerle yapılmaktadır. Bu doğrultuda araştırmancının amacı erken çocukluk döneminde özel yeteneğin belirtilerini ve tanılama araç ve yöntemlerini kuramsal açıdan incelemektir. Çalışmanın araştırma deseni betimsel araştırma modellerinden tarama modelidir. Araştırmada, okul öncesindeki çocukları tanılama sürecinde, tanılama alanlarının ve tanılama araçlarının neler olduğu, hangi özellikleri taşıdığı üzerine derinlemesine inceleme yapmak amacı ile alan yazın taraması yöntemi tercih edilmiştir. Erken çocuklukta tanılamaya yönelik kuramsal çerçeveye ve araştırma bulgularına yönelik veriler elde etmek için yapılan alan yazın taramasında basılı kaynaklar, kongre özet kitapçıkları, YÖK veri tabanı, Anadolu Üniversitesi veri tabanı ve konu ile ilgili akademik dergiler incelenmiştir. Yapılan alan yazın taraması sonunda, erken çocuklukta özel yetenekli çocuğun belirlenmesinde zeka testlerinin öncelikli tanılama araçları olduğu söylenebilir. Testlerin taşınması gereken teknik ve psikometrik özelliklerin ise geçerlik, güvenirlik, madde değişim ölçüsü ve taban-tavan etkisi olduğu bulgulanmıştır. Ancak uygulanan testlerin madde değişim ölçüsünü dikkate alarak geliştirildiğine yönelik sınırlı sayıda kaynağa ulaşılmıştır. Alan yazın taraması sonunda erken çocuklukta zeka testi kullanmaksızın özel yetenekli çocuğu belirlemeye yönelik farklı değerlendirmeler yapıldığı da bulgulanmıştır. Değerlendirmelerin ise erken çocuklukta ebeveyn ve öğretmen gözlemleri, anketler, davranış listeleri ve derecelendirme ölçekleri aracılığıyla yapıldığı göze çarpmaktadır.

Bildiri No: 5

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon F

Erken Yaşta Koklear İmplant Uygulanan Çocuklarda Sözel Çalışma Belleği, Sözcük Dağarcığı, Konuşma Anlaşılabilirliği ve Katılımcı Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Hatice Akçakaya, Murat Doğan, Selhan Gürkan, Özge Koçak, Esra Yücel

Bu çalışmanın amacı 3 yaşından önce koklear implant uygulanan çocukların sözel çalışma belleği (SÇB) ve dile ilişkin parametrelerden sözcük dağarcığı ve konuşma anlaşılabilirliği performanslarını tipik gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırmaktır. Çalışmanın bir diğer amacı koklear implantlı çocukların SÇB ve dile ilgili ölçüm puanlarının katılımcı değişkenleri arasındaki korelasyonun incelenmesidir. Yöntem: Yaşları 7-10;4 olan, Konuşma algısı %90 ve üzerinde olan 31 koklear implantlı çocuk çalışma grubunu, 28 tipik gelişen çocuk kontrol grubunu oluşturmaktadır. Tüm grubun sözel olmayan zeka puanı 85 ve üzerindedir. Çalışmada ters sayı dizisi, anlamsız sözcük tekrarı, sözcük dağarcığı, artikülasyon ve konuşma anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Bulgular: Koklear implantlı ve tipik gelişen çocuklar arasında ters sayı dizisi görevinde anlamlı fark bulunmamıştır. Sözcük dağarcığı ve konuşma anlaşılabilirliği ile konuşma üretimi kontrol edilmesine rağmen anlamsız sözcük tekrarı görevinde tipik gelişen çocuklar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Koklear implantlı çocuklarda sözcük dağarcığı ve sözel ÇB arasında orta düzeyde anlamlı korelasyon görülmüştür. Sonuç: İyi derece konuşma algısı ve normal sınırlarda zeka düzeyindeki koklear implantlı çocukların sözel çalışma belleği ile ilgili sınırlılıklarının, dile ilgili beceriler, sunulan materyalin modalitesi ve aşinalığı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Koklear implantlı çocukların başarısını etkileyen en önemli faktörlerin anne eğitim düzeyi, kalabalık olmayan aileler, erken yaşta Kİ uygulanması, Kİ kullanma süresi, erken yaşta okul öncesi eğitime başlama olduğu görülmüştür.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:00 - 09:45

Salon G

Okul Öncesi Dönemdeki Özel Gereksinimli Olan Olmayan Çocukların Akran İlişkilerinin Karşılaştırılması

Osman Özokçu

Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflara devam eden özel gereksinimli olan olmayan çocukların akran ilişkilerinin karşılaştırılmasıdır. Bu çalışmada karşılaştırma türü tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya, Bolu ve Gaziantep illerindeki bağımsız anaokullarına devam eden 114 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların 57'sini özel gereksinimli çocuk ve bu çocuklarla aynı sınıfta ve aynı cinsiyette olan çocuklar arasından yansız atama yolu ile seçilen tipik gelişim gösteren 57 çocuk çalışma grubunda yer almıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Ladd ve Profilet tarafından geliştirilen ve Gülay (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Çocuk Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 20.00 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde t testi'nden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, özel gereksinimli olmanın çocukların Çocuk Davranış Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlarda anlamlı farklılıklara yol açtığı görülmüştür. Ayrıca, dışlanma davranışı alt beceri ölçeği puanlarına göre anlamlı bir fark bulunmamış ancak prososyal davranışlar, asosyal davranışlar, kaygılı/korkulu davranışlar, hiperaktif davranışlar ve saldırgan davranışlar alt ölçek puanlarında anlamlı derecede farklılıklar tespit edilmiştir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:00 - 09:45

Salon G

Engelli Bakım ve Rehabilitasyonunda Ekip

Hüsne Öz Alkoyak, Ayten Düzkantar

İşbirliği, amaç ve çıkarları bir olanların oluşturduğu çalışma ortaklığı olarak tanımlanmaktadır. Ortak çalışmaları belli bir süre planlı olarak sürdürecektir kişilere ise “ekip” denmektedir. Başarılı bir çalışma için ekip içi işbirliğinin kesinlikle sağlanmış olması gerekir. Engelli bireylerin bakım ve rehabilitasyonunda amaç, sahip olunan özrün ortaya çıkardığı yetersizliklerin onlar için engele dönüşmemesinin sağlanması ve bağımsız bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleridir. Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımını amaçlayan bu çalışmalarda pek çok kişi ve kuruluşa görev düşmektedir. Bu görev farklı disiplinlerden pek çok personelin hizmet sunumunda yer almasını gerektirmektedir. Engellenmenin ortadan kaldırılması hizmetin başarılı bir şekilde sunulmasını gerektirir. Başarılı bir şekilde hizmet sunulması ise farklı disiplinlerden personelin bir ekip olarak, işbirliği içinde çalışmalarını gerektirmektedir. Engelli bireylere sunulacak hizmetlerin planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde ekip çalışması gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır. Ekip üyelerinin birbiriyle işbirliğinin yoğunluğuna dayalı olarak farklı ekip modelleri geliştirilmiştir. Ekip üyeleri arasındaki iletişimin yoğunluğu çoklu disiplinler modelde en az seviyede; bu yoğunluk disiplinler arası modelden geçişli disiplinler modele geçişte artmaktadır. Her ekip modelinin kendine özgü avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Engelli bireylere hizmet sunmak üzere oluşturulan ekiplerde yer alacak ekip üyeleri, hizmetten yararlanacak olan bireyin ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir. Genel olarak bu ekiplerde yer alabilecek ekip üyeleri; aileler, özel eğitim öğretmenleri, dil ve konuşma terapisti, doktor, hemşire, engelli bakım elemanı, fizyoterapist, ergoterapist, diyetisyen, psikolog, odyolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, paraprofesyoneller ve yöneticiler olarak sıralanabilir. Bir ekip çalışmasının başarısı ekip üyeleri arasındaki iletişime bağlıdır. İletişim; kaynak, alıcı, mesaj, kanal ve geri-bildirim öğelerini içeren, duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması sürecidir. Ekip üyeleri arasında olumlu ve düzenli bir iletişim olmadıkça hizmet sunulacak engelli birey için başarılı bir plan yapmaktan ve bu planı uygulamaktan söz edilemez. Bu çalışma kapsamında işbirliği ve ekip çalışması kavramları, ekip modelleri, engelli bakımında olası ekip üyeleri ile görevleri, iletişim ve ekip içinde iletişim konuları hakkında sunum sırasında kısa bir bilgilendirme yapılacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:00 - 09:45

Salon G

Çocuklara Hizmet Veren Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Çocukluk ve Erken Müdahale Anlayışlarının İncelenmesi

Rumeysa Gündoğdu Ayar, Fatime Şallı İdare, Müge Kunt, Neslihan Avcı

Kritik bir dönem olan yaşamın erken yılları, optimal gelişme için kaçırılmaz fırsatlar sunmaktadır. Bu nedenle, erken müdahalenin ve çocukluk anlayışının önemi, çocuklara yönelik hizmet veren kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) öncelikleri arasında olmalıdır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de çocuklara yönelik hizmetleri ile bilinirliği olan dört bakanlık (Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı) ve 16 STK’ nın elektronik dokümanlarını erken müdahale hizmetleri ve çocukluk anlayışları doğrultusunda niteliksel olarak incelemektir. Bu araştırma nitel bir doküman analizi çalışmasıdır. Nitel araştırmalarda görüşmeler ve gözlemlerin yanı sıra dokümanlar da temel bilgi kaynaklarıdır. Çalışma materyalini, amaca yönelik olarak ilgili bakanlıklar ve STK’ların elektronik dokümanları oluşturmuştur. Çalışmada, bir metin içeriği toplama ve analiz etme tekniği olan “içerik analizi” kullanılmıştır. Bu teknikte, veriler tanımlanabilmekte ve metinlerin içinde fark edilmesi güç taraflar ortaya çıkarılabilmektedir. İçerik analizi ile veriler yorumlanırken kavramsal çerçeve oluşturmak okuyucuların anlayabilmesi ve çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması açısından büyük öneme sahiptir. İçerik analizini yapabilmek için bazı aşamaları takip etmek gerekmektedir. Bu aşamalar; verilerin kodlanması, kategorilerin (temaların) bulunması, kodların ve kategorilerin düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Ancak bu çalışmada kategori ve kodlar alan yazın taraması ile başlangıçta oluşturulmuştur. İçerik analizinde, ilgili bakanlıkların ve STK’ların çocuk, çocukluk ve erken müdahale hizmetlerine bakışları ortaya konulmuştur. İlgili bakanlıklar ve STK’ların elektronik dokümanlarında “çocuk, genç, öğrenci, hedef kitle, hizmet, müdahale, eğitim ve önleme” ifadelerinin geçip geçmediği, geçmiş ise nerelerde geçtiği, hangi bölümlerde yer aldığı incelenmiştir. İkinci aşamada ise bu ifadelerin geçtiği kısımlardaki çocukluğun, Sorin (2005)’ in bilinen çocukluk anlayışı kategorilerinden hangisi/hangileri ile ilgili olduğuna, erken müdahale anlayışının ise kapsayıcı bir erken müdahale çerçevesi ve erken müdahale bileşenlerine göre nasıl olduğu incelenmiştir. Analizler devam etmektedir. Bulgular kongrede paylaşılacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon G

Erken Çocukluk Eğitimine Devam Eden Suriyeli Sığınmacı Çocukların Okul Deneyimlerinin İncelenmesi

Zeynep Avcı, Mehmet Nur Tuğluk

15 Mart 2011 tarihinde patlak veren krizle birlikte Suriye vatandaşları başta ülkemiz olmak üzere dünyanın farklı yerlerine göç etmek zorunda kalmışlardır. Zorunlu göçe maruz kalan bireylerde göç öncesi, sonrası ve sonrası faktörler ciddi travmalara sebep olabilmektedir. Bu travmaların korunmasız ve istismara açık hale getirdiği gruplardan biri de şüphesiz küçük çocuklardır. Okullar, savaş sonrası zorunlu göçe maruz kalmış bu çocuklar için ev sahibi toplumla bağ kurup geliştirmek, aidiyet hissetmek ve savaşın getirdiği olumsuzluklarla baş etme becerilerini kazanmak adına koruyucu faktör rolünü üstlenebilmektedir. Özellikle erken yaşlarda edinilen entegrasyon temelli, nitelikli bir okul deneyimi; bu dönem çocuklarının esneklik ve uyum sağlama becerilerinin maksimum düzeyde olması sebebiyle sığınmacı çocuklar için ayrıca önem arz etmektedir. Dolayısıyla zorunlu göç sebebiyle ülkemizde bulunan ve 0-8 yaş arası dönemi kapsayan erken çocukluk eğitimine devam eden Suriyeli sığınmacı çocukların okul deneyimlerinin bu bağlamda kurgulanması, değerlendirilmesi ve incelenmesi büyük önem arz etmektedir. Alanyazın incelendiğinde erken çocukluk eğitimi çağındaki Suriyeli çocuklarla ilgili yapılan sınırlı sayıda çalışmanın olduğu ve bu çalışmaların aile veya öğretmen görüşü alınarak yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar okula erişimde ya da okulda karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bunun yanında erken çocukluk eğitimine devam eden çocukların okul deneyimlerini kendi bakış açılarından yansıtmaya yönelik yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma erken çocukluk eğitimine devam eden Suriyeli sığınmacı çocukların okul deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi ve belirlenmesi amacıyla fenomenolojik yaklaşım benimsenerek nitel desende oluşturulmuştur. Eğitim ortamlarında fenomenolojik yaklaşım, belirli bir fenomen hakkında katılımcıların yaşantı, deneyim, algı ve duygularını somutlaştırmak için kullanılır. Bu çalışma kapsamında ele alınan fenomen; ülkemizde erken çocukluk eğitimine devam eden Suriyeli çocukların okuldaki yaşantı, deneyim, algı ve duygularıdır. Verilerin tümü 2017-2018 Öğretim yılında toplanmıştır. Çalışma grubu zorunlu göç sebebiyle ülkemizde bulunan, erken çocukluk eğitimine İstanbul'daki iki ayrı devlet okulunda devam eden ve yaşları 5-8 arasında değişkenlik gösteren toplam 12 çocuktan oluşmaktadır. Bilimsel araştırma ve etik ilkeleri gözetilerek çocukların 2'siyle ev ortamında, 10'u okul harici devam ettikleri bir Bilgi Evi'nde çalışılmıştır. Fenomenolojik yaklaşımın bir gereği olarak ilk önce çocukları tanımak ve bağ kurmak amacıyla Bilgi Evi'ne devam eden çocuklarla 6, ev ortamında çalışılan çocuklarla 3 haftalık bir gözlem süreci geçirilmiştir. Bu süreçte araştırma günlüğü ve gözlem formları kullanılarak çocuklarla ilgili detaylı bilgi elde edilmiştir. Karşılıklı güven ilişkisi ve tanıma süreci tamamlandıktan sonra çocuklarla farklı teknikler kullanılarak okul deneyimlerini anlamaya yönelik bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Halen dokümantasyon aşamasında olan veriler, Moustakas'ın fenomenolojik yaklaşım ile elde edilen verilerin analiz edilmesi için geliştirdiği adımlar takip edilerek analiz edilecektir. Araştırmadan elde edilen bulguların, bir fenomen olarak ele alınan Suriyeli çocukların okul deneyimlerini yansıtacağı

ICECI2018

öngörülmektedir. Ayrıca bu verilerin alanyazına, çocukların okul deneyimlerinin anlamlandırılması ve entegrasyon bağlamında geliştirilmesi yönünde katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon G

Sosyal Adaletin Sağlanması Açısından Okul Öncesi Özel Eğitimde Cinsiyet Eşitsizliği Sorunu: Yetkinlik Yaklaşımı Zeycan Özdan

Doğumun başlangıcıyla bebekler hayat boyunca sosyal ortamlarında öğrenmeye başlarlar. Öğrenme süreci ailelerini ve yakın çevresini gözlemleyerek gerçekleşir. Okula başladıkları zaman ise sınıf arkadaşları ile etkileşim halinde öğrenirler. Okul döneminde öğrenmeyi büyük ölçüde etkileyen öğretmenin rolü ise yadsınamaz. Öğretmenin bu aşamada çocukların üzerindeki etkileri oldukça büyüktür. Böylece erken çocukluk döneminin, öğrenmek söz konusu olduğunda oldukça kritik bir öneme sahip olduğu görülür, çünkü maskülen ve feminen olarak belirtilen cinsiyet rollerinin basmakalıp bir şekilde öğreniminin tohumları bu dönemde atılır. Kısaca erken çocukluk eğitimi cinsiyet rollerinin basmakalıp bir şekilde öğrenilmesini engelleyen ve cinsiyet eşitliği bilincini geliştiren ve güçlendiren bir faktör olarak karşımıza çıkar. Öncelikle cinsiyet eşitsizliğini anlamak için yetkinlik yaklaşımına değinilecektir. Yetkinlik yaklaşımı dünyadaki temel sosyal adalet sorunlarını değerlendirmede kullanılmaktadır. Bu yaklaşım sosyal adaletin değerlendirilmesinde kilit olarak görülen 'her bir birey aslında ne yapabilir ve ne olabilir ?' sorusunun cevabını arar. Aynı zamanda bireyin yapmak istediklerini ve olmak istediklerini gerçekleştirmesi için sahip olduğu imkanları sorgular. Yaklaşım bu soruların her bir bireye aralarında dil, din, cinsiyet, sosyal statü, yetersizlik gibi ayırım yapmadan sorulmasını ve sosyal düzenlemelerin bu bağlamda gerçekleştirilmesi gerektiğini savunur. Her bir bireyin kendi değer verdiği hayatın planlamasını yapması için imkanların ve bununla beraber özgürlüğünün olması gerektiğini savunan ve aynı zamanda değerlendirmesini yapan felsefi bir çerçeve olan Yetkinlik Yaklaşımı, eğitim alanında sosyal adaletin sağlanmasını ve değerlendirilmesini yapan bir çerçeve olarak dünya genelinde kullanılmaktadır. Toplumda çoğu zaman bireylerin yapmak istedikleri göz ardı edilerek ve bireylere cinsiyet farkı gözetilerek imkanlar sunulur veya imkanları kısıtlanır. Sunulan bu imkanlar ve imkanların kısıtlanması kültürün etkisi ile birlikte cinsiyete bağlı olarak değişmektedir. Dünya genelinde yaşanan sosyal adaletsizlikten kadınların daha çok etkilendiği literatürde belirtilmektedir. Ülkemizde bu durum kadınlar için bir dezavantaj olmakla birlikte, toplumda genellikle kadınların yapmak istedikleri göz ardı edilirken onlara biçilen görevlerin öğretilmesine erken yaşta başlanır. Bu durum eğitim ortamlarında da devam etmektedir. Çocukların erken dönemde seçtiği oyunlar, kıyafetler, izledikleri çizgi filmeler, gerçekleştirdiği etkinlikler cinsiyet üzerine kurulu olup okul ortamlarında da cinsiyet ayırımı yapılmaktadır. Erken çocukluk döneminde izletilen çizgi sinemada ve okutulan kitaplarda cinsiyet eşitsizliğini empoze eden davranışlar gözlemlenmektedir. Cinsiyet eşitsizliğine neden olan bu davranışlar çocuklar tarafından model alınmakta ve davranış oluşumlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu ayrımcılık fikri ileriki yaşlarda yaşanan cinsiyet eşitsizliğinin tohumları olmaktadır. Bu eşitsizlik fikri yetersizlik durumu ile birleşince bireyler için ikinci bir dezavantaj olarak ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği bireylerin sahip oldukları yetersizlik ile birleşince dünyada çifte ayrımcılık ortaya çıkmıştır. Hem yetersizliğinden hem de cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa uğrayan bireylere sunulan imkanların kısıtlı olması adapte olunmuş tercihler olarak bireyler

ICECI2018

tarafından kabul edilir ve aslında farklı bir hayatının olabileceği ihtimali çoğu zaman fark edilmez. Bu adapte olunmuş tercihlerin değiştirilmesi, gerçekten ne olmak ve ne yapmak istediğinin farkına

varılması ancak eğitim ile gerçekleşebilir. Görüldüğü üzere cinsiyet eşitsizliği ve yetersizlikten kaynaklı sosyal adaletsizliğe sebep olan çifte ayrımcılık erken dönemde başlanan eğitim ile bertaraf edilebilir. Bu çalışmada yetersizliği olan bireylerin okul döneminde ve ileriki yaşamlarında karşılaştıkları sosyal adaletsizliği anlamak üzere Yetkinlik Yaklaşımı kullanılacaktır. Bu yaklaşım ile beraber yaşanan adaletsizlik erken dönemde başlanan eğitim ile nasıl aşılabacağı hususu tartışılacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon G

Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Suriyeli Ailelerin Çocuklarının Eğitim Sürecinde Yaşadıkları Problemler

Ebru Karakuş Özdemir, Esra Ömeroğlu

Savaş, doğal afet, ekonomik güçlükler gibi birçok neden insanların göç etmesinde rol oynamaktadır. Bugün dünyadaki sığınmacıların sayısı, Birleşmiş Milletlerin verilerine göre 65 milyonu geçmiştir. Dolayısıyla mülteci ve sığınmacı olgusu gün geçtikçe daha aktif olarak yaşamımızda yer almaya başlamıştır. Bu zorunlu göç hareketinde başı çeken ülkelerden biri de Suriye'dir. 2017 son verilerine göre ülkemiz geçici koruma kapsamında 3.5 milyona yakın Suriyeli 'ye ev sahipliği yapmaktadır. Bu durumun ortaya getirdiği problemler incelendiğinde eğitim sorunu başı çekmektedir. Eğitim ise mültecilere ulaşmak için önemli adımlardan biridir. Dünyada en çok mülteci çocuğa ev sahipliği yapan ülke olarak Türkiye'de yaklaşık yarım milyon mülteci çocuk, Türk akranlarıyla birlikte eğitim aldıkları okullara yerleştirilmişlerdir. Mülteci çocukların Türk okullarına başlamalarıyla birlikte çeşitli sorunlarda ortaya çıkmıştır. Bu sorunların genellikle mülteci çocuklar ve Türk öğretmenleri açısından incelendiği, mülteci ailelerin daha kayıt sürecinden itibaren yaşamaya başladıkları zorluklara çok fazla yer verilmediği görülmektedir. Suriyeli ailelerin gözüyle çocuklarının eğitim hakkına yönelik farkındalıkları, Türk hükümetinin sunduğu olanaklar hakkında bilgisi, çocuklarının Türk okullarında yaşadıkları uyum süreci gibi sorunların tespit edilmesi önemli bir başlangıç olacaktır. Suriyeli ailelerin gereksinimlerinin dikkate alınmasıyla dezavantajlı kesim olarak kabul edilen mülteci çocukların eğitim hakkından yararlanabilmelerinin önündeki engeller kaldırılabilir. Bu çalışmayla okul öncesi eğitim programının önemli bileşenlerinden olan aile boyutuna Suriyeli aileler yönüyle bakılacaktır. Bu amaçla ailelere Türk eğitim sistemi, Türk müfredatı, çocuklarının ve kendilerinin okulda yaşadıkları sorunlar, öğretmen ve idare ile iletişimleri, sorun durumunda onlardan destek alma durumları, okullara görevlendirilen Suriyeli öğretmenlere yönelik bilgi ve irtibat durumları incelenecektir. Yöntem: Araştırma nitel desende oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Mersin ili çeşitli bölgelerinde Geçici Sığınma Statüsünde ikamet eden çocuğu okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden aileler oluşturmuştur. Araştırmada bir tercüman eşliğinde araştırmacı ailelerden yüz yüze görüşme yöntemi ile veri toplamakta olup, veri toplanma işlemi halen sürmektedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmaktadır. Form, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla görüşmenin yapıldığı ebeveyn (anne/baba), yaşları, çocuk sayısı, öğrenim durumları, meslekleri, Türkiye'de kaç yıldır ikamet ettikleri, Türkçe bilme durumları gibi sorular bulunmaktadır. Formun ikinci bölümünde ise mülteci ailelerin Türk eğitim sistemi ve müfredatına yönelik görüşleri, ailelerin kayıt süreçlerinden itibaren dönem boyunca yaşadıkları sorunlar, çocuklarının sınıf ortamında yaşadıkları problemler, bu problemlerin kaynağı, ailelerin Türk öğretmen, yönetim ve diğer velilerle iletişim yolları ve iletişim engelleri, okullara görevlendirilen Suriyeli öğretmenlere yönelik bilgi ve yararlanma durumları hakkında görüşlerini belirleyecek sorulardan oluşmaktadır. Veriler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmektedir. Veri toplama aşaması

ICECI2018

devam etmekte olup araştırmadan elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenecektir. Çalışmada halen veri toplama süreci devam etmektedir. Sonuçlar bilahere ortaya konulacaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon G

Erken Çocukluk Döneminde Dil ve Kültür Farklılıklarına Dayalı Öğretimsel Düzenlemeler Hakkında Öğretmen Görüşleri

Nilay Kayhan, Necla Işıkdogan Ugurlu

Küreselleşen dünyada siyasal, sosyal ve farklı pek çok nedene bağlı iç ve dış göçler yaşanmaktadır. Bu göçler, yaşanan toplumun genel özelliklerinin yanında dil, kültür, eğitim, sağlık ve sosyal yaşamda insan ilişkilerine etki etmektedir. Göçler sosyolojik açıdan incelendiğinde özellikle kadınlar ve çocukları daha çok etkilediği, bu nedenle alınması gereken önleyici ve iyileştirici faktörlerin başında eğitim, psikolojik destek hizmetlerinin önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla oluşan bu yeni durum karşısında erken çocukluk hizmetleri, bu eğitimden yararlanan çocukların yaşadıkları ortama uyum sağlamalarını kolaylaştırıcı ve gelişimlerini destekleyici bir rol oynamaktadır. Ancak göçe bağlı dil kültür farklılıklarının olduğu sınıflarda, eğitim hizmetlerinden her çocuğun akranları gibi eşit şekilde faydalanabilmesi için öğretmenlerin öğretimsel düzenlemelerini bu farklılıkları dikkate alarak yapması gerekmektedir. Dünyada bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında farklı dil ve kültürel özelliğe sahip çocuklarla ilgili okul öncesi eğitimde sistematik düzenlemelere gidildiği, öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmet içi uygulamalı eğitimler verildiği görülmektedir. Son yıllarda özellikle göçlerin artış gösterdiği Türkiye’de ise çalışmalar çok yeni olup okul öncesi öğretmenlerinin çoğunlukla tutumlarının ve ne tür sorunlarla karşılaştıklarının incelendiği az sayıda çalışmaya rastlanmakta; dil ve kültürel farklılıklara dayalı bir öğretim ortamı oluşturmak amacıyla mesleki bilgi ve beceri gereksinimleri ile göçle gelen çocuklar için ne tür bir öğretimsel süreç izlediklerine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Oysa tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de dil ve kültürel özelliklerle ilgili yapılan düzenlemelerin başarılı olabilmesi için okul öncesi dönemde verilen eğitim kritik öneme sahiptir. Uluslararası raporlarda Türkiye’de bu konuda erken çocukluk eğitimiyle ilgili düzenlemelerin niceliksel olarak gelişme gösterdiği ancak niteliksel olarak henüz istenilen düzeyde olmadığı belirtilmektedir. Araştırmalar, özellikle erken çocukluk döneminde verilen eğitim ile çocukların dil gelişimi, sosyal beceri, iletişim becerileri desteklendiğinde, ilerleyen yıllarda akademik ve diğer alanlarda başarı gösterdikleri, akran etkileşimlerinin ve sosyal kabul düzeylerinin arttığını göstermektedir. Diğer yandan UNESCO (2007) tarafından yayınlanan raporda erken çocuklukta dil gelişimiyle ilgili anadilinin dışında farklı dillerle de karşılaşan çocukların başarılarının daha yüksek olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu bakımdan kültürel açıdan farklılık gösteren grupların birlikte eğitim ortamlarına devam etmelerine fırsat verildiğinde ve etkili bir öğretim süreci planlandığında, erken dönemde çocukların farklı dillerle karşılaşmalarının önemine değinilmektedir. Bu araştırma Türkiye’de erken çocukluk döneminde dil ve kültür farklılığı olan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, öğretimsel düzenlemelerinde planlama, öğretimi uygulama ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerini içermektedir. Nitel araştırma yönteminde kurgulanan ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu, Ankara il merkezinde erken çocukluk döneminde dil ve kültürel farklılıklara sahip çocukların devam ettiği resmi okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin kendi anlatım ve algılarının temel alındığı çalışmada, dil

ve kültürel farklılığa sahip çocukların kültürel ve dil becerileri açısından yaşadıkları sorunlar, öğretmenlerin yaptığı öğretimsel düzenlemeler ve çözüm önerileri ile ilgili görüşleri betimsel analiz

teknîği ile ayrıntılı ve bütünsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler "Hazırlık ve paydaşlarla işbirliği"; "Mesleki eğitim ve gereksinimler"; "Aile katılımı ve tutumlar"; Sınıf içi öğretim sürecine yönelik görüşler" olmak üzere 4 ana temada betimlenmiştir. Bulgular, erken çocukluk döneminde görev yapan öğretmenlerin dil kültür farklılıklarına dayalı bir sınıf ortamında çalışırken en çok dil problemine bağlı olarak anlama ve iletişim kurma noktasında güçlük yaşadıklarını, mesleki açıdan çok kültürlü bir sınıfta çalışabilme ile ilgili yetersizlik hissi yaşadıklarını göstermektedir. Öğretmenler özellikle erken çocukluk ve ilköğretim döneminde görev alacak personelin hizmet öncesi eğitimlerinde, alana yönelik zorunlu ve seçmeli derslerin yer almasını önermişler ayrıca hizmet içi eğitimlerin teorik değil uygulamalı olarak verilmesi gerektiği konusuna dikkati çekmişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçların, ülkemize göçle gelen ve dil kültür farklılığı olan çocukların devam ettiği öğretim ortamlarında sosyal uyumlarını destekleyici, etkili öğretim süreçlerini oluşturma konusunda yapılacak düzenlemelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çok kültürlü sınıf ortamında görevli öğretmen görüşlerini içermesi bu çalışmanın ayırt edici bir yanı olarak görülmekte, bulguların öğretmenlerin mesleki gereksinimlerinin dikkate alındığı uygulamalı eğitimlerin planlanmasına; hizmet öncesi ve hizmet içi destek süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Gelişim Geriliği Riski Altındaki Prematüre Bebeklerin Hastaneden Eve Geçişinde Anne Gereksinimleri

Sıla Alış, Hatice Bakkaloğlu

Annenin son adet tarihinin ilk gününden itibaren 37. haftasını veya 259. gününü tamamlamadan doğan bebekler prematüre olarak kabul edilmektedir. Prematüre bebekler zamanından önce doğdukları için anne karnında tamamlamaları gereken gelişimleri yarım kalmaktadır. Organlar yeterince gelişmediği için bebekler dış dünyaya zamanında doğan bebekler gibi uyum sağlayamamakta ve sağlık sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Hastaneden eve geçişlerde dikkatli hazırlanılan taburculuk planı ve sonrasında yapılan izleme çalışmaları ile çocukta oluşabilecek sağlık risklerini azalmaktadır. Geçiş planı, ailenin bebek bakımı için ev ortamını hazırlaması ve gerekli destek hizmetlerine ulaşması için zaman sağlamaktadır ve ebeveyn de evde daha az endişe yaşamaktadır. Bu çalışmanın amacı, gelişim geriliği riski altındaki prematüre bebeklerin hastaneden eve geçişlerinde annelerin gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimlerin anneye ve bebeğe ilişkin değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu araştırma nicel araştırma yaklaşımında, temel araştırma türünde betimsel nitelikli, ilişkisel tarama (korelasyonel) modelindedir. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiştir. Prematüre bebek sahibi olup, hastaneden eve geçen 419 annenin gönüllü katılımlarıyla çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubuna 37. haftadan önce doğum yapmış olan ve bebeği ile hastaneden eve geçiş yapmasının üzerinden en az 15 gün ve en fazla 12 ay geçmiş olan anneler dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri Flandermeyer ve diğerleri (1992) tarafından geliştirilen Bilgi Formu'nun araştırmacılar tarafından düzenlenmiş hali ve Alış (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Hastaneden Eve Geçiş Ölçeği (HEGÖ) kullanılarak toplanmıştır. Beş faktörlü yapıya sahip olan HEGÖ'de madde-toplam korelasyon değerleri 0.16 ile 0.62 arasında değişmektedir ve tüm maddelere dair korelasyon değerleri 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Ölçeğin toplam varyansı %46.78'dir. Tüm ölçek için Cronbach alfa değeri 0.85, Spearman-brown katsayısının .87 ve Guttman Split-Half değerinin ise 0.87 olduğu bulunmuştur. Veriler, 'internet ortamında anket' yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve elde edilen veriler uygun istatistiksel yöntemler (frekans, yüzde, Anova, t testi, Scheffe ve Dunnet C testleri) kullanılarak incelenmiştir. Prematüre bebek annelerin hastaneden eve geçişteki gereksinimleri HEGÖ'nün beş alt boyutuna göre incelenmiştir; bilgi, stres, sosyal destek, stresle baş etme ve sağlık personeli desteği. Annelerin HEGÖ'den aldıkları puanlara bakıldığında annelerin en az gereksinim duydukları boyutun 'bilgi', en fazla gereksinim duydukları boyutun ise 'stresle baş etme' olduğu görülmüştür. Anneye (yaş, mezuniyet, gelir, yerleşim yeri, çocuk sayısına, yeni doğan problemleri, kurs alma durumu ve kurs aldığı kişi) ve bebeğe (cinsiyet, prematüre türü, doğum ağırlığı türü, taburcu olma süresi ve hastanede kalma süresi) ait demografik değişkenlerin bu gereksinimleri nasıl etkilediğine baktığımızda ise anne yaşı arttıkça annelerin sosyal destek gereksinimlerinin de arttığı, bunun aksine anne yaşı azaldıkça stresle baş etme durumlarının da arttığı, annenin gelir düzeyi arttıkça stresle baş etme durumlarının iyileştiği, ilk defa bebek sahibi olan annelerin stres, stresle baş etme ve sağlık personeli gereksinimlerinin daha fazla olduğu ve doğum

ICECI2018

sonrası kurs almayan annelerin bilgi, sosyal destek ve sağlık personeli desteği gereksiniminin kurs alan annelere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Ağır derecede prematüre bebeği olan annelerin

streslerinin daha yüksek olduğu, eve geçme süresi arttıka yani annelerin bebekleriyle taburcu olup, evde bulundukları gün sayısı arttıka bilgi gereksiniminin azaldığı ve bebeklerin hastanede kalma süresi azaldıkça annelerin sağlık personeli desteği gereksiniminin arttığı bulunmuştur. Annenin yerleşim yeri, mezuniyeti, önceki gebeliklerinde yeni doğan problemi yaşaması, hastanede kurs aldığı kişi, bebeklerin cinsiyeti ve doğum ağırlığı türü değişkenleri ise prematüre bebek annelerinin hastaneden eve geçişteki gereksinimleri üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde hastaneden eve geçişte prematüre bebek annelerinin gereksinimleri ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmanın bulgularının, diğer araştırmaların bulgularıyla paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Özel Gereksinimli Çocukların Zor Anları: Okul Dönemine Geçişler

Orhan Aydın, Volkan Şahin, Yasemin Ergenekon

Geçiş, bebeklikten itibaren çocuk bakım hizmetleri alınmasıyla başlayan, çocuklukta okula gitme, gençlikte ergenlik ve lise süreciyle, yetişkinlikte işe başlama ve evlilikle, daha sonra çocuk sahibi olma, kimileri için iş değişimi, boşanma, taşınma gibi olguların yaşanmasıyla, yaşlılıkta emeklilikle ve nihayetinde ölümle biten yaşam boyu süregelen bir şekilde devam eden süreçtir. Okul dönemi geçişler söz konusu olduğunda ise iki tür geçiş sürecinden söz etmek mümkündür. Çocuk ve ailesinin, aşamalı olarak bir programdan diğer programa katılımı (örn.; anasınıfından ilkokula, liseden yükseköğretime geçiş gibi) ile gerçekleşen dikey geçiş süreci ve farklı yerlerde ve farklı kişilerin sunduğu hizmetlere eş zamanlı katılım (örn.; evden okula, sınıflar arası geçiş gibi) ile yaşanan yatay geçiş süreçleridir. Normal gelişim gösteren bireylerde bu süreçlerin aile ve çocukların uygun bir biçimde desteklenmesi durumunda sorunsuz ilerlemesi beklenir. Özel gereksinimli çocukların ise yeni ortamlara uyum kurmaları zorlaşabilir. Dolayısıyla, özel gereksinimli çocuklara ve ailelerine yönelik daha yoğun desteğin sunulmasıyla geçiş süreçleri kolaylaştırılabilir. Geçiş konusu özel gereksinimi olsun olmasın tüm bireyleri ilgilendiren bir konu olarak görülmektedir. Ancak özel gereksinimli bireyler ve ailelerinin her alanda olduğu gibi geçiş konusunda da desteğe ihtiyaç duydukları bilinmektedir. Tüm okul geçiş dönemlerinde öğrenciler heyecan, kaygı, merak ve endişe gibi duygularla mücadele etmek zorunda kalabilirler. Ebeveynler için de bu durum farksızdır. Onlar da çocuklarının okula başlamaları ile birlikte ne ile karşılaşacakları ve bu yeni ortama nasıl tepki verecekleri konusunda endişe duymaktadırlar. Anaokulundan ilkokula geçiş sürecinde çocuk resmi okul sürecine başlamaktadır. Bu geçiş dönemi hem çocuklar hem de ailelerin en fazla sıkıntı yaşadıkları dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni okul, yeni arkadaşlıklar, yeni öğretmen ve yeni program gibi bileşenler endişeleri artırmaktadır. Bazı ülkelerdeki çocuklar ilkokula gitmeden önce erken eğitim programlarından yararlanmaktayken bazılarında bu durum söz konusu olmayabilir. Dolayısıyla, bu çocuklar için evden okula geçiş söz konusudur. Her iki durumda da başarılı bir geçiş için düzenlemelere gereksinim vardır. Bu çalışmada okulöncesinden ilkokula ve sonrasındaki okul kademelerine geçiş yapan özel gereksinimli çocukların, ailelerinin ve öğretmenlerinin karşılaşılabilecekleri güçlüklerle ilişkin ne gibi düzenlemeler yapılabileceği konusunda bilgiler sunulması amaçlanmıştır. Çocuğun okulöncesinden ilkokula geçiş dönem özellikleri dikkate alınarak ileriki okul sürecinde de başarılı bir geçiş yaşamasında ilköğretimin birinci kademesinde ne gibi düzenlemelerin geçişi kolaylaştıracağı çalışma kapsamında tartışılmıştır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Özel Gereksinimleri Olan Çocukların Erken Müdahaleden Okulöncesine Geçişinde Öğretmen Ve Okul Yöneticileri İçin İpuçları

Zehra Cevher, Ahmet Alperen Yavuz , Hüsne Öz Alkoyak, Ahmet İlkan Yetkin, Yasemin Ergenekon

Son yıllarda özel eğitim alanında üzerinde durulan konulardan biri olan geçiş alanyazında bir programdan diğerine ya da bir hizmet modelinden diğerine hareket etme süreci, hizmetlerdeki ve hizmetleri veren/düzenleyen personeldeki değişim noktaları olarak tanımlanmaktadır. Günlük yaşantıda plan yapılmadan gerçekleştirilecek bir yolculuk kişiyi cezbetse de hedeflenen noktalara ulaştırma konusunda bir işe yaramayabilir. İnsan yaşamındaki farklı evreler de bu yolculuklara benzerdir. Önceden yeterli planlanmayan evreler arası geçişler bireylerin o dönemlerde bazı olumsuzluklar yaşamasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla, bireylerin yaşamları boyunca geçecekleri tüm geçiş süreçlerinde planlama yapmak ve geçiş süreçlerine dâhil olan kişilerin bu sürece ilişkin bilgi sahibi olması oldukça önemlidir. Çok boyutlu olan geçiş bir durum değil bir süreçtir. Eğitim açısından bakıldığında bir çocuğun farklı okullar arasındaki geçişleri, bu okullara hazırlığı, okulda geçirdiği süreci ve okul sonrası kazanımları kendi arasında geçişi barındırmaktadır. Normal gelişim gösteren çocuklar hayatları boyunca yaşayacakları geçiş süreçlerini çoğu zaman yardım almadan atlatabilirken özel gereksinimleri olan çocuklar ve aileleri için geçiş süreçleri zor ve sancılı olabilmektedir. Özel gereksinimleri olan çocuk ve ailesinin, zamanla sıralı olarak bir sistemden diğer sisteme geçişi (erken müdahaleden okulöncesine, okulöncesinden ilkökula, ilkökoldan ortaokula, sonrasında liseye, liseden bir iş ve mesleğe ya da mümkünse yükseköğretime geçiş vb.) dikey geçiş, eşzamanlı olarak farklı yerlerde ve farklı kişilerin sunduğu hizmetlere geçişi (evden fizyoterapi hizmetlerinin sunulduğu kuruma gitme, parka gitme vb.) ise yatay geçiş olarak açıklanmaktadır. Erken çocukluk döneminde özel gereksinimleri olan çocukların yaşadıkları dikey geçişler hastaneden eve, evden erken müdahale hizmetlerine, erken müdahaleden okulöncesine ve okulöncesinden ilkökula geçiştir. Erken müdahaleden okulöncesi programlara geçiş sürecini doğrudan etkileyen etmenler; aile ve ev odaklı bir programdan kurum temelli bir programa geçme, ailenin ortam değişikliğiyle ilgili kaygılarının olması, yeni programa geçişle birlikte çocuktan beklentilerin değişmesi, hizmetleri sunan kişilerde değişikliklerin olması, hizmetleri sunan kişiler arasında iletişim ve işbirliğiyle ilgili yaşanan sorunların, geçiş sürecini olumsuz yönde etkilemesi, geçiş planlamalarında sorun yaşanması olarak sıralanabilir. Bu etmenler arasından çocuğun eğitim alacağı ortamlardaki öğretmen ve yöneticilerin süreçle ilgili donanımlarının artırılması geçiş süreçlerinde özel gereksinimleri olan çocukların kazanımlarının artırılmasında kilit noktada bulunmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın temel amacı, erken müdahaleden okulöncesine geçişte çocuğun ailesine ve geçiş yapacağı kurumlardaki öğretmen, okul yöneticisi ve personele yönelik geçiş süreçlerine ilişkin yol gösterici ipuçlarının paylaşılmasıdır. Çalışma kapsamında aileye yönelik olarak çocuklarının erken müdahaleden okulöncesine geçiş sürecini kolaylaştıracak öneriler sunulacak ve geçiş planıyla ilgili bilgiler paylaşılacaktır. Okulöncesi öğretmenlerine geçiş sürecinde üstelenecekleri liderlik rolleri, sınıflarında kullanabilecekleri geçiş stratejileri, geçişi kolaylaştıracak düzenlemeler vb. işlevsel ipuçları bilgilendirici şekilde sunulacaktır.

ICECI2018

Ayrıca, aile ile geçiş yapılacak kurumların yöneticileri arasındaki iş birliği sürecinin nasıl olması gerektiğiyle ilgili öneriler paylaşılabacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon G

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Çocuklarıyla Etkileşimlerinin ve İlişkilerinin İncelenmesi

Hande Kars, Hatice Bakkaloğlu

Erken çocukluk döneminde ebeveyn davranışlarının doğrudan ya da dolaylı olarak çocuk çıktıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Ebeveynin çocuğuna gösterdiği duyarlılığın, özellikle ilk yıllarda annenin sergilediği etkileşim davranışlarının, duygusal yakınlık, duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme boyutlarında önemli olduğu ve anne-çocuk ilişkisinin kalitesini belirlediği görülmektedir. Son yıllarda, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin, ebeveynden çocuğa doğru tek taraflı bir etkilenmeden çok, çocuğun ve ebeveynin karşılıklı olarak birbirini etkilediği iki yönlü etkileşimli bir süreç çerçevesinde değerlendirildiği belirtilmektedir. Erken çocukluk döneminde anne baba çocuk ilişkisini incelemek, çeşitli değişkenler açısından değerlendirmek ve ilişkideki sorunları belirlemek önemli görülmektedir. Özel gereksinimli çocuk ile anne-babası arasında kurulan ilişkiler farklılıklar gösterebilmekte ve her iki taraf içinde karşılıklı olan etkileşim örüntüleri, etkileşimin niteliği ve aralarında kurulan ilişki üzerinde belirleyici olabilmektedir. Özel gereksinimli çocuklarda anne-çocuk ilişkisini ve etkileşimini etkileyen anneye ve çocuğa özgü faktörler incelendiğinde, annenin çalışma durumu, eğitim düzeyi ve yaşı, çocuğun tanı özellikleri, yaşı ve cinsiyeti gibi birçok değişkenin anne-çocuk ilişkisi ve etkileşimi üzerinde etkili olabildiği görülmektedir. Aynı zamanda ebeveyn-çocuk etkileşiminin gözlenebilir ve ölçülebilir biçimde değerlendirilmesi, ebeveynlere yönelik uygun ve etkili müdahale programlarının hazırlanmasında yol gösterici olmakta, özellikle özel gereksinimli çocuk ailelerinin bu sürece dahil edilmesi gerektiği yapılan çalışmalarda sıklıkla vurgulanmaktadır. Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin etkileşim davranışlarının ve çocuklarıyla ilişkilerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmanın var olan durumu ortaya koyması ve annelerin çocuklarıyla etkileşimleri ve ilişkilerinin niteliğinin anlaşılması adına önemli olduğu, ayrıca anne-çocuk ilişkisi ile anne-çocuk etkileşimini birlikte ele aldığı için uygulamaya ve araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğu olan annelerin çocuklarıyla etkileşimlerinin ve ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Annelerin etkileşimsel davranışları ile çocuklarıyla olan ilişki düzeylerinin birlikte değişip değişmediğini, birlikte değişim söz konusu ise bunun ne yönde olduğunu saptamak amacıyla korelasyon türü ilişkisel tarama modeli, annelerin etkileşimsel davranışları ile çocuklarıyla olan ilişki düzeylerinin çocukların ve annelerin demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla da karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 15 anne ile 8'i gelişim geriliği ve 7'si otizm tanısı olan çocukları olmak üzere toplam 15 anne-çocuk çifti katılmıştır. Veri toplama araçları olarak "Anne-Çocuk Bilgi Formu" ile daha önce geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan "PICCOLO Anne-Çocuk Gözlem Formu" ve "Çocuk Anababa İlişki Ölçeği-ÇAiÖ" kullanılmıştır. Anne-çocuk etkileşimi PICCOLO kullanılarak "duygusal yakınlık, duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme" olmak üzere dört alt boyutta toplam 29 madde ile değerlendirilmiş, anne-çocuk ilişkisi ise ÇAiÖ ile "olumlu ilişki ve çatışma" olmak üzere iki alt boyutta toplam 24 madde ile değerlendirilmiştir. Bulgularda öncelikle annelerin PICCOLO ve ÇAiÖ'den aldıkları puanlara ilişkin

ICECI2018

betimsel sonuçlara yer verilmiştir. Çocuklarıyla görece olumlu bir ilişki içinde olduklarını düşünen özel gereksinimli çocuk annelerinin etkileşim davranışlarını orta düzeyde sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca

annelerin çocuklarıyla etkileşimleri ve ilişkilerinin annenin yaşına, eğitim düzeyine ve çalışma durumuna göre ve yine çocuğun yaşına, cinsiyetine ve tanısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bulgular ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Türkiye’de Özel Eğitim Alanında Yapılmış Doktora Çalışmalarının İncelenmesi

Özge Ünlü, Nevin Güner Yıldız

Türkiye’de yaklaşık 40 yılı aşkın bir süredir özel eğitim alanında lisansüstü tez çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Başlangıçta sınırlı sayıda üniversitede gerçekleştirilmiş olan lisansüstü tez çalışmaları günümüzde çok sayıda üniversiteye yayılmış ve bilimsel bilginin yayılmasında önemli bir role sahip olan bu çalışmaların sayısı hızla artmaya başlamıştır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış doktora tezlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu doğrultuda, Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) tez tarama merkezinde bulunan özel eğitim alanında gerçekleştirilmiş doktora tezlerine ulaşılmıştır. Ulaşılmış olan çalışmalar; tezde çalışılan yetersizlik türü, çalışma konusu, çalışılan hedef grubun yaş aralığı, çalışmanın gerçekleştirildiği üniversite gibi kategoriler oluşturularak incelenmiştir. Elde edilen bulgular özetle; katılımcı gruplarına göre en çok zihinsel yetersizlik alanında çalışma yapıldığını, en çok kullanılan araştırma deseninin “tek denekli” araştırma deseni olduğunu, en çok çalışılan konu alanının “sosyal beceri” olduğunu, katılımcıların büyük çoğunluğunu ilk ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin oluşturduğunu, en çok çalışmanın 2011-2016 yılları arasında gerçekleştirildiğini ve en çok doktora çalışmasının gerçekleştirildiği üniversitenin Anadolu Üniversitesi olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak dinleyiciler ile paylaşılacaktır.

ICECI2018

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Türkiye'de Zihinsel Yetersizlik ve Otizm Spektrum Bozukluğu Alanında Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi

Emre Ünlü

Türkiye’de zihinsel yetersizlik ve otizm alanında 45 yıla yakın bir süredir lisansüstü programlar sürdürülmekte ve bu programların ayrılmaz bir parçası olarak tez çalışmaları yapılmaktadır. Bu programların yanı sıra üniversitelerin eğitim bilimleri enstitülerinin diğer anabilim dallarında, sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve fen bilimleri enstitülerinde de zihinsel yetersizlik ve otizm spektrum bozukluğu alanında tez çalışmaları yapılmaktadır. Zihinsel yetersizlik ya da otizm spektrum bozukluğu alanlarında yapılan araştırmaların önemli bir bölümünü oluşturan tez çalışmalarının temel amacı, bu bireylerin yaşamlarını bağımsız, üretici ve toplumla bütünleşmiş olarak sürdürmelerine yardımcı olabilecek etkili öğretim uygulamalarına ilişkin anlamlı ve güvenilir bilgiler sağlamaktır. Tez çalışmalarının bu işlevlerini yerine getirilmesinin temel koşulu yayılmasıdır. Günümüzde bilginin hızla artması bu bilginin daha fazla kişi ile paylaşılmasını da gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde yayın hayatına kazandırılması, elde edilen sonuçların daha fazla kişiyle paylaşılması ve bilimsel bilgi üretimine katkı sağlaması açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, zihin yetersizlik ve otizm spektrum bozukluğu alanlarında yapılmış olan tez çalışmalarının daha fazla kişiye ulaşmasına aracılık etmek amacıyla, zihinsel yetersizlik ve otizm spektrum bozukluğu alanında bugüne kadar yapılmış olan tezlerin; “ilgili alandaki konu, araştırma yöntemi, hedef grup, öğretim yöntem ve tekniği” açısından eğilim ve yönelimlerinin belirlenmesini sağlamaktır. Tezlerde belirlenen eğilim ve yönelimler doğrultusunda alandaki gereksinimler belirlenerek dinleyiciler ile paylaşarak, yapılacak yeni tez çalışmalarına yol gösterilmesi sağlanacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Okul Öncesi Dönemde Bilimsel Yaratıcılık: Uzman Görüşleri

N. Nazlı Özdemir, Bilge Bal-Sezerel, Nilgün Kirişçi, Selin Bozbey-Esmeroğlu

Küreselleşen dünyamızda, medeniyetlerin gelişimi yaratıcılık ile yakından ilişkilidir. Çünkü yaratıcılık, insan toplumunun daha kolay yaşaması ve insanlığın gelişmesi için önemli bir unsurdur. Ancak yaratıcılık sadece bunlarla sınırlı değildir. Mağara duvarlarına çizilen resimlerden, günümüze kadar ulaşmış heykellerden, mimari yapılardan, günümüzdeki sanat ve bilim alanındaki pek çok yapıtlara kadar yaratıcılık önemli bir rol oynamaktadır. Pek çok alanı içine alan yaratıcılık kavramı birçok çalışmaya konu olmuştur. Toplum özellikle bilim alanındaki yaratıcı çalışmalara daha fazla değer vermektedirler. Bu nedenle de bilimsel yaratıcılık kavramı gündeme gelmiş ve farklı eğitim çalışmalarına konu olmuştur. Pek çok araştırmacı farklı yaş gruplarını göz önünde bulundurarak bilimsel yaratıcılık kavramının doğasını, bilimsel yaratıcılığın ölçülmesi ve değerlendirilmesini ve bilimsel yaratıcılığın geliştirilmesi konularında çalışmışlardır. Bu çalışmada okul öncesi dönemde bilimsel yaratıcılık kavramına yönelik uzman görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla 2 sınıf öğretmeni, 2 okul öncesi öğretmeni, 3 fen bilgisi öğretmeni, Bilim Sanat ve Eğitim Merkezi'nde (BİLSEM) fen öğretmenliği yapan 1 öğretmen, lisanslı fen bilgisi öğretmenliği, yüksek lisansını okul öncesi eğitiminde yapan ve doktorasına bu bölümde devam eden bir araştırma görevlisi olmak üzere 9 uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanların mesleklerindeki deneyim yılı 8 ile 15 arasında değişmektedir. Veriler bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmene yönelik demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise üç tane açık uçlu soru bulunmaktadır. Bunlar: "Size göre okul öncesi dönemde bilimsel yaratıcılık nedir?", "Size göre okul öncesi dönemde bilimsel yaratıcılık nasıl ölçülmelidir?" ve "Size göre okul öncesi dönemde bilimsel yaratıcılık düzeyi ileri olan öğrencilerin özellikleri nelerdir?" Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir; frekanslar ve yüzdeler hesaplanmıştır. Çalışma bulgularına göre, uzmanlar bilimsel yaratıcılığı bir olay ya da problem karşısında esnek ve orijinal fikirler üretebilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Okul öncesi dönemde bilimsel yaratıcılığın performansla dayalı ölçülmesi önerilmektedir. Uzmanlar okul öncesi dönemde bilimsel yaratıcılığı ileri olan öğrencilerin meraklı, problem çözücü ve farklı fikirler üretebilen öğrenciler olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Okul Öncesi Dönemde Hedeflenmeyen Bilgi Öğretimi: Alanyazın Taraması ve Betimsel

Analiz

Serap Doğan

Öğretmenler/uygulamacılar/öğretim yardımcıları özel gereksinimli çocuklara sunulan eğitimde genellikle hem etkili hem de maksimum öğrenme ile sonuçlanan uygulamaları bulmakta güçlük yaşamaktadırlar. Bir uygulamanın etkililiği sadece özel gereksinimli çocuklara sunulan öğretim ile ilişkili değildir. Verimlilikte öğrencilere için en iyi uygulamayı seçerken dikkat edilmesi gereken kilit bir noktadır. Verimlilik özellikle birden fazla sayıda ve farklı gereksinimleri olan öğrencilerin bulunduğu sınıflardaki öğretmenler için önemlidir. Bir öğretimde verimli olup olmadığını araştırıldığında bakılan noktalardan birisi de o öğretimin ne kadar hedeflenmeyen bilgi (doğrudan öğretimi hedeflenmeyen) ile sonuçlandığıdır. Hedeflenmeyen bilgi öğretimine öğretimsel geribildirimde denilmektedir. Hedeflenmeyen bilgi/ öğretimsel geribildirim, öğretimde verimliliği arttırmak için yürütülen öğretim stratejilerinin manipüle edilmesidir. Öğretimsel geribildirim, öğretim denemelerinin sonunda tutarlı, ekstra ve hedeflenmeyen bilginin sunulmasıyla gerçekleşir. Öğretimseldir çünkü yeni bilgi sunar, “geribildirir” çünkü öğrencinin tepkisinden sonra sunulur. Hedeflenmeyen bilgi paralel, genişletilmiş ve yeni olmak üzere üç şekilde sunulmaktadır. Bu çalışmada hedeflenmeyen bilginin sunuş biçimi için belli bir kriter belirlenmemiştir. Bu çalışmanın amacı, uluslararası alanyazında 2000-2018 yılları arasında gerçekleştirilen ve gelişimsel yetersizliği olan çocuklara hedeflenmeyen bilginin sunulduğu çalışmaların incelenmesidir. Bu inceleme sonucunda 35 araştırmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan bu araştırmalar; (a) 2000-2018 yılları arasında gerçekleşmiş olması, (b) İngilizce dilinde yayımlanmış olması (c) hakemli dergide yayımlanmış olması, (d) tek-denekli araştırma yöntemleriyle yürütülmüş olması, (e) katılımcıların gelişimsel yetersizlik tanısına sahip olması, (f) en az bir katılımcının 3-6 yaş arasında olması ölçütleri dikkate alınarak incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda 15 araştırma çalışmaya dâhil edilmiştir. Ulaşılan çalışmalar betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında, araştırmaların küçük grup öğretimi ve bire bir öğretim düzenlemesiyle gerçekleştirildiği, araştırmaların çoğunda tepki ipuçları yöntemlerinin (sabit bekleme süreli öğretim, eş zamanlı ipucuyla öğretim vb.) bir çalışmada doğal öğretim yönteminin kullanıldığı, bir çalışma dışında tek basamaklı becerilerde hedeflenmeyen bilgi öğretiminin yapıldığı görülmektedir. Bulgulara ilişkin detaylı bilgiler sunum sırasında paylaşılacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 16:00 - 17:30

Salon G

Fiziksel Aktivite ve Çocuk Ruh Sağlığı

Pınar Uran

Birçok araştırma fiziksel egzersiz ve ruh sağlığı arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Monoaminlerin hazır bulunma düzeyi, hipotalamus-hipofiz-adrenal yolaktaki düzenlenmeler, nörotrofik faktör artışı gibi nörobiyolojik etmenler, benlik ve özyeterlik düzeyinde artış gibi psikolojik etmenler, sosyal etkileşim, ait olma, bağlanma gibi sosyal faktörler bu ilişkilere örnek gösterilebilir. Çalışmalar, fiziksel egzersizin serebral kan akımını arttırdığını ve dopamin, norepinefrinin santral sinir sisteminde sinaptik aralıkta daha fazla hazır bulunabildiğini ortaya koymuştur. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı konan çocuklar ile yapılan çalışmalarda ebeveynleri sporun, çocuklarının davranışları, özellikle dikkatsizlik ve hiperaktivite belirtileri üzerinde olumlu değişiklikler yarattığını bildirmişlerdir. 6 haftalık egzersiz programına katılan DEHB'li çocukların katılmayan gruba göre davranışlarında belirgin düzeltilmeler gözlenmiştir. Başka bir çalışmada Conners değerlendirme ölçeklerinde 5 haftalık egzersiz programı sonrası belirgin iyileşmeler gösterilmiştir. Uzun süreli yapılan fiziksel egzersizin, planlama, çalışma belleği, ketleme, bilgi işleme hızı gibi yürütücü işlevlerde orta düzeyden yüksek düzeye doğru değişen şekilde, DEHB'li erkek çocuklar üzerinde iyileşme yarattığı gösterilmiştir. 4594 ergenin katıldığı bir çalışmada fiziksel egzersiz ile depresyon belirtilerinin ters yönlü ilişki gösterdiği belirtilmiştir. Bir meta analizde fiziksel egzersizin çocuk ve ergenlerdeki depresyon belirtilerini azalttığı gösterilmiştir. Ergenlerle yapılan bir çalışma her iki cinsiyette sporun intihara karşı koruyucu olduğunu göstermiştir. Fiziksel egzersiz, panik atak ve panik bozukluğun öncüsü olarak bilinen anksiyete duyarlılığını azaltmaktadır. Fiziksel aktivite, β -endorfin, serotonin, dopamin ve norepinefrinin salınımını artırarak depresif belirtiler üzerinde olumlu etkiler göstermektedir. Artmış beden kitle indeksinin çocuk ve ergenlerdeki depresyon ile ilişkisi bilinmektedir. Fiziksel egzersiz yapmak kilo kaybının en etkili yollarından biridir. Li ve ark.'nın 8-16 yaş aralığındaki 2519 çocukla yaptığı bir çalışmada, bağımsız şekilde beden kitle indeksindeki artışın vizyospasyal organizasyonda ve genel zihin işlevlerinde azalma ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Sporun antisosyal ve agresif davranışları azalttığı ileri sürülmektedir. İskandinav ülkelerinden 6214 çocuğun 10 potansiyel koruyucu faktör açısından değerlendirildiği kesitsel bir çalışmada zorbalığa maruz kalan erkek çocukların düzenli spor yapanlarının ruhsal açıdan daha sağlıklı olduğu anlaşılmıştır. Gözden geçirme çalışmasında akademik başarı üzerinde sporun olumlu etkisinin olduğu gösterilirken, çalışmalar rutin fiziksel aktivitenin bilişsel işlevler, sınıftaki davranışlar ve akademik başarı üzerinde pozitif etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. 18 yaş altında herhangi bir gelişimsel engele sahip çocukların (otizm, zeka geriliği, serebral palsi, down sendromu vb.) oranı %17 olarak belirtilmektedir. Yapılan gözden geçirmeler özel gereksinimleri olan çocuklara daha çok su terapisi, ata binme terapisi, hippoterapi, tedavi amaçlı bisiklet gibi aktivitelerin uygulandığını ve fayda sağladığını belirtmektedir. Bu çocuklarda egzersiz sonrası aerobik kapasite ve motor işlevlerde düzeltilmeler saptanmıştır. Yetersiz hareket "hipokinetik sendrom" adı altında dürtüsellik, irritabilite, konsantrasyon güçlüğü, öz denetim kaybı, agresyon ve huzursuzluk ile seyreden birtakım psikolojik belirtilere yol açmaktadır. Fiziksel egzersiz; nöroenez, sinaptogenez, anjiogeneze ve nörotrofik

ICECI2018

faktörlere ilişkin olumlu değişiklikler yaratır; bebek, çocuk ve ergenlerin optimal nöral gelişimleri için gereklidir. Spor; işbirliği, öz disiplin, baş etme becerisi, yarışmacılık ve sporculuk ruhu, liderlik, öz güven

konularında çocuklara olumlu yönde etkiler sağlamaktadır. Ayrıca farkındalık, kendilik algısı, akran ilişkileri, sağlıklı akran rekabeti üzerinde sporun olumlu etkileri vardır. Koruyucu ruh sağlığı anlamında fiziksel aktivitenin depresyon, DEHB, kaygı bozukluğu, suç işleme, madde kullanımı gibi birçok duygudurum ve davranış bozukluklarından korunmak için küçük yaşlardan itibaren devreye sokulması önerilmektedir.

ICECI2018

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon H

Ulusal Yenidoğan İşitme Tarama Programı

Nurdan Cankuvvet Aykut, Merve Çınar

Ulusal Yenidoğan İşitme Tarama Programı (UYİTP), her bebeği doğumdan sonraki ilk 72 saat içinde işitme kaybı açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede eğer bir kayıp varsa bebek ve ailesi için çok değerli olan erken tanı ve müdahale süreci başlamaktadır. İşitme kaybında erken tanı ve müdahalenin önemi yıllardır bilinmesine rağmen, bu tarama programı objektif tanı araçlarının ve sağlık politikalarının yetersizliği nedeniyle uzun süre yaşama geçirilememiştir. Gelişen teknoloji ve değişen sağlık politikaları sonrası işitme kaybının erken tanısı ve müdahalesini hedefleyen UYİTP, objektif testler olan otomatik otoakustik emisyon (O-OAE) ve otomatik işitsel beyinsapı davranım testiyle yürütülmektedir. Bu testler bebeğin herhangi bir davranımına ihtiyaç duymadan yapılabilir. O-OAE testi, işitsel beyinsapı davranım testi gibi elektrot gereksinimi olmadığı için daha pratik, hızlı ve ekonomiktir. Ancak O-OAE testinin dış kulak yolu ve orta kulak patolojilerinden etkilenmesi, bazı durumlarda yanlış sonuçlara neden olabilmektedir. OAE'lerin kaynağı iç kulaktaki dış tüy hücreleridir. Belli bazı işitme kaybı tiplerinde OAE cevabı alınabilmekte, ancak bu durum mevcut bir işitme kaybının gözden kaçmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle UYİTP'ide mutlaka O-OAE ve işitsel beyinsapı davranım testleri birlikte kullanılmalıdır. Bu çerçevede bildirinin amacı, ulusal yenidoğan işitme tarama programının işleyişine ve programın öğelerine ilişkin alanyazının yazarların klinik deneyimleriyle harmanlanarak sunulmasıdır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon H

Erken Çocuklukta Odyolojik Değerlendirme: Davranım Testleri

Nurdan Cankuvvet Aykut

Odyolojik değerlendirmede ve işitme kaybının tanı sürecinde ilk akla gelen tanı araçları, davranım testleridir. Oldukça basit bir mantık üzerine yapılan bu testlerde, test yapılan kişinin akustik uyarana verdiği istemli veya istemsiz tepkiler değerlendirilmektedir. Test sırasında irkilme, başını çevirme, ses duyduğunda elini kaldırma, oyuncak atma veya düğmeye basma gibi yanıtlar değerlendirilerek işitmenin genel durumuna dair bir yargıya varılmaktadır. Elde edilen sonuçlar işitme seviyesinin saptanmasını ve patolojinin türünün belirlenmesini sağlamaktadır. Dış kulaktan işitme korteksine kadar olan bölgeyi değerlendirebilen bu testlerde, uygulanacak test tekniği bebeğin/çocuğun kronolojik yaşına ve gelişim seviyesine göre farklılık göstermektedir. Gelişim seviyesine göre sırayla Davranım Gözlem Odyometrisi, Görsel Pekiştireç Odyometrisi, Şartlanmış Oyun Odyometrisi ve Saf Ses Odyometrisi kullanılmaktadır. Odyometre cihazıyla uygulanan davranım testleri, işitsel davranımlara dayandığından işitsel davranımların gelişim dönemlerinin çok iyi bilinmesi gereklidir. Bu bağlamda bebek ve çocukların davranım testleri ile değerlendirilmesi, deneyimli ve pediatrik odyoloji alanında uzmanlaşmış klinisyen ile çalışmayı gerektirir. Bu çerçevede mevcut bildirinin amacı, erken çocukluk döneminde odyolojik değerlendirmede kullanılan davranım testleri hakkında ilgili alanyazın bilgilerinin derlenmesidir. Kronolojik ve gelişim yaş sırası gözetilerek uygulanan testlerle ilgili alanyazın bilgilerinin yazarın klinik deneyimiyle harmanlanarak paylaşılması planlanmıştır. Sunulan alanyazın ve klinik deneyim bağlamında, odyolojik değerlendirmenin önemli noktaları aktararak işitme kayıplı çocuklarla çalışan alan uzmanlarına yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 09:45 - 10:45

Salon H

Erken Çocuklukta Odyolojik Değerlendirme: Objektif Testler

Nurdan Cankuvvet Aykut

Odyolojik değerlendirmenin amacı, işitmeyi değerlendirmek, eğer varsa işitme kaybının tipini ve derecesini belirleyebilmektir. Yenidoğanlar, bebekler, küçük çocuklar ve motor, biliş ve sosyal gelişimleri sorunlu gruplarda odyolojik test bataryasının temel öğeleri olan davranım testlerini uygulamak her zaman mümkün olmamaktadır. Davranım testlerinin uygulanmadığı durumlarda işitme değerlendirmesi, objektif testler kullanılarak yapılmaktadır. Objektif testlerde, işitme sisteminin farklı noktaları, kişinin davranım göstermesine gerek kalmadan değerlendirilmektedir. Bebeğin/çocuğun ve yetişkinin gelişim yaşından bağımsız olarak uygulanabilen bu testler sayesinde işitmenin her grupta değerlendirilmesi mümkün olmaktadır. Klinik kullanımda pek çok objektif test olmakla birlikte işitme kaybının tanısında en yaygın kullanılan testler akustik immitans, otoakustik emisyon ve işitsel uyarılmış potansiyellerdir. Bu testler sırayla orta kulak, iç kulak ve beyin sapına kadar olan bölgedeki işitme sistemi hakkında objektif bilgi sağlamaktadır. Elde edilen sonuçlar odyologlar tarafından yorumlanarak, işitmenin durumu hakkında bir değerlendirmeye gidilmektedir. Patolojinin türüne göre ilgili testlerin yapılıp, elde edilen bulguların doğru yorumlanması, doğru bir tanı ve doğru bir müdahale sürecini beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede bildirinin amacı, erken çocukluk döneminde odyolojik değerlendirmede kullanılan objektif test araçları hakkında ilgili alanyazın bilgilerinin derlenmesi ve bu bilgilerin yazarın klinik deneyimi temelinde paylaşılmasıdır. Sunulan alanyazın ve klinik deneyim bağlamında, objektif testlerle yapılan odyolojik değerlendirmenin önemli noktalarına değinilerek ilgili alan uzmanlarına yönelik öneriler sunulacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon H

Geç İşitsel Uyarılmış Potansiyeller: P100

Nurdan Cankuvvet Aykut, Merve Çınar

İşitsel uyarılmış potansiyeller (İUP), beynin akustik uyarana verdiği tepkinin ölçülmesi esasına dayanmaktadır. İUP, işitme sisteminin iç kulaktan işitme korteksine kadar olan bölgelerinin herhangi birinden elde edilebilir. İUP'ler, uyarı verildikten sonra çıkış zamanlarına göre erken, orta ve geç latanslar olarak değerlendirilir. İşitsel uyarılmış geç latans cevaplarından biri olan P1/ P100 latansı, çocuklarda 100-300 msn. arasında ortaya çıkmakta ve kökenlerini işitsel korteksten almaktadır. Yaşa ve işitme sisteminin olgunlaşma düzeyine göre değişen P1 latansı sayesinde santral işitsel sistemin üst düzey fonksiyonları değerlendirilebilmektedir. Sesin işitme korteksi tarafından algılandığını gösteren P1 davranımı, erken dönem işitme cihazı ve koklear implant uygulamalarının verimliliğini değerlendirmede sıklıkla kullanılmaktadır. Bu test aracılığıyla çocukların işitmeye yardımcı teknolojilerden sağladıkları fayda, çocukların davranımlarına gerek kalmadan, erken dönemde değerlendirilebilmektedir. Bu çerçevede bildirinin amacı, işitme sisteminin olgunlaşma düzeyinin değerlendirilmesinde kullanılan geç latans cevaplarından biri olan P1'e ilişkin alanyazın bilgilerinin klinik deneyimlerle harmanlanarak sunulmasıdır. Bu amaç dahilinde bu testin kullanım alanlarına, uygulama koşullarına ve uygulama sırasında dikkat edilmesi gereken noktalara da değinilecektir.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon H

İşitme Kayıplı Çocuklarda Erken Dönem Fonolojik Gelişim

Güleşan Özge Kalaycı, Nurdan Cankuvvet Aykut

Fonolojik gelişim, bir dildeki konuşma seslerini ve bu seslerin birleştirilmesiyle ilgili kuralları edinim sürecidir. Normal fonolojik gelişim söz öncesi iletişim (0-12 ay), sözcük öğrenme (12-18 ay), kural öğrenme (2-5 yaş), fonolojik farkındalık ve okur-yazarlık (5 yaş-ergenlik) olmak üzere dört basamağın ardışık olarak edinilmesiyle tamamlanmaktadır. Aşamalı bir sıra izleyen fonolojik gelişim basamaklarında işitme kayıplı çocuklar, babıldamaya kadar olan vokalizasyonlarında işiten akranlarıyla paralel bir yol izlemektedir. Ancak işitsel deneyime ihtiyaç duyan babıldama aşaması sonrasında, işitme kayıplı çocuklarda ünsüz üretimlerinde bozulmalar ve dolayısıyla düşük konuşma anlaşılabilirliği işitme kayıplı çocuklarda sıklıkla görülebilmektedir. Diğer taraftan sesin tonlaması, konuşma ritmi, donuk ve monoton konuşma da yaşanan güçlükler arasındadır. Yaşanan bu güçlüklerle erken dönemde, farklı alan uzmanlarından oluşan bir ekip tarafından müdahale edilmediği takdirde işitme kayıplı çocukların dil, konuşma, biliş, sosyal, duygusal ve akademik becerilerinin gelişimindeki gecikmeler kaçınılmaz olacaktır. Bu çerçevede mevcut bildirinin amacı, erken dönemde işitme kayıplı çocukların fonolojik gelişimleri hakkında bilgi vermek ve bu konu hakkında yapılmış araştırmaları derleyerek alanyazında yer alan bulguları paylaşmaktır. İncelenen araştırmalar ışığında, işitme cihazı ve koklear implant kullanan işitme kayıplı çocukların erken dönem fonolojik gelişim özellikleri sunumda paylaşılarak erken dönem işitme kayıplı çocuklarla çalışan alan uzmanlarına yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon H

İşitme Kayıplı Çocuklarda Erken Dönem Fonolojik Farkındalık Becerileri

Güleşan Özge Kalaycı, Nurdan Cankuvvet Aykut

Evrensel olarak aşamalı ve ardışık bir sıra izleyen fonolojik gelişim basamaklarından sonuncusu “Fonolojik Farkındalık ve Okur-Yazarlık” becerileridir. Genel bir terim olan fonolojik farkındalık, okuma-yazma ile güçlü bir ilişkisi bulunan sözel dil becerisidir. Okul öncesi dönemde gelişmeye başlayan fonolojik farkındalık, gelecekteki okuma yazma başarısını yordamaktadır. Bu beceri kendiliğinden gelişmemekte ancak geliştirilebilmekte ve öğretilmektedir. Okuryazarlık becerisinin ön koşulu olarak da bilinen fonolojik farkındalık kavramının, işitme kayıplı çocukların akademik gelişimlerini değerlendirme aşamasında önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede mevcut bildirinin amacı, erken dönemde işitme kayıplı çocukların fonolojik farkındalık becerileri ve bu becerilerin gelişimi hakkında bilgi vermek, bu konu hakkında yapılmış araştırmaları derleyerek alanyazında yer alan bulguları paylaşmaktır. İncelenen araştırmalar ışığında, işitme cihazı ve koklear implant kullanan işitme kayıplı çocukların erken dönem fonolojik farkındalık özellikleri ve implantasyon zamanının fonolojik farkındalık becerileri üzerine etkisi paylaşılacaktır. İşitme kayıplı çocuklarla çalışan okul öncesi alan uzmanlarına fonolojik farkındalık becerilerinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 11:15 - 12:30

Salon H

İşitme Kayıplı Çocuklarda Erken Dönem Sözdizimsel Gelişim

Nurdan Cankuvvet Aykut, Ayşegül Yılmaz

Dil sesbilgisi, biçimbilgisi, sözdizim, anlambilim ve pragmatik olmak üzere beş bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler birbirinden bağımsız değil, bir bütün olarak düşünülmelidir. Bu bütünü oluşturan önemli öğelerden biri olan sözdizim, dilin yapısına ait; sözcelerin düzenlenmesini sağlayan, her sözcüğe bir işlev yükleyen ve bu sözcükler arasında kurulan ilişkileri gösteren kurallar bütünüdür. Bu kuralların edinim süreci, tipik gelişim gösteren çocuklarda 12. aydan itibaren tek ve/veya eksiz iki sözcük kullanımıyla başlamaktadır. Tek sözcük düzeyi ile başlayan bu süreç, sözcük bilgisinin artışıyla yerini daha karmaşık cümle yapılarına bırakmaktadır. İşitme kayıplı çocuklar sözdizimsel gelişim açısından risk altında olup, bazı noktalarda tipik işiten akranlarından ayrılmaktadır. İşitme kayıplı çocuklar sınırlı işitsel deneyime bağlı olarak karmaşık cümleler yerine basit ve kısa cümleler kurmayı tercih etmekte ve karmaşık cümleleri anlamada zorluk çekmektedir. Bu çocukların kurduğu cümlelerde özne-yüklem uyumsuzlukları daha sık görülmektedir. İşitme kayıplı çocuklarda işitme kaybına erken dönemde müdahale etmek, işiten akranlarıyla uyumlu bir sözdizimsel gelişim süreci açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu bildirinin amacı, normal işiten ve işitme kayıplı çocukların erken dönem sözdizimsel gelişim süreçlerinin açıklanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ilgili alanyazın derlenerek işitme kayıplı çocukların erken dönem biçimbilgisel gelişim özelliklerinin tipik gelişim gösteren akranlarına göre farklılıkları ortaya koyulacaktır. Bu çerçevede işitme kayıplı çocukların sözdizimsel gelişimlerini desteklemek adına alan uzmanlarına yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 1

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

İşitme Kayıplı Çocuklarda Erken Dönem Biçimbilgisel Gelişim

Nurdan Cankuvvet Aykut, Ayşegül Yılmaz

Biçimbilgisel gelişim; sözcük boyutunda bir anlamı olan en küçük yapısal birimlerin saptanması, bu birimlerin birleşmelerinin ve değişimlerinin edinme sürecidir. Diğer bir ifadeyle o dile ait eklerin kurallı kullanımlarını öğrenme sürecidir. Türkçe’de biçimbilgisel gelişim, tipik gelişim gösteren çocuklarda 12. aydan itibaren tek sözcük ya da ek olmadan iki sözcük kullanımı ile başlamaktadır. Farklı yapım ve çekim eklerinin kazanılması, cümle birleşimleri için gerekli olan yardımcı eylem eklerinin kullanılması ile devam etmektedir. 48. aya kadar eklerin çoğunu edinen çocuklar, bu aydan sonra farklı cümle tipleri ve kalıplarla yardımcı eylem bilgilerini genişletmeye devam etmektedir. Dilin en küçük yapısal birimlerinin kurallar dahilinde öğrenilmesi süreci, işitsel deneyimle doğrudan ilişkilidir. İşitsel uyarana erişimleri sınırlı olan işitme kayıplı çocuklarda, biçimbilgisel gelişim süreçlerinin tipik gelişen akranlarından farklı olduğu görülmektedir. İşitme kayıplı çocuklar, biçimbirimleri (ekleri) daha geç edinmekte, eklerin kullanımında sıklıkla hata yapmakta, özellikle zaman ve çoğul eklerini kullanmakta zorlanmaktadır. Dil gelişiminde işitme kayıplı çocukların en çok zorlandığı dil alanı olarak bilinen biçimbilgisel gelişimin akranlarıyla uyumlu olabilmesi için işitme kaybına erken dönemde doğru müdahale, büyük bir önem taşımaktadır. Bu çerçevede bildirinin amacı, Türkçe’de normal işiten çocuklarda biçimbilgisel gelişim süreçlerine ilişkin alanyazının derlenerek paylaşılmasıdır. Sunumda işitme kayıplı çocukların biçimbilgisel gelişimlerinin tipik gelişim gösteren akranlarına göre farklılıkları belirtilerek, alan uzmanlarına farklı bir bakış açısı kazandırmak amacıyla önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 2

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

Erken Dönem Pragmatik Gelişim

Nurdan Cankuvvet Aykut, Seda Esersin

Pragmatik, dilin kullanım bilgisi olup, sosyal etkileşim içinde dilin amaçlarla farklılaşan işlevlere dair bilgilerin kullanılmasıdır. Pragmatik gelişim 9-10 ay arasında söz öncesi niyetli iletişim dönemiyle başlar. Söz öncesi niyetli iletişim döneminde bebek isteklerini belirtmek, diğerlerinin davranışlarını etkilemek ve nesnelerini tanımlamak için göz ilişkisi, vokalizasyon, jest ve tonlama gibi sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanır duruma gelir. Bu dönemde bebek diğerlerinin bakışını takip eder, iletişim amaçlı göz ilişkisini kullanarak ortak ilgi kurar, babıldama hecelerini ve jestleri kullanarak sıra alma davranışı sergiler. Söz öncesi dönemde ortaya çıkan ve iletişim kurma niyeti içeren bu beceriler, sözel dil gelişiminin ilk aşamaları olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu becerilerdeki sorunlar olası gecikmelerinin ilk göstergeleridir. Bu bağlamda erken müdahale alanında çalışan uzmanların söz öncesi dönemde iletişim davranışlarının gelişimlerine ilişkin bilgi sahibi olmaları, müdahale programlarının verimliliği açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu çerçevede bildirinin amacı, söz öncesi niyetli iletişim evresinde kullanılan iletişim davranışlarına ilişkin alanyazın bilgilerinin derlenmesidir. İlgili amaç doğrultusunda erken dönem pragmatik becerilerin desteklenmesinde erken müdahalenin önemi vurgulanarak, ilgili alan uzmanlarına yönelik önerilere yer verilecektir.

Bildiri No: 3

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

İşitme Kayıplı Çocuklarda Erken Dönem Pragmatik Gelişim

Nurdan Cankuvvet Aykut, Seda Esersin

Dilin en önemli bileşenlerinden biri olan pragmatik gelişim, bebeklerde söz öncesi iletişim davranışlarıyla başlamaktadır. İletişim kurma niyeti içeren bu beceriler, dilin kullanım alanına ilişkin gelişimin ilk göstergeleridir. Niyetli iletişim evresinde bebek, isteklerini belirtmek ve nesneleri tanımlamak için ağlama, göz kontağı, tonlama, vokalizasyon ve jestler gibi sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanır. Bebek söz öncesi dönemde kendini bu iletişim becerileriyle ifade edebilmekte ve ortak ilgi kurabilmektedir. Bu bağlamda bu beceriler dil gelişimi için temel oluşturmakta ve işitme kaybının erken müdahalesinde kritik bir rol oynamaktadır. İşitme kayıplı çocuklarda erken dönemde işitsel deneyimin sınırlı olması nedeniyle pragmatik becerilerin ediniminde gecikmeler ve gelişim sürecinde farklılıklar görülebilmektedir. Bu sınırlılık öncelikle kendini vokalizasyon ve jestlerde göstermektedir. Bu noktada, erken müdahale programlarında öncelikle ebeveyn-çocuk arasındaki gündelik etkileşimin artırılarak çocuğun pragmatik gelişiminin desteklenmesi önemlidir. Mevcut bildirinin amacı, işitme kayıplı çocuklarda erken dönem pragmatik gelişim sürecindeki farklılıklara dikkat çekmektir. Bu çerçevede ilgili alanyazın derlenerek, erken müdahalede görev alan uzmanlarına yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Bildiri No: 4

31 MART 2018

Saat: 14:15 - 15:30

Salon H

Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Dil Gelişim Alanındaki Geriliklerin İncelenmesi

Gökçe Bozdoğan, Asuman Küçüköner

Erken çocukluk (0-8 yaş) dönemi; tüm gelişim alanlarındaki becerilerin temellerinin atıldığı, yetişkin yaşamının en önemli evresidir. Beyin gelişiminin % 80'ninin tamamlandığı bu dönemde, kişilik gelişimi ile duygusal, sosyal, bilişsel, dil ve akademik gelişimi de büyük oranda tamamlanır. Çocukların dil gelişimine baktığımızda; 20 aylık bir çocuğun anne ve babadan başka 4 kelimeyi söyleyebilmesi, 24 ayında bebeğin kısımlarını göstermesi ve 30 ayında yarı anlaşılır konuşması beklenir. Çevremizde 36 aylık çocukların hala kendilerini ifade edemediğini görürüz. Bu çalışmada; çocuk gelişim ünitesine gelen, 24-60 ay arası çocukların dil gelişim alanlarındaki geriliklerin incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma 2016-2017 yılları arası Akçaabat Hackalıbaba Devlet Hastanesindeki Çocuk gelişim Ünitesine gelen 24-60 ay arası 35 çocuğa uygulanan Denver II Gelişimsel Tarama Test sonuçlarına dayanarak hazırlanmıştır. Denver II Gelişimsel Tarama Testi; 0-6 yaş arasındaki çocukların işlevlerdeki becerisini yaşitları ile karşılaştıran, gelişim tarama testidir. Test formu üzerinde kişisel-sosyal, ince motor-uyumsal, dil, kaba motor olmak üzere dört bölümde toplanmış 134 maddeden oluşmaktadır. Zekâ ve işitme olarak bir problemi olmayan uyaran eksikliğinden kaynaklı, dil gelişimleri yaşitlarına göre geri olan çocukların test sonuçları incelenmiştir. Bu araştırmada 24-60 ay arası çocukların dil gelişim alanlarındaki geriliklerin belirlenmesi için betimsel ve nicel yöntem kullanılmıştır. Bu süreçte 11'i kız 24'i erkek olmak üzere toplam 35 çocuğun dil gelişim alanında, gerilikler olduğu tespit edilmiştir. 24-36 ay arası 16 çocuğun dil gelişim alanını incelediğimizde; dil gelişim yaşının en az 14 ay en fazla 25 ay olduğu görülmüştür. 36-48 ay arası 12 çocuğun dil gelişim alanındaki taban yaşı 14 ay, tavan yaşı 35 ay olarak gözlenmiştir. Diğer 48-60 ay arası 7 çocuğun dil gelişim alanındaki gelişim yaşı ise; en az 22,5 ay en fazla 41 aydır. Yani; 4 yaş 3 ay bir çocuğun kişisel-sosyal, ince motor-uyumsal ve kaba motor becerileri yaşitlarıyla uyumlu iken, dil gelişim yaşı 22,5 aydır. Bu 11 kız çocuğunun içinden sadece 1 tanesinin yaşitlarına göre dil gelişiminin geri olmasının yanı sıra kişisel sosyal gelişiminde de gerilikler olduğu saptanmıştır. Erkek çocukların test sonuçlarının bulgularında ise; 5 tane çocuğun kişisel sosyal gelişiminde ve 1 tane çocuğun ince motor-uyumsal gelişiminde gerilikler olduğu elde edilmiştir. Test sonrası bu çocukların ailelerine; çocukların gelişimleri hakkında bilgi verilmiştir ve neler yapmaları gerektiği konusunda hem sözlü hem yazılı gelişim destek önerileri verildikten sonra çocuğun test sonucuna göre 15 gün ya da 1 ay sonra randevu verilmiştir. Çocuk gelişim ünitesine gelen bu 35 çocuğun 2 tanesi kız, 3 tanesi erkek olmak üzere toplam 5 çocuğun ailesi; çocuğunu düzenli olarak randevuya getirmiştir. Randevuya gelen çocuklardan 1 tanesinin Denver II Gelişimsel Tarama Testindeki bütün maddelerden geçtiği görülmüştür. Randevuya gelen diğer 4 çocuğun ise düzenli aralıklarla dil gelişim maddelerinden geçtiği ve kelimelerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenmeye en fazla açık olunan erken çocukluk döneminde; dil gelişimi yaşitlarına göre geri olan çocuklarda, müdahale ne kadar erken olursa yaşitlarını da yakalama ihtimali o kadar yüksektir. Böylelikle içinde bulunduğu durumun risklerinden de en az etkilenerek, erken çocukluk dönemini daha sağlıklı bir şekilde atlatmış olacaktır.

ICECI2018

POSTER BİLDİRİLER

ICECI2018

Poster No: 1

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Erken Çocuklukta Görsel Algılama Davranışları ve Okul Olgunluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ayşegül Ulutaş, Nursel Çeri

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının görsel algılama davranışları ile okul olgunluğu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın evrenini, kamuya ait okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklar oluşturmaktadır. Örneklemi ise evren içerisinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 250 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada çocuklara “Kişisel Bilgi Formu”, “Frostig Görsel Algı Testi” ve “Metropolitan Okul Olgunluğu Testi” kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların görsel algılama davranışlarının okul olgunluğuna pozitif etkisinin olduğu ancak bu etkinin anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür.

ICECI2018

Poster No: 2

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Çevresel Tutumlarının Çizdikleri Resimlere Göre İncelenmesi

Ayşegül Ulutaş, Burcu Coşanay

Bu araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının (5-6 yaş) çevreye ilişkin tutumlarını çizdikleri resimlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Bu çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme ve resim çizdirme birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Malatya il merkezinde resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklar oluşturmaktadır. Örneklemi ise evren içerisinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 80 çocuk oluşturmaktadır. Çocuklarla yapılan görüşmelerden, çocukların çizdikleri resimlerden ve resimlerle ilgili sözlü anlatımlarından elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçta; tüm çocukların çevre temalı resimler çizbildiği, bitkilere resimlerinde ve anlatımlarında ağırlıklı yer verdikleri, çevre kirliliğini vurguladıkları, geri dönüşüm konusunda dikkat çektikleri belirlenmiştir.

ICECI2018

Poster No: 3

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

ZEEP-Ziev Erken Eğitim Programı

Meryem şahin

ZEEP kapsamında öncelikle anket, odak grup çalışmaları ve literatür eşleştirmesini içeren betimsel çalışma yapılmış olup, bulgular ve analizler sonrasında 5 temel gelişim alanında 7 adet kontrol listesi ve 7 kitaptan oluşan aile rehberi hazırlanmıştır. ZEEP (ZiEV erken eğitim programı) olarak basımı da yapılan kontrol listeleri ve rehber kitaplar, öncelikli olarak 0-3 yaş döneminin desteklenmesi amaçlamakta ve çocukların değerlendirilmesi ve okul öncesi eğitime hazırlanmasına yönelik uygulanmaktadır. Programı anne, babalara ve eğitimcilere yönelik tasarlanmış olup; uygulama merkezi olarak ZiEV yerleşkesinde bir merkez inşa edilmiştir. Merkez ZEEP manueli (izleme materyali) gelişim ölçme, izleme, eğitim ve ölçme-değerlendirme hizmeti sunmaktadır. Veri toplama, analiz ve planlama işlevlerini sağlanmasına yönelik olarak ise bir yazılım oluşturulmuş, veri tabanı üzerinden tespit, ölçme raporu (epikriz) oluşturulan, eğitim program ve seansların izlenmesi ve bireysel eğitim ve kariyer planlamasının işlendiği modüller hazırlanmıştır.

Poster No: 4

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Erken Çocukluk Döneminde Müdahaleye Yanıt (RTI) Yaklaşımı

Zekiye Hande Yılmaz, Aynur Gıcı Vatansever

Müdahaleye yanıt (response to intervention) modelleri, genel eğitimden başlayan ve öğrencilerin öğretimsel müdahalelere tepkisine bağlı olarak yoğunluğun artırıldığı (örn. öğrencilerin daha küçük gruplarda eğitim alması için zamanın artırılması) çok katmanlı müdahale sistemleridir (Fletcher & Vaughn, 2009). Genel olarak müdahaleye yanıt öğretim desteğini üç katmana ayırmaktadır. Katman 1 yüksek kaliteli temel müfredatı kullanarak tüm sınıfa sunulan öğretimdir. Katman 2 belirli öğrenme alanlarında gecikmeleri olan çocuklara yardımcı olmak için küçük gruplarda destekleyici öğretim sağlar. Katman 3 ileri düzeyde desteğe ihtiyaç duyan çocuklar için, daha yoğun ve daha bireyselleştirilmiş öğretimdir (Greenwood ve diğ., 2014). Müdahaleye yanıt sadece akademik becerilere odaklanmayıp, özellikle erken çocukluk döneminde müfredata dayalı alanların (matematik okuma- yazma, fen bilimleri) yanı sıra gelişimsel alanlarda (dil, sosyal- duygusal ve motor) da uygulanabilir (Greenwood ve diğ., 2011). Erken çocukluk döneminde müdahaleye yanıtın faydası, çocukların gelişimlerinde önemli olan sosyal beceri ve erken okuma yazma deneyimlerinden yoksun olan çocuklar için bu deneyimleri sağlaması ve özel eğitim hizmetlerine olan ihtiyacı önlemek için temel becerileri kazandırma yeteneğidir (Fletcher & Vaughn, 2009; Greenwood ve diğ., 2011). Erken çocukluk döneminde müdahaleye yanıt ile ilgili dört temel özellik bulunmaktadır. Bunlar; (a) çok katmanlı öğretim ve bakım uygulamaları, (b) yüksek kaliteli bir müfredat, (c) sürekli değerlendirme ve ilerlemenin izlenmesi ve takım üyeleri arasında işbirliğine dayalı problem çözmedir (Division for Early Childhood of the Council for Exceptional Children, National Association for the Education of Young Children, & National Head Start Association, 2014). Müdahaleye yanıt, erken çocukluk ortamlarında sosyal-duygusal ve akademik hazırlığa yönelik bir yaklaşım olarak ortaya çıkmakta (Barnett ve diğ., 2006; McCart ve diğ., 2010; VanDerHeyden & Snyder, 2006) ve öğrenme ve davranış gecikmelerinin önlenmesi için kapsamlı bir model sunmaktadır. Bu problem çözme süreci başlangıçta K-12 programları için tasarlanmış olmasına rağmen, modelin erken çocukluk programları içerisindeki değerini destekleyen önemli araştırmalar bulunmaktadır (Fox, Carta, Strain, Dunlop & Hemmeter, 2010). Bu çalışmada erken çocukluk döneminde müdahaleye yanıt modelinin kullanımı ile ilgili bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Poster No: 5

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Çocukluk Döneminde Yemeyle İlgili Verilen Mesajlar ile Beden Memnuniyeti Arasındaki İlişki: Pilot Çalışma

Fatma Mahperi Hekimoğlu

Beden algısı bireylerin kendi bedenleri ile ilgili deneyimleri, tutumları ve duygularını içine alan geniş bir kavramdır. Bireylerin bedenleri ile ilgili bilinç ve bilinç dışı duygu, düşünce ve algılarını içerir. Çocukluk çağından itibaren psikolojik, sosyal ve kültürel değişkenler kişilerin beden ve kilo algılarının şekillenmesi ve yemeye yönelik tutumların sürmesinde rol oynamaktadırlar. Özellikle çocukluk çağında edinilen alışkanlıklar, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki kilo kontrolü üzerinde etkili olabileceği tartışılmaktadır (Tezcan, 2009). Örneğin anne babanın şişman olması, yeme düzeninin sağlıksız ve yüksek kalorili yiyeceklerden oluşması, sağlıklı çocuğun çok yiyen çocuk olduğu algısı gibi faktörler beden algısını ve kilo kontrolünü etkileyebilir (Marti, Moreno, Martinez ve ark., 2004). Dolayısıyla, beden algısı çalışmalarında hem çocukluk dönemindeki öğretiler hem de yetişkinlikteki sosyo-kültürel yapının beraber değerlendirilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, alan yazın incelendiğinde bakımverenin yemeyle ilgili mesajlarının kişinin beden algısına ve yeme tutumlarına etkisini inceleyen çok az çalışmaya ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada 17-26 yaş arasındaki 111 üniversite öğrencisinde erken dönemde ve sonrasında ebeveynlerinin bedenlerine ve kilolarına yönelik tutumları ile yetişkinlik dönemindeki beden memnuniyetleri arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Yöntem: Bakımverenin Yemeyle İlgili Verdiği Mesajlar Ölçeği, Beden Memnuniyeti Ölçeği, Görünüş Yönelik Sosyo-Kültürel Tutumlar Ölçeği (Ebeveyn Alt Boyutu) kullanılmıştır. Sonuç: Gerçekleştirilen hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre oluşturulan model anlamlıdır, $R^2=0.346$, $F(3, 95)=16.783$, $p=0.001$. Buna göre çocukluk döneminde bakımverenin yemeyle ilgili mesajları beden memnuniyetini anlamlı olarak yordamazken ($p>0.05$), cinsiyet, $t(111)=3.056$, $\beta=.259$, $p<0.01$ ile ailenin bedene ve yemeye ilişkin sosyo-kültürel tutumları, $t(111)=-4.893$, $\beta=-.519$, $p<0.01$ beden memnuniyetini anlamlı olarak yordamaktadır. Buna göre, ebeveynlerin çocuklarının bedenlerine ve yemelerine yönelik yaptıkları olumsuz eleştiriler arttıkça beden memnuniyeti düşmektedir. Erken dönemde bakım verenlerin yemeyle ilgili mesajlarının yetişkinlik dönemindeki beden memnuniyetleri üzerinde anlamlı etkisi ise bulunmamıştır. Tartışma: Çarpıtılmış beden algısı yeme bozukluklarının oluşmasında risk faktörüdür. Son yıllarda yapılan çalışmalarda da prenatal dönem, 0-1 yaş, okul öncesi, adolesan ve menapoz dönemi gibi bazı kritik dönemlerin yeme bozuklukları için risk oluşturabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları kritik dönemlerin beden algısına ve yeme tutumuna olan etkisi üzerinden tartışılacaktır.

Poster No: 6

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Sözcüklerden Seslere: Otizmlı Bir Öğrenciye Okuma Becerisinin Kazandırılmasında Bütünsel Sözcük Okuma Öğretiminin Etkisi

Şaziye Seçkin Yılmaz

Okuma becerisindeki başarı, bireylerin akademik başarı için olduğu kadar günlük yaşam becerilerini yapabilmeleri için de önemlidir. Adres bulma, alışveriş listesi okuma, internet kullanımı gibi birçok beceri için okuma becerisi ön koşuldur. Okuma becerisi, otizmlı bireylerin bağımsız olarak hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlayan işlevsel bir beceridir. Alanyazında otizmlı bireylerin dil bozuklukları, davranış problemleri, bilişsel becerilerindeki sınırlılıkları ve erken okuryazarlık deneyimlerinin yetersiz olması nedeniyle okuma ediniminde zorlandıkları belirtilmektedir. Yine otizmlı çocuklara okuma öğretimini amaçlayan çalışmaların da sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Otizmlı çocuklara okuma öğretiminde sıklıkla resimlerle birlikte sunulan sözcüklerin bütünsel olarak okunmasının öğretimi kullanılmaktadır. Bu çalışmada özel eğitim sınıfına devam eden, altı yaşında otizmlı bir erkek çocuğa formal okuma öğretimine başlanmadan önce bütünsel sözcük öğretimi yapılmıştır. Çalışmaya katılan çocuk görsel eşleme, sınıflama ve farklı olanı bulma becerilerine sahiptir ve tek sözcüklerle kendini ifade etmektedir. Çalışmada kullanılan sözcükler çocuğun alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığında bulunan sözcüklerden seçilmiştir. Bu sözcükler meyve, sebze, eşya, taşıt, oyuncak gibi kategorilerden seçilmiştir. Materyal olarak sözcüğün görselinin altında isminin yazılı olduğu kartlar, defterine yapıştırılan nesneler ve yazılı isimleri kullanılmıştır. Öğretimde artan bekleme süreli öğretim kullanılmıştır. Ara değerlendirmeler yapılarak çocuğun bağımsız okuduğu sözcükler listeden çıkarılmış yeni sözcükler listeye eklenmiştir. Listedenden çıkarılan sözcüklerin heceleri farklı renklerde yazılarak bütünsel sözcük okuma öğretimi devam ederken diğer taraftan heceler üzerinde çalışılmıştır. Dönem sonunda çocuğun öğretimi yapılan sözcüklere ek olarak öğretimi yapılmayan sözcükleri de okuyabildiği görülmüştür. Sonraki öğretim dönemi başında (çocuk 7 yaşına geldiğinde) alfabedeki tüm harfleri içerecek şekilde bir okuma değerlendirmesi yapılmış ve çocuğun j, ğ, z harflerini okuyamadığı görülmüştür. Bu harfler de ses temelli cümle yöntemi ile öğretilmiştir. Hece, sözcük, cümle ve kısa metinlerle çalışılarak çocuğun bağımsız bir okur olması sağlanmıştır. Okuma edinimine ek olarak çocuğun sözcük dağarcığında artış olduğu, özne+nesne+eylem cümleleri ve yer bildiren cümleler kullanmaya başladığı gözlemlenmiştir ve çocuğun ailesi tarafından doğrulanmıştır. Ancak ifade edici dil becerilerindeki gelişmelerin okuma öğretiminden ne kadar etkilendiği bilinmemektedir.

Poster No: 7

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanılı Öğrencilere Okuma- Yazma Öğretiminde Zihin Haritası Yönteminin Etkilliliği: Vaka Örneği

Ceren Arı

Özgül öğrenme güçlüğü okuma, yazma ve matematik alanlarında kendini gösteren nörolojik bir bozukluktur. Kişiden kişiye farklılıklar göstermekle beraber bireylerde özgül öğrenme güçlüğü kendini gösterdiği ortak alanlar da bulunmaktadır. Özellikle işitsel algı ve işitsel belleğe bağlı öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler fonolojik anlamda zorluk çekmektedir. Zihin Haritası yöntemi; bu alanda zorluk çeken öğrencilere sesleri çağrışımsal ve anlamlandırılmış olarak öğretebileceği için uygun bir öğretim metodu olacağı öngörülmüştür. Bu araştırma Özgül Öğrenme Güçlüğü tanılı öğrencilerin fonolojik kaynaklı karıştırdığı c-ç, f-v, s-ş-z, b-p seslerini Zihin Haritası yöntemiyle öğretmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Fonolojik bozuklukları da içerisinde bulunduran özgül öğrenme güçlüğü sesleri öğrenmede ve okumada karıştırmalara sebep olmaktadır. Zihin haritası yöntemi ise beynin bilgiyi algılama ve saklama biçimine en uygun olan yöntemlerdendir. Araştırmanın deneklerini Çınarım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezine devam eden, Özgül Öğrenme Güçlüğü tanısı almış 7 yaşındaki 1. sınıfa devam eden, kelimeleri okuyabilen ve sadece c-ç, f-v, s-ş-z, b-p seslerini karıştıran 2 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması ve öğretim amaçlarının oluşturulması amacıyla ölçüt bağımlı ölçü aracı kullanılmıştır. Ölçü aracı yukarıda belirtilen her ses için 5, toplamda 45 sözcükten oluşmaktadır. Araştırmanın deseni tek denekli deneysel desenlerden AB deseni. Tek denekli deneysel desenler, araştırmanın örnekleminde yer alan denek sayısı bir ya da birkaç kişi bir grup olarak düşünülüp de uygulanan deneysel bir yöntemdir. AB deseniyle elde edilen veriler grafiksel olarak analiz edilip, değerlendirme ise niteliksel olarak gerçekleştirilir. A harfinin temsil ettiği Başlama Düzeyi 3 oturumda yapılmış, her bir oturumda 45 sözcük olmak üzere 3 oturumda toplam 135 sözcük deneklere okutulmuştur. Elde edilen veriler grafiğe başlama düzeyi olarak kaydedilmiştir. B harfinin temsil ettiği Deneysel İşlem Aşamasında zihin haritası oluşturulmuş, her harf çağrıştırdığı bir nesne ya da kişi ile haritalanmıştır. Haritanın ortasına "Hüma'nın Harfleri", "Tuncay'ın Harfleri" yazılmıştır. Harita sağ üstten öğrencinin serbest seçtiği renklerle dallandırmaya başlanarak sol üstte dallanma sona ermiştir. Uzatılan dalların üstüne "c", "ç", "s", "ş", "z", "f", "v", "b", "p" sesleri yazılmıştır. Dalların uçlarına ise bu yazılan seslerin çağrıştırdığı nesne ya da kişilerin resimleri öğrenci tarafından seçilerek koyulmuştur. Örneğin "Ş" sesinin karşısına bir hemşire fotoğrafı ya da "f" sesinin karşısına fil hortumuna benzediği için fil fotoğrafı öğrenci tercihiyle konulmuştur. Seslerin haritası yapıldıktan sonra verilen sözcüklerin haritaya bakılarak okunması istenmiştir. Çağrışım yaptırarak gerçekleşen her doğru okuma "Aferin", "Harika", "İşte bu" gibi sözcüklerle pekiştirilmiştir. Araştırma sonucunda Özgül Öğrenme Güçlüğü tanılı öğrencilere karıştırılan sesleri öğretmede zihin haritalarının etkili olduğu izlenimi edinilmektedir.

Poster No: 8

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Erken Çocukluk Döneminde Görülen Çoklu Yetersizlikler

Melih Çattık, Esra Orum Çattık

Çoklu yetersizlik en genel tanımıyla, “bir yetersizliğe başka bir yetersizliğin eşlik etmesi” durumudur. Çoklu yetersizlik, ileri düzeyde ve yoğunlukta desteğe gereksinim duyan iki veya daha fazla motor, duyuşsal bozukluk ve özel sağlık bakım gereksinimi olan bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Ülkemizde çoklu yetersizliğin tanımı; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)’nde birden fazla yetersizliği olan birey adı altında şu şekilde yapılmıştır: Birden fazla yetersizliği olan birey, “birden fazla alanda görülen yetersizlik nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” dir. Bu bireyler, yasalarda ve ilgili alan yazında “ileri düzeyde yetersizliği olan bireyler” in önemli bir alt grubu olarak kabul edilmektedirler. Bunun sebebi, bu bireylerin sahip oldukları fiziksel, eğitimsel, sosyal-duygusal ile sağlık-bakım gereksinimlerinin kombinasyonu ve yoğunluğu nedeniyle; bu bireylerle çalışan uzmanların onların bu çoklu yetersizlik durumlarına uygun eğitim/bakım olanakları sunmada karşılaştıkları zorluklar olarak gösterilebilir. Çoklu yetersizliği olan bireylerin sahip oldukları yetersizliklerin kombinasyonu ve şiddetinin derecesi her çocukta farklılık göstermektedir. Bu yetersizlikler, doğumla birlikte oluşabileceği gibi; doğumu izleyen günlerde, erken çocukluk yıllarında hatta ergenlik döneminin sonlarına doğru da gelişebilmektedir. Bazen çocuk tek bir yetersizlikle dünyaya gelmekte; çocukluk dönemi boyunca ikincil/üçüncül yetersizlik durumu oluşabilmektedir. Çoklu yetersizliğe sahip olan çocukların özellik ve gereksinimleri, sahip olduğu yetersizlik kombinasyonunun doğasına bağlı olduğu gibi çevresel koşullarla da yakından ilgilidir. Çoklu yetersizlik, iki veya daha fazla yetersizlik durumunun çocuğun iletişim, devinim ve günlük becerilerdeki performansı üzerinde birleşik etki yaratması olarak da tanımlanabilmektedir. Çoklu yetersizliği olan çocuklar; doğumda/yaşamın ilk evrelerinde ya da travmatik kazalar/hastalıklardan sonra tanılanmaktadır. Bu bireylerin yetersizlik durumları, tıp uzmanları tarafından tespit edilir. Bu bireylerin üzerinde yapılan değerlendirmeler, öncelikle bakım personelinin çoklu yetersizliği olan çocukların ihtiyaçlarını ve nasıl motive olduklarını anlamalarını sağlayarak; mümkün olan en iyi hizmetleri sunmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Yetersizliklerin zamanında ve erken dönemde tespit edilmesi; çoklu yetersizliği olan çocukların var olan performans düzeylerinin ortaya çıkarılmasıyla birlikte, sahip oldukları yetersizliklerin yaşamları için engelleyici bir durum haline gelmesini önlemeye yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada yaşamın erken döneminde görülebilen çoklu yetersizliklerin tanımı, çoklu yetersizliğin yaygınlığı ve nedenleri, çoklu yetersizliğin değerlendirilmesi ve eğitim süreçleri hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Poster No: 9

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Söz Öncesi İletişim Becerilerinden Ortak İlginin Kazandırılmasında Doğal Dil Öğretim Yönteminin Etkililiği

Özgül Dinçel, Evrim Duyşen Aksu

Otizm spektrum bozukluğu; bebeklikten itibaren karşısındakinin gözüne bakmada, ortak dikkat ve işaret etme davranışlarındaki yetersizlik ve isteksizlikle kendini belli eden (Aydın, 2008), yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan ve ciddi sosyal etkileşim ve iletişim bozukluğunun yanında sosyal davranış, dil, algısal fonksiyonlar, tekrarlayan davranışlar ve ilgilerle kendini gösteren, yaşam boyu süren, bireyden bireye farklılık gösterebilen ve değişen çeşitli özellikleri olan gelişimsel bir bozukluktur. Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklarda, söz öncesi iletişim becerileri dil edinim sürecinde önkoşul niteliği taşımaktadır. Söz öncesi becerileri çocuğun iletişim kurmasını sağlayıcı öğelerdir. Bu öğelerden bir tanesi de ortak ilgidir. Söz öncesi iletişim becerilerinden ortak ilgi; dikkatin kişinin kendisi, karşısındaki birey ve nesne arasındaki koordinasyondur. Ortak ilgide ikiden fazla özne aynı nesneye dikkatini vermektedir. Ortak ilgi becerilerinde yaşanan güçlüklerin otizm spektrum bozukluğu (OSB) gösteren çocuklarda dil, oyun ve sosyal iletişim becerilerini olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmektedir. (Charman ve Ark. 1997) En erken ortaya çıkan sosyal davranışlardan birisi olması nedeniyle, ortak ilginin erken çocukluk döneminde kazandırılması önem taşımaktadır. Söz öncesi iletişim becerilerinin öğretilmesinde uygulanan yöntemlerden biri de Doğal Dil Öğretim yöntemidir. Doğal dil öğretim yönteminin temeli sosyal etkileşimci teoridir. Bu teoriye göre çocuk sosyal ortamlarda etkileşim sonucunda dil edinir. (Werren ve Yoder 1994) Doğal dil öğretim yöntemi çocuğun etkileşimi başlatması için gerekli düzenlemelerin yapıldığı, öğretimin doğal ortamlarda düzenlendiği ve öğrenci merkezli bir öğretim yöntemidir. İletişimi başlatan çocuktur. Öğretmen çocuğun iletişimi başlatması için ortamı çocuğun ilgisine yönelik düzenler. (Kaiser ve diğerleri 1991; Lovenha 1995) Çocuk etkileşimi başlattıktan sonra öğretmen çocuğun ilgilendiği nesne ve olaylarla ilgili çocuğa sözel model olur. Genişletmeler ve düzenlemeler yapar. Bu çalışmada erken çocukluk dönemindeki otizm spektrum bozukluğu olan bir öğrenciye, söz öncesi iletişim becerilerinden ortak ilginin kazandırılmasında doğal dil öğretim yönteminin etkililiği incelenmiştir. Araştırma otizm tanılı 30 aylık bir kız çocuğuyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deseni tek denekli araştırma yöntemlerinden AB modelidir. Başlama düzeyi, yoklama oturumları, genelleme ve izleme oturumları verileri analiz edilmiştir. Bulgular katılımcının doğal dil öğretim yönteminin söz öncesi iletişim becerilerinden ortak ilginin kazandırılmasında ve kazandığı becerinin kalıcılığını ve genellemesini sağladığı görülmüştür. Elde edilen bulguların gelecekteki araştırma ve uygulamalara yönelik öneriler getirmesi hedeflenmektedir.

Poster No: 10

30 MART 2018

Saat: 10:15 - 10:45

Sultan Fuaye

Erken Çocukluk Döneminde Küçük Grup Düzenlemelerine İlişkin Gerçekleştirilmiş Araştırmaların İncelenmesi

Esra Orum Çattık, Melih Çattık

Küçük grup düzenlemesi, iki ya da fazla sayıda çocuğa eş zamanlı olarak sunulan yapılandırılmış ve veriye dayalı öğretim etkinliklerinin sunulması şeklinde tanımlanmaktadır. Küçük grup düzenlemesinin yetersizliği olan çocukların akademik, iletişim, toplumsal yaşam ve motor gelişim alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılması sıklıkla önerilen bir stratejidir. Küçük grup düzenlemesinin yararları şu şekilde sıralanmaktadır; (a) küçük grup düzenlemesi içerisinde yer alan yetersizliği olsun veya olmasın tüm çocukların gelişim alanlarındaki (bilişsel, dil, motor vb.) performans düzeylerini geliştirir, (b) çocukların öğrendikleri beceri/davranışları farklı ortam ve kişilere genellemelerine olanak sağlar, (c) küçük grup içerisinde bulunan çocukların, gruptaki diğer çocukların doğru tepkileri karşısında aldıkları ödülleri gördüğünde güdülenme düzeyleri artar, (d) küçük grup düzenlemesi sayesinde, gruptaki çocuklar arasındaki karşılıklı sosyal etkileşim düzeyi artar., (e) küçük grup düzenlemesi içinde yer alan çocuklar, grup içerisindeki diğer çocukların sergilediği davranışları gözleyerek, kendileri için henüz hedeflenmemiş ancak öğrenmeleri gereken bilgi/beceri/davranışları kazanırlar, (f) küçük grup düzenlemesi, çocuğun diğer çocukları gözleyerek kazandığı yeni bilgi/beceri/davranışları performansla dönüştürmesini kolaylaştırır. Küçük grup düzenlemesi gerçekleştirilmeden önce, grupta yer alacak öğrenci sayısının belirlenmesi, öğretilmesi hedeflenen beceri ya da davranışların sıralanması, grupta yer verilecek öğrenciler için gerekli önkoşul becerilerin belirlenmesi ve grup düzenlemesi türüne karar verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada 2008-2018 yılları arasında yetersizliği olan (otizm spektrum bozukluğu, Down sendromu, öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizlik kategorilerinde) erken çocukluk döneminde (0-8 yaş aralığında) küçük grup düzenlemeleri ile gerçekleştirilmiş ve daha önceden belirlenmiş olan arama motorları kullanılarak tam metnine ücretsiz ulaşılabilen, hakemli dergilerde yayınlanmış araştırmalar incelenmiştir. Elde edilen araştırmalar (a) referans, (b) katılımcılara ilişkin özellikler (sayı, cinsiyet ve yaş) (c) araştırma yöntemine ilişkin özellikler (araştırma deseni, modeli, etkililik/karşılaştırma araştırması olma, genelleme ve türü, izleme ve süresi) (d) uygulamaya ilişkin özellikler (ortam ve özellikleri, öğretim düzenlemesi şekli, bağımlı değişken, bağımsız değişken), (e) sonuçlar (etkililik, gözlemciler arası güvenirlik, uygulama güvenirliği, sosyal geçerlik) değişkenleri bakımından hem tablo üzerinde hem de grafikler ile analiz edilmiştir. Elde edilen analizler her değişkenin kendi başlığı altında incelenerek yorumlanmıştır.

Poster No: 1

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Koklear implantlı çocuğa sahip anne-babaların kaygı düzeylerinin incelenmesi

Seda Keten, Ayşe Sanem Şahlı

Koklear implantasyon sensörinöral işitme kaybının tedavisinde kullanılan cerrahi girişimlerden biridir. Erken tanılanan, erken dönemde koklear implant takılan ve erken işitsel-sözel eğitim alan çocuklarda dil ve konuşma gelişimi normal akranlarına benzer şekilde olabilmektedir. Koklear implantasyon sürecinde ailenin ilgisi, desteği ve implanttan beklentisi son derece önemlidir. Bu çalışmada koklear implantlı çocuğa sahip anne babaların kaygı durumları ve farklı değişkenlerin kaygı düzeylerine etkisi incelenmiştir. Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza koklear implant kullanıcısı olan 21 çocuğun anne ve babası olmak üzere toplamda 42 ebeveyn katılmıştır. Çocukların yaş ortalaması 23.8 ay, koklear implant kullanım süresi ise ortalama 22.9 aydır. Anne- babalar öncelikle sosyodemografik özellikleri içeren soruların bulunduğu bir Genel Bilgi Formu'nu, ardından Beck Anksiyete Ölçeği formunu doldurmuşlardır. Sonrasında koklear implantlı çocuğa sahip anne-babalardan elde edilen veriler istatistiksel olarak karşılaştırılmıştır. Bulgular: Çalışmaya gönüllü olarak katılan annelerin yaş ortalaması 29.8, babaların ise 33'tür. Anne ve babaların Beck Anksiyete Ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, annelerin puan ortalamasının 17.8, babaların ise 13.2 olduğu görülmüştür. Ölçeğin puanlamasına göre 10-16 puan arası hafif düzeyde, 17-29 puan arası ise orta düzeyde depresyonu ifade etmektedir. Buna göre çalışmaya katılan annelerin orta düzeyde, babaların ise hafif düzeyde depresyona sahip oldukları saptanmıştır. Koklear implantasyon sürecinde anne-baba hem preoperatif hem de postoperatif dönemde oldukça önemli bir yere sahiptir. Anne ve babanın kaygı düzeyinin yüksek olması çocuklarına implant sürecinde sağladıkları destek başta olmak üzere, eğitime aktif katılımı ve beklenti düzeyini olumsuz yönde etkiler.

Poster No: 2

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Tipik Gelişim Gösteren ve OSB' li 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Dil Becerilerinin ABLLS-R Değerlendirme Aracı ile Karşılaştırılması

İlknur Maviş, Beyza Nur Sezer, Mustafa Çağatay Yöndem

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal iletişim becerilerinde yetersizlikler, kalıplaşmış ve tekrar eden ilgi ve davranışlarla tanımlanan nöro- gelişimsel bir bozukluktur. Bu çalışma, tipik gelişim gösteren ve OSB' li 4-6 yaş arasındaki çocukların dilin iletişimsel becerilerini ABLLS-R Değerlendirme aracı ile karşılaştıran bir pilot çalışmadır. ABLLS- R (Partington, 2010) (Temel Dil ve Öğrenme Becerilerinin Değerlendirilmesi; The Assessment of Basic Language & Learning Skills), dil gecikmesi olan çocukların öğrenme becerilerini izlemeye ve onlara rehberlik yapmada kullanılan bir değerlendirme aracı olup onların başarılı bir şekilde iletişim kurmasını ve günlük deneyimlerinden öğrenmeleri gereken becerileri analiz etmektedir. Gereç- Yöntem: Mevcut araştırmada, tipik gelişim gösteren ve OSB' li 4-6 yaş arasındaki 10'ar çocuğa ABLLS- R adlı değerlendirme aracının "alıcı dil, taklit, vokal taklit, talep etme, adlandırma, sözel beceriler, spontane seslemeler" bölümleri uygulanmıştır. Çalışmada her iki gruptaki çocukların dil becerileri açısından karşılaştırılma bulguları betimlenmiştir. Elde edilen bulguların analizi SPSS 15.0 istatistiksel veri analizi programıyla yapılmıştır. Bulgular: Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİLKOM) Otizm ünitesine başvuran 10 OSB' li ve anasınıfına devam eden 10 tipik gelişim gösteren çocukların 'alıcı dil, taklit, vokal taklit, talep etme, adlandırma, sözel beceriler, spontane seslemeler' işlevleri kullanmaları gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < ,000$). Adı geçen dil gelişim basamaklarında, tipik gelişim gösteren çocukların bölümlerden aldıkları puanlar OSB' li çocuklardan anlamlı düzeyde yüksektir. Sonuç: OSB' li çocukların dil becerilerini tipik gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırdığımızda OSB' li çocukların adı geçen dil becerilerinde ciddi bir gerilik yaşadıkları gözlenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, OSB' li çocukların dil becerilerine yönelik erken tanılamının önemini ve müdahalenin gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Poster No: 3

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Focused Playtime Intervention (FPI): Aile Merkezli Oyun Odaklı Müdahale Programı

Aynur Gıcı-Vatansever, Zekiye Hande Yılmaz, Emine Ahmetoğlu

Oyun anlama, anlatma, kendini ve çevresini fark etme, kendini ifade etme sürecidir. Yetişkinler pek çok yolla ama çocuklar en iyi oyun ile öğrenirler. Çünkü oyun dünyayı eğlenerek anlamının ve sıkılmadan öğrenmenin en iyi yoludur (Aydın, 2010). Oyun, çocukların öğrenmesine yardımcı olur ve bunu en doğal ortamda yapar. Sosyal etkileşim başta olmak üzere bütün gelişim alanlarını (bedensel, psiko-motor, duygusal, bilişsel) desteklerken doğaçlama ve etkili öğrenme ortamı oluşturur (Weisberg, Zoch, Hirsh-Pasek, & Golinkoff, 2013). Oyun gönüllü olarak gerçekleştirilir ve içten güdümlüdür. Piaget, oyunun yaşanmış deneyimleri anlamlandırmak isteğinden kaynaklandığını belirtirken; Vygotsky için ise oyun, geçmiş yaşantılardan kaynaklanmasına rağmen daha çok gelecek odaklı yaşantıları temsil eder ve oyunun temelinde semboller vardır. Vygotsky, çocukların gerçek yaşamda yapmadığı şeyleri deneyimleyerek anlamak ve öğrenmek için bunların oyunda denendiğini belirtir. (Şen, 2014). Otistik özellikler gösteren çocuklar, anlama, ilişki kurma, problem çözme ve iletişim alanlarında sınırlı yeteneklere sahip olduklarından özellikle oyun becerilerinin gelişiminde yaştlarından oldukça farklı süreçler gösterirler. OSB olan çocukların sosyal etkileşim yetersizlikleri gösterdikleri, dil gelişiminde gecikmeler yaşadıkları, bilişsel gelişimde sınırlılıklar sergiledikleri, motor gelişimlerinde farklılıklar ve gecikmeler yaşadıkları, sıra dışı davranış özelliklerine sahip oldukları ve uygun biçimde oyun oynamada zorluklar yaşadıkları bilinmektedir. Normal gelişim gösteren çocukların okulöncesi dönemdeki oyun etkinlikleri sırasıyla nesnelerle manipülatif/kesfedici oyundan, nesnelere –mı gibi anlamlar yüklemeye doğru giderken OSB olan çocukların oyun davranışları genel olarak tekrarlayıcı, amaç dışında oynama, yalnız oyun oynama, somut ve hayali olaylardan uzaktır. Otizmlili çocuklarda oyun becerileri normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi kendiliğinden gelişmez. Otizmlili çocuklar oyun becerilerinin gelişimi için bir yetişkine ihtiyaç duymaktadırlar. Alanyazında otizmlili çocukların en çok aileleriyle etkileşim içinde oldukları ve oyun becerilerini geliştirmede en etkili kişinin ona bakım veren kişi olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı aile merkezli oyun müdahale programı olan Oyun Odaklı Müdahale Programı (Focused Playtime Intervention-FPI) (Siller, Hutman, & Sigman, 2013)'nı tanıtmaktır. FPI alanda etkililiği kanıtlanmış olan yapılandırılmış bir aile eğitim programıdır. Program a) çocuğum ne zaman ve nasıl etkileşim kuruyor, b) oyun oynarken neyi başarmak istiyorum, c) özel oyun zamanını nasıl rutin hale getirebilirim? d) Nasıl adım adım ilerleyeceğiz? e) Oyuncakları kim seçiyor? f) Oyuncakların 'doğru' kullanım şekline kim karar veriyor? g) Oyun sırasında çocuğumla nasıl konuşuyorum? h) Çocuğumla aramda oyun dengesini nasıl kurarım? olmak üzere toplam sekiz temel konuda aileye eğitim vermektedir. Programın temel amacı çocuk aile etkileşimini arttırmak, çocuğa oyun becerileri kazandırmak ve aileye çocuğuyla nasıl oyun oynayacağını öğretmektir. Aile ve çocukla her hafta bir konu çalışırken, program uzmanı aileye ve çocuğa çeşitli değerlendirmeler yaparak aile-çocuk arasında etkileşimin gelişimini takip etmekte ve geri dönütler vermektedir. Sunumda programla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilecektir.

Poster No: 4

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

The Differences of Participation and Associated Environmental Barriers Between Preschool Children With Autism Spectrum Disorder and Typical Development

Chi-Ching Huang, Lin-Ju Kang

Participation in daily activities plays a crucial role in children's development in preschool years (2-6 years of age). Participation refers to involvement in daily situations and is influenced by environmental supports. Children with Autism Spectrum Disorder (ASD) have difficulties in social communication and limited interests; they often experience restrictions in participation and may also encounter more environmental problems in their daily life. Research is limited in revealing participation restriction and environmental barriers in preschool children with ASD, and even fewer studies involving comparison with children with typical development (TD). This study aimed to determine the extent to which preschool children with ASD experience participation restrictions compare to their age and gender-matched peers, and differences in environmental barriers between the two groups. Methods: Participants were parents who had children with ASD (n=25) and typical development (n=25) between 2-6 years. Children in both groups included 21 boys, with a mean age of 4.9 years (SD=1.0). Parents completed the Chinese version of Assessment of Preschool Children's Participation (APCP-C) and the Chinese version of Child and Adolescent Scale of Environment (CASE-C) through structured interviews with trained interviewers. The APCP-C measures the diversity and intensity of activities in areas of play, skill development, active physical recreation, and social activities. Environmental barriers to children's participation was measured by the CASE-C which measures the impacts of 3 domains: Family/community resources, Assistance/attitude support, and Physical design access. The independent t tests were used to examine differences in intensity scores and diversity scores for four types of activities, and to examine impacts of three domains of environmental barriers to participation. Results: The intensity ($p<0.001$) and diversity ($p<0.001$) in the APCP-C were found to have significant differences between groups in the area of play activities, such as doing pretend or imaginary play, building forts or tents, and collecting things. No significant difference was found in skill-development, physical and social activities. The environmental scores in CASE-C were found to have significant differences in the domain of Family/community resources ($p=0.007$), but no differences in the other two domains. Conclusion: Children with ASD were found to involve in fewer varieties of play activities and do these activities less often, probably indicating fewer learning experiences through play. Parents also perceived more problems in the inadequacy or lack of family and community resources such as information about their children's intervention or diagnosis, programs and services outside of homes, and government services and policies. Professionals in early intervention are encouraged to provide more diverse opportunities in play to help them expand interests and provide related information and services based on the family needs and priorities.

Poster No: 5

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Bir Müdahale Yöntemi Olarak Oyun Terapisinin Nörobiyolojik Boyutu

Fatma Mahperi Hekimoğlu

Çocuklara yönelik psikoterapi yaklaşımlarında, özellikle erken dönem müdahalelerde yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri de Oyun Terapisidir. Piaget (1962) 11 yaşından küçük çocukların soyut düşünme becerilerinin tam olarak gelişmediği için karmaşık duyguların ve sorunların anlaşılmasında yeterli beceriye ve donanımına sahip olmadıklarını ileri sürmektedir. Bu yüzden yetişkinlerden farklı olarak çocuklar kelimelerle değil oyun aracılığı ile kendilerini ifade ederler. Dolayısıyla, terapi odasında da çocuk kelimelerle ifade edemediği duygularını, yaşantılarını, düşüncelerini oyun aracılığı ile direk veya dolaylı olarak ifade ederek terapisti ile iletişim kurduğu düşünülmektedir (Axline, 1947). Çocuğun oyun içeriğinde terapistin yansıtmaları ve tepkilerinden elde ettiği deneyimle farkındalığını arttırdığı buna bağlı olarak da başa çıkma becerilerinin ve problem çözme becerilerinin geliştiği farz edilmektedir. Çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimleri üzerindeki bu olumlu etki hem terapist hem de çocukların aileleri tarafından gözlenmektedir. Peki nörobiyolojik olarak bu değişim desteklenebilir mi? Bu çalışma kapsamında oyun terapisinde gözlenen bu değişimler nörobiyolojik temellere dayandırılarak açıklanacaktır. Oyun Terapisi ve Nörobilim Terapinin nöroplastisitenin gelişmesi üzerindeki etkisi dört temel prensip üzerinden tartışılabilir. İlk olarak, terapötik ittifak sonucu gelişen empati kurma becerisi ile yeni sinir yollarının gelişmesi için en uygun kimyasal ortamı sağlanır. İkinci olarak, belli seviyedeki duygusal uyarılma nöral yolların güçlenmesi ve bu yolların birleşmesi için ortam sağlamaktadır. Dolayısıyla, oyun terapisi çocuklardaki nöroplastisite için kaynak oluşturuyor olabilir (Cozolino, 2010). Ayrıca, oyun terapisi sırasında oluşan terapötik ittifak ile terapist ve çocuk duygusal ve bilişsel olarak bütünleşerek, çocuğun beyinde öğrenme için gerekli olan optimal uyarılmayı sağlamaktadır. Çocuk güvenli ortamda duygularını dışarı vurdukça karmaşık nöral yapıların oluşması da desteklemektedir (Siegel, 2007). Son olarak oyun terapisinin farkındalık kanalıyla benliğin inşasında rol oynadığı düşünülmektedir. Oyunun Yürütücü İşlevler Üzerindeki Rolü Beyin çalışmaları ile konuşmaya dayalı müdahalelerin çocuklarda erken dönemlerde işlevsel olmadığı düşünülmektedir. Araştırmacılar bu durumun oluşmasında prefrontal korteksin en son gelişen beyin bölgelerinden biri olduğu için bu dönemde çocukların plan ve organizasyon yapılmasında rol oynayan yürütücü işlevlerin gelişmemesinden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Field, Beeson, ve Jones, 2015). Ayrıca, kendinin ve diğerlerinin motivasyonunu, zihinselliğini algılamasını sağlayan metakognisyonun gelişmemiş olması kelimelerin gücünü kısıtlamaktadır (Fonagy ve Target, 2002). Tüm bu kısıtlılığa rağmen oyun temelli müdahalelerde çocuk terapistin sağlıklı duygu düzenleme sürecini aynalayarak aşırı uyarılan sinir sistemini sakinleştirmeyi öğrenmektedir. Tıpkı bir bebeğin kalp ritminin bağlanma nesnesine adapte olması gibi terapi odasında da çocuk ve terapist ayna nöronları ile birbirlerine uyumlanmaktadır (Badenoch, 2008). Çocuk koşulsuz olumlu kabulün olduğu oyun ortamında duyguları kabul gördükçe ve ayna nöronlar aracılığıyla öz düzenleme becerisi geliştikçe daha uyumlu başa çıkma becerileri geliştirebilmektedir (Perry, 2006; Siegel, 2010). Benzer şekilde Bodrova, Germeroth ve Leong (2013)

ICECI2018

gözden geçirme makalesinde oyunun kurallı yapısının ve sağlıklı sınırların çocukların öz düzenleme becerilerini geliştirdiğini savunmaktadır. Otizimli çocuklara sahip ailelerle yapılan çalışmada da oyun terapi sonrası kontrol grubuna kıyasla çocukların otizim belirti düzeylerinin daha düşük olduğu

belirtilmiştir. Bu değişimin altındaki mekanizma incelendiğinde ise çocukların duygu dışavurumlarında, aileleri ile sosyal etkileşimlerinde daha iyi oldukları belirtilmektedir (Mahoney ve Solomon, 2016). Benzer şekilde yakın dönemli bir çalışmada oyun terapisi ile yürütücü işlevlerin geliştiği, gelişen yürütücü işlevlerinde örtük duygu düzenleme süreçleri ve savunma mekanizmaları üzerinde olumlu etkisinin olduğu ileri sürülmektedir (Rice, 2016). Sonuç Alan yazın incelendiğinde oyun terapisinin istatistiksel olarak işlevsel olduğu gösterilmektedir. Sonuçlardaki bu anlamlı fark nörobiyolojik olarak da desteklenmektedir. Oyun terapisi çocukların bilişsel süreçlerinde ve nörobiyolojik yapılarında da olumlu yönde gelişme sağlamaktadır.

ICECI2018

Poster No: 6

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Gelişimsel Erken Müdahale Uygulaması: Uygulama Basamakları Üzerine Bir Örnek

Çiğdem Aytekin, Ezgi Taştekin, Sibel Özkızıllı

Gelişimi risk altında olan veya gelişimsel sorunlar yaşayan çocukların gelişimlerinin, gelişimsel değerlendirmeler sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda erken dönemde desteklenmeye başlanması oldukça önemli bir konudur. Bu noktada da, gelişimsel erken müdahale çalışmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Bir çocuğun gelişiminde etkili olan risk faktörleri veya etkenler ne kadar erken dönemde belirlenir ve desteklenmeye başlanırsa, ileride yaşanabilecek sorunların etkisi önemli derecede azaltılabilir, hatta engellenebilir. IDEA (Individuals with Disabilities Education Act)'ya göre, erken müdahale hizmetleri bilişsel, fiziksel, iletişimsel, duygusal veya uyumsal gelişimlerinde gecikmesi olan ya da bu duruma ilişkin risk taşıyan 0-3 yaş arasındaki çocukların gelişimsel gereksinimlerini karşılamak için oluşturulmuştur. Dolayısıyla da ilk üç yaş erken müdahalenin amacına ulaşabilmesi açısından son derece önemli bir dönemi oluşturmaktadır. Bu dönemde yapılacak düzenli gelişimsel değerlendirmeler, buna bağlı olarak da saptanan gelişimsel riskler ve durumlar son derece önemli bir hale gelmektedir. Bunun sonucunda da, erken müdahale programlarının zamanında uygulanması ve etkili sonuçlar elde edilmesi mümkün olacaktır. Sunulan bu çalışmada; 24 haftalık prematüre doğum ve doğumdan kısa bir süre sonra ikizini kaybetme öyküsü olan, kronolojik yaşı 10 ay olup gelişimsel gecikmesi saptanan bir erkek bebek ve ailesi ile yürütülen gelişimsel erken müdahale uygulamasının ana hatlarına yer verilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda; bebek ve aile ile yürütülen bu gelişimsel erken müdahale uygulamasının başvuru aşaması, gelişimsel öyküleme, gelişimsel değerlendirme ve raporlama, erken müdahale programının planlanması, erken müdahale programının uygulanma süreci gibi basamaklarında hangi uygulamaların ele alındığı ve yürütüldüğünün bir yol haritası şeklinde sunulması planlanmaktadır.

ICECI2018

Poster No: 7

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Erken Çocukluk Döneminde Erken Müdahale ve Türkiye’de Uygulanan Tarama Yaklaşımlarının İncelenmesi

Ayşenur Uzekmek, Buket Tan, Ecemnur Baş, Merve Ayaz, Tuğba Gedik

Bu çalışmanın amacı, erken çocukluk döneminde erken müdahale programlarının tarama ve değerlendirme aşamasında uygulan değerlendirmeye yöntemleri ve tarama araçlarının incelenmesidir. 0-6 yaş döneminde gelişimsel gecikmesi olan veya risk altındaki çocukların gelişimlerini destekleyerek, gecikmenin etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan gelişim destekleyici yaklaşımlara erken müdahale programları adı verilir. Risk altındaki çocuklar ile nörolojik ,metabolik ,genetik hastalığı olan çocukların ilk iki yaş içinde erken müdahale programına alınmaları ve izlenmeleri çocuk gelişim izleminin en önemli parçasıdır. Erken müdahale programları, gelişimsel gecikmesi olan bebeklerin ve küçük çocukların gelişimlerinde olabilecek gecikmeleri en aza indirir ve bazı durumlarda da önler. Bu programlar, çocuklar okula başladığında özel öğrenime ve ilgili hizmetlere duyabileceği gereksinimi azaltabilir ve bağımsızlığı arttırabilir. Belirleyici öneme sahip bu erken yıllarda özel gereksinimleri saptanan ve gerektiği gibi ele alınan çocukların tam potansiyellerine ulaşma şansları daha fazladır. Doğumdan itibaren bebeklerin hareket, dil, konuşma, algılama, sosyal ve davranışsal gelişim becerileri beyin gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. İlk 2 yıl daha önemli olmak üzere 6 yaşına kadar beyin gelişimini etkileyebilecek herhangi bir hastalık, iştme , duyma duyularındaki yetersizlik, kazalar ya da ihmal gibi yaşamsal durumlar ilk önce becerilerin kaybıyla belirti gösterir. Çocukluk çağında başlayan her sağlık sorunu olabildiğince erken tanımlanırsa tedavi ve destek fırsatları da o kadar çabuk planlanabilir. Bu nedenle yenidoğan döneminden itibaren yapılan gelişimsel tarama ve değerlendirme çok önemlidir. Gelişimsel tarama, gelişimsel veya davranışsal bozukluklara yönelik risk faktörlerinin erken tanınmasına yardımcı olacak kısa, formal ve standardize değerlendirmeler olarak tanımlanmaktadır. İdeal tarama yönteminde standardize edilmiş ve geçerliği olan araçlar kullanılmalıdır, tarama yöntemi uygulanması ve değerlendirmesi kolay olmalı, pahalı bir hizmet olmamalı ve iyi bir duyarlılığa ve belirliliğe sahip olmalıdır. Bunun da ötesinde kullanılan araçlar, norm referanslı olmalı ve uygulandığı topluluğun üzerinde standardizasyonu yapılmış olmalıdır. Tarama araçları risk grubundaki çocukların tanınmasına yardımcı olur, ancak bir tanı sağlamaz. Çocuk tarama testinden geçtiği zaman bu durum gelişimsel olarak uygun aktiviteleri destekleme ve yaşa uygun yapı taşlarını tartışma fırsatı sunar. Tarama testinden başarısız olan bir çocuğun yakından takip edilmesi ve ek değerlendirmelerin yapılması gerekir. Yaşamın ilk yıllarında oluşabilecek gelişim gecikmeleri ancak standart gelişimsel değerlendirme araçları ve sistemli bir izlem ile büyük oranda belirlenebilmektedir. Gelişimsel değerlendirme sırasında bebeklerin gelişimsel becerilerini kontrol etmek için standart araçlar kullanılmaktadır. Ülkemizde gelişimsel değerlendirme sırasında en sık kullanılan ölçekler DENVER II Gelişim Tarama Testi , BAYLEY Bebekler İçin Gelişim Ölçeği III ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri'dir. Bunların içinde hem araştırmalarda hem de klinikte en sık kullanılanı Denver II Gelişim Tarama Testi'dir.

Poster No: 8

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Fotoğraflı Etkinlik Çizelgeleri ve Şekil Vermeyi Birlikte Kullanarak Otizmlı Bir Çocuğa Tercih Etmediği Yiyecekleri Yeme Becerisi Kazandırma

Özlem Arı, Nihan Bozkurt, Gül Hayal Korkmaz

Otizm spektrum bozukluğu, toplumsal etkileşim, duygusal karşılıklık, sözel ve sözel olmayan iletişim ve sembolik oyun alanlarında var olan güçlüklerle karakterize bir grup bozukluğunu kapsayan terimdir. (DSM V,2013) Yapılan çalışmalar otizmlı çocuklarda yeme problemlerinin olduğunu göstermektedir. Yiyeceklerin türüne, ısısına, kokusuna, tadına, dokusuna göre otizmlı çocuklar seçici olmaktadır. İlgi alanlarının sınırlı olması ve rutinlerine olan bağlılıkları yeni yiyecekler denemede zorlanmalarına neden olduğunu düşündürmektedir. Otizmlı çocuklara yeni beceri öğretimi sürecinde etkinlik çizelgelerinden yararlanılmaktadır. Etkinlik çizelgeleri, otizmlı veya ileri derecede yaygın gelişim bozukluğu olan bireylerin eğitiminde kullanılan bilimsel dayanaklı etkili bir öğretim yöntemidir. Otizmlı bireylere başkalarının verdiği yönergelere bağlı kalmadan günlük etkinliklerini kendi başlarına yapmalarına yardımcı olan fotoğraflı veya yazılı ipuçlarından oluşur (Birkan, 2013). Bu çalışmada Tohum Otizm Vakfı'nda eğitim alan okul öncesi dönemde olan otizmlı bir çocuğa sadece kuruyemiş ve meyve ile beslenirken tercih etmediği farklı yiyecekleri yeme becerisinin şekil verme yöntemi ile fotoğraflı etkinlik çizelgeleri kullanarak kazandırılması amaçlanmıştır. Yöntem: Veriye dayalı bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmada yer alan otizmlı çocuğa yeni davranış kazandırırken ipuçları işe yaramadığından pekiştirmenin ağırlıklı yer aldığı şekil verme yönteminden etkinlik çizelgesi ile birlikte yararlanılmıştır. Şekil verme ile çocuğa tercih etmediği hedef bir yiyeceği tatmayı öğretirken hedefe benzer diğer yiyeceklerden tatmasını öğretmek süreci kolaylaştırmaktadır. Bu çalışmada, Temmuz 2017 tarihinden itibaren etkinlik çizelgeleri yoluyla yemeğini uygun şekilde ve tercih etmediği yiyecekleri yeme becerisi için fotoğraflı etkinlik çizelgesi kullanılmıştır. Planlanan fotoğraflı etkinlik çizelgesinde çocuğun tercih ettiği iki yiyeceğin bulunduğu ayrı iki tabağın ve tercih etmediği bir yiyeceğin bulunduğu üçüncü bir tabağın fotoğraf ipuçları yer almıştır. Bu ipuçları çocuğun ilgili tabaktaki yiyeceği yemesi için onu yönlendirmektedir. Etkinlik çizelgesinin içine çocuğun ayrımlı pekiştireçleri ve sevdiği etkinliklerden oluşan motivasyon sistemi dahil edilmiş olup bu şekilde çocuğun olumlu davranışları pekiştirilmiştir. Veri toplama sürecinde, ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri alınarak ilerlemeler gözlemlenmektedir. Verilerin güvenilirliğini sağlamak için iki ayda bir GAG (gözlemciler arası görüş birliği) verisi toplanmaktadır. Çalışma henüz öğretim aşamasında olduğu için veri alınmaya devam edilmekte olup, mevcut veriler son değerlendirme verileri ile birlikte sunum sırasında paylaşılacaktır.

ICECI2018

Poster No: 9

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi Aile Memnuniyet Anket Sonuçları

Ali Kaymak, Gökhan İnce, Doğan Işıklar

Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi'nde gelişimsel yetersizliği/riski bulunan 0-7 yaş aralığındaki çocuklara ve ailelerine çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Sunulan hizmetler arasında grup eğitimi, bireysel eğitim, fizyoterapi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, aile eğitimi vb. yer almaktadır. Hizmet alanların sunulan hizmetlere ilişkin memnuniyetini değerlendirmek için ailelere sene sonunda bir memnuniyet anketi dağıtılmaktadır. Ailelerden dağıtılan anketleri isim yazmadan doldurmaları, her soruya 1 ile 7 arasında bir puan vermeleri ya da bu soru hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünüyorlarsa soruyu boş bırakmaları ve verdikleri puanın karşısına soruyla ilgili yorum yazmaları beklenmektedir. Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi Aile Memnuniyet Anketi birbirinden bağımsız 10 sorudan oluşmaktadır. Ayrıca tüm soruların altında diğer görüş ve önerilerin paylaşılacağı bir bölüm yer almaktadır. Veriler analiz edilirken her soruya verilen toplam puan, o soruya cevap veren kişi sayısına bölünerek ortalama puan elde edilmektedir. Bu çalışmada hizmet alan ailelerin sunulan hizmetlere verdikleri puanlar ve yorumları paylaşılacaktır. Aşağıda memnuniyet anketinde yer alan örnek bir soru yer almaktadır:

1. Aile eğitimlerinden ne ölçüde memnunsunuz?

- 7[] Çok memnunum
6[] Memnunum
5[] Biraz memnunum
4[] Kararsızım
3[] Biraz memnun değilim
2[] Memnun değilim
1[] Hiç memnun değilim

Poster No: 10

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveyn Görüşlerine Göre Öncelikli Arttırılmak ya da Azaltılmak İstenen Davranışları

Ali Kaymak, Gökhan İnce

Özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetlerin etkililiğini artırılmasında ailenin sürece katılımının önemi özel eğitim alanında yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Ailelerin sürece katılımının önemli bir boyutu da çocukların eğitsel gereksinimlerinin belirlenmesi konusudur. Aileler, uzmanlara ve öğretmenlere çocukla ilgili en güvenilir bilgiyi veren kaynaktır. Özel gereksinimli çocukların eğitsel önceliklerinin belirlenmesinde ailelerin görüşlerinin alınması hem yeni yapılacak araştırmalara yol gösterici olacak hem de eğitimcilere program hazırlamada katkı sağlayacaktır. Son yıllarda özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynler üzerinde yürütülen araştırmaların sayısında bir artış olsa da bu araştırmalar çoğunlukla zihinsel ve gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynler üzerinde yoğunlaşmıştır ve Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış çocukların ebeveyn görüşlerine yönelik araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma, OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarında artırılmasını ve azaltılmasını istedikleri öncelikli davranışları tespit etmek amacıyla yapılmış tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada OSB olan çocuğa sahip 30 ebeveyn üç bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmacıların geliştirmiş olduğu anketin birinci bölümünde; çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun almış olduğu haftalık özel eğitim saati ve ebeveyn görüşüne göre çocuğun otizmden etkilenme düzeyini gösteren beş seçenek yer almaktadır. İkinci bölümde; azaltılmak istenen davranışlara ait 16 konu başlığı ve her bir başlığa ait problem davranış örnekleri yer almaktadır. Üçüncü bölümde artırılmak istenen davranışlara ait 14 gelişim alanı/alt alan ve bunlara ait hedef davranış örnekleri yer almaktadır. Ailelerden ikinci bölümde yer alan problem davranış başlıklarını ve örneklerini okumaları, kendi çocuklarında var olan örnekleri işaretlemeleri, kendi çocuklarında var olan ancak örnekler arasında yer almayan problem davranışları ilgili başlık altında belirtilen alana yazmaları, tüm işaretlemeler bittikten sonra öncelik sırasına göre azaltılmasını istedikleri beş problem davranışı belirtmeleri istenmiştir. Aynı süreç üçüncü bölüm için de gerçekleştirilmiş; bu sefer ailelerden çocuklarında olmayan ve kazandırılmasını istedikleri davranışları belirlemeleri ve öncelik sırasına koymaları istenmiştir. Bulgular frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanarak analiz edilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar belirli gruplara kategorize edilerek sunulmuştur. Araştırma bulgularına göre OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarında azaltılmasını istedikleri öncelikli problem davranış başlıkları sırasıyla; toplumsal alanlarda yaşanan sorunlar, motor stereotipi ve vokal stereotipi olmuştur. Araştırma bulgularına göre OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarında artırılmasını istedikleri öncelikli gelişim alanları/alt alanları sırasıyla; sosyal beceriler, ifade edici dil becerileri ve sosyal etkileşim becerileri olmuştur.

ICECI2018

Poster No: 11

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Öğrencilerle Çalışan Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Öğretmenlerinin Yaptıkları Uygulamaların Ve Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi

Tuğba Sivrikaya, Evgin Çay, Müzeyyen Eldeniz Çetin

Ülkemizde özel gereksinimli bireyler, tanı konulduktan sonra eğitimin her kademesinde, normal gelişim sergileyen öğrencilerin devam ettikleri okullarda, özel eğitim okullarında ya da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim almaktadır. Özel gereksinimli bireylere sunulan eğitim hizmeti, erken çocukluk döneminden başlayarak yaşamlarının her aşamasında devam etmektedir. Bu araştırmada, erken çocukluk döneminde özel gereksinimli öğrencilerle çalışan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi çalışanlarının yaptıkları uygulamalar ve yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmaya Sakarya ilindeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan 10 öğretmen katılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin yaptıkları uygulamalar, etkinlikler, kullandıkları yöntemler, bireyselleştirilmiş aile hizmet planı hazırlama ve uygulamaya yönelik görüşleri ile erken çocukluk dönemi eğitiminin kalitesini artırmaya yönelik kurumlarından beklentileri ve özel gereksinimli öğrenciler için ideal erken çocukluk dönemi eğitimi hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Poster No: 12

30 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Okulöncesi Dönemdeki OSB Olan Çocuklara Ipad Aracılığıyla Sosyal Etkileşim Becerilerinin Öğretiminde Videoyla Model Olmanın Etkililiği

Esra Orum Çattık, Melih Çattık

Eğitimin bir çok alanında olduğu gibi Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere verilen eğitim hizmetlerinde de teknolojinin kullanıldığı uygulamalara ağırlık verilmektedir. Video teknolojileri de OSB olan bireylerin eğitiminde hem eğitimcilerin hem de araştırmacıların kullandığı uygulamalardan biridir. Video teknolojilerinden biri olan videoyla model olma gözleyerek öğrenme kuramına dayanan öğretilmesi hedeflenen beceri ya da davranışın basamaklarının video kayıtları aracılığıyla gerçekleştirilmesine dayalı bilimsel dayanaklı uygulamalardan biridir. OSB ise sosyal etkileşim ve iletişimde sınırlı ve yinelenen davranış ya da düşünce örüntüleriyle kendini gösteren bireyin sosyal yaşantısını ve akranlarıyla olan etkileşimini önemli ölçüde etkileyen bir gelişimsel yetersizlik kategorisidir. Geçmişten günümüze OSB ile ilgili yapılan tanımların birçoğunda yetersizliğin belirgin olarak sosyal etkileşim alanında görüldüğü yinelenmiştir. Bu araştırmada okulöncesi dönemdeki OSB olan çocuklara Ipad aracılığıyla sosyal etkileşim becerilerinin öğretiminde videoyla model olma uygulamasının etkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla, 52 aylık ve OSB tanısı almış, Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi'nden haftada bir gün bireysel eğitim ve aynı zamanda bir okulöncesi eğitim kurumundan hafta içi her gün grup eğitimi alan bir erkek çocuğu katılımcı olarak belirlenmiş ve kendisine videoyla model olma uygulaması kullanılarak sosyal etkileşim becerilerinden "günaydın deme", "izin isteme" ve 'teşekkür etme' becerileri öğretilmiştir. Araştırmanın başlama düzeyi, uygulama, yoklama, izleme ve genelleme oturumları Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, Gelişimsel Destek Birimi'nde yer alan bireysel eğitim sınıflarından birinde, haftanın iki günü ard arda iki oturum yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu başlama modeli araştırma modeli olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen etkililik bulguları OSB olan çocuğun belirlenen her üç sosyal etkileşim becerisini kazandığını; araştırmadan elde edilen izleme bulguları OSB olan çocuğun bu sosyal etkileşim becerilerini uygulama tamamlandıktan bir, üç, beş hafta sonra da sürdürdüğünü ve araştırma sonucunda elden edilen genelleme bulguları da OSB olan çocuğun bu becerileri farklı durumlara ve kişilere genelledebildiğini göstermiştir. Araştırmanın başlama düzeyi, yoklama izleme bulguları grafiksel olarak analiz edilmiş ve çizgi grafiği üzerinde gösterilmiştir. Araştırmanın genelleme bulguları da genelleme ön test ve son test oturumları olarak sütun grafiği üzerinde gösterilmiştir. Araştırmanın başlama düzeyi, uygulama ve yoklama oturumlarını birinci araştırmacı gerçekleştirirken; alanyazın taraması, izleme, genelleme oturumlarının gerçekleştirilmesi ve verilerin analiz edilmesi sürecini iki araştırmacı birlikte gerçekleştirmişlerdir.

Poster No: 1

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Erken Çocukluk Döneminde Dil ve Konuşma Bozukluğuna Sahip Olan ve Olmayan Çocukların Zorbalığa Uğrama Düzeylerinin Karşılaştırılması

Şükriye Kayhan Aktürk

Zorbalık özellikle okula giden çocuklar arasında yaygındır ve okuldaki şiddet olaylarının büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır (Aluede, Adeleke, Omoike, & Afen-Akpaida, 2008; Veenstra, Lindenberg, Oldehinkel, Winter, Verhulst & Ormel, 2005). Bununla birlikte, zorbalığın ilköğretim döneminde başladığını söyleyemeyiz. Öyle ki çocuklar yedi yaşından önce zorbalık olaylarına karışmaktadırlar. Okul öncesi sınıflarında da zorbalara ve zorbalar tarafından seçilmiş kurbanlara rastlanmaktadır (Akt. Walsh, 2005). Perry, Hodges ve Egan (2001), zorbaların herkese yönelik saldırgan davranışlarda bulunmadıklarını, belli kişileri hedef seçtiklerini belirtmiştir. Zorba tarafından saldırganlığa maruz kalan hedef kişiye kurban denir. Kurbanlar; fiziksel, davranışsal, sosyal ve bilişsel yönden ayırt edici özelliklere sahiptirler. Obez, gözlüklü, sakar, fiziksel engelle sahip olmanın yanı sıra dil ve konuşma güçlüğüne sahip olma da kurban seçilme riskini arttırmaktadır. Gertner, Rice ve Hadley (1994) tarafından gerçekleştirilen araştırmada dil ve konuşma bozukluğu olan ve olmayan okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkileri incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda normal gelişim gösteren çocukların akranları tarafından daha olumlu algılandıkları; dil ve konuşma problemi olan çocukların ise akranlarınca daha çok “sevilmeyen” ve “etkisiz/nötr” olarak görüldükleri saptanmıştır. Benzer şekilde; Lindsay, Dockrel ve Mackie (2008), dil ve konuşma bozukluğuna sahip olmanın çocuğun akran zorbalığına uğramasında bir risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada, erken çocukluk döneminde olan 5-6 yaş grubu dil ve konuşma bozukluğu olan ve olmayan çocukların akran zorbalığına uğrama düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 5-6 yaş aralığındaki dil ve konuşma bozukluğu olan (n=57) ve olmayan (n=57) toplam 114 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Akranların Zorbalığına Maruz Kalma Ölçeği” (Ladd ve Kochenderfer-Ladd, 2002) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak Mann Whitney-U Testi ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak dil ve konuşma bozukluğuna sahip olan grup ile olmayan grupların zorbalığa uğrama puanlarının anlamlı düzeyde ($p=.00$) farklılaştığı bulunmuştur. Dil ve konuşma bozukluğu olan grubun zorbalığa uğrama ve kurban rolünde olma düzeyinin dil ve konuşma bozukluğu olmayan gruptan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgunun alanda çalışan sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve dil-konuşma terapistlerince göz önünde bulundurularak önleme ve müdahale çalışmalarının planlanabilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Poster No: 2

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

PECS'in OSB'li Bir Çocuğun Sözel ve Sözel Olmayan İletişim Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Feyyaz Aslan, Safiye Ateş, Havvagül Deniz

Otistik bozukluğu olan çocuk ve ergenlerin 1/3-1/2'si konuşma dilini işlevsel olarak kullanamamaktadır (National Research Council,2001). Bu nedenle OSB'li çocukların çoğu alternatif iletişim sistemlerinden faydalanmak durumundalar. Basit araç ve gereç gerektiren alternatif iletişim sistemlerinden biri de PECS'tir. PECS, uygulamalı davranış analizi ilkeleri ve normal dil / iletişim gelişim aşamalarını temel alarak hazırlanmış olan bir alternatif iletişim sistemidir. PECS öğretim sürecinde, öncelikle temel iletişim ilkelerinin kazandırılması, daha sonra ise belirli mesajların iletimi öğretilir. Mesaj iletiminde, iletişim klasöründe yer alan resimli kartlar kullanılır ve toplamda 5 evreden oluşmaktadır (Frost ve Bondy 1994). Bu çalışmada, OSB'li olan bir olgunun PECS uygulama aşamalarının ve sonuçlarının sunulması amaçlanmıştır. PECS eğitime başlamadan önce pekiştireçler (her evre için yeni ve farklı pekiştireçler eklendi)belirlendi ve iletişim klasörü hazırlandı. 8 yaşındaki otizmi olan kız çocuk evin tek çocuğu ve aynı zamanda özel alt sınıfta özel eğitim almaktadır. Olgumuzun ön koşul becerileri ; karmaşık istekleri bildirememe, sözcük kullanmama , göz temasının kısa olması ve tekrarlayıcı davranış belirtilerinin yoğun olması olarak belirlendi. Günde üçer oturum, her oturum on dakika olmak üzere haftanın beş günü ortalama otuz dakika PECS eğitimi verildi ve hafta süresince ailesi eğitime devam etti. PECS eğitimi çocuğun kendi evinde, eylül ayının 15' inde başlamış olup kasım ayının 15' ine kadar devam etmiştir. PECS evre 1' den, evre 3-B' ye kadar olan aşamalar tamamlanmıştır. PECS eğitimi için ölçütleri karşılayan olgumuzda sözel konuşmada artış gözlemlendi (al, var, ver). PECS eğitimindeki ilerleme ile birlikte sosyal iletişim davranışlarda artış ve sorun davranışlarda azalma ile karmaşık istek bildirmelerinde artış saptandı. Olgu çalışmasının detayları poster bildirisinde paylaşılacaktır. Otizmde uygulanan PECS uygulamaları ile ilişkili araştırmalar yazından tarandı. Sonuçlar, bilimsel yayınlar ışığında tartışıldı.

Poster No: 3

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Koklear İmplantlı Çocuklarda Fonolojik Becerilerinin Değerlendirilmesi

Seda Keten, Ayşe Sanem Şahlı, Ziya Saltürk

Konjenital sensörinöral işitme kayıpları ülkemizde en sık görülen doğumsal duyuşsal bozukluklardan biri olup, önemli bir halk sağlığı sorunudur. Prelingual işitme kayıplı bir çocukta dil gelişiminin tamamlanabilmesi için, işitme kaybının erken dönemde tanınması, işitme cihazı ve/veya koklear implant ile işitsel-sözel yaklaşım ile eğitim alması gereklidir. Bu çalışmada koklear implantlı çocuklarda fonemlerin gelişimi ve farklı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Çalışmamıza koklear implant kullanıcısı olan 26 çocuk katılmıştır. Bu çocukların 19'u erkek, 7'si kızdır. Çocukların yaşı, cinsiyeti, anne-baba eğitimi, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma durumu gibi sosyodemografik verilere ek olarak, koklear implantasyona yönelik bilgiler de toplanmıştır. Çocukların fonolojik becerileri ve ev içi iletişim özelliklerine göre değişimini değerlendirmek amacıyla TPLS-5(Türkçe Okul Öncesi Dil Ölçeği-5) içerisinde yer alan Ev İletişim Anketi kullanılmıştır. Çalışmamızda fonolojik becerilerin gelişimde en önemli faktörlerin ev içi iletişimin özelliği ve işitsel re/habilitasyona başlama yaşı olduğu saptanmıştır. 18 aydan önce koklear implant takılan 12 çocuğun 8'inde 3 veya daha az, 18 aydan sonra koklear implant kullananların ise 10'unda 3'den fazla fonemin gelişimde gecikme görülmüştür ($p<0.0183$). Koklear implant uygulama yaşı ile gelişimde gecikme görülen fonem sayısı arasında ters orantı vardır. Eğitime başlama yaşı ikinci önemli değişken olarak bulunmuştur. İşitmenin erken re/habiliasyonu ve ev içi iletişimin niteliği fonolojik becerilerin kazanılmasında önemli bir yere sahiptir.

Poster No: 4

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Okulöncesi Kaynaştırma/Bütünleştirme Ortamlarında Sunulan Koçluk Uygulamaları: Betimsel Bir Çalışma

Dinçer Saral, Üzeyir Emre Kıyak

Gittikçe yaygınlaşan bütünleştirme/kaynaştırma eğitiminden her geçen gün daha fazla özel gereksinimli öğrenci yararlanmaktadır (Kargın, 2004). Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminde, özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla birlikte ve onları gözleyerek gelişimlerine ilişkin daha fazla kazanım sağlayabilmeleri hedeflenmektedir (Batu ve Diken, 2013). Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından sıklıkla yararlanan gruplardan biri de gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerdir. Okulöncesi kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara akranlarını gözleyerek yeni davranışlar öğrenebilmeleri, her bir gelişim alanında gereksinimlerini karşılayabilmelerine fırsatlar tanıyarak ilkökula hazırlık konusunda kritik bir öneme sahiptir (Odluyurt ve Batu, 2012). Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere faydalı olabilmesi için öğretmenlerin donanımları oldukça önemlidir (Hornby, 2014). Ancak, sınıfında gelişimsel yetersizliği olan öğrenci bulunan okulöncesi öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde zorlandıkları, etkili öğretim yöntemleri, uyarılama yapma ve benzeri konularda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları ve konuya ilişkin özel eğitim desteklerinden beklenen düzeyde faydalanamadıkları göze çarpmaktadır (Batu ve diğ., 2017; Diken ve diğ., 2016; Odluyurt ve Batu, 2012). Okulöncesi öğretmenlerinin gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılayarak sürecin başarıya ulaşabilmesi için bilgi ve becerilerinin artırılmasında kullanılabilecek uygulamalardan biri de koçluk uygulamalarıdır. Koçluk, daha bilgili veya daha deneyimli bir kişinin daha az bilgisi veya deneyimi olan kişiye yoğun destek ve öğretimi içermektedir (Demir, 2016). Bunların ışığında, bu çalışmada okulöncesi kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında koçluk uygulamasının sunulduğu araştırmaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, 1998-2018 yılları arasında okulöncesi kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında koçluk uygulamasının sunulduğu araştırmalar belirli ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışma için elektronik ortamda “autism”, “autism spectrum disorder”, “intellectual disability”, “mental retardation”, “cognitive disabilities”, “mainstreaming”, “integration”, “inclusion”, “preschool” ve “coaching” anahtar kelimeleri kullanılarak EBSCOhost, ScienceDirect ve SpringerLink veri tabanları taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen araştırmaların çalışma kapsamına alınabilmesi için izleyen ölçütler aranmıştır: (a) tek-denekli araştırma modellerinin kullanılarak deneysel kontrolün kurulmuş olması, (b) otizm spektrum bozukluğu veya zihinsel yetersizliği olan katılımcılarla yürütülmüş olması, (c) hakemli bir dergide yayımlanmış olması ve (d) koçluk uygulamasının sunulmasıyla yürütülmüş olması. Çalışmada incelenmesi planlanan araştırmaları değerlendirmek üzere bir kodlama tablosu geliştirilmiştir. Bu kodlama tablosundaki her bir değişkenin tanımında araştırmacılar arasında uzlaşma sağlanmış ve ardından iki araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak araştırmaları kodlamıştır. Betimsel analiz bulguları ışığında, araştırmacı ve uygulamacılara önerilerde bulunulmuştur.

Poster No: 5

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yetersizliğe Sahip Kardeşleriyle İlişkilerine Dair Görüşlerinin İncelenmesi

Ayşe Tuba Ceyhun, Vedat Baz

Ailede yetersizlikten etkilenmiş bir çocuğun olması, ailedeki çocukların duygusal ve psikososyal gelişimlerini etkileyen kardeş ilişkilerini de etkilemektedir. Kardeş ilişkileri ailenin tipi, ailedeki yaşam stili, ailenin çocuk yetiştirme deneyimi, çocuk sayısı, çocuklar arasındaki yaş farkı, çocukların cinsiyeti, ailenin sosyo ekonomik statüsü, çocuğu yetersizliğinin türü ve derecesi gibi birçok etmenden etkilenebilmektedir (Varol, 2006). Engelli bir çocuğun aileye katılımı, aile sisteminin yapısında, işleyişinde ve aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerinde, aile kurumu içerisinde sahip oldukları rollerinde olumlu ya da olumsuz etkiler gösterebilmektedir (Aksoy ve Berçin-Yıldırım). Aile içindeki kardeşler birbirlerini etkilemekte ve birbirlerinin yaşamlarında önemli roller oynamaktadırlar. Kardeşler öncelikle birbirlerinin oyun arkadaşı olmakta, büyüdüklerinde ise birbirlerine karşı öğretmen, arkadaş, koruyucu, rakip ve model olma gibi yeni roller almaktadırlar (Varol, 2006). Özellikle daha küçük kardeşlerin anne ve babalarıyla ilişkisi ve yetersizliği olan kardeşleriyle ilişkilerine bakıldığında aile dinamiklerinde çeşitli durumların söz konusu olduğu belirtilmektedir (Zoylan, 2005). Kardeşe bakma sorumluluğu, anne ve babalarının kendilerine daha az ilgi göstermesi gibi durumların kardeşlerin gelişimlerinde olumsuz etkiler oluşturabildiği bilinmektedir. İlgili alanyazında daha çok yaş aralıkları yakın kardeşlere dair araştırmalar olduğu bununla birlikte yaş aralıkları daha çok olan kardeşlere dair araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemindeki çocukların ve kendilerinden daha büyük yetersizliği olan kardeşleriyle ev ortamı veya sosyal ortamlarda ilişkilerine dair görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu kendinden yaşça ortalama 10 yaş büyük olan otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği tanısı bulunan kardeşe sahip okul öncesi döneminde bulunan üç (3) ve altı (6) yaşlarında yirmi (20) çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubuna yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme soruları uygulanarak elde edilen veriler nitel araştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. Okul öncesi dönemdeki daha küçük kardeşlerin büyük kardeşleriyle ev veya sosyal ortamlarda etkileşimleri, iletişimleri, duygu durumları diğer aile bireyleri ile ilişkilerine yönelik algıları incelenmiştir.

ICECI2018

Poster No: 6

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Gelişim Geriliği Olan 5 Yaşındaki Bir Erkek Çocukta Atma Davranışını Azaltmaya Yönelik Davranış Değiştirme Programı

Safiye Ateş, Merve Kılcan, Büşra Bilen

Gelişim geriliği; çocuğun gelişim basamaklarına göre beklediğimiz gelişimi zamanında tamamlayamaması yada geç tamamlamasıdır. Uygun olmayan davranış bireyin hem kendisini hem de çevresine zarar verdiği için sosyal yaşama uyumu güçleştiren davranışlar olarak tanımlanır. (www.özeleğitimsitesi.com) Problem davranışlar, bireylerin toplumda işlev görmelerini engelleyen, kendilerini ve çevresinin güvenliğini tehlikeye sokan herhangi bir davranış olarak tanımlanabilir. (Sönmez ve Diken,2010) Bireylerin sosyal gelişimleri kesintiye uğramakta ve sosyal çevreyle arasında uyumsuzluk meydana gelebilmektedir. Çeşitli yetersizliği olan bireylerin, her yaş düzeyinde ,yetersizliği olmayan bireylerden daha fazla problem davranış sergilediği vurgulanmaktadır. (Erbaş,Kırcaali-İftar ve Tekin İftar,2005) Yetersizlikleri olan bireylerin iletişim becerileri ile davranış problemleri arasında ters orantı olduğunu göstermektedir. Problem davranışlar çoğu kez bireyin yetersizlikleri ile çevrenin bir etkileşimi olarak ortaya çıkmakta iken, problem davranış sergileyen bireylerin bu davranışları kendi gereksinimlerini karşılamak ve çevrelerindeki kişilerin davranışlarını kontrol etmek için kullandıkları vurgulanmaktadır(erbaş,2003) Bu davranış kalıplarına sahip olan çocuklar kendi pratik yeteneklerini kaybedebilmektedirler. Bu çalışma beş yaşında gelişim geriliği tanısı almış erkek bir çocukla ders esnasında kullanılan araç-gereci atma davranışının azaltılmasına yönelik davranış değiştirme programı uygulanmıştır. Atma davranışının değiştirilmek istenmesinin nedeni: -Ders sırasında verilen yönergeler tepkide bulunmayıp, ders araç-gereçlerini yere atma davranışı göstermektedir. -Ders sırasında ders araç-gereçlerini atma davranışını göstermesi dersin akışına engel olmaktadır . -Öğretmen dersin akışını düzenleyebilmesi için öğrencinin ders araç-gereçleriyle verilen yönergelere uyması gerekmektedir. -Verilen yönergeleri yerine getirebilmesi için ders araç-gereçlerini elinde tutma davranışı ön koşul özelliği taşımaktadır. -Ders için belirlenen amacın öğretime ayrılan sürenin uzamasına neden olmaktadır. -Öğrencinin ders araç-gereçlerini atma davranışının azaltılması, öğretilecek becerinin etkili bir şekilde öğrenebilmesi için ön koşul oluşturduğundan,bu davranış tercih edilmiştir. Azaltılmak istenen davranış değiştirilmeye yönelik kontrollü olay kaydı formu oluşturuldu ve karşıt davranış pekiştirme tekniği kullanıldı. Burada önemli olan nokta ilgiyi olumsuz davranış üzerinde toplamamaktır olumsuz davranışın uyuşmayan (olumlu) davranışını pekiştirmektir.Uygulama haftanın 5 günü günde 3 oturum bir oturumda 10 denemeye yer verildi. Öğretim oturumları öğrencinin evinde gerçekleştirildi. Çalışma sonucunda uygulama sürecinde kullanılan pekiştirme tarifelerine göre sürekli pekiştirme, sabit oranlı pekiştirme ve değişken oranlı pekiştirme tarifeleri ile belirlenen yiyecek-sosyal pekiştireçler kullanıldıktan sonra öğrencide araç-gereci atma davranışının aza indirildiği gözlemlenmiştir. Öğretim sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar aileye gösterilerek genelleme evde ailesi tarafından desteklendi. Öğretim süreci poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

ICECI2018

Poster No: 7

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Ailelerin Özel Gereksinimli Çocuklarına Verilen Gelişimsel Destek Hizmetleri Hakkındaki Görüşlerinin, Erken Müdahaleye Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi

Semra Şahin, Burak Aldiş, Neslihan Akçay, Cihan Alparslan

Yaşamın ilk üç yılı oldukça kritik dönem olup bu dönemde yapılan müdahaleler, çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Dolayısıyla özel gereksinimli çocuklara ve ailelerine erken dönemde sunulan müdahale programları, çocuğun gelişiminin desteklenmesini ve çocuğun topluma katılımını olumlu yönde etkilemektedir. Erken müdahale terimi, doğumdan iki yaşa kadar bebeklere hizmet sağlamak olarak tanımlanırsa da erken çocukluk özel eğitimde tanımı da buna girmekte ve 3-5 yaşlarındaki okul öncesi çocuklara eğitim ve ilgili servisleri de kapsamaktadır (Heward, 2009). Erken müdahale eğitim, beslenme, çocuk bakımı, terapilerin kapsamlı sistemini ve aile desteğini içermektedir. Ülkemizde uygulanan gelişim destek programlarının erken müdahale açısından ele alınması; hizmetin çocuk ve aileye istenilen nitelikte ulaşip ulaşmadığının araştırılmasını gerekli hale getirmiştir. Bu araştırma ile özel gereksinimli çocukların almış olduğu gelişimsel destek hizmetlerinin, ailelerin görüşüyle erken müdahaleye uygunluk açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden 37 çocuğun ailesi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olan “Özel Gereksinimli Çocukların Ebeveynlerinin Erken Müdahale Görüş Formu (ÖGÇEM)” kullanılmıştır. Örneklemini oluşturan ailelere çalışma hakkında açıklayıcı bilgi verilmiş ve gönüllü katılımları esas alınmıştır. Veriler bireysel görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda ülkemizde erken müdahale konusunda ailelerin görüşleri belirlenmiş olup özellikle örneklem grubundaki ailelerden %48,0’i çocuklarına tanı konulmasından hemen sonra gelişim destek programından yararlanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların %27.02’sinin destek hizmet almak için 2-5 yıl arası bekledikleri sonucu bulunmuştur. Dolayısıyla %58’inin tanı konulması ile destek hizmetlerden yararlanma aşaması arasında geçen bir sürenin olduğu sonucu elde edilmiştir. Aileler çocuklarına verilen hizmetten memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucu, tanılama sürecinin erken müdahale ve gelişim destek çalışmalarını etkilediğini düşündürmektedir. Bu nedenle ülkemizde tanılama ve erken müdahale hizmetlerinin sistematik bir şekilde yaygınlaştırılmasına önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Alandaki profesyonellerin konu ile ilgili olarak işbirliğine dayalı olarak çalışmalarını yürütmeleri gerekmektedir. Özel gereksinime sahip olan bireylerin erken dönemde gelişimsel olarak desteklenmesi için her türlü olanağın sağlanması gerekliliği kesindir. Özel bir gereksinimle dünyaya gelen çocuğun ailesinin yaşadığı ruhsal sıkıntıların önüne geçilmesi devlet politikalarının yardımı ve gereken sistemin sunulmasıyla mümkün olacaktır. Böyle bir çocuğa sahip olan ailenin çocuğun durumunun özellikleri, gereksinimleri, çocuğuyla nasıl iletişim kuracağı hakkında bilgi verilerek desteklenmesi gerekmektedir.

ICECI2018

Poster No: 8

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Çocuk Gelişiminde ve Gelişim Değerlendirmesinde Kültürün Etkileri

Neslihan Argüt

Kültür, tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan, toplumda ortak olarak kullanılan maddi ve manevi değerlere ve bunları sonraki nesillere aktarmada kullanılan araçlara denir (Türk Dil Kurumu, 2018). Dinamik bir yapıya sahip olan kültür, toplum ve toplum üzerinde etki sahibi olan mekanizmalar tarafından belirlenirken oluşan kültür gelecek nesillerin yönelimini ve ilerleyişini belirler. Kültür; çocuk gelişimi ve erken müdahale için önem taşımaktadır; aileler kültürün aktarılmasını ve devamlılığını sağlarken, ailelerin çocuk yetiştirme tutumu ve davranışları, çocuğun büyüme ve gelişmesinin aile tarafından nasıl tanımlandığı, ailenin anlamı ve aile fertlerinin görevleri ile ailenin ve çocuğun davranışlarının anlamlandırılması, çocuğa ait engel ve hastalık durumları ile başa çıkma stratejileri, hizmet veren uzman ve aile arasındaki ilişki gibi başlıklar kültürün etkisi içerisinde şekillenir (Coll ve Magnuson, 2000; Berry, Dasen, Saraswathi 1998). Aileler, çocuklarına yaşam imkanları ve deneyim sağlarken; toplum ve kültür de ailenin yaşam imkanlarını ve deneyim çerçevesini belirleyerek onu şekillendirir. Aileler, çocuğun kültür ile kurduğu ilişkide arabulucudur; bu sebeple çocuğu anlayabilmemiz için kültürün çocuk üzerindeki etkisini anlamamız gerekir (Lidz, 2003). Müdahale gerektiren gelişimsel gecikmenin, riskli gelişimin ya da engele ait özelliklerin algılanışı kültürler arasında farklılık gösterebilir. Bireyselleştirilmiş aile hizmet planlarının ailenin güçlü ve desteklenmesi gereken yanlarına odaklanması ve bunun ailenin hizmete ulaşımını sağlamasına yardımcı olması için ailenin fonksiyonlarını organize etmesi ve düzenlemesi açısından kültürel altyapısının hesaba katılması gereklidir. Problemi tanımlamakta kullanılan parametreler veya engele sebep olabilecek durumlar, kültürle ilgili olarak toplumların geçmiş yaşantıları, yasal sistemi ve sosyal yapısı tarafından belirlenir. Kültürlerarası farklılıklardan kaynaklanacak ihmalleri göz önünde bulundurarak, gelişimsel değerlendirmeleri sadece çocuğun mevcut gelişimsel becerilerinin ve yetilerinin tanımlanmasının bir adım ilerisine taşıyıp ailenin çocuklarının gelişimi için neden erken müdahale hizmetlerine başvurduklarını anlamak ve bakış açılarını sorgulamak önemlidir (Coll ve Magnuson, 2000). Bu yazında, kültür ve kültürü oluşturan faktörlerin zaman içerisindeki değişimi; kültürün, ailelerin davranışlarını, çocuklarının gelişimlerinden beklentilerini, yardım arayışlarını nasıl şekillendirdiğini ve gelişimsel destek ve müdahale uygulamalarına olan tutumlarının gözden geçirilmesi amaçlanmıştır.

Poster No: 9

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Otizm Tanılı Çok Engelli Bir Öğrenciye Temel Eşleme Becerilerinin Öğretiminde Eş Zamanlı İpucu İle Öğretim Tekniğinin Etkililiği

Özgül Dinçel, Evrim Duyşen Aksu

Otizm spektrum bozukluğu, belirtileri yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan ve yaşam boyu devam eden, etkileşim ve iletişim alanında belirgin gecikme ve sapmalar ve kısıtlayıcı ilgi alanları ile kendini gösteren, bireyin sözel ve sözel olmayan iletişim ve sosyal etkileşimi önemli derecede etkileyen nörogelişimsel bir bozukluktur. Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocuklar, dikkatini yöneltme ve farklı uyaranları birbirinden ayırt etme becerisinde genellikle sınırlılık göstermektedirler. Pek çok beceri ve kavramı öğrenebilmek için eşlemeye gereksinim duyarlar. Eşleme becerileri, birçok beceri için ön koşul niteliği taşımaktadır. Çoklu yetersizlik ise; gelişim dönemi içinde bireyin eğitim performansını ve sosyal uyumunu yoğun biçimde olumsuz yönde etkileyen, birden fazla alanda görülen yetersizlik durumu olarak tanımlanmıştır. (MEB 2006) Eş zamanlı ipucu ile öğretim, davranış öncesi ipucu ve sınav yöntemlerinin sistematik bir biçimi olup etkili öğretim alanyazınında yer alan sistematik bir öğretim yöntemidir. (E. İftar 1999) Bu yöntemin değişik özür ve yaş grubundaki kişilere tek basamaklı ve zincirleme davranışların öğretimindeki etkililiğini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Ancak çoklu engelle sahip bireylerin öğretimindeki etkililiği üzerine sınırlı çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmada, çok engelli bir öğrenciye pek çok beceri için önkoşul özelliği taşıyan temel eşleme becerilerinin öğretiminde yanlışsız öğretim yöntemlerinden olan eş zamanlı ipucu öğretim tekniğinin etkisi incelenmiştir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır: 1-Eş zamanlı ipucu ile öğretim yöntemi, otizm tanılı çoklu engelle sahip çocukların temel eşleme becerilerini kazanmalarında etkili midir? 2-Otizm tanılı çoklu engelle sahip çocukların öğrendikleri temel eşleme becerilerini öğretim sona erdikten sonra da sürdürebilirler mi? 3-Otizm tanılı çoklu engelle sahip çocuklar öğrendikleri temel eşleme becerilerini farklı ortam ve kişilere genelleyebilirler mi? Araştırma, otizm tanısına ek olarak sol kulağında total işitme kaybı olan 4 yaşındaki erkek bir öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın tek denekli araştırma yöntemlerinde AB modeli ile desenlenmiştir. Başlama düzeyi, yoklama oturumları, genelleme ve izleme oturumları verileri analiz edilmiştir. Bulgular katılımcının eş zamanlı öğretim yöntemi ile hedeflenen temel eşleme becerilerini öğrendiğini, öğrendiklerinin kalıcılığını ve genellemesini sağladığını göstermiştir. Araştırmanın bulguları tartışılarak, uygulama ve araştırmalara dönük öneriler sunulmuştur.

Poster No: 10

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Doğal Dil Öğretim Yöntemi Temelli İletişim Ve Dil Becerileri Terapi Programının İletişim Ve Dil Sorunu Olan 3 Farklı Çocuk Grubundaki Etkililiği

Arzu Akyüz Toğram, Bülent Toğram

Dil ve konuşma bozukluğu olan çocuklar, iletişim becerilerinin gelişimi için gerekli önkoşul becerileri kendiliğinden sergileyemeyebilirler ve iletişim becerilerini, sadece sistematik eğitim verildiğinde ve yeni dil becerilerini kullanımının desteklendiği durumlarda edinebilirler. İletişim sorunu olan çocukların gelişimine destek olmak için alanyazında birçok öğretim yönteminin etkililiği denenmiştir. Bunlardan biri Doğal Dil Öğretim Yöntemidir (DDÖY) ve etkililiği, gelişimsel geriliği olan çocuklarla yürütülen çalışmalarda belirlenmiştir. Türkçe alanyazında DDÖY'ün dil ve iletişim becerilerinin öğretiminde kullanıldığı az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda da; gerek doğrudan çocuklara uygulanarak, gerekse öğretmenlere/ailelere tekniklerin öğretimi yapılarak çocuk üzerinde etkililiği incelenmiştir ve çoğunluğu tek denekli araştırma desenleri kullanılarak yürütülmüştür. Özellikle Türkçe alanyazında DDÖY kullanılarak hazırlanan iletişim ve dil becerileri terapi programının genel dil performansı üzerindeki etkililiğini inceleyen ve farklı gruplarda karşılaştırmasının yapıldığı grup deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, DDÖY temelli olarak hazırlanan iletişim ve dil becerileri terapi programının 3 farklı grupta (gecikmiş dil ve konuşma (GDK), yaygın gelişimsel bozukluk (YGB) ve gelişimsel gerilik (GG)) genel dil performansı üzerindeki etkililiğini incelemektir. Bu çalışmaya okul öncesi dönemde yaşları 2;5 ile 5 arasında değişen GDK tanısı alan 15, YGB tanısı alan 10, GG tanısı bulunan 12 ve kontrol grubu olarak 11 olmak üzere toplam 48 çocuk katılmıştır. Tüm gruplardaki çocuklara öntest ve sontest değerlendirmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmelerde, Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) ve informal değerlendirme araçları kullanılmıştır. Öntest aşamasından sonra DDÖY temelli olarak hazırlanan terapi programı her bir çocuğa uygulanmıştır. Programın uygulama süresi çocukların performanslarına göre 12- 32 hafta arasında değişmiştir. Değerlendirme ve terapi uygulamaları sonrasında hem her bir grubun kendi içindeki performansları hem de gruplar arası performanslar istatistiksel analizlerle ortaya konulacaktır.

Poster No: 11

31 MART 2018

Saat: 10:45 - 11:15

Sultan Fuaye

Aile Katılımıyla Uygulanan Resimli Okuma Materyalinin Erken Çocukluk Döneminde Otistik Çocuklarda Kelime ve Cümle Okuma ve Okuduğunu Anlama Düzeyi Üzerindeki Etkililiği

Ayşenur Çatak

Arastirmanın Problemleri 1. Aile katılımıyla uygulama Resimli okuma materyalinin erken Çocukluk döneminde otistik Çocuklar da kelime ve cümle okuma düzeyinde okuduğunu anlama üzerindeki etkililiği nedir. ? 2. Aile katılımıyla uygulanan Resimli okuma materyalinin erken Çocukluk döneminde otistik Çocuklar da kelime ve cümle okuma becerisi üzerindeki etkililiği nedir? Arastirmada materyalinin Meb'e bağlı bir özel alt sinifa devam etmekte olan 7 yaşında A tipi k otistik bir öğrenciye annesi tarafından uygulanmıştır. Arastirma öncesi Anneye materyal ve uygulanisi ile ilgili ön bilgi verilmiştir. Arastirmanın yöntemi:tek denekli araştırma yöntemlerinden AB modelidir. Baslangic duzeyi 3 oturumla belirlenmiştir. Sonrasın da uygulama yapılmis. Son olarak ta uygulama evresinde kullanılan ölçme araci 3 oturum olarak uygulanmistir. Sonuç olarak Aile katılımıyla uygulanan materyalin etkili olduğu belirlenmiştir.

ICECI2018

Poster No: 1

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

**Erken Çocukluk Döneminde Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Dil Ve İletişim
Becerilerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Mobil Uygulamalar**

Zehra Cevher, Fatih Cevher

Gelişimsel yetersizlik kavramı, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma bozukluğu ve bedensel yetersizliği olan bireyleri kapsamaktadır. Gelişimsel yetersizliği olan bireyler çeşitli nörolojik nedenlerden dolayı akademik, fiziksel, sosyal ve uyumsal becerilerde bazı sınırlılıklara sahiptirler. Gelişimsel yetersizliği olan bireyler normal gelişim gösteren yaşlılarına kıyasla dil ve iletişim becerilerinde de bazı sınırlılıklar göstermektedirler. Ayrıca dil ve iletişim becerilerdeki sınırlılık gelişimsel yetersizliğin türüne bağlı olarak farklı bireylerde farklı şekillerde olabilmektedir. Dil ve iletişim becerilerinde sınırlılık yaşayan çocuklar, akranları ve çevrelerindeki kişilerle iletişim kurmada, ihtiyaçlarını ifade etmede sorunlar yaşamakta ve bu nedenle bu bireylerde öfke nöbetleri gibi istenmeyen davranış problemleri gözlemlenmektedir. Dolayısıyla gelişimsel yetersizliği olan bireylerle çalışan uzmanlar, öğretmenler ve bu bireylerin aileleri açısından dil ve iletişim alanında belirlenecek amaçlar ve çalışmalar öncelikli hale gelmektedir. Alanyazını incelendiğinde gelişimsel yetersizliği olan bireylerin kendini ifade edemediği ya da başkalarının söylediklerini anlamadığı durumlarda alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri ek araçlı (PECS ve konuşma üreten cihazlar) ve ek araçsız (jest/mimik ve işaretler) olarak ikiye ayrılmaktadır. Günümüzde teknoloji tüm alanlarda yaygın olarak kullanıldığı düşünüldüğünde aileler, uzmanlar ve öğretmenler günlük yaşamlarında evde ve sınıflarında teknolojik araçları kullanarak gelişimsel yetersizliği olan çocuklarına bazı becerileri öğretebilmektedir. Ancak pek çok aile, uzman ve öğretmen çocuklarına becerilerin öğretiminde kullanabilecekleri uygulamaları bulmakta zorlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde gelişimsel yetersizliği olan çocuklara dil ve iletişim becerilerinin öğretiminde ailelerin, uzmanların ve öğretmenlerin telefon ve tablet bilgisayarlar üzerinden kullanabilecekleri mobil uygulamalardan bazılarının tanıtımı gerçekleştirilecektir. Bu uygulamaların tanıtımı sırasında uygulamaların bazı özellikleri detaylı olarak paylaşılacaktır. Bu özellikler; uygulamanın hangi sistemde yer aldığı (Android/iOS), ücretli/ücretsiz, hangi cihazlarda kullanılabileceği (telefon, tablet, İpad, İpod), mobil uygulamaların içeriği ve dil ve iletişim becerilerine ek olarak hangi alanlarda (sosyal, özbakım, bilişsel vb.) bireye destek sağlanabileceği olarak sıralanabilir. Dolayısıyla bu çalışmanın gelişimsel yetersizliği olan çocuklara dil ve iletişim becerilerini öğretirken mobil uygulamaları kullanmak isteyen aile, uzman ve öğretmenlere yol göstereceği düşünülmektedir. Çalışma hazırlık aşamasında olup bulgular sunum esnasında dinleyici ile paylaşılacaktır.

Poster No: 2

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Baby-Led Complementary Feeding: a Randomized Controlled Study

Gonca Yilmaz, Erkan Dogan, Nilgun Caylan, Sevilay Acar, Gulbin Gokcay, Melahat Melek Oguz

Baby-led weaning (BLW) is an approach to introducing solid foods to infants which gives control of the feeding process to the infant. In a recent complementary feeding approach, baby-led weaning (BLW), foods in their whole form are presented to the baby, who self-selects, grasps, brings to the mouth and consumes of its own volition. One of most important characteristic of BLW is that maternal control overfeeding is minimal such that the infant decides which food item is selected, how much of it is consumed and the speed of consumption throughout an eating episode. Anecdotal evidence suggests that BLW is becoming popular with parents, but scientific research is limited to a few publications. This study assessed growth, hematological parameters and iron intakes among 6-12 month-old infants who were fed by traditional or baby-led complementary feeding. Methods: We recruited 280 healthy 5-6 month old infants allocated to control (traditional spoon feeding) (TSF) group or intervention of Baby-Led Weaning (BLW) group in a randomized controlled trial. Infants' growth, hematologic parameters and iron intakes were evaluated at age 12 months. Results: Infants in the TSF were significantly currently heavier than those in the BLW group. Mean weight in kilogram of infants in the BLW group was 10.350 ± 0.89 compared with 11.140 ± 0.476 in the TSF group. There was no statistically significant difference in the iron intakes from complementary foods by the BLW (7.97 ± 1.37 mg/day) and TSF group (7.90 ± 1.68 mg/day) participants who completed the diet records. Hematologic parameters were similar at 12 months. The incidence of choking reported in the weekly interviews was not different between the groups. Conclusions: To the best of our knowledge, this is the first randomized-controlled study to have examined the impact of weaning method on iron intakes, hematological parameters and growth in breastfed infants. BLW can be an alternative complementary feeding type without increasing the risk of iron deficiency, choking and growth faltering.

Poster No: 3

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Sınıfında Beş Yaşında Asperger Sendromu Olan Bir Okul Öncesi Öğretmenine Doğal Öğretim Stratejilerinden Doğru Sorular Sorma Tekniği İle Araba Oyunu Oynama Becerilerinin Öğretiminin Desteklenmesi

Safiye Ateş, Havvagül Deniz, Feyyaz Aslan

Yetişkinlerin küçük çocuklarla olan iletişimlerini gözlemlediğimizde en fazla karşılaştığımız iletişim biçiminin çocuklara sürekli sorular sormak ve onlardan cevap beklemek şeklinde olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum doğru ve beklediğimiz bir iletişim şekli değildir. Yetişkinler olarak çocuklarla kuracağınız etkili iletişimin en önemli unsurları ; soru-cevap dengesinin kurulması ve çocuğa doğru sorularının sorulmasıdır.(Diken ,2016) Doğru sorular sorma stratejisinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, gerçek ya da açık uçlu sorular sormaktır. Uygun olmayan ise “evet / hayır “ cevabı ile sınırlı kapalı uçlu sorular sormaktır ki bu durum çocukla kurulan iletişimin devam etmesinde engel olmaktadır. “ Aç mısın ?” “Yardım ister misin?” gibi sorular kapalı uçlu soru örnekleridir. (Diken ,2016) Doğal sorular sorma stratejisi beş yaşındaki Asperger Sendromu olan çocuğa uygulanmıştır. Doğal öğretim stratejilerinden doğru soru sorma tekniği okul öncesi öğretmenine gösterilmiştir. Bu stratejinin uygulama sürecinde çocuğa sorulan sorunun karşılığında tepki vermesi için 3-5 saniye beklenir. Çocuk doğru ya da eksik yanıt verirse yetişkin bu yanıtı genişleterek çocuğa model olur. Çocuğun yanıt vermez ya da hatalı yanıt verir ise yetişkin çocuğa model olur .(Diken ,2016) Asperger sendromu olan beş yaşındaki çocuğun açık uçlu sorulara cevap verme ve oyun becerilerini arttırmak amacı ile doğru sorular sorma tekniği ile araba oyunu oynama becerilerinin öğretimi okul öncesi öğretmeni tarafından desteklenmiştir. Haftanın 5 günü günde 4 saat anaokulunda oyun zamanlarında öğretim oturumları uygulanmıştır. 1 oturumda 5 açık uçlu soruya yer verilmiştir. Asperger sendromu alan beş yaşındaki çocuk kendini ifade etmekte zorlanan ve akranları ile iletişim kurmada ve sürdürmede sınırlılığı olan bir çocuktur. Okul öncesi öğretmen oyun zamanlarında çocuğun araba ile oynayan arkadaşlarına olan ilgisini fark etmiştir. Doğru sorular sorma tekniği kullanılarak araba oyunu becerisi aşamalı bir şekilde öğretim oturumlarında oynanmıştır. Öğretim süreci poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

Poster No: 4

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Artikülasyon Bozukluğu Olan Çocuklarda Sosyal Becerilerinin İncelenmesi

Seda Keten, Ayşe Sanem Şahlı, Ziya Saltürk, Atalay Erdem Çetinkaya

Erken çocukluk dil ve sosyal becerilerin temelini atıldığı en önemli dönemlerden biridir. Bu dönemde herhangi bir nedenle gelişen dil ve konuşma bozuklukları sosyal gelişimi olumsuz yönde etkiler. Bu çalışmada artikülasyon becerileri aynı yaştaki akranlarına benzer gelişim göstermeyen çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Gereç ve yöntem: Çalışmamızda konuşma bozukluğu şikayeti ile kliniğimize başvuran çocuklar, ilk olarak TPLS-5 (Türkçe Okul Öncesi Dil Ölçeği-5) içerisinde yer alan Artikülasyon Tarama Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda kronolojik yaşına göre akranları ile tipik artikülasyon becerisi göstermeyen 30 çocuğun sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla anne-babalara Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Çocukların sosyodemografik özelliklerine ilişkin veriler yine anne-babalarla yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler cinsiyet, anne-babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve okul öncesi eğitim alma durumu gibi değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Bulgular: Çalışma sonuçları incelendiğinde aile eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal becerilerin iyileşme gösterdiği ($p=0,271$) ve kardeşi olan çocukların ($p=0,0159$) sosyal beceriler ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bununla birlikte çocukların bir okul öncesi kuruma devamının sosyal beceriler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($p=0,0372$). Kronolojik yaşına göre normal artikülasyon becerisi göstermeyen çocuklarda sosyal becerilerin gelişimi olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Okul öncesi eğitim ve kardeş varlığı konuşma bozukluğu olan çocuklar için sosyal becerilerin gelişimini destekleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Poster No: 5

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

How Epileptic Seizures and EEG Abnormalities Can Affect Children With Cerebral Palsy and Their Rehabilitation Process?

Arzu Rustamova, Vafa Nagiyeva, Rima Ibadova, Vusala Racabova

Epilepsy is one of the serious and treatable resistant condition and the condition which effect rehabilitation program we often see in children with different forms of cerebral palsy. The objective of our paper is to show the relationship between cerebral palsy and epilepsy and to determine the occurrence, associated factors, nature and prognosis of epilepsy in children with cerebral palsy. 40 children with different forms of CP on age 18-72 month with seizures investigate during 36 month. They had rehabilitation course in our center 5 time during 36 month. 30 of this children had normal EEG and 10 of them had different EEG abnormalities. After second rehabilitation programme their mental and motor skills measured. Their mental skills measured with infant toddler language scale – measure of communication and interaction (Louis Rosetti Phd) and their motor skills measured with Developmental Programming for Infant and Young Children (2nd edition/D.SueSchafer, Martha S.Moersch) . Although they all have the same rehabilitation program, after 36 month we saw that children with epilepsy and EEG abnormalities had less effect than the group with not have seizures and normal EEG. Conclusion: Cerebral palsy is the most common cause of physical disability in early childhood. Epilepsy is known to have a high association with cerebral palsy. All types of epileptic seizures can be seen in patients with cerebral palsy. Complex partial and secondary generalized ones are the most frequent seizure types. In persons with cerebral palsy and mental retardation, the diagnosis of epilepsy presents unique difficulties. Generally they are not able to describe the epileptic events themselves, parents are not able to describe them without fear and persons trained in epilepsy witness the events only rarely. Some syndromes, such as infantile spasms. West and Lennox-Gastaut syndrome, are particularly frequent, whereas children with cerebral palsy are rarely free of epilepsy. It has been observed that epileptic seizures in children with cerebral palsy tend to have an earlier onset; they often appear in children with cerebral palsy and mental retardation; they are more severe in patients with a more severe degree of cerebral palsy. The overall outcome of seizures in children with cerebral palsy is poor, requiring prolonged course of antiepileptic medications, polytherapy with higher incidence of refractory seizures and hospital admissions for status epilepticus. The presence of a neurological deficit, as well as cerebral palsy, does not necessarily mean a poor prognosis after the discontinuation of antiepileptic drugs, but the risk of a relapse in persons with cerebral palsy is high. RESULT: Epilepsy is condition that worsened and can affect rehabilitation and early intervention in children with cerebral palsy. In our study we saw the same situation and early beginning of antiepileptic drugs and stoping seizures can help us for future rehabilitation program.

ICECI2018

Poster No: 6

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Okulöncesi Dönemde Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklar için Geçiş Süreçleri ve Geçiş Stratejileri

Esra Orum Çattık

Geçiş süreçleri yaşamın önemli bir bölümünü içeren, her birey için yaşanması kaçınılmaz değişimlerdir. Doğumdan ölüme kadar sürebilen, bazen sancılı bazen de keyifli olan bu süreçler söz konusu gelişimsel yetersizliği olan çocuklar ve aileleri olduğunda birçok zorluğu beraberinde getirebilmektedir. Her bireyin yaşamında pek çok geçiş döneminden söz edilebilir. Bu geçiş dönemlerinin her biri beraberinde yeni ortamları, etkinlikleri, kişileri ve beklentileri getirebilmektedir. Geçiş dönemlerinin başarısı ise süreç içinde yer alan kişilerin olumlu tutum göstermesi ve işbirliği içinde çalışması, sürecin iyi planlanması, organize edilmesi ve yönetilmesi ile yakından ilişkilidir. Geçiş dönemleri arasında en kritik dönemlerden biri olarak kabul edilen okulöncesi dönemde de önemli geçiş noktaları bulunmaktadır. Okulöncesi dönemdeki geçiş noktaları, hastaneden eve ve/veya erken eğitim programına, erken eğitim programından okulöncesi programa ve okulöncesi programdan anasınıfına geçiş olarak sınıflandırılan dikey geçişler ve bu süreçlerin her birinde yer alan yatay geçişlerden oluşmaktadır. Gelişimsel yetersizliği olan bireyler ve aileleri bu dönemdeki geçişlerin birçoğunda bilgi ve deneyim azlığı, yasal düzenlemelerdeki eksiklikler, geçiş planlamasının yapılmaması ve geçiş ekibinin kurulamaması, organizasyon ve işbirliği yapılamaması, okulöncesi öğretmenlerin çeşitli nedenlerden dolayı sınıflarında etkili geçiş stratejilerini kullanamamaları gibi birçok nedenden dolayı problemler yaşamaktadırlar. Gelişimsel yetersizliği olan bireyler için en kritik gelişim dönemi olan ve ailelerin yetersizlikle ilk kez tanıştıkları erken dönemde geçiş süreçlerinin başarılı bir şekilde planlanması ve sürdürülmesi gelişimsel yetersizliği olan bireyin tüm alanlardaki gelişimine önemli katkı sağlar, ailenin ve eğitimcilerin kaygı düzeyini azaltır, motive olmalarını sağlayarak onların problem durumlarla baş etme düzeylerini artırır ve sonraki dönemlerde yaşanacak geçişlerin de başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Bu çalışmada okulöncesi dönemdeki geçiş süreçlerinin gelişimsel yetersizliği olan bireyler, aileleri için önemi, bu dönemdeki geçiş süreçlerini etkileyen faktörler, geçiş sürecinin başarısını artıran etmenler, okulöncesi dönemde yapılacak bir geçiş planlamasında yer alması gerekenler ve bu süreçlerin her birinde yer alan en önemli paydaşlardan biri olan okulöncesi öğretmenlerin kullanabilecekleri etkili geçiş stratejilerinden söz edilecektir.

ICECI2018

Poster No: 7

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Dergi İncelemesi: The Journal of Early Intervention (JEI)

Zekiye Hande Yılmaz, Aynur Gıcı Vatansever

The Journal of Early Intervention (JEI), özel gereksinimli bebekler, küçük çocuklar ve aileleri için erken müdahale konusunda araştırma ve uygulama ile ilgili makaleler yayınlayan uluslararası hakemli bir dergidir ve Council for Exceptional Children'in resmi yayınıdır. 1981 yılında yayın hayatına başlamış ve günümüze kadar kesintisiz olarak yayınlanmıştır. The Journal of Early Intervention (JEI) yılda dört kez elektronik olarak yayınlanmaktadır. Derginin 2016 yılı etki faktörü (impact factor) 1.206'dır. Bu çalışmanın amacı, The Journal of Early Intervention (JEI)'da son beş yılda yayınlanan makaleleri çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ile yapılmıştır. Elektronik ortamda derginin 2013-2017 yılları arasında (sayı 35- sayı 39 arası) yayınlamış olduğu 20 sayıya ve 89 makaleye ulaşılmış; bu makaleler çalışma kapsamına alınmıştır. Makaleler; yıllara göre dağılım, ele alınan konu, kullanılan araştırma modeli, araştırmada yer alan deneklerin özellikleri gibi değişkenler açısından içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İlk bulgulara son beş yılda dergide yayınlanan makalelerin; erken çocukluk dönemindeki müdahalelere ilişkin uygulama güvenirliği, çocuklara oyun becerilerinin öğretimi, dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik müdahaleler, aile temelli uygulamalar ve özel gereksinimli çocukların aile özellikleri, öğretmen eğitimi ve erken çocukluk döneminde okuryazarlık becerilerinde müdahaleye yanıt (response to intervention) modelinin kullanıldığı çalışmalarda yoğunlaştığı görülmektedir. Çalışmalarda katılımcılar ağırlıklı olarak özel gereksinimli çocukların ailelerinden ve otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklardan oluşmaktadır. Ayrıntılı analiz sonuçlarının sunum esnasında katılımcılar ile paylaşılması planlanmaktadır. Çalışmanın özel gereksinimli çocuklarda erken müdahale konusunda uluslararası alanyazındaki güncel başlıklara ilişkin fikir elde edilmesi ve ileride yapılabilecek araştırmalara ışık tutması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Poster No: 8

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Erken Çocukluktaki Gelişimsel Bozukluklarda Motor Gelişimin Dil ve Konuşma Problemleri ile İlişkisi

M. Müzeyyen Çiyiltepe, M. Çağatay Yöndem, İlayda Kıncal

Erken çocukluktaki gelişimsel bozukluklar; nöro-gelişimsel olup dil, motor, sosyal-duygusal ve bilişsel gibi temel alanlarındaki becerilerin uygun ve kronolojik şekilde edinilmesinde sıkıntı olması durumudur. Temel alanlar gelişim sürecinde birbirlerini etkilemektedir ve bir alanda gecikme ya da sıkıntı yaşanması diğer alanları da etkilemektedir. Dil ve bilişsel gelişimin ilişkisi uzun yıllardır araştırılmaktadır. Ancak dil ve motor gelişimin ilişkisi yeni gündeme gelen konulardandır. Motor ve dil gelişimini birbirine bağlayan fikrin ana düşüncesi ileri motor becerilerin bebeklere çevrelerini keşfetmede onlara daha çok fırsat vermesidir (Iverson, 2010). Postürde, hareket kabiliyetinde (locomotion) ve obje manipülasyonundaki değişim çocuğun yeni bir şekilde oturmasını, kendi çevrelerinde hareket etmesini ve etrafındaki daha önce gördüğü nesneleri keşfetmesini sağlar. Bu yeni gelişmelerle çocuk büyümeye ve dil ve iletişim gelişimi ile ilişkili temel becerileri geliştirmeye başlar (M. Behrens & J. Hauch, 2011). Bağımsız oturmayla beraber göğüs kafesinin serbest kalmasıyla akciğer kapasitesinin artması, vokal traktın kıvrılmasıyla dilin ağızda öne doğru konumlanması; yürümeyle ve obje manipülasyonu ile beraber ilgi çeken nesneleri alarak, tutarak ve yetiştikine götürerek eş zamanlı geri bildirim alınmasıyla dil gelişimine katkı sağlanır (Iverson, 2010). Yani motor gelişim; kelime hazinesinin artması, konuşma kaslarının gelişmesi, nefes kontrolünün sağlanması, dil gelişiminin desteklenmesinde çok önemlidir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, gelişimsel bozukluğu olan çocuklarda motor gelişimin ileride dil ve konuşma bozukluklarına ve ya gelişim geriliğine endikasyon olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırmaya I. çalışma grubu olarak, Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim ve Araştırma Merkezi Otizm Ünitesi'ne devam eden ya da değerlendirmeye gelen, otizm tanısı almış 30 çocuk; II. çalışma grubu olarak Anadolu Üniversitesi Mavi Hastaneye gelen serebral palsi tanısıyla yutma problemi ile başvuran 30 çocuk ve kontrol grubu olarak da normal gelişim gösteren 30 çocuk katılmıştır. Katılımcıların yaş aralıkları 4-10 arasındadır. Araştırma betimsel nitelikte karşılaştırma model olarak düzenlenmiştir. Değerlendirme aracı olarak kaba ve ince motor becerilerin ölçümü için (ABLLS-R) aracı kullanılmıştır (Yöndem, 2015). Yapılan değerlendirmeler sonucunda deney gruplarından toplanan veriler, kontrol grubundan toplanan verilerle test ve tekrar test puanları açısından bir fark olup olmadığını saptamak amacı ile Mann-Whitney U testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. $p < 0.001$ için sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Mann-Whitney U bulgularına göre kaba motor beceriler alt testinde otizmliler [13(22,50-28,25)] ile NGÇ (normal gelişim gösteren çocuklar) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($U=140$; $z=-4,71$); ince Motor Beceriler alt testinde otizmliler [8(14,50-26,25)] ile NGÇ arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($U=104$; $z=-5,40$). Bu sonuçlar SP grubu ile de aynı istatistiksel farklılıklar göstermekle birlikte SP tipinin etkisi göz önünde bulundurulmalı ve fiziksel problemler göz ardı edilmemelidir. Tanı almış otizmliler ve SP'li çocukların NGÇ'a göre motor becerilerde geri oldukları bulunmuştur. Alanyazında otizmliler ve SP

ICECI2018

grubunun dil becerilerinin NGÇ'ye göre geri olduğu bilinmektedir. Sonuç olarak, bu gruplarda motor becerilerdeki gelişim ileride oluşabilecek dil becerilerinin endikatörü olabilir.

Poster No: 9

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Down Sendromlu Çocuklarda Kalem Tutma Becerisi Üzerine Mandalla Kavramanın Etkinliğinin İncelenmesi

Sema Gül Türk, Nursel Doğan

Sıfır altı yaş dönemini kapsayan okul öncesi dönem, insan beyninin kapsam, hız ve nitelik açısından en yoğun geliştiği dönemdir. Okul öncesi dönemde, bedensel, sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gelişimleri açısından son derece önemli ve geleceği belirleyen özellikler kazanılmaktadır. Bu dönemde çocuğun kazandığı becerilerden biri de erken akademik becerilerdir. Çocuğun içinde bulunduğu tüm sosyal ilişkiler, çevresindeki uyarıcı materyaller, çocuğun bu materyallerle nitelikli olarak etkileşimde bulunması ve aldığı kaliteli eğitim erken akademik becerileri üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Down Sendromu (DS), ekstra kromozom 21'in bulunduğu durumların ortalama %93'ünde meydana gelen çoklu konjenital anormallikten oluşan bir bozukluktur. En göze çarpanı bilişsel becerilerde geriliktir; seviyesi şiddetliden hafife kadar çeşitlilik gösterebilir. Down sendromlu çocuklarda tonus düşüklüğü, elastisite, bilişsel becerilerde gerilik, el şekli vb. nedenlerden ötürü, doğru kalem tutma becerisi edinme gecikme göstermektedir. Avuç içerisine yerleştirilen ve kaleme tutturulan mandal ile kalem tutma çalışmasının kalem tutmayı etkileyip etkilemediğini tespit etmek amacıyla yaşları 34 ay ile 70 ay arası 6 Down sendromlu çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. İlk olarak standart kurşun kalem masa üzerine konularak nasıl tuttukları ve kullanım şekilleri bir öğretmen tarafından tespit edilmiştir. Daha sonra bu çocukların her birine kalem tutma öncesi el kaslarını aktifleştirme ve tonusu düzenleme amacıyla top sıkma, el açma-kapama, el bileği hareketleri, omuz ve dirsek hareketleri yaptırılmıştır. El hareketleri sonrasında mandal kaleme takılmış ve 4. ve 5. Parmaklar mandalı kavraması sağlanarak ve avuç içine mandal yerleşecek şekilde kalem tutturulmuştur. İlk 12 hafta fiziksel yardımla yapılan çalışma daha sonra sözel ipucu ve model olma yöntemi ile 12 hafta daha çalışılmıştır. İlk 24 hafta gelişim sadece sözel ipucu ile kalem tutmaya kadar ilerlemiştir. Sadece bir çocukta ilerleme daha yavaş olmuştur(20 haftada model olma ve sözel ipucuna geçmiştir).Bu aşamadan sonra mandalla kalem tutma çalışması keçeli kalemle yapılarak yazı yazma çalışmasında da kullanılmış ve motivasyon artırılmıştır. Bu aşamadan sonra mandalla kalem tutma çalışması keçeli kalemle yapılarak yazı yazma çalışmasında da kullanılmış ve motivasyon artırılmıştır. Bu çalışmalardan 16 hafta sonrasında tamamen bağımsız kalem tutma becerisi edindirilmiştir. çalışmalardan 16 hafta sonrasında tamamen bağımsız kalem tutma becerisi edindirilmiştir. Toplamda 10 aylık bir süreçte haftada iki saat öğretmen tarafından yapılan çalışmalar sonucunda; el kaslarını ısıtma ile başlanıp mandal ile kalem tutmaya geçildiğinde doğru kalem tutma becerisi çalışılmasının Down sendromlu çocuklarda etkin olduğunu göstermektedir. Toplamda 10 aylık bir süreçte haftada iki saat öğretmen tarafından yapılan çalışmalar sonuç olarak el kaslarını ısıtma ile başlanıp mandal ile kalem tutmaya geçildiğinde doğru kalem tutma becerisi çalışılmasının Down sendromlu çocuklarda etkin olduğunu göstermektedir. Daha fazla sayıda Down sendromlu çocukla çalışma yapılarak desteklenmelidir.

Poster No: 10

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Etkinlik Temelli Öğretim: Rutin Etkinliklere Dayalı Örnek Uygulamalar

Sima Kırgöz, Arzu Özen

Bu çalışmada okulöncesi dönemde gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerle çalışan genel ve özel eğitim öğretmenlerine doğal öğretim yaklaşımları arasında yer alan Etkinlik Temelli Öğretim (ETÖ) müdahalesine ilişkin örnek bir uygulama örneğinin sunulması amaçlanmıştır. Alanyazında erken eğitimde etkili öğretim sunmada, ETÖ gibi doğal ortamda kullanılan öğretim müdahalelerinin bir alternatif olarak önerildiği görülmektedir. Aynı zamanda ETÖ'nün hem okulöncesi dönemdeki öğrencilerle, hem de değişik engel ve yaş gruplarındaki gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerle öğretimde etkili olduğunu gösteren araştırma bulguları da yer almaktadır (Johnson ve McDonnell, 2004; Kurt ve Tekin-İftar, 2008; McDonnell ve ark., 2006). Disiplinlerarası bir model olan ETÖ, etkinlikleri öğrencinin ilgilerini dikkate alarak seçme, işlevsel ve genellenebilen amaçları, rutinlerin (okula geliş, yoklama, kahvaltı/beslenme, temizlik, sanat, oyun, serbest zaman vb.) ya da planlanmış etkinliklerin içine gömerek öğretme, davranışla doğal ve anlamlı bir ilişki içinde olan davranış öncesi ve sonrası uyarıları kullanma gibi öğeleri içermektedir (Bricker, Pretti-Frontczak ve McComas, 1998; Kurt ve Tekin-İftar, 2008; McBride ve Schwartz, 2003; Özen ve Ergenekon, 2011, Rakap, 2017). ETÖ'nün temel öğeleri dikkate alındığında okulöncesi dönemdeki öğrenciler için pek çok davranış/beceri ek bir zaman harcanmadan günlük rutinler sırasında doğal olarak gerçekleştiği bağlamda çalışılabilir. Rutin etkinliklerin yanı sıra bazı becerilerin kazandırılmasında özellikle oyunun temel alındığı planlanmış etkinliklerde düzenlenebilir (Pretti-Frontczak ve Bricker, 2004; Snyder ve diğ., 2015). Ancak; bu etkinlikler planlanırken çocuğun performans düzeyi ve ilgi alanları göz önünde bulundurulmalıdır (Özen ve Ergenekon, 2011). Bu çalışmada okulöncesi eğitim ortamlarının temel rutinleri arasında yer alan geçişler ve okula geliş-ayrılış rutini hedeflenmiştir. Geliş-ayrılışlar, çocukların okula girip okuldan çıkarkenki rutinlerini içeren kısımdır. Gün içindeki geçişler ise öğretmenin yönlendirmesiyle çocukların bir görevi/etkinliği tamamlayıp başka bir göreve/etkinliğe başlaması için yapılan değişikliktir. Gün içerisindeki geçişler öğretmenler arası, konular/etkinlikler arası ve ortamlar arası olabilir. Çalışmada bu rutinler sırasında öğretmenlere sınıf ortamında kullanılabilecekleri örnek uygulamalar planlanmıştır. Çalışmada hedeflenen rutinler sırasında doğal olarak ortaya çıkabilecek amaçların yanı sıra öğrencilerin farklı gelişim alanlarını destekleyecek (bilişsel, dil, sosyal, motor, öz-bakım, vb.) ek amaçlara yönelik etkinlikler de ayrıca sunulmuştur. Çalışmada her bir etkinlik; amaç, araç-gereçler, gömülü öğrenme fırsatları, uygulama süreci, kullanılacak ipucu teknikleri ve öğretimi kolaylaştıracak öğretimsel uyarlamalar başlığı altında görsellerle desteklenerek sunulmuştur.

ICECI2018

Poster No: 11

31 MART 2018

Saat: 15:30 - 16:00

Sultan Fuaye

Hiç Bırakmadım, Yıllardır Hep Yanındayım’ Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Annelerinin Günlük Yaşamları

Gizem Yağmur Değirmenci

İlgili literatürde özel gereksinimi bulunan çocuğun aileye katılımının çoğu zaman stres, kaygı gibi duygular ile karşılandığına sıklıkla vurgu yapılsa da ilerleyen yıllarda ailenin duygu, düşünce ve yaşamında büyük değişimler olmaktadır. Günümüzde artık yalnızca bireyi ve gereksinimlerini temel alan yaklaşımlar yerine aile kavramına da önem verilmekte ve bütüncül bir yolla ele alınmaktadır. Gerek hizmet planlamak gerekse özel gereksinimli bireyin içinde bulunduğu doğal çevrenin sağlıklı değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bir çocuğa anne babalık etmek anksiyete ya da depresyon gibi mental sağlık problemleri bakımından yüksek risk altında olmak ile ilişkili görülmektedir. Ailelere uygulanacak destek programları ve müdahaleler bakımından günlük yaşantının yanı sıra ailenin güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi ihtiyacı daha büyük oranda karşılayacak çalışmaların yapılmasına olanak sağlar. Bu araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocukların annelerinin günlük yaşamlarını incelemek, sistemin aksayan yanlarına ışık tutmak ve bir hizmet planı ortaya koymaktır. Bu amaçla Ankara’da ikamet eden ve çocuğu otizm spektrum tanısı almış kadınlarla derinlemesine görüşme yöntemi ile ortalama 65 dk. süren görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaya orta yaşlı ve tam zamanlı bir işte çalışmayan 11 kadın gönüllü olarak katılmıştır. Kadınların günlük yaşam deneyimlerinin analizi tematik kodlama ve veri analizi kullanılarak MAXQDA 11 ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre beş temel tema oluşmuştur bunlar: ‘Otizmin Gerçek Yüzüyle Tanışınca’: Fark Ediş, Duygusal Ve Ekonomik Değişimler, Dilekler, Günlük Yaşam: ‘Hiç Bırakmadım Yıllardır Hep Yanındayım ve Ben Bir Anneyim: Kendini Tanımlamadır. Bu araştırmaya göre kadınların yüksek düzeyde sosyal desteğe ihtiyaç duydukları, günlerinin tamamına yakını çocukları ile birlikte geçirdikleri ve ekonomik zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Elde edilen bulgular ilgili literatür ve ülkemizde sunulan hizmetler açısından ele alınarak tartışılmıştır.

ICECI2018